

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

**2004 İLKÖĞRETİM 7. SINIF SOSYAL
BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ
KAZANIMLARIN ÖN-SON TEST
SONUÇLARINA VE ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Zafer ÇAKMAK

HAZIRLAYAN
Cihan KARA

ELAZIĞ-2013

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

**2004 İLKÖĞRETİM 7. SINIF SOSYAL
BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ
KAZANIMLARIN ÖN-SON TEST
SONUÇLARINA VE ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİNE GÖRE
DEĞERLENDİRİLMESİ**

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Zafer ÇAKMAK

HAZIRLAYAN
Cihan KARA

ELAZIĞ-2013

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİ BİLİM DALI

2004 İLKÖĞRETİM 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM
PROGRAMINDAKİ KAZANIMLARIN ÖN-SON TEST SONUÇLARINA VE
ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

DOKTORA TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Zafer ÇAKMAK

HAZIRLAYAN
Cihan KARA

Jürimiz, 24.01.2013 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu doktora tezini oy birliği ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri:

İmza

1. **Prof. Dr. Mesut AYDIN**
2. **Doç. Dr. Zafer ÇAKMAK**
3. **Yrd. Doç. Dr. Feyzullah EZER**
4. **Yrd. Doç. Dr. Esen Durmuş**
5. **Yrd. Doç. Dr. Recep Dünder**

F. Ü. Eğitim Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Doç. Dr. Mukadder Boydak ÖZAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖZET**Doktora Tezi****2004 İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Kazanımların Ön-
Son Test Sonuçlarına, Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi****Cihan KARA**

**Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
İlköğretim Anabilim Dalı
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı
ELAZIĞ – 2012, Sayfa: LVI + 320**

Eğitim bilimlerinin de içinde yer aldığı sosyal bilimler modern dünyaya ait bir girişimdir. Sosyal bilimler, inşasında kendisinin de rol oynadığı ve dolayısıyla bir parçası olduğu modern dünyada, gerçeklik hakkında, ampirik olarak doğrulanan, sistemli, dünyevi bilgi üretme çabasına dayanır. Modern devletin kararlarını dayandırabileceği daha kesin bilgiye duyduğu gereksinim ve ekonomik, siyasi, tarihi nedenlerle artık bir zorunluluk halinde sosyal parçalanmayı yaşayan toplumları idare etmede, sistemi ve sistemin gerektirdiği insan kaynaklarını yeniden üretmede, bir bilgi ve özellikle iktidar teknikleri olarak sosyal bilimler vazgeçilmez bir konuma yerleşmiştir.

Zamanımız iletişim ve ulaşımın artmış olduğu ve bu artışını katlanarak arttırdığı bir dönemdir. Teknolojik gelişmelerle hayat kolaylaşmış ise de insanlar arasındaki ilişkiler karışık bir hal almış ve birincil ilişkilerin yerini ikincil ilişkiler almaya başlamıştır. Bu nedenle Baudrillard gibi düşünürler gerçek olmayan sanal bir simülasyon evreninde yaşadığımızı düşünmektedir. Artık dünyanın öbür ucundaki insanla anlık iletişim kurulabilirken, üst kat komşusunu tanımayan birçok insan vardır. Bu durum sosyal bilimler öğretiminin önemini arttırmaktadır. Sosyal bilgiler öğretiminin ise hem toplumsal hem bireysel manada üstlenebileceği rol ve sorumluluklar gitgide artmaktadır. Bu bağlamda öğretim programlarını değerlendirme çalışmaları ayrıca önem taşımaktadır.

Genellikle alanda yapılan program değerlendirme çalışmalarında, programın tüm öğelerini değerlendirme adına program öğelerine gereken ağırlığın verilmediği görülmektedir. Hâlbuki eğitim programlarının dönütü kuşkusuz programlar ve öğelerinin yeterliği ve yerindeliği üzerine yapılacak derinlemesine akademik araştırmalardır. Bir öğretim programındaki aksaklık ve eksikliklerin belirlenmesi programın öğelerinin değerlendirilmesini gerektirir. Bu öğelerin birincisi ve en önemlisi hedefler/kazanımlardır. Bu araştırmada bütün öğeleri aynı anda ve yüzeysel değerlendirmek yerine; programın tek bir ögesini-kazanımları derinlemesine incelemek daha makul ve faydalı olacağı mütalaa edilmiştir. Üstelik kazanımlar programın yürütülmesinde etkili olabilecek belli başlı faktörlerle birlikte, diğer program unsurları ise ana konumuza olan tesiri dolayımında ele alınmış, yalnızca öğrencilerin başarı puanları değil aynı zamanda öğretmenlerin görüşleri esas alınmak suretiyle programın bütünsel bir resmi çizilmeye ve öylece değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Hedefler/kazanımlar bilindiği gibi bir öğretim programının diğer bütün unsurlarının temelidir. İçerik, öğretme-öğrenme süreci ve sınav durumları tamamen kazanımları gerçekleştirmeye dönük olarak düzenlenir ve işe koşulur. İlköğretim 7.sınıflarda bütün Türkiye’de okutulmakta olan sosyal bilgiler 7.sınıf öğretim programının ikinci yarıyıl kazanımlarının ne kadarının kazandırıldığını anlamak için, dönem başlamadan araştırmacı tarafından hazırlanmış, geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmış 32 maddelik başarı testi, ilgili öğrencilere uygulanmıştır. Ön-test olarak isimlendirilen bu uygulamadan elde edilen verilerden araştırmaya uygun 96 öğrenciye ait aritmetik ortalama $\bar{X} = 42.953$ dür. Değerlendirilecek programın Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Komisyonu tarafından hazırlanmış 2004 sosyal bilgiler öğretim programının kazanımları doğrultusunda uygulamaya konulduğu bilinmektedir. Uygulama, ilgili program dokümanı çerçevesinde tecrübeli öğretmenlerce yürürlüğe konulmuştur. Öğretim sırasında sınıf içi etkinlikler yanında sınıf dışı gezi-gözlem, müze çalışmaları normal sürecinde gerçekleştirilmiştir. Kontrol grubunun oluşturulmadığı sınıflarda mevcut program öğretim-öğrenme ilke ve yöntemlerine göre yürütülmüştür. Dönem sonunda öğrencilere son test tekrar uygulanmıştır. Son teste ait öğrenci başarı puanları toplamı $X = 5936,448$, aritmetik ortalaması da $\bar{X} = 61,838$ olarak elde edilmiştir.

Araştırmacı tarafından geliştirilen başarı testi 32 sorudan oluşmaktadır. Başarı testinin ortalama gúçlüğü .55 ; KR-20 gúvenirlik katsayısı ise .90 olarak tespit edilmiştir. Beşli Likert tipinde geliştirilen ve 27 maddeden oluşan öğretmen góruřleri ölçeği ise dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin KMO değeri .90 , Bartlett testi sonucu 2432.066; Cronbach Alpha katsayısı .928 olarak belirlenmiştir.

Tek grup ön test- son test deseninde ön test başarı puanları ortalaması ile son test başarı puanlarının ortalaması arasında anlamlı bir fark olup olmadığına “t” testi ile bakılmıştır. “t” sonucunda “t” değeri istatistik olarak anlamlı ve fark son test lehine ise programın başarılı olduğu söylenebilir. Bu bilimsel kural çerçevesinde sosyal bilgiler programı için hazırlanıp uygulanan ön testte elde edilen puanların aritmetik ortalaması ile son test puanlarının aritmetik ortalaması arasındaki fark “t” testi ile kontrol edilmiş ve “t” değeri (15.846; p = .000 < .05) manidar bulunmuştur.

Özellikle süreç odaklı program geliştirme yaklaşımlarında süreç amaca, amaç öğrencilerin ihtiyaç ve eylemlerine göre belirlenmektedir. Dolayısıyla bu yaklaşımlarda uzman góruřünden çok öğrenci ve öğretmen góruřleri, onların duygu ve düşünceleri, kişisel tercihleri, kendileri ile ilgili algıları, programa ilişkin alınacak kararlara esas teşkil etmektedir. Araştırmada kullanılan anket sorularında öğretmenlerin program hakkındaki düşünceleri ve algıları temel alınmakla beraber çalıştıkları sosyo-ekonomik şartlar, iletişim, denetim, araç gereç, veli ve idareyle ilişkiler gibi kazanımların edinimini etkileyebilecek bazı faktörler de hesaba katılmıştır.

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin başarı puanlarının, cinsiyet, anne ve babanın meslekleri ve eğitim durumları, toplam aylık gelirleri; anketle góruřleri taranan öğretmenlerin ise program kazanımlarına ilişkin góruřlerinin, cinsiyet, mesleki kıdem, mezun oldukları fakülte türü, 2004 programını okuma, programla ilgili etkinliklere katılma, hizmet içi eğitim kursuna katılma durumları, sahayla ilgili bilimsel makale okuma sıklığı, görev yapılan okulun sosyo-ekonomik düzeyi, sınıf mevcutları gibi bağımsız değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı PASW (SPSS) İstatistik 18. programıyla varyansların normal dağılım gösterdiği durumlarda parametrik testlerden “t” ve Anova ile ; varyansların normal dağılım göstermediği hallerde nonparametrik testlerden MWU ve

KWH ile kontrol edilmiştir. Elde edilen bulgular, betimsel istatistikler için hazırlanan tablolar hariç 273 ayrı tabloda gösterilmiş ve yorumlanmıştır.

Kazanımların yapısına bakıldığında basit olgusal bilgilerin ilerisinde, daha üst düzey öğrenmelerin hedeflendiği görülecektir. Bu hedef istikametinde bilgi ve olgulardan ziyade bilgiyi oluşturan örüntülere odaklanan programda belli ölçüde keskinliklerin ötesine geçerek asgari manada karşılaştırma, eleştiri ve yorum yapabilmeyi, düşünmeyi, bilimsel düşünme yeteneğini süreç içerisinde bir yöntem olarak yapılandırmaya ve kazandırmaya çalışan bir sosyal bilgiler üslubu oluşturulmaya gayret edilmiştir. Üsluptaki belirsizlikler, kesinliğin net ama kısır dünyasına alışmış olanlara hem esnekliğe hem çoklu anlamlara imkân vermesiyle kafa karıştırıcı görünse bile çağımızın en çok da ihtiyaç duyduğu yaratıcılığa ve yorumlamaya zemin sağlamaktadır. Kaldı ki yorumlamak, iki anlamı birden kavramaktır . Bununla birlikte 2004 SBÖP'ün kazanımlarının bu araştırmada daha açık görülen bazı problemleri “yapılandırmacılık” öğrenme kuramının Bloom'un taksonomisinden farklı olduğu, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor hedeflerin zaten bir arada alındığı savıyla geçiştirilemez.

Neticede bütün eleştirilere ve nispeten kısa denilebilecek bir sürede hazırlanmış olmasına rağmen sosyal bilgiler 7.sınıf programı ona karşı çıkanlara dahi gösterdiği ortak zeminle her çalışmayla biraz daha geliştirilebilir ve noksanlarının tamamlanabilir olduğunun işaretlerini vermektedir. Nitekim program geliştirme de zaten bu dinamik döngüyü gerekli kılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kazanımlar, öntest ve sontest puanları, öğretmen görüşleri, sosyal bilgiler programı, sosyal bilimler.

ABSTRACT**Doctoral Dissertation****The Evaluation of 2004 Social Studies Curriculum Attainments for Primary Education of 7th Grade According to the Opinions of The Teacher with Pre-post Test Results****Cihan KARA****The University Of Firat
The Institute Of Education Science
The Department Of Primary Education
ELAZIĞ – 2012, Sayfa: LVI + 320**

Social sciences including educational sciences is an initiative which is belong to modern world. Social science is based on empirically approved and systematic attempt to develop worldly knowledge about the reality. Therefore it itself plays a role in the modern world whose as a part of this construction too. Social sciences as being a knowledge and especially power techniques has settled on indispensable position because of the modern state needs more accurate information which is based on for it's decisions, in case of a necessity to managing the communities living social fragmentation by the economic, political, historical reasons , for reproduce the system and the human resources as seen required by system

Today, communication and transport is increased and this increase is a time to increase exponentially. In technological developments life is easier too but it is complicated relationships between people. For this reason, the location of the primary relationships have left secondary relationships. Thinker such as Baudrillard thinks of unrealistic considering we live in a virtual simulation of the universe. Now, with people halfway around the world, set up instant communication of the upper floor there are a lot of people

does not know his neighbors . In case the role and responsibility of social studies teaching are gradually increasing in both social and individual sense. In this context, It is also important curriculum evaluation studies.

Generally, an evaluation conducted on the study program in the field, all the elements of the program are given due weight and respect. However, adequate and appropriate training programs, feedback programs and of course academic research programs should be given importance. This means determining the curriculum with due attention to faults and shortcomings in the elements of a program. First of all and most importantly targeting the achievements intended through a program. It would be reasonable to consider that while evaluating that instead of evaluating all the elements together, single element of the program is more useful and acceptable. Moreover, the major factors to be considered in the program achievements are not just the influence and achievement of the students in the program but the official opinion of the teachers on the basis of a holistic approach given to the program along with other elements.

Objectives/achievements as we know are the fundamental elements of a teaching program. Content, teaching and learning process along with tests carried out will help realize these gains fully. Primary Education, in the 7th grade, the social studies is taught throughout Turkey in the second semester, well prepared by a researcher, the validity and the reliability of the 32-item achievement test applied to the students in order to understand the progress. Known as the Pre-test data obtained in the application study, belonging to 96 students is mean $\bar{X} = 42.953$ respectively. The program prepared and evaluated by the Ministry of National Education Commission, Teaching on Social Science 2004 was inducted into the curriculum to obtain the achievements that are to be put into practice. Experienced teachers have been introduced within the framework of the relevant program documents. In addition to the class room teaching, activities outside the classroom teaching like, trips and observation, museum studies etc., carried out throughout the normal process. Creating a control group the current program was carried out on the basis of the principles and methods of teaching and learning. Re-applied the same at the final test at the end of the period to the students the arithmetic average as $\bar{X} = 61.838$ was obtained.

The achievement test prepared by researcher is composed of 32 questions. The mean difficulty of the test was calculated to be .55 and KR-20 reliability coefficient was measured .90. The five-point Likert-style teachers' perceptions scale consisted of 27 items and included five sub-scales. KMO value of the scale was measured to be .90 ; Bartlett's test was measured to be 2432.066 and Cronbach Alpha reliability coefficient was calculated to be .928.

One group pre-test and post-test pattern, with an average pre-test and post-test achievement scores of success if there is a significant difference between the average score, "t" test was evaluated. "t" as a result "t" value is statistically significant and different from the last test, the program can be said to be successful (Erden, No date: 55). It is prepared scientifically for social studies program within the framework of the rules applied to the arithmetic average of the scores obtained from the pre-test and post-test scores of the arithmetic average of the difference between the "t" test was checked and the "t" value (15.846 $p = .000 < .05$) was significant.

In Particular a process-oriented approach to the development program is determined as per the needs of the students aiming at the purpose, objectives and actions. This approach is therefore, teacher and student oriented as it takes into consideration their feelings, thoughts and personal preferences as seen by themselves and the decisions taken on the basis of the program . No matter how well prepared a program; teachers' perceptions of the program, application of the conditions greatly affect the program till it reaches its destination. Survey of the questions used in the study, teachers' beliefs about and perceptions of the program all work together based on as the socio-economic conditions, communication, supervision, tools, equipment, relationships with parents and administration, as well as some of the factors that may affect the acquisition of the achievements that are taken into account.

The students included in the explorative study program based on their achievement takes into consideration, gender, occupation and education level of the parents, the total monthly income; survey on the outcome of the program, screened results on the views of teachers, their gender, seniority, education level including the names of their colleges,

reading, participating in the activities related to the program 2004, their participation in the service training course, reading scientific papers related to the socio-economic level of the school, size of the class according to the independent variables, such as PASW. Statistics 18 parametric tests showed a normal distribution of variances program where "t" and ANOVA. The variance cases show abnormal distributions with non-parametric tests were checked with MWU and KWH. The findings obtained are shown and interpreted in 273 separate tables, except for prepared tables for descriptive statistics.

Looking at the structure of the result beyond simple factual information displayed, higher-level learning will be targeted. This information on facts to a certain extent focuses on patterns that make up the information rather than the direction of the target program beyond the minimum sense of acute comparison. To be able to think, comment and criticize, a scientific method of skill applied in the process to create and configure a style of social studies. The existing uncertainties in the employed style provide the basis to understand and interpret the multiple meanings even if it seems confusing to those who have become accustomed to the net. Moreover interpreting to comprehend the double meaning at the same time . Along with this the results of 2004 SBÖP' are more clearly seen in this study, and some of the constructive problems of learning, is different from Bloom's taxonomy theory, has already glossed over an argument combining cognitive, affective and psychomotor objectives.

As a result, despite of all criticisms that could be called up and which live relatively for short period of time, the 7th grade social study program, even for those who oppose it, the common ground that the marks in everything is a bit more developed and completed notwithstanding the shortcomings. Indeed, this is already a dynamic cycle of program that needs development.

Keywords: Acquisitions (attainment), pretest and post test results, teachers' perceptions, social studies curriculum, social sciences.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ONAY	I
ÖZET	II
ABSTRACT.....	VI
İÇİNDEKİLER	X
TABLolar	XV
EKLER LİSTESİ	LIII
KISALTMALAR.....	LIV
ÇİZELGELER	LV
ÖNSÖZ.....	LVI
BİRİNCİ BÖLÜM	
1.GİRİŞ.....	1
1.1 Yeni Dünya Düzeni ve “Ayrımların Eşiğinde” Sosyal Bilgiler	6
1.2. Sosyal Bilgiler Dersinin Kısa Tarihçesi	9
1.3. Öğrenmenin Doğası ve Bazı Temel Kavramlar.....	10
1.3.1. Eğitim Programı.....	13
1.4. Program Değerlendirme Modelleri	14
1.5. Problem Durumu	15
1.5.1. Problem Cümlesi.....	29
1.5.2.Tezin Amacı	29
1.5.2.1. Araştırmanın Denenceleri.....	29

1.5.2.1.1. Başarı Testine İlişkin Denenceler.....	29
1.5.2.1.2. Öğretmen Görüşlerine İlişkin Denenceler	30
1.5.3. Araştırmanın Önemi.....	31

İKİNCİ BÖLÜM

2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	32
2.1. 2004 SBÖP Kazanımları	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TEZİN YÖNTEMİ	46
3.1. Araştırma Modeli.....	46
3.2. Değişkenler	48
3.2.1. Bağımlı Değişkenler.....	48
3.2.2. Bağımsız Değişkenler.....	48
3.3. Araştırma Evreni	48
3.3.1. Örneklem	48
3.4. Sayıtlar	53
3.5. Sınırlılıklar	54
3.6. Veri Toplama Araçları.....	54
3.6.1. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler 7.Sınıf Programındaki Hedeflere/Kazanımlara Erişi Düzeyini Belirlemek Üzere Geliştirilmiş Başarı Testi	55
3.6.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi 7.Sınıf Programındaki Kazanımlara Yönelik Görüşlerini Tespit Etmek Amacıyla Geliştirilmiş Olan Anket Formu.....	60
3.7. Verilerin Analizi	63

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR.....	65
4.1. Sosyal Bilgiler 7.sınıf Öğretim Programında Öngörülen Hedeflerin Kazandırılma Derecesi.....	65
4.2. Sosyal Bilgiler 7.sınıf Öğretim Programında Uygulanan Ön ve Son Testler Arasındaki Başarı Ortalamasının İncelenmesi	67
4.3. Sosyal Bilgiler Programının Kazanımları Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi	67
4.4. Program Sonunda Kazanılmış Davranışların Unutulmaya Karşı Dirençliliğinin İncelenmesi	72
4.5. Başarı Testine İlişkin Bulgular	72
4.6. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 7.sınıf Sosyal Bilgiler Öğretimi Programına İlişkin Görüşlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Farklaşmasına İlişkin Bulguların İncelenmesi	83

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA VE YORUM.....	238
5.1. Sosyal Bilgiler 7 Programında Öngörülen Hedeflerin Kazandırılmasına İlişkin Olarak Elde Edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	238
5.2. Program Kazanımlarının Öğretmen Beklentilerini Karşılama Derecesine İlişkin Elde Edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	239
5.3. Kazanılmış Davranışların Unutulmaya Karşı Dirençliliğine İlişkin Olarak Elde Edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu	254
5. 4. Öğrencilerin Son Testten Almış Oldukları Başarı Puanlarının Bağımsız Değişkenlere Göre Farklaşmasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu.....	254
5. 5. Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkında Ankette Belirttikleri Görüşlerinin, Bağımsız Değişkenlere Göre Farklılığına İlişkin Olarak Elde Edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu	255

- 5.5.1. Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Olarak Elde Edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu..... 256**
- 5.5.2. Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Olarak Elde Edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu 257**
- 5.5.3. Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Mezun Oldukları Fakülte Türüne Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Olarak Elde Edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu..... 258**
- 5.5.4. Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuması) Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Olarak Elde edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu 259**
- 5.5.5. Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğine Katılım Durumlarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Olarak Elde edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu 260**
- 5.5.6. Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılımına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Olarak Elde edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu..... 260**
- 5.5.7. Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Olarak Elde edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu 261**
- 5.5.8. Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Okulun Sosyo-ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Olarak Elde edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu..... 263**
- 5.5.9. Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Olarak Elde Edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu..... 265**

ALTINCI BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	267
6.1. Program Kazanımlarının Gerçekleşmesine İlişkin Olarak Elde Edilen Sonuçlar.....	267
6.2. Sosyal Bilgiler 7.sınıf Öğretim Programının Başarı Ortalamasına İlişkin Olarak Elde Edilen Sonuçlar	268
6.3. Program Kazanımlarının Öğretmen Görüşlerini ve Beklentilerini Karşılmasına İlişkin Elde Edilen Sonuçlar	272
6.4. Sosyal Bilgiler 7 Programı Sonunda Kazanımların Unutulmaya Karşı Direncine İlişkin Elde Edilen Sonuçlar	277
6.5. Bağımsız Değişkenlere Göre Öğrencilerin Ön Testten Aldıkları Başarı Puanlarına İlişkin Olarak Elde Edilen Sonuçlar	278
6.6. Öğrencilerin Son Testten Almış Oldukları Başarı Puanlarının Bağımsız Değişkenlere Göre Farklaşmasına İlişkin Sonuçlar.....	278
6.7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Ankette Belirttikleri Görüşlerinin Bağımsız Değişkenlere Göre Farklaşmasına İlişkin Elde Edilen Sonuçlar	279
6.8. Öneriler.....	283
KAYNAKLAR	287
EKLER	295
ÖZGEÇMİŞ.....	319

TABLOLAR

Sayfa No

1.	Araştırma Kapsamına Alınan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	49
2.	Araştırma Kapsamına Alınan Öğrencilerin Anne Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı.....	49
3.	Araştırma Kapsamına Alınan Öğrencilerin Baba Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı.....	49
4.	Araştırma Kapsamına Alınan Öğrencilerin Anne Mesleklerine Göre Dağılımı.....	49
5.	Araştırma Kapsamına Alınan Öğrencilerin Baba Mesleklerine Göre Dağılımı.....	50
6.	Araştırma Kapsamına Alınan Öğrencilerin Aile Gelir Düzeyine Göre Dağılımı.....	50
7.	Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı.....	50
8.	Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Mesleki Kıdemine Göre Dağılımı.....	51
9.	Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Mezun Olduğu Fakülteye Göre Dağılımı.....	51

10. Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Programını Okuma Sayısına Göre Dağılımı.....51
11. Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Yeni Sosyal Bilgiler Programıyla İlgili MEB'in Düzenlediği Etkinliklere Katılma Durumuna Göre Dağılımı.....52
12. Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Meslek Hayatlarında Sosyal Bilgiler Dersiyle İlgili Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılma Durumuna Göre Dağılımı.....52
13. Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler Öğretimi Sahasında Yayımlanan Bilimsel Makaleleri veya Kitapları Okuma Durumuna Göre Dağılımı.....52
14. Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeylerine (SED) Göre Dağılımı.....53
15. Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Görev Yaptıkları Okulların Sınıf Öğrenci Mevcuduna Göre Dağılımı.....53
16. Öntest-Sontest Puanlarına İlişkin Eşli Gruplar T Testi Sonuçları.....73
17. Öntest Puanlarının Cinsiyete Göre Bağımsız Örneklem T Testi Sonuçları.....74
18. Öntest Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....74

19.	Öntest Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....	75
20.	Öntest Puanlarının Anne Mesleklerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....	76
21.	Öntest Puanlarının Baba Mesleklerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....	76
22.	Öntest Puanlarının Ailenin Toplam Aylık Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....	77
23.	Sontest Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması MWU Testi Sonuçları.....	78
24.	Sontest Puanlarının Anne Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması KWH Testi Sonuçları.....	79
25.	Sontest Puanlarının Baba Eğitim Düzeyine Göre Karşılaştırılması KWH Testi Sonuçları.....	79
26.	Sontest Puanlarının Anne Mesleklerine Göre Karşılaştırılması KWH.Testi Sonuçları.....	80
27.	Sontest Puanlarının Baba Mesleklerine Göre Karşılaştırılması KWH.Testi Sonuçları.....	81

28.	Sontest Puanlarının Ailenin Toplam Aylık Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması KWH.Testi Sonuçları.....	81
29.	Sontest Puanlarının Ailenin Toplam Aylık Gelir Düzeyine Göre Karşılaştırılması Fark Kaynağı MWU Testi Sonuçları.....	82
30.	Sontest ve izleme Testi Puanlarının Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi Sonuçları.....	83
31.	Öğretmenlerin Programdaki Kazanımlar Genel Amaçlar Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.....	84
32a.	Öğretmenlerin Programdaki Kazanımlar Genel Amaçlar Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....	84
32b.	Öğretmenlerin Programdaki Kazanımlar Genel Amaçlar Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....	85
33a.	Öğretmenlerin Programdaki Kazanımlar Genel Amaçlar Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....	85
33b.	Öğretmenlerin Programdaki Kazanımlar Genel Amaçlar Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....	86
34a.	Öğretmenlerin Programdaki Kazanımlar Genel Amaçlar Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Program Bilgilerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....	86

- 34b.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımlar Genel Amaçlar Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Program Bilgilerine Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....**87**
- 35.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Genel Amaçlara Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması KWH Testi Sonuçları.....**87**
- 36a.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Genel Amaçlara Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**88**
- 36b.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Genel Amaçlara Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....**88**
- 37a.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Genel Amaçlara Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**89**
- 37b.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Genel Amaçlara Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....**89**
- 38.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Genel Amaçlara Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**90**
- 39a.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Genel Amaçlara Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**90**

- 39b.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Genel Amaçlara Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....**91**
- 40.** Öğretmenlerin Kazanımlar Genel Hedefler Tutarlılığına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması MWU Sonuçları.....**91**
- 41.** Öğretmenlerin Kazanımlar Genel Hedefler Tutarlılığına İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**92**
- 42.** Öğretmenlerin Kazanımlar Genel Hedefler Tutarlılığına İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları...**92**
- 43.** Öğretmenlerin Kazanımlar Genel Hedefler Tutarlılığına İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuması) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları..**93**
- 44.** Öğretmenlerin Kazanımlar Genel Hedefler Tutarlılığına İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**94**
- 45.** Öğretmenlerin Kazanımlar Genel Hedefler Tutarlılığına İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**94**
- 46.** Öğretmenlerin Kazanımlar Genel Hedefler Tutarlılığına İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**95**
- 47.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Genel Amaçlara Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**95**

- 48a.** Öğretmenlerin Kazanımlar Genel Hedefler Tutarlılığına İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**96**
- 48b.** Öğretmenlerin Kazanımlar Genel Hedefler Tutarlılığına İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....**97**
- 49.** Öğretmenlerin Kazanımların Kendi İçinde Tutarlılığına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması MWU Sonuçları.....**97**
- 50.** Öğretmenlerin Kazanımların Kendi İçinde Tutarlılığına İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**98**
- 51.** Öğretmenlerin Kazanımların Kendi İçinde Tutarlılığına İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları..**98**
- 52.** Öğretmenlerin Kazanımların Kendi İçinde Tutarlılığına İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuması) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları..**99**
- 53.** Öğretmenlerin Kazanımların Kendi İçinde Tutarlılığına İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**99**
- 54.** Öğretmenlerin Kazanımların Kendi içinde Tutarlılığına İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursu Değişkenine Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**100**
- 55.** Öğretmenlerin Kazanımların Kendi İçinde Tutarlılığına İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**101**

- 56a.** Öğretmenlerin Kazanımların Kendi İçinde Tutarlılığına İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**101**
- 56b.** Öğretmenlerin Kazanımların Kendi İçinde Tutarlılığına İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....**102**
- 57a.** Öğretmenlerin Kazanımların Kendi İçinde Tutarlılığına İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları...**102**
- 57b.** Öğretmenlerin Kazanımların Kendi İçinde Tutarlılığına İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....**103**
- 58.** Öğretmenlerin Genel Amaçların Öğrenci Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması T Testi Sonuçları.....**103**
- 59.** Öğretmenlerin Genel Amaçların Öğrenci Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**104**
- 60.** Öğretmenlerin Genel Amaçların Öğrenci Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**104**
- 61a.** Öğretmenlerin Genel Amaçların Öğrenci Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**105**

- 61b.** Öğretmenlerin Genel Amaçların Öğrenci Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikler.....**105**
- 62.** Öğretmenlerin Genel Amaçların Öğrenci Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**106**
- 63.** Öğretmenlerin Genel Amaçların Öğrenci Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılımına Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**106**
- 64.** Öğretmenlerin Genel Amaçların Öğrenci Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**107**
- 65a.** Öğretmenlerin Genel Amaçların Öğrenci Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**107**
- 65b.** Öğretmenlerin Genel Amaçların Öğrenci Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....**108**
- 66.** Öğretmenlerin Genel Amaçların Öğrenci Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**109**
- 67.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrenci Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması T Testi Sonuçları.....**109**

68. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrenci Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....110
69. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrenci Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....110
70. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrenci Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....111
71. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrenci Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....111
72. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrenci Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....112
73. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrenci Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....113
- 74a. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrenci Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....113
- 74b. Öğretmenlerin Programdaki kazanımların Öğrenci Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....114

75. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrenci Hazırbulunuşluk Seviyesine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....114
76. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Duygusal İhtiyaçlarına Uygun Hazırlanmışına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması T Testi Sonuçları.....115
77. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Duygusal İhtiyaçlarına Uygun Hazırlanmışına İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kademelerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....115
78. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Duygusal İhtiyaçlarına Uygun Hazırlanmışına İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....116
79. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Duygusal İhtiyaçlarına Uygun Hazırlanmışına İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....116
80. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Duygusal İhtiyaçlarına Uygun Hazırlanmışına İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....117
81. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Duygusal İhtiyaçlarına Uygun Hazırlanmışına İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....117

- 82a.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Duygusal İhtiyaçlarına Uygun Hazırlanmış İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**118**
- 82b.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Duygusal İhtiyaçlarına Uygun Hazırlanmış İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....**119**
- 83.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Duygusal İhtiyaçlarına Uygun Hazırlanmış İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**119**
- 84.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Duygusal İhtiyaçlarına Uygun Hazırlanmış İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**120**
- 85.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Toplumsal Gereksinimlerine Uygun Hazırlanmış İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması T Testi Sonuçları.....**120**
- 86.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Toplumsal Gereksinimlerine Uygun Hazırlanmış İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**121**
- 87.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Toplumsal Gereksinimlerine Uygun Hazırlanmış İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**121**

- 88.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Toplumsal Gereksinimlerine Uygun Hazırlanmışına İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**122**
- 89.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Toplumsal Gereksinimlerine Uygun Hazırlanmışına İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**123**
- 90.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Toplumsal Gereksinimlerine Uygun Hazırlanmışına İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**123**
- 91a.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Toplumsal Gereksinimlerine Uygun Hazırlanmışına İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**124**
- 91b.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Toplumsal Gereksinimlerine Uygun Hazırlanmışına İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....**124**
- 92.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Toplumsal Gereksinimlerine Uygun Hazırlanmışına İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**125**
- 93.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Toplumsal Gereksinimlerine Uygun Hazırlanmışına İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**125**

94. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Fiziksel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması T Testi Sonuçları.....126
95. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Fiziksel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....126
- 96a. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Fiziksel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....127
- 96b. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Fiziksel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....128
97. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Fiziksel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....128
98. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Fiziksel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....129
- 99a. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Fiziksel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursu Değişkenine Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....129
- 99b. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Fiziksel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....130

100. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Fiziksel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....131
101. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Fiziksel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....131
102. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Fiziksel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....132
103. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Zihinsel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması T Testi Sonuçları.....132
104. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Zihinsel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....133
105. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Zihinsel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....133
106. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Zihinsel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....134
107. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Zihinsel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....135

- 108.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Zihinsel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**135**
- 109a.** Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Zihinsel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**136**
- 109b.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Zihinsel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....**137**
- 110.** Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Zihinsel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**137**
- 111.** Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Fiziksel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**138**
- 112.** Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin İlgi ve Yeteneklerine Uygun, Anlamlı Olduğuna İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması T Testi Sonuçları.....**138**
- 113.** Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin İlgi ve Yeteneklerine Uygun, Anlamlı Olduğuna İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**139**

114. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin İlgi ve Yeteneklerine Uygun, Anlamli Olduğuna İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....139
115. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin İlgi ve Yeteneklerine Uygun, Anlamli Olduğuna İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....140
116. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin İlgi ve Yeteneklerine Uygun, Anlamli Olduğuna İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....140
117. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin İlgi ve Yeteneklerine Uygun, Anlamli Olduğuna İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....141
118. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin İlgi ve Yeteneklerine Uygun, Anlamli Olduğuna İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....142
119. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin İlgi ve Yeteneklerine Uygun, Anlamli Olduğuna İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....142
120. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin İlgi ve Yeteneklerine Uygun, Anlamli Olduğuna İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....143

121. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Kendi Amaçlarına Uygun Olduğuna İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması T Testi Sonuçları.....143
122. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Kendi Amaçlarına Uygun Olduğuna İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....144
123. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Kendi Amaçlarına Uygun Olduğuna İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....144
124. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Kendi Amaçlarına Uygun Olduğuna İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....145
125. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Kendi Amaçlarına Uygun Olduğuna İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....146
- 126a. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Kendi Amaçlarına Uygun Olduğuna İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....146
- 126b. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Öğrencilerin Kendi Amaçlarına Uygun Olduğuna İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....147
127. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Kendi Amaçlarına Uygun Olduğuna İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....147

128. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Kendi Amaçlarına Uygun Olduğuna İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....148
129. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Kendi Amaçlarına Uygun Olduğuna İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....148
130. Öğretmenlerin Kazanımların Bireysel Farklılıklara Olan Dikkatine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması T Testi Sonuçları.....149
131. Öğretmenlerin Kazanımların Bireysel Farklılıklara Olan Dikkatine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....149
132. Öğretmenlerin Kazanımların Bireysel Farklılıklara Olan Dikkatine İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları....150
133. Öğretmenlerin Kazanımların Bireysel Farklılıklara Olan Dikkatine İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....150
134. Öğretmenlerin Kazanımların Bireysel Farklılıklara Olan Dikkatine İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....151
135. Öğretmenlerin Kazanımların Bireysel Farklılıklara Olan Dikkatine İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....151

136. Öğretmenlerin Kazanımların Bireysel Farklılıklara Olan Dikkatine İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....152
137. Öğretmenlerin Kazanımların Bireysel Farklılıklara Olan Dikkatine İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....152
138. Öğretmenlerin Kazanımların Bireysel Farklılıklara Olan Dikkatine İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....153
139. Öğretmenlerin Kazanımların Toplumun Beklenti ve İhtiyaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması T Testi Sonuçları.....153
140. Öğretmenlerin Kazanımların Toplumun Beklenti ve İhtiyaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....154
141. Öğretmenlerin Kazanımların Toplumun Beklenti ve İhtiyaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....155
142. Öğretmenlerin Kazanımların Toplumun Beklenti ve İhtiyaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....155
143. Öğretmenlerin Kazanımların Toplumun Beklenti ve İhtiyaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....156

144. Öğretmenlerin Kazanımların Toplumun Beklenti ve İhtiyaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....157
145. Öğretmenlerin Kazanımların Toplumun Beklenti ve İhtiyaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....157
146. Öğretmenlerin Kazanımların Toplumun Beklenti ve İhtiyaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....158
147. Öğretmenlerin Kazanımların Toplumun Beklenti ve İhtiyaçlarına Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....158
148. Öğretmenlerin Kazanımların Toplumun İnanç ve Değerlerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması MWU Sonuçları....159
149. Öğretmenlerin Kazanımların Toplumun İnanç ve Değerlerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....159
150. Öğretmenlerin Kazanımların Toplumun İnanç ve Değerlerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....160
151. Öğretmenlerin Kazanımların Toplumun İnanç ve Değerlerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....160

152. Öğretmenlerin Kazanımların Toplumun İnanç ve Değerlerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....161
153. Öğretmenlerin Kazanımların Toplumun İnanç ve Değerlerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....162
154. Öğretmenlerin Kazanımların Öğrencilerin Zihinsel Gelişim Düzeylerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....162
155. Öğretmenlerin Kazanımların Toplumun İnanç ve Değerlerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....163
156. Öğretmenlerin Kazanımların Toplumun İnanç ve Değerlerine Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....164
157. Öğretmenlerin Kazanımların Yerel ve Bölgesel Özelliklere Dikkatine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması T Testi Sonuçları.....164
- 158a. Öğretmenlerin Kazanımların Yerel ve Bölgesel Özelliklere Dikkatine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....165
- 158b. Öğretmenlerin Kazanımların Yerel ve Bölgesel Özelliklere Dikkatine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....166

159. Öğretmenlerin Kazanımların Yerel ve Bölgesel Özelliklere Dikkatine İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları....166
160. Öğretmenlerin Kazanımların Yerel ve Bölgesel Özelliklere Dikkatine İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....167
161. Öğretmenlerin Kazanımların Yerel ve Bölgesel Özelliklere Dikkatine İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....167
162. Öğretmenlerin Kazanımların Yerel ve Bölgesel Özelliklere Dikkatine İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....168
163. Öğretmenlerin Kazanımların Yerel ve Bölgesel Özelliklere Dikkatine İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....168
164. Öğretmenlerin Kazanımların Yerel ve Bölgesel Özelliklere Dikkatine İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....169
165. Öğretmenlerin Kazanımların Yerel ve Bölgesel Özelliklere Dikkatine İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....169
166. Öğretmenlerin Kazanımların Sosyal Bilgiler Alanının Temel Kavram, İlke, Yöntem ve Bilgilerini Kapsamasına İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması MWU Testi Sonuçları.....170

- 167.** Öğretmenlerin Kazanımların Sosyal Bilgiler Alanının Temel Kavram, İlke, Yöntem ve Bilgilerini Kapsamasına İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**170**
- 168.** Öğretmenlerin Kazanımların Sosyal Bilgiler Alanının Temel Kavram, İlke, Yöntem ve Bilgilerini Kapsamasına İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**171**
- 169.** Öğretmenlerin Kazanımların Sosyal Bilgiler Alanının Temel Kavram, İlke, Yöntem ve Bilgilerini Kapsamasına İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**171**
- 170.** Öğretmenlerin Kazanımların Sosyal Bilgiler Alanının Temel Kavram, İlke, Yöntem ve Bilgilerini Kapsamasına İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**172**
- 171.** Öğretmenlerin Kazanımların Sosyal Bilgiler Alanının Temel Kavram, İlke, Yöntem ve Bilgilerini Kapsamasına İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**173**
- 172a.** Öğretmenlerin Kazanımların Sosyal Bilgiler Alanının Temel Kavram, İlke, Yöntem ve Bilgilerini Kapsamasına İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**173**
- 172b.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Sosyal Bilgiler Alanının Temel Kavram, İlke, Yöntem ve Bilgilerini Kapsamasına İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....**174**

173. Öğretmenlerin Kazanımların Sosyal Bilgiler Alanının Temel Kavram, İlke, Yöntem ve Bilgilerini Kapsamasına İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....175
174. Öğretmenlerin Kazanımların Yerel ve Bölgesel Özelliklere Dikkatine İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....175
175. Öğretmenlerin Kazanımların Ders Konularıyla Örtüşmesine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması T Testi Sonuçları.....176
176. Öğretmenlerin Kazanımların Ders Konularıyla Örtüşmesine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....176
177. Öğretmenlerin Kazanımların Ders Konularıyla Örtüşmesine İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....177
178. Öğretmenlerin Kazanımların Ders Konularıyla Örtüşmesine İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....178
179. Öğretmenlerin Kazanımların Ders Konularıyla Örtüşmesine İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....178
180. Öğretmenlerin Kazanımların Ders Konularıyla Örtüşmesine İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....179

- 181.** Öğretmenlerin Kazanımların Ders Konularıyla Örtüşmesine İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**179**
- 182.** Öğretmenlerin Kazanımların Ders Konularıyla Örtüşmesine İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**180**
- 183.** Öğretmenlerin Kazanımların Ders Konularıyla Örtüşmesine İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**180**
- 184.** Öğretmenlerin Kazanımların Merkezi Sınavlara Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması T Testi Sonuçları.....**181**
- 185a.** Öğretmenlerin Kazanımların Merkezi Sınavlara Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**181**
- 185b.** Öğretmenlerin Kazanımların Merkezi Sınavlara Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....**182**
- 186.** Öğretmenlerin Kazanımların Merkezi Sınavlara Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları....**182**
- 187.** Öğretmenlerin Kazanımların Merkezi Sınavlara Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**183**

- 188.** Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Merkezi Sınavlara Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**183**
- 189.** Öğretmenlerin Kazanımların Merkezi Sınavlara Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**184**
- 190.** Öğretmenlerin Kazanımların Merkezi Sınavlara Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**185**
- 191.** Öğretmenlerin Kazanımların Merkezi Sınavlara Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**185**
- 192.** Öğretmenlerin Kazanımların Merkezi Sınavlara Uygunluğuna İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**186**
- 193.** Öğretmenlerin Kazanımların Programdaki Etkinliklerle Uyumuna İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması T Testi Sonuçları.....**186**
- 194.** Öğretmenlerin Kazanımların Programdaki Etkinliklerle Uyumuna İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**187**
- 195.** Öğretmenlerin Kazanımların Programdaki Etkinliklerle Uyumuna İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**187**

- 196.** Öğretmenlerin Kazanımların Programdaki Etkinliklerle Uyumuna İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**188**
- 197.** Öğretmenlerin Kazanımların Programdaki Etkinliklerle Uyumuna İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**188**
- 198.** Öğretmenlerin Kazanımların Programdaki Etkinliklerle Uyumuna İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**189**
- 199.** Öğretmenlerin Kazanımların Programdaki Etkinliklerle Uyumuna İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**189**
- 200.** Öğretmenlerin Kazanımların Programdaki Etkinliklerle Uyumuna İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**190**
- 201.** Öğretmenlerin Kazanımların Programdaki Etkinliklerle Uyumuna İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**190**
- 202.** Öğretmenlerin Kazanım İfadelerinin Netliğine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması T Testi Sonuçları.....**191**
- 203.** Öğretmenlerin Kazanım İfadelerinin Netliğine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kademelerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**191**
- 204.** Öğretmenlerin Kazanım İfadelerinin Netliğine İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**192**

205. Öğretmenlerin Kazanım İfadelerinin Netliğine İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....192
206. Öğretmenlerin Kazanım İfadelerinin Netliğine İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....193
207. Öğretmenlerin Kazanım İfadelerinin Netliğine İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....193
208. Öğretmenlerin Kazanım İfadelerinin Netliğine İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....194
209. Öğretmenlerin Kazanım İfadelerinin Netliğine İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....194
210. Öğretmenlerin Kazanım İfadelerinin Netliğine İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....195
211. Öğretmenlerin Kazanımların Sosyal Bilgiler Öğretmenlerince Objektif Anlaşılabilirliğine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması MWU Testi Sonuçları.....195
212. Öğretmenlerin Kazanımların Sosyal Bilgiler Öğretmenlerince Objektif Anlaşılabilirliğine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....196

- 213.** Öğretmenlerin Kazanımların Sosyal Bilgiler Öğretmenlerince Objektif Anlaşılabilirliğine İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**196**
- 214.** Öğretmenlerin Kazanımların Sosyal Bilgiler Öğretmenlerince Objektif Anlaşılabilirliğine İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**197**
- 215.** Öğretmenlerin Kazanımların Sosyal Bilgiler Öğretmenlerince Objektif Anlaşılabilirliğine İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**197**
- 216a.** Öğretmenlerin Kazanımların Sosyal Bilgiler Öğretmenlerince Objektif Anlaşılabilirliğine İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**198**
- 216b.** Öğretmenlerin Kazanımların Sosyal Bilgiler Öğretmenlerince Objektif Anlaşılabilirliğine İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....**199**
- 217.** Öğretmenlerin Kazanımların Sosyal Bilgiler Öğretmenlerince Objektif Anlaşılabilirliğine İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**199**
- 218.** Öğretmenlerin Kazanımların Sosyal Bilgiler Öğretmenlerince Objektif Anlaşılabilirliğine İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**200**
- 219.** Öğretmenlerin Kazanımların Sosyal Bilgiler Öğretmenlerince Objektif Anlaşılabilirliğine İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**201**

220. Öğretmenlerin Kazanımlara Ulaşmada Ders Saatleri Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması T Testi Sonuçları.....**201**
221. Öğretmenlerin Kazanımlara Ulaşmada Ders Saatleri Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**202**
222. Öğretmenlerin Kazanımlara Ulaşmada Ders Saatleri Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**202**
223. Öğretmenlerin Kazanımlara Ulaşmada Ders Saatleri Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**203**
224. Öğretmenlerin Kazanımlara Ulaşmada Ders Saatleri Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**203**
225. Öğretmenlerin Kazanımlara Ulaşmada Ders Saatleri Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**204**
226. Öğretmenlerin Kazanımlara Ulaşmada Ders Saatleri Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**204**
227. Öğretmenlerin Kazanımlara Ulaşmada Ders Saatleri Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**205**

- 228a.** Öğretmenlerin Kazanımlara Ulaşmada Ders Saatleri Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**206**
- 228b.** Öğretmenlerin Kazanımlara Ulaşmada Ders Saatleri Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....**207**
- 229.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okulun Fiziki Şartları ve Öğretim Materyallerinin Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması MWU Testi Sonuçları.....**207**
- 230.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okulun Fiziki Şartları ve Öğretim Materyallerinin Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kademelerine Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**208**
- 231.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okulun Fiziki Şartları ve Öğretim Materyallerinin Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**208**
- 232a.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okulun Fiziki Şartları ve Öğretim Materyallerinin Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**209**
- 232b.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okulun Fiziki Şartları ve Öğretim Materyallerinin Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikler.....**210**
- 233.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okulun Fiziki Şartları ve Öğretim Materyallerinin Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**210**

- 234.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okulun Fiziki Şartları ve Öğretim Materyallerinin Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**211**
- 235.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okulun Fiziki Şartları ve Öğretim Materyallerinin Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**211**
- 236a.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okulun Fiziki Şartları ve Öğretim Materyallerinin Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**212**
- 236b.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okulun Fiziki Şartları ve Öğretim Materyallerinin Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....**213**
- 237.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okulun Fiziki Şartları ve Öğretim Materyallerinin Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**213**
- 238.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okul-Aile-Yönetim ve Öğretmen İşbirliğine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması T Testi Sonuçları.....**214**
- 239.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okul-Aile-Yönetim ve Öğretmen İşbirliğine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**214**

- 240.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okul-Aile-Yönetim ve Öğretmen İşbirliğine İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**215**
- 241.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okul-Aile-Yönetim ve Öğretmen İşbirliğine İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**215**
- 242.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okul-Aile-Yönetim ve Öğretmen İşbirliğine İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**216**
- 243.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okul-Aile-Yönetim ve Öğretmen İşbirliğine İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**217**
- 244a.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okul-Aile-Yönetim ve Öğretmen İşbirliğine İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**217**
- 244b.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okul-Aile-Yönetim ve Öğretmen İşbirliğine İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....**218**
- 245a.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okul-Aile-Yönetim ve Öğretmen İşbirliğine İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**219**
- 245b.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okul-Aile-Yönetim ve Öğretmen İşbirliğine İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....**220**

246. Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Okul-Aile-Yönetim ve Öğretmen İşbirliğine İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**220**
247. Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Müfettiş ve Eğitim Denetçilerinin Rehberlik Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması T Testi Sonuçları.....**221**
248. Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Müfettiş ve Eğitim Denetçilerinin Rehberlik Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**221**
249. Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Müfettiş ve Eğitim Denetçilerinin Rehberlik Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**222**
250. Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Müfettiş ve Eğitim Denetçilerinin Rehberlik Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**222**
251. Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Müfettiş ve Eğitim Denetçilerinin Rehberlik Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları....**223**
252. Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Müfettiş ve Eğitim Denetçilerinin Rehberlik Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**223**
253. Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Müfettiş ve Eğitim Denetçilerinin Rehberlik Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**224**

- 254a.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Müfettiş ve Eğitim Denetçilerinin Rehberlik Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....**225**
- 254b.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Müfettiş ve Eğitim Denetçilerinin Rehberlik Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri.....**226**
- 255.** Öğretmenlerin Kazanımların Gerçekleşmesinde Müfettiş ve Eğitim Denetçilerinin Rehberlik Yeterliğine İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**226**
- 256a.** Öğretmenlerin Kazanımların Ölçülebilirlik ve Değerlendirilebilirlik Niteliğine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması MWU Testi Sonuçları.....**227**
- 256b.** Öğretmenlerin Kazanımların Ölçülebilirlik ve Değerlendirilebilirlik Niteliğine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikler.....**227**
- 257.** Öğretmenlerin Kazanımların Ölçülebilirlik ve Değerlendirilebilirlik Niteliğine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**228**
- 258.** Öğretmenlerin Kazanımların Ölçülebilirlik ve Değerlendirilebilirlik Niteliğine İlişkin Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....**228**

259. Öğretmenlerin Kazanımların Ölçülebilirlik ve Değerlendirilebilirlik Niteliğine İlişkin Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....229
260. Öğretmenlerin Kazanımların Ölçülebilirlik ve Değerlendirilebilirlik Niteliğine İlişkin Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....229
261. Öğretmenlerin Kazanımların Ölçülebilirlik ve Değerlendirilebilirlik Niteliğine İlişkin Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....230
262. Öğretmenlerin Kazanımların Ölçülebilirlik ve Değerlendirilebilirlik Niteliğine İlişkin Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....230
263. Öğretmenlerin Kazanımların Ölçülebilirlik ve Değerlendirilebilirlik Niteliğine İlişkin Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....231
264. Öğretmenlerin Kazanımların Ölçülebilirlik ve Değerlendirilebilirlik Niteliğine İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....232
265. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Diğer Dersler ve Ara Disiplin Hedefleriyle İlişkisine Dair Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması T Testi Sonuçları.....232
266. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Diğer Dersler ve Ara Disiplin Hedefleriyle İlişkisine Dair Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....233

267. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Diğer Dersler ve Ara Disiplin Hedefleriyle İlişkisine Dair Görüşlerinin Mezuniyetlerine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....233
268. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Diğer Dersler ve Ara Disiplin Hedefleriyle İlişkisine Dair Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuma) Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....234
269. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Diğer Dersler ve Ara Disiplin Hedefleriyle İlişkisine Dair Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....234
270. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Diğer Dersler ve Ara Disiplin Hedefleriyle İlişkisine Dair Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....235
271. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Diğer Dersler ve Ara Disiplin Hedefleriyle İlişkisine Dair Görüşlerinin Sahayla İlgili Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....236
272. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Diğer Dersler ve Ara Disiplin Hedefleriyle İlişkisine Dair Görüşlerinin Görev Yaptıkları Okulların Sosyo-Ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılması KWH Sonuçları.....236
273. Öğretmenlerin Programdaki Kazanımların Diğer Dersler ve Ara Disiplin Hedefleriyle İlişkisine Dair Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları.....237

EKLER LİSTESİ

EK 1. İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün İzin Yazısı.....	295
EK 2. Valilik Oluru.....	296
EK 3. Başarı Testi Madde Analiz Sonuçları.....	297
EK 4. Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları.....	298
EK 5. Öğrencilerin Başarı Testinden Aldıkları Puanlar.....	299
EK 6. Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin En Yüksek Katılımdan En Az Katılım Sıklığına Göre Sıralanması...	302
EK 7. Sosyal Bilgiler Dersi Başarı Testi.....	305
EK 8. Öğretmen Görüşleri Anketi.....	315

KISALTMALAR

ANOVA	: Tek Yönlü Varyans Analizi
Akt.	: Aktaran
Bknz.	: Bakınız
Çev.	: Çeviren
Ed.	: Editör
K-S	: Kolmogorov Smirnov
KWH	: Kruskal Wallis H
MWU	: Mann Whitney U
P (p)	: Anlamlılık
SBÖP	: Sosyal Bilgiler Öğretim Programı
SBS	: Seviye Belirleme Sınavı
Sig.	: Significance (anlamlılık)
Yay.	: Yayınları
Vd.	: Ve diğerleri

ÇİZELGELER

Çizelge 1	: Başarı testi sorularına ilişkin madde analizi sonuçları.....	59
Çizelge 2	: Öğretmen görüşleri ölçeğinin faktör analizi sonuçları.....	62
Çizelge 3	: Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin program kazanımları hakkındaki görüşlerinin en yüksek katılımdan en az katılım sıklığına göre sıralanması.....	69
Çizelge 4	: Öntest, sontest, izleme testi puanlarının karşılaştırılması.....	72

ÖNSÖZ

Tüm eğitim kurumlarının uyguladıkları programları sürekli gözden geçirmeleri aksaklıkları düzeltmeleri, noksanları belirlemeleri program geliştirme disiplininin doğası gereğidir. Olmuş bitmiş bütün zamanları kapsayan mükemmel bir program ortaya konulamayacağına ve hayat sürekli “niyet edilmemiş sonuçlar”la değiştiğine göre sürekli bir kontrol ve dönüt sistemi eğitim-öğretim ameliyesini daha bilimsel ve dolayısıyla bilinçli uygulamalar haline getirecektir. Çünkü bilim her ne kadar sosyal bir inşa kabul edilse bile geçerlik ve güvenilirlik özelliklerini taşımasının yanında “kendini düzeltici ve denetlenebilirlik” özellikleriyle hala en tutarlı bilgi sistemi olmaya devam etmektedir.

Siyasi, sosyal ve kültürel hayatın her alanında yaşanan hızlı değişim ve dönüşümlerin eğitim sahasını etkilememesi düşünülemez. Bunun da ötesinde bizzat eğitim bir değişim ve kalkınma unsuru (agent) olarak görülmektedir. Diğer demokratik kurumlarda olduğu gibi eğitim kurumlarında da hem hesap verebilirlik ilkesi hem de dönüt-kontrol sisteminin gereği olarak eğitim ve öğretim hizmetlerinin ne derece sağlandığının tespiti büyük önem taşımaktadır. Eğitimde değerlendirme, eğitimin temel bileşenlerinden programın değerlendirilmesiyle başlar. Çünkü eğitim programları, toplumun gereksinim duyduğu insan niteliklerinin ifade edildiği esas taslaklardır. Bir eğitim programının en önemli ögesini ise kuşkusuz amaçlar/kazanımlar oluşturur. Bir ülkenin hedefi eğitim kurumlarından, eğitim kurumları eğitim programlarından, eğitim programları ise program kazanımlarının kalitesinden anlaşılabilir.

Araştırmanın evrenini teşkil eden Adana merkez ilçelerinden sosyo-ekonomik, demografik ve kültürel çeşitliliği yansıtan sosyal yapısıyla bütün Türkiye’ye genellenebilir sonuçlar elde edilebildiği düşünülmektedir. Bu çalışmada ulaşılan sonuçların yalnızca 7.sınıflar için değil; bunun yanında Sosyal Bilgiler Öğretim programlarının tamamının daha işlevsel, verimli ve rasyonel hale getirilmesine katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Bu araştırmanın her safhasında ve doktora öğrenimimin tamamında tecrübe, fikir ve önerilerinden istifade ettiğim, sabır ve hoşgörüsünü esirgemeyen, noksan olduğumu gördüğü her alanda gereğini derhal yaparak bilimsel zihniyetimin oluşmasına büyük katkılarda bulunan danışman hocam Sayın Doç.Dr. Zafer ÇAKMAK’a ve doktora öğrenimimde başta eğitim programları alanında olmak üzere istatistik analizden hermenötike çok geniş bir sahada adeta bir rehber olan hocam Sayın Doç.Dr. Burhan AKPINAR’a, birikiminden ve kıymetli tavsiyelerinden faydalandığım hocam Sayın Yrd.Doç.Dr. Feyzullah EZER’e teşekkür ederim.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ

Eğitim, bireyin doğumundan ölümüne kadar devam eden bir süreçtir. Bu süreçte bireylere çeşitli bilgi, beceri, tutum ve değerler kazandırılır. Eğitim her felsefi sisteme ve psikolojik yaklaşıma göre farklı tanımlanmıştır. İdealistler eğitimi Tanrıya ulaşma sürecinde yapılan etkinlikler, Realistler insanı toplumun başat değerlerine göre yetiştirme süreci, Marksistler çelişkiyi en aza indirip üretimde bulundurma süreci, Pragmatistler yaşantılar yoluyla kişide istendik davranış değişikliği yaratma süreci, Varoluşçular ise insanı sınır duruma getirme süreci olarak ele almışlardır (Sönmez, 2009: 5). Fakat bütün tanımların ortak yanı eğitimin bir değişim ve değiştirme süreci olduğudur. Bu süreç yalnızca bireysel olarak değil aynı zamanda toplumsal olarak değişimi de ifade etmektedir. Günümüzde insan gücünün eğitilmesi, ekonomik kalkınmanın temelini oluşturmaktadır. Nitelikli insan gücü toplumsal ve ekonomik kalkınmanın itici bir kuvveti olarak tüm sektörleri etkilemektedir. Örneğin 1961 yılında BM istatistiklerine göre, kişi başına milli geliri 64 dolar olan yoksul Güney Kore 1968'den itibaren yurtdışına eğitim için en fazla öğrenci gönderen “on ülke” listesine girmiştir. Türkiye bu listeye 2002’de girebilmiştir. Güney Kore’de kalkınmayı sağlayan bu eğitilmiş nüfus sayesinde kişi başına düşen gelir bugün 20 bin doları geçmiştir ve 2004 yılı itibarıyla yükseköğretimde okullaşma oranı yüzde 89’a çıkmıştır. Türkiye’de bu oran yüzde 37 ve kişi başına milli gelir 8 bin dolar civarındadır. Çin kalkınması ise Amerika’da okuyan Çinli araştırmacıların yaptığı doktora ve patentlerin hemen bir iki ay içinde Çin ekonomisinde uygulamaya geçmesine bağlanmaktadır (Akyol,2011: 267–286). Bilim, eğitim ve kalkınma, çağımızda olduğu kadar hiçbir zaman bu denli iç içe dinamikler olarak toplumların kaderini belirlememiştir.

Yüzyıllar boyunca toplumsal-kültürel dünyamızı nasıl din ve dinsel kurumlar yönlendirip belirlemişse, Yeniçağdan bu yana bilim, yaşamımızı derinden etkileyen ve değiştiren bir konuma yerleşmiştir. Bu nedenle bilim, yaşamımızı derinden etkileyen toplumsal bir olgudur veya göstergedir (Günay, 2010: 153). Dolayısıyla çalışma alanı ne olursa olsun aslında her bilim dalı sebep olduğu sonuçlarla-değişimlerle sosyal kabul edilmelidir. Aslında bütün bilim faaliyeti temelinde sosyal olmaya mahkûmdur. Bilgi kolektif bir şeydir; bireyin ürünü değil, toplum ve kültürün ürünüdür. Bilginin varoluş

temeli toplumdur. Bu önerme genelde sosyolojinin, özel olarak da bilgi sosyolojisinin temelinde yer alan ana düşüncedir. Arslan'ın da vurguladığı gibi doğa ile aramızda dolaysız bir ilişki yoktur. Doğa ile aramızda daima bilimsel cemaatin dili vardır. Doğa bilimsel cemaatin dili içinde “tahrif” olduktan sonra bize ulaşır. Doğa bize paradigmalarda kırılarak ulaşan bir varlıktır. Neticede ne bilginin ne de özel olarak bilimsel bilginin bir Robinson Crusoe'si vardır. Doğada “hazır problem” yoktur, onlar inşa edilmiş problemlerdir ve çözümleri de inşa edildiğinden ve bilim hiçbir zaman kendi kendine işlemeyeceğine göre; fiiliyattaki bilim eylem halindeki bilim adamı olduğundan (Arslan,2007: 16-135) bilim daima kolektif ve daima sosyal demektir. Burada yaşamımızı etkileyen bilimin kendi başına bağımsız, soyut bir kişiliği bulunmadığı anlatılmak istenmiştir. Yeni çağdan başlayarak yakın çağda sosyal değişim normal kabul edilir edilmez, bu değişimin kontrolü ve örgütlenmesi yönünde büyük bir hareket başlamıştır. Sosyal bilimler, büyük ölçüde bu değişimleri anlama, yönlendirme ve kurumsallaştırmada işe koşulmak üzere ortaya çıkmıştır.

Sosyal bilimlerin doğuşunda nasıl ki toplumsal ve tarihsel olaylar belirleyici olmuşsa, sosyal bilgiler adı verilen disiplinin veya çalışma alanının ortaya çıkmasında da giderek karmaşıklaşan toplumsal yapıların ihtiyaçları etkili olmuştur. Sosyal bilgiler alanının sınırlarını çizme, işlev ve kapsamını belirleme çabaları, kısacası onu tanımlama birçok tartışmalara ve değişimlere yol açmıştır (Günay, 2010: 159). Sosyal bilgileri tanımlamak coğrafya ya da tarih gibi bir disiplini tanımlamaktan daha zordur; çünkü sosyal bilgiler disiplinler arası ve çok disiplinli bir alandır (Doğanay, 2002: 16). Her tanım sonuçta bir soyutlamadır. Tanımlama, tanımlanan şeyi yaşayan, tecrübe edilen ve bilinci harekete geçiren bir dinamik süreç olmaktan çıkararak belli bir perspektif içinde sabitleştirme çabasıdır (Tatar, 2004: 51). Sosyal bilgiler gibi gün geçtikçe sahası genişleyen ve yükü artan bir interdisipliner alanı sabitleme çabası tabii ki daha güç olacaktır.

2004 Sosyal Bilgiler programını hazırlayan komisyonun kapsamlı tanımına göre ise:

“ Sosyal Bilgiler, bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgileri konularını yansıtan;

öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleşmesini içeren; insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir. ” (MEB, 2005a: 51)

Sosyal bilgiler bir yandan sosyal becerileri ve değerleri, öte yandan içeriği (tarih, coğrafya, vatandaşlık bilgisi...) öğretmeye çalışır. Bu nedenle, sosyal bilgiler öğretimi hakkındaki ders kitaplarında değer eğitimi, karakter eğitimi, işbirliği becerileri vb. bölümler vardır (Bacanlı, 2005: 47), Bu becerilerin ve eğitimin hedeflerine ulaşması hiç kuşkusuz öğretim programlarının hedeflerinin-kazanımlarının öğrenciye, konu alanına ve topluma uygun olmasıyla, yerindeliğiyle mümkündür.

Eğitim sistemimizde açık müfredat tutarsız ve çelişik bilgi ve uygulamalar içermektedir. Öğretilmek üzere seçilen konular ve ele alınan metinler hedeflerle çelişkili görünmektedir. Çelişkilerin yanında son ilköğretim programı değişikliğiyle kazanımların her uygulayıcıya aynı şeyi ifade etmesi biraz daha tartışmalı hale gelmiştir. Belirsizlik artmıştır. Mesela Aykaç ve Başar'ın (2005) araştırmalarında ulaştıkları bulgulara bakıldığında, eski programa göre bilgi yükünün azaltılması ve öğrencilerin etkinlikler yoluyla öğretim sürecinde aktif olmalarının sağlanmasına karşın, programda yer alan bazı kazanımların ölçülebilir ve gözlenebilir nitelikte olmadığı ve bazı etkinliklerinde kazanımları gerçekleştirecek nitelikte olmadığı yönünde olumsuz özellikler vurgulanmıştır. Kaldı ki hali hazırda hedefler için en yaygın ve ölçülebilir olan Bloom taksonomisini dahi - Cox'un çalışmasıyla - kullananların uzlaşma katsayılarının düşük olduğu görülmüştür (Bacanlı, 2005: 61-76) . Yapılandırmacı öğrenme kuramını esas alan son ilköğretim reformunda, 1990'lı yıllardan itibaren bilimsel araştırmaların verilerine dayanılarak yapılan program geliştirme çalışmalarından elde edilen deneyim ihmal edildiği düşünülmektedir. Örneğin 1998 Hayat Bilgisi Programı çağdaş program geliştirme süreçleri uygulanarak, yoğun emeklerle gerçekleştirilmiştir. Aynı şekilde 2000'li yıllarda henüz yürürlüğe konan 4. ve 8. Sınıf Fen Bilgisi Öğretimi Programı'nın sonuçları bile alınmadan yeni programa geçilmiştir. Neticede Yeni İlköğretim Programının hazırlanmasında, önceki programın uygulayıcılarından ve uygulama sonuçlarından bilimsel bir süreç içinde dönütler alınmadığı görülmektedir.

2005'te Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi bünyesinde yeni ilköğretim programını değerlendiren profesörler kurulunun tespitleri de bu yöndedir. Buna göre:

Yeni İlköğretim Programının hazırlanması aşamasında ilköğretim alanındaki daha önce gerçekleştirilen program geliştirme çalışmalarının dikkate alınmaması ve bu programın bir siyasi söylem olarak "Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk ve en kapsamlı eğitim reformu" olarak tanıtılması... Özellikle ilköğretim alanındaki program geliştirme çalışmalarının gözardı edildiği anlamına gelmektedir. Sosyal Bilgiler Programında yer alan öğrenme alanları ile ABD'nin Milli Sosyal Bilgiler Konseyi'nin (NCSS) okullara önerdiği öğrenme alanları büyük oranda aynıdır. Bu durumun ülkemizin kendi toplumsal gereksinimlerini karşılamada yetersiz kalacağı ve toplumsal gerçeklerine uygun olamayacağı açıktır. Sınama durumları ise açık ve anlaşılır değildir. İşe koşulması önerilen ölçme araçları neyi, nasıl ölçeceği anlaşılır şekilde düzenlenmemiştir. Özet olarak, öğretmenlerin programın uygulanmasında belirsizliklerden ve yetersizliklerden kaynaklanan çok yönlü güçlükleri, sorunları ve eğitim gereksinimleri vardır. (EPÖ, Profesörler Kurulu, 2005: 3-6)

Hakikaten de yeni ilköğretim programıyla ilgili çeşitli araştırmacılarca yapılan nicel ve nitel araştırmalar kurulun yukarıdaki öngörülerinin ve tespitlerini teyid eden bazı bulgular elde etmişlerdir ancak bu araştırmada elde edilen bir bulguya göre öğretmenlerin % 63.5'i sosyal bilgiler programdaki kazanımların bütün öğretmenlerce aynı veya benzer manada anlaşıldığı kanaatini taşımaktadır. Bu görüş araştırmaya katılan öğretmenlerce önemli oranda ($\bar{X} = 3.50$) desteklenmiştir. Öte yandan yeni programın öğretmenlere bazı önemli inisiyatifler tanıyacak esnekliği vurgulanmalıdır. Örneğin öğretmen, kazanımları gerçekleştirmek koşuluyla; çevre özelliklerini, öğrenci grubunun ilgilerini, ihtiyaçlarını, beklentilerini, hazırbulunuşluk düzeylerini yani ön bilgilerini dikkate alarak Türk Millî Eğitimi'nin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda uygun çıkış noktaları, uyarıcı ve pekiştireç unsurlarını kullanarak çerçevesi belli olan içeriğe bağlı oluşturacağı alt başlıklar etrafında çevresel etkiler ve grubun sözü edilen özellikleri açısından gerektiğinde güncellik ilkesi gözetilmek kaydıyla ünite sürelerinde değişiklik yapabilmektedir.

Çalışma konumuzun esasını oluşturan sosyal bilgiler 7.sınıf kazanımlarında aşamalılık ilişkisi yeterli görünmemektedir. Bazı kazanımlar bitişik olma özelliği taşıması

gerekirken binişiklik özelliği göstermektedir. Zaten kazanımların klasik hedef davranış ifadeleri taşımadığı da açıktır. Sönmez'in belirttiği gibi davranışçılık akımı ile hedeflerin davranış cinsinden yazılması zarureti birbirine karıştırılmış izlenimi verilmektedir. Zira hedef davranışa dönüştürülemediyse o hedefin varlığından veya gerçekleştirildiğinden söz edilemez. Öte yandan davranışlar belirlenmeden eğitimde ölçme aracı hazırlanamaz; çünkü neyi ölçeceğimiz belli değildir (Sönmez, 2009: 45). Eğitim durumları ve içeriğin düzenlenmesinde de ölçütler takımı olarak kabul edilen hedeflerin, işlevsel olması ve amaca hizmet etmesi için yine davranışsal tanımlarının oluşturulması gereklidir. Davranış ifadelerinin eğitim açısından davranış olabilmesi için a) gözlenebilir b) ölçülebilir c) istenilir olması gerekmektedir (Demirel, 2008: 111-112). Davranış yazmak eğitimin tanımı gereği zorunludur. Eğitim sisteminde ölçüt davranıştır denebilir (Sönmez, 2009: 46-47).

Sosyal bilgiler 7.sınıf kazanımlarında aşamalılık yeterli olmadığı için işlem basamaklarına ve öğretim ilkelerine uygun olarak sıralanmadığı da görülmektedir. Kazanımlarda ürüne değil sürece dönük faaliyet ifade eden (yapar, eder, yorumlar, açıklar) kelimeler kullanılmıştır. Hâlbuki hedefler, öğrenme sürecine değil öğrenme ürününe dönük olmalıdır. Hedefler öğrenme ürününü gösterecek nitelikte olmalıdır (Demirel, 2008: 110). Öte yandan yapılandırmacı öğrenme kuramını esas alan programın yalnızca ürüne değil sürece de ağırlık vereceği kabul edilmelidir. Kaldı ki portfolyo değerlendirme gibi alternatif ölçme değerlendirme yaklaşımlarının benimsenmesi yalnızca ürünlerin değil sürecin de değerlendirilmesinin önemli hale geldiğini göstermektedir. Programın içeriğinde bu durum “öğrenme ve öğretme süreçlerini akışı içerisinde değerlendirme” ilkesi olarak belirtilmiştir.

7.sınıf sosyal bilgiler programının 1.ünite (İletişim ve İnsan İlişkileri) Birey ve Toplum öğrenme alanının ilk kazanımı duyuşsal alanın alma basamağını dış ölçütlere göre bir değerlendirme ile başlamıştır. “1-İletişimi olumlu olumsuz etkileyen tutum ve davranışları fark ederek kendi tutum ve davranışlarıyla karşılaştırır” 2.kazanım “2-İnsanlar arasında kurulan olumlu ilişkilerde iletişimin önemini fark eder” ise yine duyuşsal alanının alma basamağı ile ilgilidir. Bir sonraki 3.kazanım “İnsanlar arası etkileşimde kitle iletişim araçlarının rolünü tartışır” ise bilişsel alanın analiz basamağında ilişkilere dönük analiz alt basamağı ile ilişkilidir. Bu ünitedeki 4. kazanım yine alma basamağında, 5.kazanım

kavrama basamağında, Atatürk ile ilgili 6.kazanım ise olgular bilgisi olarak bilme basamağında sayılabilir.

1.1 Yeni Dünya Düzeni ve “Ayrımların Eşiğinde” Sosyal Bilgiler

Sosyal bir olgu olarak eğitimin insanlık tarihi kadar eski olduğu düşünülse de eğitimin, bilim olarak ortaya çıkışı daha çok yenidir. Eğitim biliminin ortaya çıkışı ve ilk gelişimi Johann Friedrich Herbart (1776–1841) ile birlikte Almanya’dadır (Yüksel, 2010: 4).

Eğitim bilimlerinin de içinde yer aldığı sosyal bilimler ise modern dünyaya ait bir girişimdir. Sosyal bilimler, kökleri Onaltıncı yüzyıldan beri olgunlaşan, inşasında kendisinin de rol oynadığı ve dolayısıyla bir parçası olduğu modern dünyada, gerçeklik hakkında, ampirik olarak doğrulanan, sistemli, dünyevi bilgi üretme çabasına dayanır. Modern devletin kararlarını dayandırabileceği daha kesin bilgiye duyduğu gereksinim 18.yüzyılda bile bazı bilgi kategorilerinin ortaya çıkmasına yol açmıştı. 19.yüzyılın entelektüel tarihine ise her şeyden önce bilginin disiplinlere ayrılması ve meslekleşmesi, yani yeni bilgi üretmek ve bilgi üretenleri de yeniden üretmek üzere devamlılık gösteren kurumsal yapıların oluşturulması süreci damgasını vurmuştu. Farklı disiplinlerin kurulma sürecinin ardında yatan varsayım; sistemli araştırmanın, gerçekliğin farklı alanlarında uzmanlaşılmasını gerektirdiği yolundaki inançtı. Gerçekliğin rasyonel olarak farklı bilgi kümelerine ayrıştırılması entelektüel olarak üretken olma vaadi taşıyordu. (Gulbenkian Komisyonu, 2009: 12–17) Aslında bilimlerdeki farklılaşma gelişmenin son aşaması olmayıp, büyüme ve yayılmadan sonra gelen sadece bir ara aşamadır ve bütünleşmeyi önceler. Bütünleşme ise farklı yapıların yeni bir esas üzerinde birleşmesidir.(Gündüz,2005: 305-306) Sosyal parçalanma sürecini yaşamış veya bu tehditle karşılaşmış devletlerde sosyal birliği yeniden sağlama düşüncesinin de sosyal bilimleri var eden saiklerden biri olduğu şüphesizdir. Bunun değişik etnisitelerden ve muhtelif kültürlerden oluşan yeni kentli yaşamına eğitim özelinde bir sosyal birlik ve ideal vatandaşlık projesi olarak yansması ise 20.yüzyılın başlarında ABD’de Sosyal Bilgiler Öğretimi olarak ortaya çıkacak ve oradan dünyaya yayılacaktır. 20.yüzyılın toplumsal ihtiyaçlarından doğmuş olan sosyal bilgiler dersi eski paradigmaların yanında bireysel ve sosyal ihtiyaçların da hızla değişmesiyle bir yandan konu alanını genişleterek öte yandan konuların işlenmesinde farklı yöntem, teknik ve etkinliklerle yeni dönemin felsefesini yakalamaya çalışmaktadır.

Sosyal bilgilerin, sosyal bilimlerin var olan disiplinlere bölünmüş yapısını aşma gereğinin kendini gittikçe hissettirdiği günümüzde hemen her bakımdan değişen ülke ve dünya koşullarında bilgiye dayalı karar alıp problem çözebilen etkin vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal ve beşerî bilimlerden aldığı bilgi ve yöntemleri kaynaştırarak kullanan bir öğretim programı olarak (Öztürk, 2007: 24) kazandığı tecrübeyle daha başka önemli bir misyona da kendiliğinden yaklaştığı açıktır. Bugünkü karmaşıklaşan sosyal hayatın belirsizlik ortamında kısmen özgürleşen sosyal bilimciler, bilginin sosyal olarak kurulmuş olduğu gerçeğini daha yüksek sesle dillendirmektedirler. Bu gerçeğin açacağı yolda daha geçerli bilgiye ulaşmak sosyal olarak mümkün olacaktır. (Gulbenkian Komisyonu, 2009: 87) Kim bilir sosyal bilgiler, sosyal bilimleri bilginin parçalanmasına karşı mücadeleye yöneltmede ve böylece onları anlamlı bir nesnellik düzeyine yükseltmede – en azından ilköğretim seviyesinde - öncü dahi olabilecektir. Bütün sosyal bilimlere az çok katkıda bulunabilecek olan Bilgi Sosyolojisi sayesinde ise teknik ve bilimsel bilgiden politik, sanatsal, felsefi ve hatta dini bilgiye kadar bir toplumun Bilgiler Sistemini oluşturan her türlü bilginin toplumla ilişkisi veya toplumsallığı açıklığa kavuşturulduğunda bu bilgi türleri arasındaki ilişkiler de anlaşılacaktır. Bilgi sosyolojisine göre genelde toplumsallık ve bilgi sistemi arasında bir denklik vardır (Aydın, 2004: 101). Dolayısıyla bu ikisinin oluşturduğu sisteme iki taraftan da girdi sağlanabilir. Bu kültürleşme ile olabileceği gibi “kasıtlı kültürleme” dediğimiz eğitimle de olabilir.

Eğitimde mihver bir ders olan, Hermenötik bir ifadeyle “ayrımların eşliğindeki” sosyal bilgiler farklılıkları aşındırmadan bilimler arasında bir anlam köprüsü olabilir. Bu genel bir resim çizme demektir yoksa 8 bin uzmanlık alanı veya bilimsel disiplinin her birinin kendine özgü bir hareket noktası, bakış açısı ve insan ile insana ilişkin varlık ve olayları resmetme kabiliyeti vardır (Bulaç, 2006:167). Ünlü siyasal bilimci Duverger aşırı uzmanlaşmanın sosyal bilimlerde düşünülmemeyeceğini çünkü sosyal hayatın insanın bütünlüğünü yansıtan ve bağlayan bir şey olduğunu vurgulamıştır (Duverger, 2006: 115). Sosyolog Kızılçelik’e göre de mevcut haliyle sosyal bilimlerde arzulanılan şey, sosyal gerçekliğin anlaşılması değil, anlaşılmamasıdır. Bu nedenle liberalizmin ve Batı tahakkümünün meşrulaştırılması gayesine matuf olarak sosyal bilim dalları bilinçli bir şekilde birbirlerinden kopartılmışlardır (Kızılçelik, 2008: 41-42). Nitekim uygulama sahasında daha açık görülen çağımızın temel eğitim sorunu, eğitsel çabaların birleştirici bir

düşünceden yoksun olmasıdır. Ezbercilik bunun neticesi olduğu gibi (Büyükdöven,2001a: 71) yüzeysellik ve sığlık da bu parçalanmışlığın başka bir sonucu olmaktadır. Bununla birlikte söz ve fikirlerin en çarpıcı biçimlerde paketlenip sunulduğu, çok bol tartışılıp kısa sürede tüketildiği, tüketici talebine göre şekillenen bir piyasa mekanı olan medyatik kamu alanında sosyal bilimcinin söz söylemesi, söylediği sözlere dinleyici bulması giderek zorlaşmıştır (Öncü, 2008: 49-51). Çünkü Parenti'nin sözleriyle tekeli haber medyasının görevi bilgilendirmek değil yanlış bilgilendirmek, günlük olayların görünüşünü sunmaktır; çok fazla konuşarak anlamı gizlemek, çok fazla abur cubur sunarak hiç besleyici gıda vermemektir (Parenti, 2008: 103). Alman düşünür Nietzsche'nin gazetecileri “anın efendileri modanın köleleri” olarak tanımlamasının nedeni de bunlar olmalıdır.

Tarihin ve ekonominin zorunlu koşullarına tabi olan tüm müesseseler gibi medyanın da içerisinde yer aldığı dünyanın, yaşamakta olduğu büyük bir dönüşüm söz konusudur. Günümüz dünyası sanayi toplumundan bilgi toplumuna, Fordist üretimden esnek üretime, ulus devletler dünyasından küresel dünyaya, modernist düşünce çizgisinden postmodernist bir düşünce çizgisine geçiş yaşamaktadır. Tüm dünyada eğitim sistemleri şu ya da bu ölçüde dönüşümü yaşamaktadır. İki trilyon dolarlık bir sektör olan eğitim GATS (Hizmet Ticareti Genel Antlaşması) aracılığıyla uluslararası sermayenin en parlak piyasalarından biri olmuştur. Uygulanan neoliberal politikalarla küresel eğitim piyasasında yaklaşık 5 milyon kişi uluslararası öğrenci olarak küresel şirketlerin “müşterisi” olmuşlardır. Dolayısıyla öğrenci “müşteri” olunca okul, işletmeye dönüşmüştür. 1990'lardan itibaren de müşteri memnuniyetini esas alan Toplam Kalite Yönetimi türü işletme ilkeleri eğitime uygulanır hale gelmiştir. Neoliberal ve küreselleşmeci anlayış Sosyal Bilgiler, Hayat Bilgisi, Türkçe gibi sosyal değerlerin daha ayrıntılı işlendiği ve öğrencilere aktarıldığı derslerde daha açık biçimde görülmektedir. Sosyal Bilgiler yeni programında “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı buna örnektir. (İnal, 2008: 141) Egemen gücün ekonomi olduğu ve fabrika yapılarında şekillendiği 20. Yüzyılın son dönemi, “bilgi” nin bilgiye uygulanır hale gelmesi ve bilginin bir sermaye aracı olmasıyla nitelik değiştirmeye başlamıştı. Bilgi temelli ekonomiler oluşmasıyla bilgi bir üretim faktörü haline gelmektedir (Nayır, Tarih Yok: 330). Dolayısıyla işletme ilkeleri bilgi ve eğitime de uygulanacaktır.

1.2. Sosyal Bilgiler Dersinin Kısa Tarihçesi

Sosyal bilgiler eğitiminin nerede, ne zaman başladığının bilinmediği türünden giriş cümleleri sahada revaçta olmakla beraber pek doğru değildir. İçeriğindeki konuların antik çağdan bu yana gösteriliyor olması bunların sosyal bilgiler eğitimi olduğu manasına hiç gelmez. Rönesans ve Reform hareketlerinin görüldüğü yeni ve yakın çağlarda sosyal bilimlerde dinin etkisinin azaltılmaya başlamasıyla (modernizmin başlangıcıdır) ilk kez “Sosyal Bilgiler” adı altında ilk ve orta dereceli okullarda bir dersin okutulması gerektiğini ünlü Fransız düşünür Condorcet savunmuştur (Sönmez, 2005). Bu dersin sosyal karmaşayı en şiddetli şekilde yaşamış Fransızlardan neşet etmesi tesadüf olmasa gerektir. Bu, önceki başlıkta ele aldığımız sosyal birliği yeniden inşa etmeye yönelik olarak sosyal bilgilerin ortaya çıkışı tezimizi desteklemektedir.

Çalışma konumuzu teşkil eden 2004 sosyal bilgiler programındaki kazanımları değerlendirmeye geçmeden önce sosyal bilgiler öğretiminin Türkiye’deki tarihçesini; insan, eğitim, eğitim programı, öğretim, öğrenme, öğrenmenin doğası gibi temel bazı kavramları kısaca hatırlamakta fayda vardır.

Türkiye’de sosyal bilgiler programlarının kapsamına giren dersler ilk kez Sultan II. Abdülhamit (1876–1909) döneminde ilkokul programlarına girmiş olmakla beraber bu derslerin “Sosyal Bilgiler” adıyla okutulmaya başlanması 1968 İlkokul Programı ile ama yalnızca 4. ve 5.sınıflar için mümkün olmuştur. Ancak 1975 yılından itibaren ortaokullarda okutulmaya başlanan sosyal bilgiler dersi 1985 yılında ikinci kademedeki Milli Tarih, Milli Coğrafya, Vatandaşlık Bilgisi dersleri olarak verilmiştir (Safran, 2009). Dersin programında, bu yıllarda yine ABD’de egemen olan “Yeni Sosyal Bilgiler” akımının önemli bir etkisi olmuştur. Ancak gerekli mesleki donanımın ve araç gereçlerin yokluğu nedeniyle ilköğretimde geleneksel yaklaşım devam etmiştir (Öztürk, Dilek, 2004: 73). 1998 yılına kadar sosyal bilgiler dersi kapsamındaki bazı konular ortaokullarda milli tarih ve milli coğrafya olarak ayrı ayrı dersler halinde okutuluyordu. Bu tarihten itibaren bu yanıhtan dönülmüş ve gelişim ve öğrenme psikolojisinin ilkelerine göre sosyal bilgiler programı tesis edilmiş 2004 yılından sonra da yapılandırmacı öğrenme kuramı çerçevesinde yeni bir ilköğretim programı uygulamaya konulmuştur. 2004 veya yürürlüğe girdiği tarihle 2005 sosyal bilgiler öğretim programı da buna dâhildir.

1.3. Öğrenmenin Doğası ve Bazı Temel Kavramlar

İnsan denen varlığın tanımı yapılırken “öğrenen hayvan” da denilmektedir. Şüphesiz hayvanlar da öğrenir ama insan bilinçli öğrenmesiyle hayvanlardan ayrılır. Çünkü hayvanlar içgüdü yoluyla ve kasıtlı koşullamalarla öğrenirler. İnsan ise tesadüfî öğrenmelerin ve öznel yaşantıların plansızlığı dışında bilinçli bir çabayla katıldığı hatta hazır bulunuşluğuyla etkilediği belli bir plan ve program çerçevesinde kurumsal zeminlerde kasıtlı kültürlenme yoluyla öğrenir. Ayrıca öğrenmenin hem bireysel hem de millî ve insani bağlamda toplumsal sorumluluğunu da üzerinde taşır.

Öğrenmenin olabilmesi için kişinin uygun bir çevreye dâhil olması, o çevreye aidiyet duygusu hissetmesi (özellikle duyuşsal hedeflerin temininde), o çevredeki uyarıcılara tepki vermesi, etkilemesi, etkilenmesi ve bir iletişim sürecine girmesi, yeni yaşantılar kazanması zorunludur. Ne de olsa “iyi bir öğrenme iyi bir iletişim ürünüdür” (Gürol, 2004: 78). Yaşantının “bireyin çevresiyle etkileşiminin onda bıraktığı iz” (Demirel, 2004: 19) tanımından hareket edersek, bu yaşantıların gerektiği kadar kalıcı olması da icap eder. Tabii öncelikle yaşantı oluşabilmesi için, etkileşimin yaşantı eşliğini aşması gerekir ki böylece öğrencide bir iz-yaşantı meydana gelebilsin ve öğrenme oluşabilsin. Bu demektir ki öğrenme; duyu organlarına ulaşan iletilerin doğru algılanması, görünen ve görünmeyen bireysel ve toplumsal değişkenlerin kontrolüyle bu algıların zihinsel süreçler yoluyla işlenerek dönüştürülmesidir. (Şimşek, 2009: 6) Binaenaleyh öğrenmenin doğasında bireyin arzu, dikkat ve sürekli çabasıyla temellenen bir etkileşim ve kalıcılık vardır. Henry Ford’un dediği gibi : “ Öğrenmeyi bıraktığımız gün yaşlanmaya başlarız.”

Bu öğrenme tanımı aslında klasik bildiğimiz eğitim tanımlarını da gözden geçirmemizi zorunlu kılar. Yıllardır “ istendik davranışları meydana getirme süreci ” olarak ezberlediğimiz retoriğin kökenleri 20. yüzyıl başlarında maymunlar ve fareler üzerinde yapılan deneysel psikoloji çalışmalarına ve 1940’lı yıllarda ABD’de yürütülen program geliştirme çalışmalarına dayanmaktadır. Bu tanımda dikkati çeken en önemli husus; eğitimin dışarıdan birileri tarafından planlanması ve tüm çabaların öngörülen davranışların ortaya çıkmasını sağlamaya odaklanmasıdır. Oysa böylesi bir işleyiş savaş

yıllarının mantığına uygun bile görünse insanın doğasına aykırıdır. Çünkü insan kendi öğrenmesi üzerinde söz sahibi olmak isteyen bir varlıktır. İnsan, eğitimin hedeflerinde öz varlığına yabancılaşmış bir nesne gibi değil; kendi gelişim ve mutluluğuna, içinde yaşadığı tabii ve kültürel doğaya katkıda bulunarak kendini gerçekleştirecek orijinal bir özne olarak yer almalıdır. Bu nokta eğitimin hem bireysel hem toplumsal kesişim merkezidir. Dolayısıyla “eğitilmeme özgürlüğü düşünülemez” ancak eğitim bireyin potansiyeline dayanmak zorundadır. Birey istemediği ve etkin biçimde katılmadığı sürece kimse onu eğitemez. O halde “eğitim, toplumsal hedefler doğrultusunda ve kendi gizil güçlerine dayalı olarak, bireylerin davranış örüntülerini değiştirme yoluyla onların gelişimlerine (mutluluklarına) katkıda bulunma sürecidir” (Şimşek, 2009: 3–5).

Eğitimin bireysel gizil güçlere dayalı toplumsal bir süreç olmanın ötesinde belki de en önemli, kabul edilmesi gereken diğer bir boyutu da şudur: Eğitim yoluyla bireyin yalnızca davranışları değil, tüm davranış örüntülerinin değişmesi gerekir. Çünkü meşhur o “istendik davranış” baskı altında gerçekleşebilir ve baskı kalkınca yok olur veya ödüllendirildiği için sergilenir ama ödülün etkisi geçince söner. Dolayısıyla, dışarıya yansıyan açık davranışın belli bir süre sergilenmesi mutlaka eğitimin başarılı olduğu anlamına gelmez. Önemli olan davranış değişikliğini kalıcı kılacak bilgi, anlayış, değer, inanç, tutum ve varsayımların da tutarlı bir biçimde değiştirilmesidir. Fakat bu değiştirme bizzat bireylerle, öğrenmenin tanımındaki gibi “kazanımlarını kişiliğinin doğal bir parçası haline getirmiş” öznelerle gerçekleşecektir. Aksi takdirde bir şeyleri geçici bir süre için öğrenmiş ama bunu içselleştiremediği için dış değişkenlere bağlı olarak sergilemiş, dıştan denetimli; Eric Fromm’un deyimiyile “robotların genel mezhebine uyum sağlamış insanlar” ortaya çıkacaktır.

Elbette öğrenme organizmanın ya da bireyin çevreye uyum vasıtasıdır. Ama bu uyum canlıların ekosistemdeki varlığı gibi kalıma-yaşamın devamına yönelik tabii bir uyum gibi görülmemelidir. Öğrenme sonradan kazanılan yaşantı ürünü davranışlardır. Oysa hemostatik mekanizma kan şekeri düştüğünde kana şeker salgılanması gibi biyolojik-doğuştan bir olaydır. Ne var ki insan yalnızca biyo-fiziksel bir dünyaya doğmamaktadır. Aynı zamanda kuralları kendinden önce gelen insanlar tarafından konulmuş sosyal bir hayata giriş yapmaktadır. Marks’ın ifadesiyile “İnsan kaderini kendisi çizmektedir ama devraldığı koşullar altında” ve insan bu koşullar altında da bir uyuma ihtiyaç duymaktadır.

Meseleyi, insanın kişiliğinin ve tavırlarının içinde yaşadığı sosyal çevre tarafından mekanik olarak tayin edildiği düşüncesinin temellendirdiği determinist bir bakış açısıyla değerlendirirsek; ekonomik, siyasi, sınıfsal hegemonya mücadelelerinin şekillendirdiği bu sosyal hayatta uyumun ölçüsü, kriteri bireyin içine doğduğu toplumsal birimin, ailenin sahip olduğu ekonomik, siyasi, sınıfsal hatta kültürel rol ve kimliklere göre değişmektedir. Neye karşı uyum, neyi, niçin öğrenme? Soruları akla gelmektedir. Dolayısıyla kan şekeri gibi bir doğal dengelenme-uyum sosyal hayatta bulunmamaktadır. Çünkü sosyal gerçeklik doğa içinde yeni bir insan ürünü ikinci doğa olarak ama sayısız görüngü içinde tüm insani zaafı da barındıran karmaşık bir yapıyla beraber var olmaktadır.

Doğal hayatın kendisinde özgürleşmeye ve her varlığın kendini - kaderini gerçekleştirmeye yönelik bir eğilim vardır. Nobel ödüllü Kimyacı İlya Prigogine'nin evrenin en temel özelliği olarak vurguladığı belirsizlik, bu özgürlüğün ihtiyaç duyduğu şeyin ta kendisidir. Temel belirleyicinin insanlar olduğu sosyal hayatta ise tam tersi istikamette köleleştirmeye yönelik bir temayül vardır. Çağlardan çağlara bu temayül çeşitli görüngüler altında özellikle de “uyum fenomeni” adı altında devam etmektedir. İnsanlığın kendisini gerçekleştirmesine mani olacak bu sapmadan kurtuluşu, sosyal hayatın suni doğasını; yetenekleri veya bilimi, her şeyi; kendi özüne yabancılaşmadan, tabiatın gerçek doğasına yaklaştırmakla mümkün olacaktır. Buna uyumsuzluğun uyumu diyebiliriz. Böylece öğrenme, zihinsel örüntülerin yeniden kurgulanması anlamına gelerek insanlığın sosyal hayatın suni doğasına olan otomat uyumunu tersine çevirip sosyal hayatı insanlığa uyumlu hale getirmenin mütevazı ama cesur adımlarını atmak suretiyle sadece öğrenmenin doğası değil; belki de doğanın öğrenmesi de değişecektir... Ancak doğanın öğrenmesi, dinde “Ahsen-ü Takvim” (en güzel biçimde yaratılmış) olarak tarif edilen “insan” vasıtasıyla olacağı da muhakkaktır. Bu kadar mükemmel bir biçimde kurgulanmış ve nispeten özgür bırakılmış olan bir varlığın rastgele, gelişigüzel eğitilemeyeceği açıktır. Eğitimi tesadüflerin bayalığından kurtaracak olan ise eğitim kurumları ve eğitim programlarıdır.

1.3.1. Eğitim Programı

Eğitim programı: “öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir” (Demirel, 2008: 4). Bu düzenek insan yetiştirmeye yönelik olduğu için kimi düşünürlerce “yetişek” sözcüğü veya Latince etimolojik kökleri “izlenen yol” manasına uzanan “curriculum”, “izlence” kelimesi kullanılmaktadır. Eğitim programı, öğretim programı ve ders programını içine alan, öğrencilerin eğitilmesinde işe koşulan her türlü faaliyetin sistematik bir planıdır. Eğitim programı bir programlama sürecidir ve “ne “ sorusuna yanıt aranır. Onun kapsamında olan öğretim programı ise daha çok bir yöntem olup “nasıl” sorusuna cevap aranır. Eğitim programının dışında son yıllarda dikkat çeken örtük program ise resmi programda belirtilen amaç ve faaliyetlerin dışında öğrenme-öğretme sürecinde ortaya çıkan bilgi, fikir ve uygulamalar sonucu öğrencilerin ulaştıkları niteliklerdir (Yüksel, 2002: 362).

Neticede öğrenmenin doğasında etkileşim ve kalıcılık vardır. Bu öğrenmenin sistematik biçimde kılavuzlanması ise öğretimdir. Karmaşık bir dünyada insanların neleri öğrenmesi gerektiği; ülkenin politik felsefesi, eğitim kurumlarının hedefleri, bireysel ve toplumsal ihtiyaçlarla yakından ilişkilidir. Öğrenilecek ya da öğretileceklerin belirlenmesi öğretme işinin de belirlenmesini gerekli kılar. Öğretme oldukça karmaşık bir yapıya sahip olup, gelişmiş bir becerinin, iyi planlanmış zamanın, dikkatli bir hazırlığın ve sistemli bir uygulamanın ürünüdür (Woodruff’tan Akt. Bilen, 2006: 64). Öğretim ürününün ortaya çıkışı, eğitim programının çizdiği genel çerçeve dâhilinde yer alan; okuldaki dersler ve bununla ilgili etkinliklerle sınırlandırılmış “öğretim programı” ile mümkündür. Öğretim programı, derslerin planlandığı ve bu planlama içinde derslerin amaçları içerikleri, öğrenme öğretme etkinlikleri ve değerlendirme esaslarının yer aldığı bir kılavuz plan olan ders programlarından ve etkinliklerinden ibarettir (Taşpınar, Tarihsiz: 5).

Günümüzde her şey eskisinden çok daha fazla ve hızlı bir değişim, gelişim içerisinde. Birey ve toplumun bu değişim ve gelişimleri sürekli izlemesi ve onlara uyum sağlama becerilerini geliştirebilmesi gerekmektedir (Güven, 2004: 9). Bu meyanda program geliştirme çalışmaları vazgeçilmez bir önem taşımaktadır. Bilindiği gibi program geliştirme, eğitim programının hedef, içerik, öğrenme-öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünü olarak tanımlanmaktadır. Başka bir ifadeyle:

Program geliştirme, hazırlanan programın uygulamada araştırma yoluyla devamlı geliştirilmesi, daha etkili duruma getirilmesi için yapılan tüm etkinliklerdir. Bu anlamda mükemmel, olmuş – bitmiş bir eğitim programı anlayışı mümkün olmadığı için program geliştirme, sürekli bir araştırma – geliştirme ameliyesi veya çabası olarak düşünülebilir (Akpınar, 2010: 31). Program geliştirme temel olarak program değerlendirmeye dayanır. Ancak program değerlendirme işi de gelişigüzel yapılmaz, doğruluğu çok uzun yıllardır denenmiş modellerle gerçekleştirilir.

1.4. Program Değerlendirme Modelleri

Eğitim faaliyetlerinin değerlendirilmesinin Antik Yunan filozoflarına kadar geriye gittiği kabul edilmektedir. Ancak sistematik program değerlendirme faaliyetlerinin örgün eğitimin yaygınlaşması ve test tekniklerinin gelişmesi ile başladığı söylenebilir. J.Rice'in 1897-1898 yıllarında Amerika'da 30 bin öğrencinin sözcükleri doğru yazma becerileri üzerine yaptığı çalışma değerlendirme araştırmalarının öncülerinden sayılmaktadır. Eğitim testlerinin babası kabul edilen Thorndike'in 20.yy. başında yaptığı değerlendirme çalışmaları alana önemli katkılarda bulunmuştur. 1920-1930 yıllarında ölçme ve değerlendirme aynı anlamda kullanılmış. Değerlendirme öğrencilerin standart testlerden aldıkları puanların rapor edilmesi manasında ele alınmıştır.

1933-1941 yılları arasında ABD'de R.Tyler yönetiminde lise programlarının yeniden gözden geçirilmesi amacıyla yürütülen proje, program değerlendirmeye yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Tyler bu proje ile hedef dayanlı değerlendirme modelini geliştirmiş ve değerlendirme, hedeflere ulaşma derecesini tayin etme süreci olarak ele alınmaya başlanmıştır. B. Bloom ve arkadaşları tarafından bilişsel, devinışsel ve duyuşsal alanla ilgili taksonomilerin geliştirilmesi; R. Mager'in 1960'lı yıllarda hedef davranışları, başarı ölçütü ve gerçekleştirme koşullarıyla birlikte detaylı olarak tanımlanması; hedef dayanlı testlerin hazırlanmasında yeni boyutlar getirmiştir. Bu gelişmeler sonucunda program geliştirme yaklaşımında değerlendirme, eğitim programlarının bir ögesi haline gelmiştir.

1960-1970 döneminde Maslow ve Rogers tarafından geliştirilen Hürmanistik yaklaşımın eğitime yansmasıyla dikkatler, öğrencilerin ihtiyaçları, ilgileri ve değerleri üzerinde toplanmıştır. Eğitim programlarında insan ilişkileri ve öğrencilerin ihtiyaçları önem kazanmıştır. Bu yaklaşımın bir ürünü olarak program değerlendirme sürecinde, programların öğrencilerin ilgileri, tutumları, değerleri, güdöleri vb. üzerindeki etkilerine de bakılmaya başlanmıştır.

Günümüzde çeşitli eğitimciler tarafından geliştirilen hem niceliksel hem de niteliksel yöntemlere ağırlık veren program değerlendirme modelleri bulunmaktadır. Program değerlendirme modelleri büyük ölçüde program geliştirme yaklaşımına göre farklılık göstermektedir (Erden, 1998: 10-11).

Örgün eğitimin yaygınlaşması ve test tekniklerinin gelişmesiyle başlayan program değerlendirme modellerinin en popüler olanları “Hedefe Dayalı Değerlendirme Modeli, Stufflebeam’in Çevre, Girdi, Süreç ve Ürün Modeli, Metfessel-Michael Değerlendirme Modeli, Provus’un Farklar Yaklaşımı ile Değerlendirme Modeli, Stake’in Uygunluk-Olasılık Modeli, Stufflebeam Toplam Değerlendirme Modeli, Eisner’in Eğitsel Eleştiri değerlendirme Modeli ve Stake’nin İhtiyaca cevap Verici Program Değerlendirme Modeli’dir.

1.5. Problem Durumu

Amaç veya kazanım erişilmek istenen sonuçtur. Eğitimde amaç veya hedef bir sistem olarak eğitimin ulaşmak istediği neticeleri ifade eder. Bir eğitim sistemi amaçlar etrafında planlanır. Öğretim programları ve tüm eğitim faaliyetleri amaçları gerçekleştirmeye dönük olarak işe koşılır. Aksi takdirde bir sistem bütünlüğünden bahsetmek mümkün olmaz.

Amaçların saptanması için ilk iş birey, toplum ve bilgi alanı hatta Sönmez’e göre doğa kaynaklarının incelenmesidir (Sönmez, 2009: 23). Birey hedefteki odaklanılan nokta. Toplum bireyin yaşantı alanı olması açısından temel alınan nokta ve bilgi ise yaşanılan

çağın gelmiş olduğu bilgi düzeyine uygun olarak bireyin topluma uymasını sağlayacak bilimsel bulgulardır (Kazu, 2004: 39). Amaçların gerçekleşebilmesi eğitimle oluşturulabilir, birbiriyle kaynaşık, dayanıklı, işgörür nitelikte, ulaşılabilir ve kullanışlı olmasına bağlıdır. Amaçlar toplumun insan gücü ihtiyacına ve bireyin de hem bireysel hem toplumsal ihtiyacına cevap vermelidir.

Türkiye’de eğitim amaçlarının Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, eğitim ve öğretimle ilgili yasalar, hükümet programları, kalkınma planları, milli eğitim şuraları ve ulusal programa göre tespit edildiği malumdur. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nda belirlenen ayrıntılı fakat soyut nitelikteki amaçların adeta bir temenniler listesi olarak yer aldığı görülmektedir. Bunların ne kadar ulaşılabilir olduğu kanunun çıktığı yıllardan bu yana yetişen nesillerden kabaca anlaşılabilir. Kanundaki soyut nitelikteki amaçların programlarda somut öğrenci davranışlarına dönüştürülmesi gerekirdi. Bu süreçte elbette sistemde bir çok yenilikler ve düzeltme girişimleri eksik kalmamıştır ancak Türk eğitim sisteminde kazandırılacak davranışlar hemen hemen belli olmadığı için yapılan her düzeltme, yenileme ve yeniden kurma gibi girişimler başarısız olmuştur. 2004 yılındaki son program değişiklikleriyle bu belirsizlik iyice artmıştır. Ülkemizin içine düştüğü sıkıntıların nedenlerinden biri de yetiştirdiğimiz kişilerdir. En üst düzeylere dek yetiştirdiğimizi sandığımız çoğu kişilerde bile tutarsız davranış sayısının büyük ölçülere vardığı söylenebilir (Sönmez, 2009: 3-46). Esasında mesele kanunda ne yazdığı değil öğretim programlarında gerçekleşebilir, ulaşılabilir, somut, net kazanımların önce yerindeliği ve sonra hayata geçip geçmediğidir. Günümüz somutunda görülen “Sadece hayatta nasıl muvaffak olabileceğini düşünen ve hangisini kendi yararına görürse buna göre doğru ya da yanlış davranan bir insan profili” (Kant, 2009: 101) sorgulanmaya muhtaçtır. Tabii nesilleri etkileyen eğitim dışındaki yüzlerce faktörün tesirlerini yok var sayarsak. Buradaki bizim sayılıımız uygun/yerinde eğitim amaçlarının tayini ve gerçekleşmesi halinde eğitim faktörünün diğer yüzlerce faktöre galebe çalacağı ve istenilen neticeleri temin edebileceği üzerinedir. Bu sayılı ayaklarımızı biraz havada bıraksa da eğitim amaçlarının hangi temennilere ve ülkülere hangi baskı gruplarının ve konjunktürel koşulların tesiriyle belirlendiğini tespit etmede-anlamada bize kuramsal bir zemin sağlayacaktır. Hermenötik bir ifadeyle her anlama temelde eksik bir anlamadır, şayet yanlış değilse (Tatar, 2004). Mühim olan anlama çabasıdır. Gerçeğin Janus gibi olduğu evvelden beri anlatılır. Ne tarafı izah edilirse öteki yüzü açıkta kalır...

Eğitimin amaçları, genelde nasıl bir insan sorusunun yanıtını oluşturan, insan özelliklerini belirleyen ifadelerdir. Çağımızda sosyal, politik, ekonomik ve bilimsel gelişmelere paralel olarak eğitimde de çağdaş insanda aranan özellikler değişmektedir. (Gürol, 2004: 70) İlkçağda aranan insanla orta çağda aranan bir olmadığı gibi sanayi döneminin tasarrufçu insanı ile postmodern devirlerin tüketim çılgını insanı aynı olmamaktadır. Hatta bazı düşünürlere göre çağlardan çağlara çok farklı ortamlarda yaşayan insanlar için ortak bir genel insan tanımını yapabilmek dahi bugün neredeyse imkânsız görünmektedir. Fromm'a göre çağımızdaki insan, önceki çağlardaki insanlardan öylesine farklıdır ki, her dönemde insanların, "insan doğası" olarak adlandırılabilen ortak bir şeye sahip olduğunu varsaymak gerçekçi görünmemektedir (Fromm, 1993: 276). Ünlü antropolog Clifford Geertz de genel bir insan doğasından veya tanımından söz edilemeyeceğini ileri sürmüştür (Akt.Philips, Soltis, 2005: 64). Ama yine de bir şeyi anlamak demek- tanımlamaya giremeye de- onun tarihine-gelişimine bakmak, içine girmek demektir. Kuşkusuz bu bakış bize bir derinlik sağlayacaktır. Üstelik insan tanımı değişince eğitime yüklenen amacın da değişebileceği göz önünde tutulmalıdır (Sönmez,2009: 28).

Türkiye'de eğitimin amaçlarının/kazanımlarının neler olması gerektiği konusunda düşünürler arasındaki tartışmalar, yoğun olarak 20. yüzyılın ilk çeyreğinde ortaya çıkmıştır. Osmanlının yıkılışı, amaçsızlıkta, ümit ve azim yokluğunda görülüyor; her alandaki ve bu arada eğitim alanındaki çalışmalarda da memleket şartlarına uygun amaçların belirlenmesi gereği vurgulanıyordu. Dönemin tarihi ritmine uygun olarak toplum için dolayısıyla devlet için fedakârlığın ön plana alındığı bireysel ihtiyaç ve farklılıkların toplumsal birlik projelerine uygun olarak nispeten aşındırıldığı bir zamandır bu dönem.

Cumhuriyetin kurulduğu yılların bugün çok uzağında bambaşka şartların evreninde bulunuyoruz. Binaenaleyh o dönemin eğitiminin siyasetin ağır gölgesi altında belirlenen amaçlarının çoğunun, bugünkü hayat için geçerli olduğunu söylemek - kaldı ki bu amaçların o zaman için bile geçerli olmadığını düşünen akademisyenler var - ya bizi nostaljik romantizme yahut radikal bir sefî zihniyete mahkum edecektir. Çünkü tarihin ve ekonominin koşullarından bağımsız tarih içinde kutsal bir dönem, bir tür Asr-ı Saadet yaratıldığı zaman hangi modern fikrin savunulduğu iddia edilirse edilsin bu tutum sahipleri teolojinin/tanrıbilimin çalışma alanına konu olacaklardır. Gerçi hızını geçmişten

gelenekten almayan bir eğitim düşünülemez. Ancak bizim burada söylediğimiz veçhe öğretimin geleceğe doğru devamlı gergin ve dinamik olan atılışıyla ilgilidir. Öğretim ve eğitimin esası ne kendiliğinden gelişen bir ilgi, ne de dıştan verilen baskı ve egzersizdir. Bilinen ile bilinmeyen, alışılmış ile beklenmedik yeni vaka arasındaki diyalektik ilişkinin doğurduğu devamlı problemleri çözme çabasıdır (Ülken, 2001: 10).

Araştırma konumuzu doğrudan ilgilendirmese de dönemin yaşanan tarihi olaylarıyla bugünün tarihçilerinin içinde yaşadığı çok farklı atmosfer arasında yaşanan boşluğu dolduracak yeni bir tarih geleneğinin oluşumunun veya yeni tarih okumalarının açacağı özgür bir perspektifin, gerek birey gerekse toplum açısından eğitimin yeni amaçlarının neler olabileceği hakkında kendiliğinden sunacağı katkılar ayrıca önemsenmelidir.

Eğitim bilimleriyle sosyal bilgiler eğitimi arasındaki en önemli bağ insan yetiştirmektir. Sosyal bilgiler açısından iyi vatandaş, eğitim açısından nitelikli insan gücü yetiştirmek temel amaçtır. Sosyal bilgilerin ana sermayesi insanın değişimi ve gelişimidir. Bu nedenle insanın olduğu her yer ve her süreç sosyal bilgileri doğrudan etkilemektedir. Bu süreçler günümüz dünyasına yön veren olguları kapsamaktadır. Çağımızın gerektirdiği inovatif, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri gibi üst düzey yaşam ve düşünme becerilerine sahip insanları yetiştirmek sosyal bilgiler eğitiminin de ana hedeflerinden birisidir. (Yanpar, 2010: 188) Bu hedef problem çözebilen bir insan profili demektir. Pedagoji insana ait bilimlerin tatbik alanı, onların tekniğidir. İnsan yetiştirme sanatıdır. Tıpkı mühendislik, matematik ve fizik bilimlerin tekniği; hekimlik, biyolojik bilimlerin tekniği olduğu gibi. Bir sosyolog birey realitesi yokmuş gibi; bir psikolog toplum realitesi yokmuş gibi araştırmalarını devam ettirebilirler. Fakat bir pedagoğ çocuğun yetişmesinde toplum veya birey gerçeğinden birisi yokmuş gibi davranamaz. Çünkü onun tekniği bu iki manzarayı aynı zamanda görmeyi, ikisinin üzerinde de işlemeyi gerektirir (Ülken, 2001: 83). Bir program da toplumdaki ve toplumsal yapıdan uzak kalmaz. Çünkü yetiştireceği kişiler toplumun birer üyesi olacaklar, o toplumun ihtiyaçlarına cevap vereceklerdir. Kaldı ki insan kişi olarak aynı zamanda hem birey hem toplumdur. Bu nedenle toplumun ihtiyaçlarının neler olduğunu bilmeye gerek vardır. Zira hedefler bu ihtiyaçlar bilindikten sonra belirlenecektir (Demirel, 2008: 42). Dolayısıyla birey, toplum ve konu alanının ihtiyaçlarına uygun hedeflerin tayini yalnızca teknik rasyonaliteyi kutsayan soğuk araçsal

bir akılcılıkla, kuru teknisyenlikle mümkün değildir. Eğer hedefler hakikaten ihtiyaçları karşılayacaksa hedefleri belirleyecek tarihsel, sosyolojik, siyasal, psikolojik, ekonomik ve felsefî arka planının hatta sosyal psikolojinin ve onun farklı kültürel çevrelerde geçersiz hale gelen genellemelerini düzelten kültür antropolojisinin verilerinin ihmal edilmemesi gerekir.

Artık ulus-devletlerin siyasal sınırları içinde bireysel yeteneklerini modernist elitlerin belirlediği kalıplar içinde tutan, hazır olda duran pasif “iyi vatandaş” profili günümüzün ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzaktır. Artık yetenekli üretken tek bir insanın dahi dünyayı değiştirmekte yapabileceklerini kestirmek zorlaşmıştır. Mesela tam da bu nedenle ünlü Amerikan dergisi Time, 2010 Yılın Adamı olarak; 600 milyon kişinin birbirleriyle tanışmasını, sosyal ilişki kurmasını sağlayan ünlü internet sitesi Facebook’un kurucusu 26 yaşındaki Mark Zuckerberg’i seçti. Time dergisi O’nu “bireylerin dünyayı şekillendirmekteki gücünü göstermesi” açısından tercih ettiklerini belirtiyor (Stengel, 2010: 35). Öte yandan herkesin Zuckerberg olma şansı bulunmadığına göre insanlık yine kaderini kendisi çizecek, ihtiyaç duyduğu, duyacağı insan tipini belirleyecek ama içine doğduğu veya devraldığı koşulların tesiri altında.

Egemen gücün ekonomi olduğu ve fabrika yapılarında şekillendiği 20. Yüzyılın son dönemi, “bilgi” nin bilgiye uygulanır hale gelmesi ve bilginin bir sermaye aracı olmasıyla nitelik değiştirmeye zaten başlamıştı. Bilgi temelli ekonomiler oluşmasıyla bilgi bir üretim faktörü haline gelmektedir (Nayır, Tarih Yok: 330). Hayatın her sahasında yaşanan yarışma karşısında bilgi ve becerilerin geçerli ömrü sürekli kısaltmakta işin ve kariyerin doğası değişmekte, okul kendisini tartışma dışı bırakan büyüsünü kaybetmektedir. Tüketim kalıplarındaki değişimler, artan eşitsizlikler, daha bireyci yetişen nesiller ve nesiller arasındaki ilişki kalıplarının değişmesi, uzayan çocukluk ve eğitim süresiyle hayata atılma yaşının gecikmesi, hiyerarşik ve tek merkezli yönetim anlayışındaki sarsılmalar, ister istemez eğitim sistemlerini aşılması çok güç problemlerle karşı karşıya bırakmaktadır (Tekeli, 2004: 15–17). Küresel ağ üniversitelerinin de olduğu bu yeni dünya düzeninde geçtiğimiz on yıl içerisinde Batılı üniversiteler Asya ve Ortadoğu’da 160 kadar kampüs şubesi açmışlardır. Çok uluslu şirketlerin üniversite muadillerini görebiliyoruz. Wildavsky’nin belirttiği gibi eğitim, artık uluslararası bir yarıştır ve bu yarışta kaybeden taraf, sonuçları üstlenir (Wildavski, 2011: 4-5) .

Eğitim sistemi içerisinde sosyal bilgiler dersinin zaten önceden beri üstlendiği ifte vazifesi malumdur: Bir yandan kültürün özünü koruyarak öğrenciye aktarmak suretiyle toplumsallaşmayı sağlarken diğer yandan çağın gerekleri doğrultusunda kültürü eleştirerek ve geliştirerek değişimi yönlendirecek karşı toplumsallaşmayı sağlamasıdır. O halde kaba hatlarıyla tasvirini yapmaya çalıştığımız yeni dünya düzeninde (veya düzensizliği de denilebilir) yeni nesil toplumun bilimsel düşünme sistematikiğinin temellerinin atılmasında ilköğretim sosyal bilgiler dersinin oynayabileceği yaşamsal-sosyolojik rolün tartışmaya açılma vakti gelmiştir. nk sosyal bilgiler disiplinler arası tutumuyla en azından ilköğretim seviyesinde sosyal bilimleri bilginin parçalanmasına karşı mücadeleye yönelmede ve böylece bilimler arasında bir anlam köprüsü olarak, onları anlamlı bir nesnellik düzeyine yükseltmede nc dahi olabilir. Nitekim uygulama sahasında daha açık görülen çağımızın temel eğitim sorunu, eğitsel çabaların birleştirici bir düşünceden yoksun olmasıdır. Ezbercilik bunun neticesi olduğu gibi (Büyükdüvenci, 2001a: 71) yüzeysellik ve sığlık da bu parçalanmışlığın başka bir sonucu olmaktadır. Hâlbuki eğitim derinliğine ve genişliğine bilgiye gereksinim duymaktadır. Genişlik ve derinlik felsefeciler tarafından kişinin hakikaten eğitimi sayılabilmesi için gereken ölçtüler olarak görülmektedir (Cevizci, 2011: 194) Bilgide derinlik ve genişlik birbirini tamamlamaktadır. ve kişiye muhtelif bilgi formları arasındaki bağlantıları görme yetisi kazandırmaktadır. Böylece eğitilmiş kişi için bilgi onun yaşamındaki tutum ve yönelimi üzerinde doğrudan etki yapmakta ona yeni boyutlar eklemektedir. O zaman eğitim salt bir şeyleri elde etme, muvaffakiyet sağlama aracı değil kendi içinde değerli olmaktadır.(Büyükdüvenci, 2001b: 36–37) Kaldı ki realist epistemolojiler üzerine kurulu sosyal bilimlerin meşruiyet zemininin sorgulanması, tartışılması yalnızca sosyal bilim dalları arasındaki sınırların değil aynı zamanda sosyal bilim olan ile olmayan arasındaki duvarların da delik deşik olması anlamına gelmektedir (nc, 2008: 49–51) . Bu anlamda yeniden yeni ihtiyaçlara göre sosyal olarak kurulacak bilgiyi toplumsal bağlam içine yerleştirip izlemek, bilginin toplumların değişmeleri içinde nasıl yürüdüğünü görerek bilgi olgusunu sosyolojik gerçeklikler temelinde yorumlamayı mümkün kılacaktır. Düşünce ve eylem arasındaki ilişkiyi keşfetmeye çalışan bilgi sosyolojisinin perspektifiyle bilginin yorumlanması, bizlere sağlıklı bilgilerle dünyaya, çevremize, toplumumuza ve nihayetinde eğitime bakma imknı sağlayacaktır (Yıldırım, 2007: 3–13). Nitekim 1960–1970 yıllarında ortaya çıkan “yeni sosyal bilgiler hareketi”nin etkisiyle sosyal bilgiler dersinin içeriğinde sosyoloji ve

antropolojinin temel kavram ve konuları yer aldığı gibi 2005'te uygulamaya konan sosyal bilgiler programında tarih ve coğrafya konuları bile sosyolojik bir muhteva ve teknikle verilmeye başlanmıştır (Duran, 2010: 115). Bununla birlikte ünlü Sosyolog Zigmunt Bauman'ın işaret ettiği üzere “ güvenliği önceden garantiye alınmamış belli belirsiz sınırlarıyla sosyolojinin sosyal bilgi üzerindeki egemenliği, konusu üzerinde yetkin hükümler verme hakkı her zaman itiraza açıktır. Çünkü sosyolojik bilgiyi oluşturan hemen her şey sıradan insanların normal günlük hayatlarındaki yaşadıkları şeylerdir. Ancak bu sıradanlık sosyolojinin konusu açısından değildir. Yoksa metodolojisi ve disipliner kimliği açısından değildir. Bu kimlik onu, her zaman sosyolojik fikirlerle dolu olan fakat sosyoloji olmayan sağduyudan ayıran şeydir (Bauman, 2006: 18-20). Sosyal bilgiler öğretmenleri ve program yapımcıları da sosyolojik bilgiyi öğrencide salt sağduyu oluşturmak için mi yoksa her şeyi birilerinin kasti eylemi olarak gören sıradan insan zihniyeti yerine kişiselleştirilmiş bu tür dünya görüşüne karşı çıkan sosyolojik düşünmeyi ikame etmek için mi kullanacağına karar vermelidirler. Aksi takdirde yalnızca eğitim programlarında değil Ertürk'ün de vurguladığı üzere Türkiye'de kalkınma ve modernleşme çabalarına, işe sosyal gerçeğin kendisinden başlayıp onu geliştirme yerine, ona yeni biçimleri zorla giydirmeye yoluna girilip yeni biçimler içinde eski muhtevanın sürgit devam etmesi gerçeğinde olduğu gibi (Ertürk, 1998: 2) hayatın her sahasında *istendik* ile *ulaşıldık* arasındaki fark daima büyük kalmaya mahkûm olacaktır.

Sürekli değişimlerin ve dönüşümlerin yaşandığı bir dünyada sorunlar da yığılarak, artarak ve dönüşerek gelmektedir. Ne nasıl öğretilcektir ve bunlardan daha önemlisi eğitimin amacı ne olacaktır. Katı olan her şeyin buharlaştığı bir dönemde okul neyin hazırlığını yapacaktır. Okulun hayata hazırlık değil hayatın kendisi olduğu retoriği artık ezberlenmiş vaziyettedir fakat asıl önemli soru hayatın kendisinin ne olduğu neye göre belirlenecek ve okul hangi ölçülere göre hayatın kendisi olacaktır. Olabilecek midir? Eğitimin metalaştığı-sanallaştığı ve piyasa için eğitimin yapıldığı yeni şartlarda eğitim, ekonominin dünyasına ruhsuzlaştırılmış teknokratlar ve ara eleman teknisyenler mi yetiştirecek ve gittikçe hızlanan değişimin kaotik evreninde her an yeni şartlara uyum gösterecek, piyasanın kılcal damarlarına kadar işlediği gülüşünden oturduğuna, yemek ve içme tercihlerinden seyredeceği dizilere kadar mikro-iktidarın sarmaladığı uysal pratik zekâlı robotlar mı üretecek? Bütün bu soruların cevapları, belirlediğimizi sandığımız kurgusal eğitim amaçlarından daha çok, eğitimin pazarında yaşanacak ekonomiği politüğün

piyasacı dalgalanmalarında şekillenecektir. Örneğin 1929 dünya ekonomik buhranına kadar üretici özünü koruyan ve tasarrufçu püriten ahlakı teşvik eden kapitalizm, yaşadığı korkunç durgunlukla tüketim olmadan üretimin ayakta kalamayacağını anlamış ve insanları tüketmeye yöneltecek mekanizmaları, psikoloji bilimini, reklâmı, piyasa araştırmalarını vs. süreçleri devreye sokarak tüketim ideolojisini bütün bir sistemin temel belirleyicisi yapmıştır. Bundan sonra da hesapsız harcamayı savunan hazcı bir ahlakı tesis edecek şartları hazırlamaya başlamıştır (Tambaş, 2011: 29). Bugün ABD’de büyük firmalar Nöroekonomi’nin sunduğu imkânları pazarlama ve tüketim manipülasyonu için pekâlâ kullanmaktadırlar. Bu nedenlerle tüketim toplumu kültürü, öğrenmeyle değil, ekseriyetle unutmaya ilgilidir. Carroll’un sözleriyle “Sürekli bir değişim, hareket ve farklılık manyaklığı” bu unutmaya birlikte körüklenmektedir (Bauman, 2010: 94-95).

Değişen dünyada kapitalizm, egemenliğini Marks’ın iddia ettiği gibi üretim ilişkileriyle değil, tüketim ilişkileriyle sürdürmekte, işçi artık kapitalizmi üreterek değil tüketerek var etmektedir (Yuvayapan, 2011: 51). Öyle ki modern tüketim toplumlarında yaşanan imge bağımlılığı, reklâm ve güdüleme süreçleriyle insanlar gerçekliğe bizzat kendi gözleriyle tanık olmak yerine medyada bu gerçekliğin yeniden üretilmiş görüntülerini izleyerek tanık olmak gibi tuhaf bir yöntemi benimseyebilmektedirler. Gerçeklik değiştirilerek bir tüketim nesnesi haline getirilmektedir (Adanır, 2011: 18) . Gerçeğin tüm göstergelerine sahip olup da gerçek olmayan bir görünümle artık gerçeklik ilkesini yitirdiğimiz bir dünyada, bir simülasyon evreninde yaşadığımızı düşünen bazı düşünörlere, örneğin Baudrillard’a göre, hayatla televizyon birbirlerinin içinde çözümlere erimş ve birbirinden ayrılması imkansız bir solüsyona benzemiştir. Medya, gerçeği hipergerçeğe dönüştüren bir genetik koda benzemektedir (Tambaş, 2011: 34) . Planlı, programlı bu sistematik süreçler küreselleşme olgusuyla ele ele yürümektedir. Küresel seçkinler siyasi ve kültürel gücün yurt temelli birimlerinden bağımsız hale gelmiş, sınır ötesindeki kendileri gibi seçkinlerle ittifak halinde kozmopolit bir dünya görüşünü- eğitim programları da dâhil olmak üzere- ulusal hükümetlere baskılamaktadırlar. Dünya Ticaret Örgütü kendi deyimleriyle “tek bir küresel ekonominin anayasasını yazma” ya kalkarken Dünya Bankası ve IMF bu hedef doğrultusunda dünyanın her tarafını piyasa ve para ideolojisiyle kuşatmaya aldı (Zabcı, 2009: 60) . Bu nedenle günümüz dünyasının en güçlü seçkinlerinin sözcüsü olan Bill Clinton tarihte ilk defa iç ve dış politika arasında bir farkın kalmadığını ilan edebilmektedir (Bauman, 2010: 20). Ulaşım endüstrisinin muazzam

gelişimiyle artık yalnızca tarihin değil “coğrafyanın sonu”ndan bahsedenler “uzak”, “yakın”, “iç”, “dış” ayrımlarının sona erdiğini bağırırmaktadırlar. Görüldüğü gibi günümüz dünyası sanayi toplumundan bilgi toplumuna, fordist üretimden esnek üretime, ulus devletler dünyasından küresel dünyaya, modernist düşünce çizgisinden postmodernist bir düşünce çizgisine geçerken birey ve toplumu bildik yöntem ve kavramlarla anlamak, çözümlmek ve çizgisel olmayan kaotik bir geleceğe hazırlamak mümkün olmayacaktır.

Eğitim bilimlerinin de içinde yer aldığı sosyal bilimler bütün bu karmaşık dönemin öncülü modern döneme ait bir girişimdir. Sosyal bilimler, inşasında kendisinin de rol oynadığı ve dolayısıyla bir parçası olduğu modern dünyada, gerçeklik hakkında ampirik olarak doğrulanan, sistemli, dünyevi bilgi üretme çabasına dayanır. Modern devletin kararlarını dayandırabileceği daha kesin bilgiye duyduğu gereksinim, ekonomik, siyasi, tarihi nedenlerle bir zorunluluk halinde sosyal parçalanmayı yaşayan toplumları idare etmede, sistemi ve sistemin gerektirdiği insan kaynaklarını yeniden üretmede, bir bilgi ve özellikle iktidar teknikleri olarak sosyal bilimler, değişik ekollerin adlandırmalarıyla; tarihi bilimler, insani bilimler, tin bilimleri veya kültür bilimleri vazgeçilmez konuma yerleşmiştir. Sosyal bilimlerin ilköğretim seviyesinde iyi-uyumlu vatandaşlar yetiştirmek üzere konularının eğitsel amaçlara tahvil edildiği bir ilköğretim dersi olarak tarihte ilk kez sosyal bilgilerin ünlü düşünür Condorcet tarafından sosyal parçalanmayı en şiddetli yaşayan Fransa’da savunulması tesadüf değildir. Sosyal bilgiler dersi, değişik etnisitelerden ve muhtelif kültürlerden oluşan yeni kentli yaşamında bir sosyal birlik ve ideal vatandaşlık projesi olarak 20. yüzyılın başlarında en büyük göçmen ülkesi olan ABD’de sosyal bilgiler öğretimi olarak uygulamaya konulmuş ve oradan dünyaya yayılmıştır. 1968’den beri çeşitli fasılalarla Türkiye’de de yürürlükte olan sosyal bilgiler dersi tarihin ve dönemin ritmine uygun olarak geliştirilmeye çalışılan öğretim programlarına göre işe koşulmaktadır.

Türk milli eğitim sisteminin felsefesinin dayandığı temel paradigmanın – Einstein fiziğine dayalı modernist-pozitivist felsefe – yerine yeni bir paradigma – Kuantum-parçacık fiziğine dayalı İnşacılık ve postmodernist bir felsefenin ikamesinden sonra yapılandırmacılık öğrenme kuramı çerçevesinde geliştirilen 2004 sosyal bilgiler öğretim programı ise sahada bir çok tartışmalar ve eleştirilere neden olmuştur. Bu eleştiriler önceki program geliştirme deneyimlerine dayalı bilimsel dönütlerin ihmal edilmesinden,

Ülkemizdeki bilim insanları ve ilgililerin değerlendirmelerinin ön plana alınmamasına, ğretim programlarında tek bir yaklaşımın (yapılandırıcılık) temel alınması ve programın uygulama ilkelerinin sadece bu anlayışa dayandırılarak öğretmenin belli kalıplar içinde hapsedilmesine kadar uzanmaktadır.

Hangi eğitim felsefesi veya yaklaşım hangi öğretme ve öğrenme kuramı kıstas alınırsa alınsın bireysel ve toplumsal amaçları olmayan bir eğitim düşünülemez. Eğitim terimi “eğitimli kişi”de bir “kazanım”, “başarı” veya “edinim” olgusuyla somutlaşır. Eğitim bir kişi ya da insan varlığında bir şeyleri değiştirme yönünde bir teşebbüs olup eğitilen kişide gerçekleşecek dönüşüme, kazanılan bilgi ve beceri neticesinde kendini gösteren vizyona tekabül eden amaçlardan oluşur. Eğitim eylemlerini belirleyen en önemli unsur bu amaçlar olmak durumundadır (Cevizci, 2011: 192, 241, 261). Dolayısıyla çalışmamızın önemi de buradan kaynaklanmaktadır. Amaçlar kendiliğinden gelişigüzel gerçekleşmez. Amaçlar, bir sistem bütünlüğü içinde program teorisi ve uygulamaları ile hayat bulur. Program eğitim ve bilgi bağlamında tanımlandığında “ğrencileri hedefe götürecek öğrenme aktivitelerini gösteren ğretim izlencesi”dir. (Smith, 2000) program tarihini başlatanlardan Franklin Bobbitt’in, “program, gençlerin ve çocukların belirtilen amaçları kazanmak için gerekli yaşantıları içerir”şeklindeki amaçları vurgulayan tanımı bugün hala geçerlidir (Akt. Akpınar, 2010: 1) . Planlanmış etkinliklerle sağlanan bir öğrenme yaşantıları düzeneği olarak eğitim programının en önemli kısmını ğretim programları oluşturduğu için eğitmciler genellikle ğretim programlarını değerlendirmeyi tercih etmektedirler. Çünkü ğretim programları diğer alt sistemlerle (sosyal çalışmalar, gezi, sağlık, rehberlik programları...) birlikte sahip oldukları özel hedeflere erişince eğitim programlarının da amaçlarına ulaşması beklenmektedir. Ne var ki ürüne ve erişiye bakarak yapılan klasik program değerlendirme çalışmaları ğretim programlarının genel etkililiği hakkında bir fikir verse de tek tek öğelerin yeterliliğine ilişkin detaylı bilgi vermez (Erden, Tarihsiz: 21). Nitekim bir programın ürününde programda kazandırılmak istenen tüm davranışlar gözlense bile program toplumun ve bireyin ihtiyaçlarından çok uzak olabilir. Bu durumda programın etkili olduğu söylenemez. Aynı şekilde bir program, tüm hedeflerine ulaşıyor ancak, o programı tamamlayanlar topluma uyum sağlayamıyorsa, toplumun ihtiyaçları yanı sıra bireylerin ihtiyaçlarını karşılamada bir katkıda bulunmuyorsa, o program etkisiz demektir. Demek ki etkililik yalnızca mevcut hedeflerin

temini, gerçekleşmesi meselesi değil; esas olarak bu hedeflerin birey, toplum ve konu alanının ihtiyaçlarını karşılamadaki yerindeliği ve yeterliliğidir.

Araştırma konumuza esas olan 2004 sosyal bilgiler programındaki hedefler, programda genel amaçlar ve kazanımlar olarak tasnif edilmiştir. 1998 programındaki özel hedefler 2004 programında kazanımlar olarak adlandırılmıştır. Eski programda öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumlarının net biçimde değerlendirilebilmesi için her hedef açıkça gözlenebilir ve ölçülebilir davranışlardan teşkil edilmişken 2004 programında bu gösterge davranışların yerine öğrencilerin doğrudan ya da dolaylı biçimde kazanmaları beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerler, “kazanımlar” olarak belirlenmiştir. Programda kazanım kavramı “öğrenme süreci içerisinde, planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla öğrencinin kazanması beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerler” şeklinde tanımlanmıştır (Özdemir, 2009: 36–37).

Etkili bir program, program geliştirme bilim dalının gözetiminde toplumsal ve bireysel ihtiyaçlar dikkate alınarak eğitim hedeflerinin planlanması, bu hedeflerin hedef kitleye kazandırılması amacıyla hedeflerle tutarlı konular bütününün oluşturulmasıyla mümkündür (Uzunboylu, Hürsen, 2008: 18). Hedefler, eğitim sisteminin bel kemiğini oluştururlar. Her aşamada önemli fonksiyonları olan hedefler, eğitim düzenini örgütleme, uygulama ve değerlendirme sırasında yön gösterici, seçici, eleyici birer ölçüt niteliğini taşırlar (Bilen, 2006: 12).

Kuramsal olarak eğitim programları hazırlanırken kazanımlar toplumun, konu alanının ve öğrencinin özelliklerini belirleyen araştırma bulguları temelinde, tercih edilen eğitim felsefesiyle tutarlılığına, eğitim psikolojisi ve eğitim ekonomisi verilerine dayalı olarak tespit edilmesi gerekiyorsa da uygulamada siyasal, bürokratik kaynaklı önemli aksaklıklar nedeniyle söz konusu özellikler ihmal edilmiş olabilir. 2005’te Eskişehir’de bir toplantı yapan eğitimci profesörler kurulu Milli Eğitim Bakanlığının 2004 program değişikliklerini farklı sosyoekonomik ve kültürel koşullara sahip yabancı ülkelerin programlarının alınıp uyarlanması nedeniyle eleştirmektedir. “Örneğin Sosyal Bilgiler Programında yer alan öğrenme alanları ile ABD’nin Milli Sosyal Bilgiler Konseyi’nin (NCSS) okullara önerdiği öğrenme alanları büyük oranda aynıdır.” (EPÖ, 2005: 5). Yalnızca sosyal bilgiler programının değil diğer 2004 yılı öğretim programlarının da ithal bir görünü

sergilediğini veya yabancı programların aceleye getirilmiş bir uyarlanması olduğunu düşünen çok sayıda bilim insanı bulunmaktadır (Akpınar, 2010: 37) . Hâlbuki her toplumda eğitimcilerin öğrenenlere aktaracağı şeylerin neleri kapsayacağı sosyal olarak belirlenir. (Philps, Soltis: 54) Hilmi Ziya Ülken'in sözleriyle:

“Hiçbir gerçek milli eğitim yoktur ki çağdaş seviyesinde ‘insani’ (evrensel) olmasın. Ve hiçbir insani öğretim yoktur ki ifadesini belirli bir kültürde bulurken milli olmasın. Böyle olmayan eğitimler ya çağdaş medeniyete kapısını kapamış, ilerleme gücünü kaybetmiş ve donmuş eğitimlerdir ki ölüme mahkûmdur yahut da belirli bir kültürde ifadesini bulamadığı için başka kültürleri taklit derecesinde kalan ve bundan dolayı kişilikten mahrum kozmopolit eğitimlerdir (ki neticede ötekenden farksızdır). (Ülken, 2001: 13–14)

Öğretim programlarındaki, eleştiriye konu olan bu uyarlamacı yaklaşımın, kazanımların yerindeliliğini baştan olumsuz etkilediği açıktır. Bu sıkıntıların yanı sıra ayrıca programların uygulandığı süre içinde sosyal değişme ve bilim alanındaki ilerlemeler sonucu genel ve özel hedeflerde değişiklik yapmak gerekebilir.

Toplumun beklenti ve ihtiyaçları temelde eğitim programlarının hedeflerini ortaya koymaya da yardımcı olur. Bu belirlemelere uygun hedefler programda yer almazsa okul ile toplum arasında bir çatışma olabilir. Okullarda yetişen bireyler topluma uyum sağlamada başarısız olurlar. Aslında bu çatışma kuşaklar arasındaki çatışmadan ayrı değildir. Kuşaklar ve zihniyetler birbirinin zararına çözülmektedir. Bugün maddi medeniyet manevi kültüre, statik dinamiğe, öğretim eğitime hegemonya kurmaktadır. Kültürün verasetle, kendiliğinden geçmeyen öğrenilen ve içine girilen bir süreç, bir boyut olduğu unutulmaktadır.

Toplumun ihtiyaçlarını o toplumun felsefesini, değer ve inançlarını saptamakla başlamakta fayda vardır. Bireylerin ihtiyaçları ile toplumun ihtiyaçları arasında bir paralellik kurulmalıdır. Birey toplumda uyum içinde yaşamak, maddi kazanç sağlamak için iyi meslek sahibi olmak arzusundadır. Bu nedenle toplumun sunduğu imkânlardan yararlanmak ister, bunu gerçekleştirdiği oranda toplumun ihtiyaçlarını karşılamada katkı getirir. Bunu eğitim programlarıyla gerçekleştirmek olasıdır. Eğitim programlarının bireyin

ve toplumun ihtiyaçlarına d6n6k olarak etkili olabilmesi için program hedefleri ile konu alanları arasında tutarlı ilişkiler kurulmalıdır (Demirel, 2008: 74). Nitekim 6zel hedefler/kazanımlar b6y6k 6l6de 6ğretim programları ile ilgili kapsamın seçimine, eğitim faaliyetlerinin d6zenlenmesine ve değerlendirilmesine rehberlik eder. Hedeflerin toplumun inançları, değerleri ve felsefi sayılıtlarına, ihtiyaçlarına uygunluğunu belirlemek için 6ğrencilerin, 6ğretmenlerin, y6neticilerin ve vatandaşların g6r6şleri bu amaçla hazırlanacak anketlerle toplanabilir. Eğitimcilerin, toplumbilimcilerin g6r6şleri alınabilir.

Bireyin fiziksel ve sosyal birçok ihtiyaı vardır. Eğitim kurumları hem bireye bu ihtiyaçlarını toplum içinde ve uyum içinde karşılama yollarını 6ğretmeli hem de bu ihtiyaçlara karşıt g6r6şte olmamalıdır. Genel hedeflerin bu 6l6tlere 6ğrencilerin seviyesine g6re uygun olup olmadığını kontrol için gelişim psikologlarının ve 6ğrencilerin g6r6şlerini almak m6mk6nd6r. Hedefler 6ğrencilerin buldukları d6nemdeki gelişim 6zelliklerine ters d6şmemelidir. Hedeflerin bu açıdan uygunluğu uzman kanısından faydalanılabilir ve 6ğrencilerin kendi g6r6şleri de alınabilir.

6ğrenme birikik bir s6retir. Her yeni 6ğrenme eskinin 6zerine inşa edilir. 6ğrenciler yeni bir davranışı 6ğrenebilmeleri için gerekli 6n bilgilere sahip değillerse 6ğrenme gerçekleşemez. Bu nedenle hedeflerin 6ğrencilerin 6n bilgileriyle tutarlılığına bakmak gerekir. Bu amaçla programın başında 6ğrencilere 6n testle birlikte 6ğretim programında yer alan 6n koşul 6ğrenmeleri yoklayan bir test uygulanabilir. Birey kendisi için gerekli ve anlamlı olduğuna inandığı bilgi ve becerileri kazanabilir. Bu nedenle hedefler 6ğrencilerin amaçlarına, ilgilerine ve yeteneklerine uygun olmalıdır. Yine bunu belirlemek için 6ğretmen ve 6ğrenci g6r6şleri tespit edilebilir. Bazı durumlarda hedefler 6ğrencilerin h6lihazırda sahip olduğu davranışlara işaret ederler. Bu durumda 6ğrenci derste sıkılır ve boşa zaman kaybeder. Bunu tespit için 6ğretim programının başında 6ğrencilere test uygulanabilir. Hedeflerin kapsamlı, konu alanı ile tutarlılığını değerlendirmek için ise konu alanı ve program geliştirme uzmanlarının g6r6şleri alınabilir. Bunun yanında kapsamın hedeflerle tutarlılığını kontrol etmek için 6nce kapsamın betimlenmesi gerekir. 6nk6 programdaki kapsamlı uygulamadaki kapsam birbirinden farklı olabilir. Bu amaçla ders kitapları, 6ğrenci ve 6ğretmenlerin ders notları incelenerek, 6ğrenci ve 6ğretmenlere kapsamlı ilgili sorular sorarak uygulamadaki kapsam belirlenir. Daha sonra bu kapsamın hedeflere uygun olup olmadığına konu alanı ve program

geliştirme uzmanlarının görüşüne başvurularak karar verilebilir (Erden, Tarihsiz: 26-27, 31).

Bir eğitim programının başarılı olması için hem genel ve özel hedeflerin kendi içinde tutarlı olması hem de genel hedeflerle özel hedeflerin birbirleriyle tutarlı olması gerekir. Kazandırılmak istenen özelliklerin birbiriyle çelişik olmaması icap eder. Hedefler arasındaki iç tutarlılık toplumun, konu alanının ve bireyin doğru analizi ve felsefi açıdan değerlendirilmesi ile mümkündür. Özel hedeflerin genel hedeflerle ilişkisi, tutarlılığı mevcut derslerin, zaman, kaynak ve içerik olarak incelenmesi, öğretmen ve öğrenci görüşlerinin tespitiyle kontrol edilebilir.

Bir öğretim programındaki hedef cümleleri öğretim süreci sonunda öğrenciye kazandırılması istenen özellikleri açıkça ifade etmeli ve yeterince genel olmalıdır. Bu özellik uygulayıcıların yorumlama hatası yapmasını engeller. Aksi takdirde istenilen hedef ile çıktı arasında fark olabilir. Hedef ifadelerinin yeterince açık olup olmadığına program geliştirme uzmanlarının, öğretmen ve öğrencilerinin görüşü alınarak karar verilebilir. Bu kişilere hedef ifadelerinden ne anladıkları sorulabilir, cevaplar arasındaki tutarlılığa bakılabilir (Erden, Tarihsiz: 31).

Program değerlendirme çalışmalarında genellikle hedeflerin/kazanımların doğruluğu çoğunlukla bir sayıltı olarak kabul edilir ve öğrencilerin hedeflerine ulaşma derecelerine bakılır. Sonra bu programın etkililiğine karar verilir. Oysa program değerlendirme çalışmaları sırasında hedefleri doğru seçilmiş olarak kabul etmek yerine hedeflerin yerindeliliğinin de araştırılması program hakkında daha güvenilir kararlar verilmesine yardımcı olacaktır. Bir eğitim programının genel ve özel hedefleri değerlendirilirken hem programda yer alan hedeflerin yerindeliliğinin sorgulanması hem de mevcut hedeflerden öğrenme eksikliği ve güçlüğü olanların belirlenmesi gerekir. Eğitim açık bir sistem olarak vazgeçilmez bir öge olan “dönüt”e her zaman ihtiyaç duyar. Çünkü dönüt, sistemin kendi kendini düzenlemesini sağlar. Yetişeklerin/eğitim programlarının dönütü ise kuşkusuz programlar ve öğelerinin yeterliği ve yerindeliliği üzerine yapılacak akademik araştırmalardır. Bir öğretim programındaki aksaklık ve eksikliklerin belirlenmesi programın öğelerinin değerlendirilmesini gerektirir. Bu öğelerin birincisi ve en önemlisi hedefler/kazanımlardır. Çünkü bir sistem olarak eğitim kazanımları gerçekleştirmek üzere kurulur. Özellikle süreç odaklı program geliştirme yaklaşımlarında süreç amaca, amaç

öğrencilerin ihtiyaç ve eylemlerine göre belirlenmektedir. Dolayısıyla bu yaklaşımlarda uzman görüşünden çok öğrenci ve öğretmen görüşleri, onların duygu ve düşünceleri, kişisel tercihleri, kendileri ile ilgili algıları, programa ilişkin alınacak kararlara esas teşkil etmektedir (Erden, Tarihsiz: 5–24).

1.5.1. Problem Cümlesi

İlköğretim 7.sınıflarda okutulmakta olan sosyal bilgiler öğretim programının etkililiği nedir ve ilgili Sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlar hakkında öğretmen görüşleri nelerdir?

1.5.2. Tezin Amacı

Bu araştırmanın amacı 2004 İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programının genel hedefler de dâhil olmak üzere kazanımlarının (özel hedefler) ön-son test sonuçlarına ve öğretmen görüşlerine göre yerindeliğinin, etkililiğinin değerlendirilmesidir.

Bu genel amaca ulaşmak için aşağıdaki denenceler kontrol edilecektir.

1.5.2.1. Araştırmanın Denenceleri

Araştırmanın denenceleri, başarı testi ve öğretmen görüşleri anketi için ayrı ayrı sıralanmıştır.

1.5.2.1.1. Başarı Testine İlişkin Denenceler

Denence 1: İlköğretim öğrencilerinin 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlara erişisinde; ön-son testlerde almış oldukları başarı puanları arasında anlamlı fark vardır.

Denence 2: Öğrencilerin 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlara erişisinde; ön-testlerde almış oldukları başarı puanlarında;

- 2.1. Cinsiyet,
 - 2.2. Anne eğitim düzeyi,
 - 2.3. Baba eğitim düzeyi
 - 2.4. Anne mesleği,
 - 2.5. Baba mesleği,
 - 2.6. Ailenin toplam aylık gelir düzeyi,
- Değişkenlerine göre anlamlı bir fark vardır.

Denence 3: Öğrencilerin 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlara erişisinde; son testlerde almış oldukları başarı puanlarında;

- 3.1. Cinsiyet,
 - 3.2. Anne eğitim düzeyi,
 - 3.3. Baba eğitim düzeyi
 - 3.4. Anne mesleği,
 - 3.5. Baba mesleği,
 - 3.6. Ailenin toplam aylık gelir düzeyi,
- Değişkenlerine göre anlamlı bir fark vardır.

Denence 4: Öğrencilerin sosyal bilgiler programındaki kazanımlara erişisinde sontest ve izleme testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark vardır.

1.5.2.1.2. Öğretmen Görüşlerine İlişkin Denenceler

Denence 5 : Öğretmenlerin 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlara yönelik görüşleri arasında;

- 5.1. cinsiyet,
- 5.2. mesleki kıdem,
- 5.3. mezuniyet,
- 5.4. program bilgisi,
- 5.5. programla ilgili etkinliğe katılma,
- 5.6. hizmet içi eğitim kursuna katılma,
- 5.7. sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma sıklığı,

- 5.8. görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyi ve
 5.9. görev yaptıkları sınıf mevcutları değişkenlerine göre anlamlı
 bir fark vardır.

1.5.3. Araştırmanın Önemi

Bu çalışmanın amacı 2004 yılında hazırlanan ve 2005 yılından itibaren uygulamaya konulan ilköğretim sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımların ön-son test sonuçlarına ve öğretmen görüşlerine göre yerindeliğini değerlendirmeye tabi tutmaktır. Zira sahada gittikçe artan sayıda derinlemesine ve ilgi çekici hususi konular (mizah, karikatür, kavram haritaları, mekan becerileri vs.) ihtiva eden çalışmaların yaygınlaşmasına; sosyal bilgiler alanının muhtelif konuları üzerine öğretmen adaylarının ve öğretmen görüşlerinin tespit ve analizine dayalı kıymetli araştırmalara karşın elde edilen farklı veya benzer bulguların birbirleriyle ilişkisiz bağlamlarda spesifik konuları açıklayıcı yardımcı-tali veya tek başına yalnız unsurlar halinde ele alındığı görülmektedir. Bununla birlikte program değerlendirme çalışmalarında, programın tüm öğelerini değerlendirme adına program öğelerine gereken ağırlığın verilmediği görülmektedir. Hâlbuki eğitim programlarının dönütü kuşkusuz programlar ve öğelerinin yeterliği ve yerindeliği üzerine yapılacak akademik araştırmalardır. Erden'in de belirttiği gibi bir öğretim programındaki aksaklık ve eksikliklerin belirlenmesi programın öğelerinin değerlendirilmesini gerektirir. Bu öğelerin birincisi ve en önemlisi hedefler/kazanımlardır. Bu araştırmada bütün öğeleri aynı anda ve yüzeysel değerlendirmek yerine; programın tek bir öğesini-kazanımları derinlemesine incelemek daha makul ve faydalı olacağı mütalaa edilmiştir. Üstelik kazanımlar diğer program öğeleri ve programın yürütülmesinde etkili olabilecek belli başlı bütün faktörlerle birlikte ana konumuza olan tesiri dolayımında ele alınmış, yalnızca öğrencilerin başarı puanları değil aynı zamanda öğretmenlerin görüşleri esas alınmak suretiyle programın bütünsel bir resmi çizilmeye çalışılmıştır. Çalışmamızın sahadaki belli bazı boşlukları doldurmada mütevazı bir katkıyla başta sosyal bilgiler programını hazırlayan komisyona ve karar vericilere, program geliştirme uzmanları, uygulayıcılar dâhil olmak üzere tüm eğitimcilere yardımcı olabileceği düşünülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

MEB Talim ve Terbiye Kurulu vasıtasıyla MEB'in koordinasyon ve sorumluluğunda, beş alan uzmanı, birer program geliştirme ve ölçme-değerlendirme uzmanı ile on bir uygulayıcı öğretmenin görev aldığı bir komisyon tarafından (Küçükahmet, 2005) geliştirilen sosyal bilgiler öğretim programı, diğer programlarla birlikte kısa sayılabilecek bir deneme uygulamasından sonra, kimine göre adeta aceleye getirilerek (Yaşar ve diğerleri, 2005: 331) “sonuçlar iyi“ denilip, ülke geneline yaygınlaştırılmıştır. Hâlbuki profesörler kurulunun tespitiyle:

Özellikle bireylerin bedensel, zihinsel-bilişsel ve psikososyal gelişimlerinin bir bütün olarak desteklendiği ve onların yaşam boyu öğrenmeleri için gerekli olan temel öğrenme araçları ile bireysel ve toplumsal yaşamları için gerekli olan ortak temel bilgi, beceri, alışkanlık, tutum ve değerleri kazandıkları temel eğitim basamağı olan ilköğretimde mevcut eğitim programının kaldırılarak yerine yepyeni bir eğitim programının uygulamaya konulması, altı ay gibi oldukça kısa bir süre içerisinde gerçekleştirilemeyecek kadar kapsamlı ve çok boyutlu bir iştir. (EPÖ, Profesörler Kurulu, 2005: 6)

Bununla birlikte 2004 yılında ilköğretim 4–7. sınıflarda ve arasında okutulan sosyal bilgiler programı yeni bir yaklaşımla geliştirilmiştir. Yeni program 2004 – 2005 öğretim yılında pilot okullarda uygulanmış, 2005 – 2006 öğretim yılında da bütün ülkede yürürlüğe konmuştur. İlköğretimin 4. ve 7.sınıflarını kapsayan bu program yeni bir yaklaşımla amaçlarında, içeriğinde, öğretim süreçlerinde ve değerlendirme biçimlerinde önemli ölçüde değişiklikler yapılarak geliştirilmiştir ve 2005 – 2006 öğretim yılından bu yana uygulamaya devam etmektedir. Mevcut programa yönelik eleştirilerin sürekli dinamik bir süreç olan program geliştirme disiplinine şöyle veya böyle bir katkı sağlayacağı açıktır ve fakat Türkiye’de her program değişikliğinde “program geliştirme öğelerinin ihmal edildiği” yönünde benzer eleştirilerin akademisyenler arasında yaygın olduğu da bilinmelidir. Örneğin 2000 yılında yayımlanan kitaplarında Çelenk ve diğerleri 1997-1998

yılında geliştirilen sosyal bilgiler programının program geliştirme öğelerini önemsemediğini savunmuşlardır (Çelenk ve diğerleri, 200: 142).

Yapılandırmacılık yaklaşımı temelinde geliştirilen 2004 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında hedefler, genel amaçlar ve kazanımlar olarak belirlenmiştir. Genel amaçlarda, öğrencilere ulusal ve kültürel değerlerin yanında evrensel, demokratik ve çağdaş değerler de kazandırılmak istenmektedir. Ayrıca bu programda özel hedefler, kazanımlar olarak adlandırılmıştır. 1998 programında özel hedefler, hedef ve davranışlar olarak saptanmıştır ve her hedef açıkça gözlenebilir ve ölçülebilir davranışlardan oluşturulmuştur. Bu şekilde davranışçılığın da bir özelliği olarak, öğrencilerin önceden belirlenen bilgi, beceri ve tutumları ne kadar kazanıp kazanmadıklarının net biçimde görülmesi öngörülmüştü. 2004 programında ise hedef ve hedef davranışların yerine, öğrencilerin doğrudan ya da dolaylı biçimde kazanmaları beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerler şeklinde kazanımlar belirlenmiştir (Özdemir, 2009: 36). Özdemir tarafından yapılan “eski şu şekilde yer aldı” biçimindeki bu açıklamalar faydalı olmakla birlikte eski şemayla yeniye anlama veya eskiyle yeniye izah etme çabası olarak görülebilir. Nitekim bilim tarihçisi Kuhn’un belirttiği gibi yeni bir kuram hiçbir zaman hazırda bilinenlere basit bir ilave olmakla kalmaz. Benimsenmesi önceki kuramların yeniden kurulmasını ve önceki olguların da yeniden değerlendirilmesini gerektirir (Kuhn, 2008: 78).

Öğrenme alanlarının içeriğini somutlaştıran, “kazanım”, 2004 Sosyal Bilgiler Öğretim Programında **“öğrenme süreci içinde, planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla öğrencinin kazanması beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerlerdir.”** Şeklinde tanımlanmaktadır. Kazanımların yapısı, Safran’a göre “yapılandırmacı eğitim” anlayışının esasını yansıtmaktadır. Her bir kazanımın “beceri, bilgi ve değerler” içermesine çalışılmıştır. Davranışçı yaklaşımda, bilgi – beceri – değer ayrı kategoriler halinde ele alınmakta iken yapısalcı yaklaşım, bunların her birini anlamlı bir bütün içerisine yerleştirmeyi temel almıştır (Safran, 2004: 23).

2004 programında dördüncü sınıfta 46, beşinci sınıfta 47, altıncı sınıfta 42 ve yedinci sınıfta da 39 kazanım belirlenmiştir. Bu kazanımlar 1998 programına göre sayıca az ancak içerik olarak daha kapsamlıdır. 2004 programındaki kazanımlar hem diğer derslerle hem de ara disiplinlerle ilişkilendirilmiştir. Ancak yapılan bazı araştırmalarda

programın öğretmen ve öğrenci açısından uygulama dönütlerine bakıldığında önemli sorunların olduğu görülmektedir. Örneğin Akdağ'ın doktora çalışmasında ulaştığı bazı sonuçlar:

1- Program hazırlığında, sosyal bilgiler öğretmenlerinden görüş alınmadığı, yeterli ön hazırlığın yapılmadığı, öğretmenlerin program hakkında ön bilgilerinin bulunmadığı, program tanıtımlarının zamanında yapılmadığı, hizmet-içi eğitim seminerlerinin yeterli olmadığı ve öğretmenlerin yeterince faydalanamadıkları, programı tanıtan uzmanlarında program hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları, programın ders yılı başlarında tekrardan tanıtılması gerektiği,

2- Programın ders kitaplarına yansıtılmadığı, öğretmenlerin ders işlenişinde ve diğer derslerle ilişkilendirilmede sorunlar yaşadıkları, programda tarih ve coğrafya konularının yeterince yer almadığı, programda yer alan bazı kazanımların öğrenci seviyesinin üstünde olduğu ve farklı zeka gruplarına cevap verebilecek nitelikte olmadığı, programın hazırlanmasında köy kasaba şehir farklılıklarının göz önüne alınmadığı, programın amacına uygun olarak hazırlanmadığı,

3- Öğretmenlerin etkinlikler hakkında olumsuz bir tutum içinde olduklarını, programla birlikte öğretmenlerde olumlu gelişmelerin olduğu fakat öğrenci açısından olumsuz gelişmelerin olduğu, ayrıca öğretmenlerin ders saatinin artırılması, ders araç- gerecinin yeterli hale getirilmesi, milli konuların ağırlıklı olması, yerleşim farkının göz önüne alınması, sosyal bilgiler laboratuvarlarının oluşturulması gibi önerilerinin olduğu, ayrıca proje ve performans görevi hakkında 6.sınıfların yarı yarıya, 7.sınıfların tamamının olumsuz görüşe sahip oldukları, ders ve çalışma kitabı, etkinlikler hakkında öğrencilerin olumsuz görüş bildirdikleri belirlenmiştir. (Akdağ, 2008: 3)

Çeken (2006) tarafından yapılan araştırmada postmodern bir yaklaşımla hazırlanan yeni ilköğretim programlarının – özelde sosyal bilgiler dersi öğretim programının - çok fazla ekipman ve teknolojik donanım gerektirmesi nedeniyle Türkiye şartlarında uygulanmasının güç olduğu belirtilmiştir. Devamında ise henüz altyapı düzenlemeleri tamamlanmamış, bölgesel eşitsizlik problemleri çözülmemişken programları değiştirmenin yüzeysel bir değişiklik olacağı belirtilmiştir. Gerçekten de oluşturmacı (yapılandırmacı)

öğrenme anlayışının öğrenme ortamlarına yansıtılması konusunda yapılan araştırmalarda alt yapı ve araç gereç olanakları yeterli olan okul ve sınıflar lehine anlamlı farklar bulunmuştur. Ancak oluşturmaçılığın en çok da sosyal bilgiler dersi öğrenme ortamlarına yansıtıldığı da tespit edilmiştir (Doğanay ve Sarı, 2007: 149). Palavan'ın yaptığı araştırmada da ülkemizin hala önemli problemlerinden olan birleştirilmiş sınıflar meselesinin sosyal bilgiler öğretimine olan olumsuz etkisi görülmektedir. Çalışmada 4. sınıf öğrencilerinin birleştirilmiş ya da bağımsız sınıflarda öğrenim görmesinin, sosyal bilgiler dersinin kazanımlarına erişimi etkileyen bir faktör olduğu tespit edilmiştir (Palavan, 2007).

Arslan (2007) yaptığı çalışmada eğitimde yeniden düzenleme söz konusu olduğunda başlangıç noktasının her zaman eğitim programlarının değiştirilmesi olduğunu belirtmektedir. Araştırmanın sonunda ise önemli olan şeyin programların uygulayıcıları olan öğretmenlere değişimin ruhunun kazandırılması olduğu aksi takdirde programların yazılı birer belge olmaktan öteye gidemeyeceği belirtilmektedir. Ancak programın uygulayıcı-öğretmen boyutunun önemi iyi ve işlevsel bir programın önemini azaltamayacağı da açıktır. Kaldı ki programların etkililiğini yalnızca öğretmen faktörüne bağlı değildir. Okulun, öğrencilerin içinde yer aldığı sosyo-ekonomik düzeye ve mesleki kademine göre öğretmenlerin öğretim programlarının etkililiği hakkındaki kanaatlerinin farklılaştığı bilinmektedir (Cüro, 2009: 139). Değerler eğitimi hakkındaki doktora çalışmasında Keskin, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi arttıkça öğrencilerin değerlere yönelik puanlarının da artmakta olduğu neticesine ulaşmıştır (Keskin, 2008: 6). Ayrıca değişimin ruhunu öğretmenler kavramış bile olsa velilerin ve müfettişlerin ne kadar bunu kavradığı oldukça şüphelidir. Sosyal bilgilerde öğrenme ortamlarını yapılandırmacı özellikler açısından araştıran Dünder'ın İstanbul merkez 16 ilçe 64 ilköğretim okulunda yaptığı araştırmada ulaştığı netice bu savımızı desteklemektedir. Buna göre: Öğretmenlerin çoğu yapılandırmacı Sosyal Bilgiler dersi uygulamalarında, meslektaşlarından ve okul müdürlerinden destek aldıklarını; velilerden ve müfettişlerden destek almadıklarını belirtmişlerdir (Dünder, 2008: 4). Bu araştırmada da ulaşılan bulgulara göre “Kazanımların gerçekleşmesi için müfettişlerden ve eğitim denetçilerinden gerekli rehberlik yardımlarını yeterince almaktayız.” Şeklinde ifade edilen görüşe araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin % 48.5'i katılmamakta, kararsızlarla birlikte düşünüldüğünde % 73 gibi bir oranla müfettişlerden rehberlik yardımın yeterince aldıkları

yönündeki görüşe kuşkulu bakmaktadırlar. Nitekim ilgili görüş araştırmada öğretmenlerin en az destekledikleri üç görüşten birisi olmuştur ($\bar{X} = 2.63$).

2004 Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ünitelerinde; tarih, coğrafya, ekonomi, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi, hukuk, sosyal bilimler, insan hakları ve vatandaşlık bilgisi konuları toplulaştırılmış olarak ele alınmaktadır. Öğretmenler dersi birbirinden bağımsız tarih ünitesi, coğrafya ünitesi, vatandaşlık ünitesi diye ayrı ayrı üniteler şeklinde değil çok yönlü olarak işleyecektir. Örneğin, Türkiye'nin coğrafi bölgeleri ele alınırken, Milli Mücadele yıllarında bu bölgedeki faaliyetlere yer verilerek, coğrafya, tarih, insan hakları ve vatandaşlık konuları ilişkilendirilerek, milli bilinç, insan hakları ve tarih duyarlılığı oluşturulmaya çalışılacaktır (Sosyal Bilgiler 2005: 7). 4. Sınıflardaki aile tarihi oluşturma gibi olumlu yapılandırmacı nitelikteki etkinliklere rağmen özellikle ikinci kademe tarih konularının ders kitaplarındaki yetersiz muhtevayla ve bu muhtevanın işleniş tarzı olarak tarih bilinci oluşturacağı şüphelidir. Öte yandan 7. Sınıflar SBÖP'daki "İletişim ve İnsan İlişkileri" ünitesindeki:

1. İletişimi, olumlu olumsuz etkileyen tutum ve davranışları fark ederek kendi tutum ve davranışlarıyla karşılaştırır.
2. İnsanlar arasında kurulan olumlu ilişkilerde iletişimin önemini fark eder.
3. İnsanlar arası etkileşimde kitle iletişim araçlarının rolünü tartışır.

Şeklinde ifadelendirilmiş kazanımların günümüzde çok önem kazanmış olan etkili iletişimle sorun çözme yeteneklerini öğrenciye kazandırmada programın çağdaş bir tutum izlediğini gösterir.

7. Sınıflar SBÖP "Yaşayan Demokrasi" ünitesinde geçen:

4. Siyasî partilerin, sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve bireylerin, gündemi ve yönetimin karar alma süreçlerini ne şekilde etkilediğini örnekler üzerinden tartışır.

Biçiminde ifadesini bulan kazanım da var olan siyasal ve toplumsal hayatı anlama ve çözümlenme çabası olarak programın bir başka olumlu yönüne işaret eder.

2004 yılı ilköğretim 6. ve 7. sınıflar sosyal bilgiler programında, “sosyal bilgiler ” tanımında bir değişiklik göze çarpmaktadır. Eski yaklaşıma göre sosyal bilgiler; tarih, coğrafya ve vatandaşlık gibi derslerle sınırlı gibi görülürken. Bu programda sözü edilen disiplinlere antropoloji, hukuk, felsefe, psikoloji, sosyoloji, ekonomi perspektifleri eklenmiş ve bunları ihtiva eden öğrenme alanlarına göre üniteler belirlenerek programlara dâhil edilmiştir. MEB’in bu tercihi, son yıllarda bilim anlayışında ön plana çıkan interdisipliner yaklaşımın etkili olduğu söylenebilir. İnterdisipliner yaklaşım yazımızın başında vurgulanan sosyal bilimlerdeki parçalanmışlığı aşma gereksinimin programlara yansımalarıdır. Aslında 1998 programında da disiplinler arası bir yaklaşım benimsendiği ve konuların çok yönlü bir bütün olarak işlenmesi gerektiği vurgulanmıştı ancak programın içeriği büyük ölçüde tarih, coğrafya ve vatandaşlık derslerinden oluşmuştu (Özdemir, 2009: 35). 2004 sosyal bilgiler programındaki interdisipliner anlayışın altında günümüzdeki ekonomik, teknolojik ve sosyal sorunların tek disipline dayalı olarak anlaşılamayacağı ve dolayısıyla da çözülemeyeceği varsayımı yatmaktadır. Kaldı ki disiplinler arasındaki sınırlar yapay sınırlardır ve kendi başlarına bir değer taşımazlar (Duverger, 2006: 62). Sosyal bilgiler programının özellikle içerik boyutunun interdisipliner bir yaklaşımla düzenlenmesi, eğitimde yatay kaynaşıklık için de önemlidir. Bu yaklaşımın, öğrencilerin aynı zaman dilimi içerisinde etkileştiği ünite veya konuları, birbirinden kopuk olarak değil de birbiriyle ilişkilendirilmiş şekilde gördüğünde onlara daha büyük bir resim sunulmuş olur (Akpınar ve diğerleri, 2010: 4). 1990’da kabul edilen, ABD’nin Kaliforniya eyaletindeki sosyal bilgiler programının da genişleyen çevre yaklaşımından büyük ölçüde vazgeçilerek konuların aynı anda hem geçmiş ve günümüzü hem de günümüzde yakın ve uzak çevreyi birlikte kapsayacak şekilde düzenlendiği bilinmektedir (Öztürk ve Dilek, 2004: 75) . Bilgi veya iletişim çağı denen bu dönemde küreselleşmenin programların içeriğini ve ele alınış tarzını nasıl değiştirebileceği daha açık görülmektedir. SBÖP Ülkeler Arası Köprüler ünitesinde uluslar arası kuruluşların sorumluluklarıyla küresel sorunları ilişkilendirme yanında küresel meselelerde öğrenciye kişisel sorumluluk havale edilmektedir. Bunlar:

- 2.Küresel sorunlarla uluslararası kuruluşların kuruluş amaçlarını ilişkilendirir.
- 3.Küresel sorunların çözümlerinin yaşama geçirilmesinde kişisel sorumluluğunu fark eder.

Bu kazanımları dünya vatandaşlığı ideallerinin SBÖP'e utangaç yansımaları olarak değerlendirmek mümkündür.

İlköğretim 7. Sınıflar sosyal bilgiler programının genel amaçları itibarıyla, söz konusu programların ulusal kavramlar yanında küresel kavramlara da yer veren, yapılandırmacı bir anlayışa sahip olduğu görülmektedir. 2004 yılı sosyal bilgiler programını, önceki 1998 yılı programıyla karşılaştırarak değerlendiren Canerik'e (2005) göre, 1998 sosyal bilgiler programında genel amaçlarında ulusal kavramlara (Atatürk, Türk, vatan, millet, cumhuriyet, milli) kırk üç kez yer verilirken, 2004 programında bu rakam on'dur. Canerik'e göre bu durum, **“küreselleşmenin programlara yansımasıdır”**. 2004 sosyal bilgiler programını benzer gerekçelerle eleştiren Merter (2005: 430) , konuyla ilgili görüşlerini şu şekilde dile getirmektedir:

Bu program çok uluslu, çok kimlikli, hoş görülmesi bir dünya vatandaşı yetiştirmeyi amaçladığı için, farklı kültürlere ve farklı dini gruplara mensup bireyleri sorgulamadan kabul eden bir anlayışa sahip olduğu için cumhuriyetimizin kuruluş felsefesi ile tam olarak uyum sağlamamaktadır. Bu programda Türk kültürü ve Türk Ulusu kavramlarından özenle kaçınılmıştır.

Aydın (2006: 31) bu durumu, “son ilköğretim programı değişikliğiyle Postmodernizm, Türkiye'nin de eğitim programlarının felsefi anlayışına yansımasıdır” şeklinde dile getirmiştir. Bu noktada Aydın, programlara temel alınan yapılandırmacılığın aşırı özne merkeziliğe olan vurgusuyla eğitimin temel bileşenlerini karşı karşıya getirdiğini, nesnelliği tümüyle yok sayan bu septik epistemolojinin gerçekliği salt bireysel algıya indirgeyerek sanallaştırmasının eğitim kuram ve pratiği açısından önemli sorunlar yaratacağını düşünmektedir (Aydın, 2007: 68).

SBÖP'de kazanımlarda ticarete ve ekonomiye özel bir önem verildiği de göze çarpmaktadır. Mesela 7.sınıflar “Türk Tarihinde Yolculuk” ünitesinde Osmanlı siyasi fetihleri ilk kez bu kadar açık olarak ticaret açısından ele alınmaktadır. Kazanım programında aynen şöyle yer almaktadır:

3. Osmanlı Devleti'nin fetih ve mücadelelerini, Osmanlı'da ticaretin ve denizlerin önemi açısından değerlendirir.

Ayrıca “Ekonomi ve Sosyal Hayat” ünitesinde geçen :

2. Kaynakların, ürünlerin ve ticaret yollarının devletlerin gelişmesindeki önemine tarihten ve günümüzden örnekler verir

2004 Sosyal Bilgiler Programı içeriğinin yapılandırmacılık çerçevesinde tematik bir yaklaşımla ve disiplinler arası bir anlayışla tasarlandığı açıktır. Programda içerik, öğrenme alanları ve ünitelerden oluşmuştur. Ünitelerin muhtevisyatında belirli temel kavramlar, beceriler ve değerler yer almıştır. Öğrenme alanlarının belirlenmesinde Amerikan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi'nin (NCSS) standartlarından faydalanılmıştır. 2004 Sosyal Bilgiler Programını hazırlayan komisyon, NCSS'nin toplam 10 öğrenme alanı (tema)'nın 8'ini programa almıştır. NCSS'nin standartlarına karşılık “Vatandaşlık” adında bir öğrenme alanının bulunmaması dikkat çekmektedir. Özdemir'e göre sosyal bilgilerin genel amacının etkin vatandaşlık olduğu düşünülürse, bu standartın programda yer almaması önemli bir eksiklik olarak görülebilir. Yalnız, Doğanay'ın da belirttiği üzere bu adla bir öğrenme alanı olmasa da, programda bu alanla ilgili kazanım ve etkinlikler mevcut bulunmaktadır. (Özdemir, 2009: 38) Kaldı ki bu derste toplumların, geçmiş, günümüz ve gelecekteki politik, ekonomik, kültürel ve çevresel sorunları ve bunların çözümüne yönelik eğitim zaten ön plana alınmaktadır. Böylece sosyal bilgiler öğretimi, günümüzdeki sorunların kökenlerinde yer alan olumsuzlukların tarihsel boyutunu gösterip, geleceği daha iyi planlamaya olanak verir (Tezgel'den akt. Meray, 2009: 680) . Sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatandaşlık eğitiminin bugünkü durumu ve geleceğine ilişkin görüşlerini araştıran bir araştırmacının bulgularına göre de sosyal bilgiler öğretmenleri Sosyal Bilgiler dersi öğretim programını vatandaşlık eğitimi açısından en çok da amaç ve içerik olarak yeterli bulmaktadırlar (Çelik, 2009).

2004 Sosyal Bilgiler Programına yöneltilen eleştirilerden biri programın bilgi, beceri ve değerlerin öğrencilere doğrudan aktarılması yerine, etkinlikler aracılığıyla kazandırılmasını hedeflemesine rağmen açıklamalar kısmında doğrudan verilecek beceri ve

doğrudan verilecek değer ifadelerinin programın yapılandırmacı anlayışıyla çelişmesidir. Aynı şekilde yine açıklamalar kısmında öğretmenlerin ölçme değerlendirme sürecinde kullanmalarının öngörüldüğü çeşitli araçların sadece isimleri verilmekle yetinilmiştir. Örnek etkinlikler kısmında bazı etkinlik ve becerilerin nasıl ölçüleceği ve değerlendirileceği örneklenmesine karşılık öğretmenlerin bu araç ve yöntemleri programdaki her ünite ve konu için nasıl kullanacakları ise açıklanmamıştır (Özdemir, 2009: 40–42). Bu araştırmada da bazı öğretmenlerin “...açıkçası tüm etkinlikleri yapamıyoruz...yetiştiremiyoruz” şeklinde şikayetleri tespit edilmiştir.

2004 Sosyal Bilgiler Programının değerler eğitimindeki etkililiğini çalışan bir araştırmacı da bu programın değerler eğitimi kavramına ilk defa doğrudan yer veren ve değerlerin çocuklara aktarımında kullanılacak yaklaşımları ayrıntılı olarak açıklayan tek program olmasına rağmen, yaptığı araştırmada 2004 programına yönelik değerler eğitimi uygulamasının düşük sonuçlar verdiğini tespit etmiştir (Keskin, 2008: 497–514). Ancak Katılmış’ın, ilköğretim 7. sınıf Sosyal Bilgiler dersinde doğrudan verilecek değerlerin kazandırılmasına ve akademik başarıya olan etkisini tespit etmeye yönelik yaptığı çalışmasında: Karakter eğitimi programının, öğrencilerin akademik başarısını, bilimsellik değerini kazanmalarını, adil olma ve barış değerini kazanmalarını istatistiksel açıdan manidar olacak biçimde olumlu etkilediğini tespit etmiştir (Katılmış, 2010).

2004 Sosyal Bilgiler Programında benimsenen temel anlayış ve yaklaşımın genel olarak olumlu değerlendirilebileceği; amaçlarının içeriğinin, öğretme-öğrenme sürecinin ve değerlendirme biçimlerinin çağdaş gelişmeler ışığında, öğrenci merkezli, kendi içinde tutarlı olduğu söylenebilir. Ancak, yeni programla ilgili bazı olumsuzlukların olduğu da bir gerçektir. Öncelikle, programın geliştirilmesi sürecinde üniversitelerdeki program geliştirme, ölçme değerlendirme ve gelişim psikolojisi alanındaki akademisyenlerden yeterince yararlanılmaması önemli bir handikap olarak değerlendirilebilir (Küçükahmet, 2005). Ancak şu da bir gerçek ki eski program çok sayıda hedef ve davranış ifadesi içinde boğulmuş iken yeni program az ve dolu kazanım ifadelerini tercih etmektedir. Öğrencilerin ulaşabileceği ve seviyelerine uygun görülen, kısmen oluşturmacı kazanımlar yazılmaya çalışılmıştır. Üstelik yeni sosyal bilgiler dersi öğretim programı kazanım, öğrenme alanı, beceri, kavram, değer öğretimi, etkinlik, ilişkilendirme, ara disiplinler gibi çoğunluğu yeni bir terminolojiyi gündeme getirmektedir. Program kazanımları örnek etkinlikler içeren

öğretmen kılavuzu ile de desteklenmektedir (Ata, 2009: 36–37). Öğretmen kılavuz kitaplarının örnek etkinlikler içerdiği doğrudur ancak bu kitapların komut verir tarzda yazılması ve hala öğretmenin yukardan aşağıya her adımı ayarlanmış bir memur olarak telakki edildiğinin bariz örneklerini taşıdığı da başka bir doğrudur. Örneğin sosyal bilgiler 7.sınıf öğretmen kılavuz kitabında yer alan şu ifadeler manidardır: “...27.sayfanın sol sütununda yer alan metinleri okutunuz. 3.paragrafin sonunda yer alan soruyu sorunuz. Bilgi notlarını okutarak... Belirtiniz... Söyleyiniz...” (Öğretmen Kılavuzu, 2009: 78) Kılavuz kitaplarının henüz tecrübeli olmayan öğretmenlere uygun olarak hazırlandığı düşünülebilir. Bununla birlikte öğrenci ders kitaplarındaki bazı gelişmeler de yadsınamaz. Her ünitenin ilk iki sayfası oryantasyon yani uyum sayfası olarak belirlenmiş ve üniteye bir giriş niteliğinde sunulmuştur. Yapılandırmacı yaklaşımla beraber sosyal bilgiler ders kitaplarında meydana gelen en ciddi ve renkli değişim ise mizah ürünlerinin kullanılmasıdır (Oruç, 2009: 277). Öte yandan yeni ilköğretim programlarıyla ilgili Eskişehir’de bir toplantı yapan eğitimci profesörler kurulu sonuç bildirgelerinde ders kitapları, öğrenci ve öğretmen çalışma kılavuzlarının yapılandırmacı yaklaşıma göre değil, klasik, idealist, realist yaklaşıma göre düzenlendiğine, içeriğin böyle düzenlenmesinin savunulan ve programın dayandırıldığı felsefeye ters düştüğüne dikkat çekmişlerdir (EPÖ Profesörler Kurulu, 2005: 6). Dolayısıyla çağdaş yaklaşımla ele alınan kazanımların eski malzeme, tutumlar ve yetersiz öğrenme öğretme süreçleriyle ne kadar gerçekleşebileceği meçhuldür.

2. 1. 2004 SBÖP Kazanımları

Kazanım, öğrenme süreci içinde, planlanmış ve düzenlenmiş yaşantılar yoluyla, öğrencilerin kazanması beklenen bilgi, beceri, tutum ve değerler olarak tanımlanır. Davranışçı yaklaşımla düzenlenmiş programlardaki hedeflerin yerini, yeni programda kazanımlar almıştır. 2004 programda kazanımlar bölümünde, devinişsel (psiko-motor) hedeflerin yerine doğrudan verilecek beceri; duyuşsal hedefler yerine doğrudan verilen değer kavramlarının programın temel öğelerini oluşturduğu görülmektedir (Semenderoglu ve Gülersoy, 2006: 163).

2004 programında 4.sınıf için 46, 5.sınıf için 47 olmak üzere 93 kazanım belirlenmiştir. Programda 6. ve 7.sınıflarda sırasıyla 42 ve 39 olmak üzere toplam 82 kazanım olduğu görülmektedir. Kazanımların öğrenciye dönük olması için ifadelerde "...yapar,...uygular" şeklinde geniş zaman eylemleri kullanılmıştır. Kazanımlar, programlarda öğrencilerin gelişim düzeyine ve öğrenme alanının özelliğine uygun olarak hazırlanmaya çalışılmıştır (Yazıcı, 2008: 26).

Nitekim çocukların zihinsel gelişimi tündengelimden tümevarıma doğrudur. Çocuk bütün olarak algılar ve onu anlamaya çalışır. Parçalara, ayrıntılara bu yaşlarda gidemez. Daha sonraki yaşlarda ayrıntılara inebilir. Baskın olan tündengelim olduğundan, kazandırılacak istendik davranışlar parça parça değil; tersine bir bütünlük içinde verilmelidir. Yaşam bir bütündür ve çocuk tarafından somut işlemler döneminde parça parça algılanamaz. İlköğretim döneminde çocuk, günlük yaşamda karşılaştığı sorunları bir bütünlük içinde çözmeye çalışır (Sönmez, 1999: 4). Aslında bu bütünsel işleyiş beynin işleyişine de uygundur. Nöroloji alanında yapılan çalışmalar beynin üst tabakası olup yüksek düzeyde zihinsel işlevler içeren Serebral Korteksin bilgi işleme ağlarının belirli bir bölgede olmaktan çok korteksin tamamında faaliyet gösterdiğini ortaya koymuştur. Üstelik yapısal algı teorisine göre bir algıyı oluşturmak için bir çok kaynaktan bilginin kendiliğinden birleştirilmesiyle gerçekleşen bilinç dışı çıkarımlar söz konusudur. Yapısal algıcılara göre, işlenmemiş duyuşal girdiler sağlayan gözümüz kadar beynimiz ve beynimizin dünya hakkında sahip olduğu zengin bilgiler sayesinde görürüz (Solso, 2009: 31-127) . Şüphesiz bu bilgiler ne kadar iyi düzenlenmiş ve örüntüler sağlam kurulmuşsa algılama ve bilgi işleme mekanizmaları o kadar iyi çalışacaktır. Bu nedenlerle sosyal bilgiler dersi ilköğretim öğrencisi için bir bütündür. Tarihten coğrafyaya, felsefeden sosyolojiye, psikolojiye, ekonomiden toplum kültürüne kadar tüm parçalar bir bileşimdir. Somut işlemler döneminde olan öğrenci için toplu bir bütün olan sosyal bilgiler dersi, olayların birçok boyutunun kazandırılmasında son derece önemlidir. Bu kazanımların öğrenciye, topluma ve konu alanına (içeriğe) uygunluğu nicel ve nitel araştırmalarla somutlaştırılması acilen gereken bir konudur.

Aslında yapılan çeşitli çalışmalarda 2004 sosyal bilgiler programının kazanım/amaç boyutu değerlendirilmiştir. Örneğin, Öztürk ve Tuncel (2006) tarafından yapılan araştırmada İstanbul'da görev yapan 316 dördüncü ve beşinci sınıf öğretmeninin yarısından

fazlası, kazanımların Türkiye Cumhuriyeti'nin ihtiyaç duyduğu insan tipini yetiştirmek için yeterli olduğunu ve günümüz koşullarına uygun olduğunu ifade etmiştir. Acat ve Ekinci'nin (2007) yaptığı araştırma da ise 4. ve 5.sınıf öğretmenleri; kazanımların öğrencilerde üst düzey düşünme becerileri kazandırmaya ve öğrenmeyi öğrenmeye yönelik olarak hazırlandığını, ancak uygulamada bilgi düzeyinde kaldığını ve günlük yaşama tamamen aktarılamadığını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin 2004 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının “kazanımlar” ve “içerik” boyutunu olumlu buldukları; özellikle içerikteki ezbere dayalı konuların kaldırılmasını programın olumlu yönü olarak belirtmişlerdir. Ancak somut olarak değerlendirilemeyen üst düzey düşünme becerilerine yönelik kazanımlara ulaşmada güçlük yaşadıkları belirlenmiştir. Ayrıca ölçme ve değerlendirmede özellikle formların çokluğundan ve zaman yetersizliğinden kaynaklanan problemlerin yaşandığı elde edilen bulgular arasındadır. Kalaycıoğlu (2007) ve Uzun (2007) tarafından yapılan çalışmalarda da öğretmenlerin çoğunlukla; yeni programın amaçlarının öğrencilerin yaşadıkları çevre ile uyumlu olduğu, toplumun ihtiyaçlarının göz önüne alındığı, amaçların ve kazanımların öğrenci düzeyine uygun olduğu, Türk kültürüne dayalı olarak milli bilincin oluşmasına, korunmasına ve geliştirilmesine katkıda bulunduğu, okulda ve günlük hayatta demokrasiyi uygulama becerileri geliştirdiği vb. fikirlere sahip oldukları tespit edilmiştir. Çalışkan'ın (2010) yaptığı çalışmada : Öğretmenlerin sosyal bilgiler programlarının eskiye nazaran öğrenme-öğretme süreçleri, öğrenci, öğretmen ve öğrenme ortamı gibi birçok açıdan büyük avantajlarının olduğu, ama yine de özellikle “ders saati yetersizliği” ve “altyapı yetersizliği” gibi dezavantajlarının da olduğu sonucu elde edilmiştir.

Öğretim programlarında hedeflerin taşınması gereken öğrenci davranışına dönüklük, genellik ve sınırlılık, açık seçiklik ve muhteva ile kenetlilik gibi çok eskiden beri bilinen nitelikleri vardır. Bu nitelikler aynı zamanda hedeflerin yerindeliliğinin temininde ve tespitinde önem taşır. Örneğin: 6.sınıf SBÖP'de Demokrasi'nin Serüveni ünitesinde 3 numaralı kazanım “Demokratik yönetimlerde yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı hakkı, din ve vicdan özgürlüğü ile düşünce özgürlüğüne sahip olunması gerektiğini savunur” (MEB, 2005) ifadesindeki hedefin muhtevayı ve öğrenme psikolojisini ihmal ettiği açıktır. Çünkü hakların evvela bilişsel manada ne olduğu anlaşılman ve kavranmadan onların savunulması mümkün ve mantıklı değildir. Kaldı ki bir siyasal ve sosyo-kültürel sistem olarak demokrasi ve onun insan haklarıyla olan ilişkisinin 12 yaşındaki çocuklarca

kavranması hayli zordur 5.sınıf SBÖP'deki Haklarımı Öğreniyorum ünitesindeki kazanımların bu konuyla olan bağı da çok zayıftır. 4.sınıf SBÖP'da ise tüketici haklarıyla ilgili bir kazanımın dışında haklarla ilgili herhangi bir hedef yer almamaktadır. Bloom'un hedef taksonomisinden uzaklaşılması veya "mantıki tertibin yerini psikolojik tertibin" alması kazanımların ardışıklığının ihmalini gerektirmez. Zira Ertürk'ün de vurguladığı üzere: "Hiçbir davranış boşlukta ve belli bir muhtevadan sıyrılmış biçimde, yalnızca yer almaz." (Ertürk, 1998: 54) Zira metin metafiziğine veya metod anarşisine her an düşmek olasıdır. Arsal'ın (2010) belirttiği gibi :

Programda açık anlaşılır olmayan kazanımlar tüm öğretmenler tarafından aynı şekilde anlaşılacak ve farklı yorumlara yol açmayacak ifadelere dönüştürülerek programa yazılmalıdır. Programda ulaşılabilirlik niteliğine sahip olmayan kazanımların içeriğinde yer alan öğrencilerin bilişsel gelişim düzeyine uygun olmayan kavramlar çıkarılmalıdır. Programdaki kullanılabilirlik niteliğine sahip olmayan kazanımların öğrencinin somut davranışlar gösterebileceği, öğretmen tarafından etkinliğe dönüştürülecek ve ölçülebilecek biçimde tekrar yazılmalıdır. (Arsal, 2010)

Yapılandırmacı yaklaşım ile yeniden yapılandırılan Sosyal Bilgiler Öğretim Programında öğrencilerin kazanımlarında benimsenen anlayış ve ilkeler olarak şunlar belirtilmiştir (MEB, 2005b: 50–51) :

Sosyal Bilgiler Öğretim Programı

1. Her öğrencinin birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder,
2. Öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına ışık tutarak, bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine duyarlılık gösterir,
3. Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesi yoluyla "öğrenmeyi öğrenmenin" gerçekleşmesini ön planda tutar,
4. Öğrencilerin, düşünmeye, soru sormaya ve görüş alışverişi yapmaya özendirir,
5. Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmesini amaçlar,
6. Millî kimlik merkeze alınarak, evrensel değerlerin benimsenmesinin sağlanması,
7. Öğrencilerin kendi örf ve âdetleri çerçevesinde ruhsal, ahlâkî, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler,

8. Öğrencilerin, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetişmesini önemser,,
9. Toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmasını sağlar,
10. Öğrencinin, öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlar,
- 11 Her öğrenciye ulaşabilmek için öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerinde çeşitliliği dikkate alır,
12. Periyodik olarak, öğrenci çalışma dosyalarına bakılarak öğrenme ve öğretme süreçlerinin akışı içerisinde değerlendirmeye olanak sağlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bu bölümde araştırmanın modeli, değişkenler, evren ve örneklem ile veri toplama araçları ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel işlemler yer almaktadır.

3. TEZİN YÖNTEMİ

Bu araştırmada iki araştırma yöntemi bir arada kullanılmıştır. Öğrenciler için deneysel yöntem içinde yer alan öntest-sontest deseni arz eden kısmi deneysel yöntem uygulanırken; öğretmen görüşlerinin tespitine yönelik olarak da survey yöntemi esas alınmıştır. Program değerlendirme sürecinde tüm soruların yanıtı kontrollü deneysel araştırmalarla belirlemek mümkün olmadığından özellikle programdaki aksaklık ve noksanlıkların belirlenmesinde öğretmen görüşlerinin alınması gerekmektedir. Bilindiği gibi survey araştırmalarında veri toplamak için genellikle anket ve görüşme teknikleri kullanılmaktadır (Erden, 1998: 58-59). Araştırmamızda anket tekniği tercih edilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırmada öntest-sontest deseni ve tarama (survey) modelinden oluşan karma model kullanılmıştır. Sahadaki mevcut yazın (literatür) incelemesinin ve kuramsal spekülasyonun yanı sıra çalışmanın hususan literatür kısmında veri toplama tekniği açısından doküman incelemesi deseninden de faydalanılmıştır. Doküman incelemesi, “nitel araştırmada çalışılan problemle ilgili yazılı, görsel materyal ve malzemelerin araştırmaya dâhil edilmesi” olarak tanımlanmaktadır. Bu tür çalışmalarda, toplanan (ulaşılan) veriler sayılara indirgenmez. Asıl amaç, araştırılan konu ile ilgili okuyucuya betimsel ve gerçekçi bir resim sunmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006: 48). Bu çerçevede sahada yapılan başta doktora çalışmaları olmak üzere yüksek lisans tezleri, eğitim kongre, sempozyum ve kurultaylarda sunulan bildiriler, sahanın otoritelerince yazılan eserler de mukayeseli olarak taranmıştır. Araştırmanın yarı deneysel modeli Tek grup öntest-sontest modelidir. Tek grup

öntest-sontest modelinde gelişigüzel bir gruba bağımsız değişken uygulanır. Hem deney öncesi (öntest) hem de deney sonrası (sontest) ölçmeler vardır. Modelin simgesel görünümü:

 $G_1 \quad O_{1.1} \quad X \quad O_{1.2}$ dir. (Karasar, 2005: 96)

G₁ : Öntestin, Sosyal Bilgiler Programının ve Sontestin Uygulandığı Deney Grubu

O_{1.1} : Ön-Test Uygulaması

X : Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Uygulaması

O_{1.2} : Son-Test Uygulaması

Bununla birlikte araştırmamızda nicel araştırma yöntem ve teknikleri esas alındığı için sayılara indirgenen veriler gerçekçi bir resim sunmada daha önemli bir katkı sağlayacaktır. R.Tyler tarafından 1933-1941 yılları arasında geliştirilen Hedefe Dayalı Program Değerlendirme Modelinin merkezinde eğitimin hedefleri vardır. 7.sınıf öğrencilerine uygulanan ön-son test deseni de bu program değerlendirme modeline dayanmaktadır. Bu model günümüzde hala geçerliliğini korumaktadır. İlköğretim 7.sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki tüm kazanımların öğretmen görüşlerine göre değerlendirilebilmesi için Adana merkez ilçeleri Seyhan, Çukurova, Yüreğir ve Sarıçam'da görev yapmakta olan sosyal bilgiler öğretmenlerine – 154 okulda 200 sosyal bilgiler öğretmenine- ve ilgili başarı testi de Adana İli merkez Seyhan İlçesinde yer alan Bekir Sıtkı Kulak İlköğretim Okulu öğrencilerine Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğretim üyelerinin görüşleri alınmak suretiyle geliştirilmiş anketler ve testler uygulanmıştır. Adana Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü II. Atama Dairesi'nden 28 Aralık 2011 tarihinde alınan bilgiye göre Adana ili merkez ilçelerinde toplam 384 sosyal bilgiler öğretmeni görev yapmaktadır. Buna göre 384 sosyal bilgiler öğretmenin 200'üne ulaşılmıştır. Bu sayı araştırma evrenini oluşturan Adana il merkezindeki okullarda görevli sosyal bilgiler öğretmenlerinin yüzde 50'den fazlasına tekabül etmektedir. 2011–2012 eğitim ve öğretim yılı 2.dönem başında ön-test olarak uygulanan başarı testi Haziran ayında öğrencilerin devamsızlık yapmaları nedeniyle fiili olarak dönem sonu olan Mayıs ayının üçüncü haftasında son-test olarak tekrar uygulanmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda, alan yazından elde edilen bulgulara da dayalı olarak öneriler geliştirilmiştir

3.2. Değişkenler

3.2.1. Bağımlı Değişkenler

Bağımlı değişkenler, sosyal bilgiler öğretmenlerinin ilköğretim 7.sınıf sosyal bilgiler öğretim programı kazanımları hakkındaki görüşleri ve öğrencilerin aynı dersten almış oldukları başarı puanlarıdır.

3.2.2. Bağımsız Değişkenler

7.sınıf ilköğretim sosyal bilgiler programı kazanımları, Sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyetleri, kıdem, mezuniyet, hizmet içi eğitim seminerlerine katılma, sahayla ilgili bilimsel makale ve kitap okuma sıklığı, görev yaptıkları okul çevresinin sosyo-ekonomik düzeyi, öğrencilerin cinsiyetleri, anne ve baba eğitim düzeyi ve meslekleri, ailenin aylık gelir düzeyleri.

3.3. Araştırma Evreni

Çalışmanın evrenini, Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı merkez ilçeler Seyhan, Çukurova, Yüreğir, Sarıçam ilköğretim okullarında görev yapan toplam 384 sosyal bilgiler öğretmeni ve Seyhan ilçesindeki Bekir Sıtkı Kulak İlköğretim okulu 7.sınıf ilköğretim öğrencileri oluşturmaktadır.

3.3.1. Örneklem

Araştırmanın örneklemini Adana İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı merkez ilçeler Seyhan, Çukurova, Yüreğir, Sarıçam ilköğretim okullarında görev yapan randomize olarak seçilmiş 200 sosyal bilgiler öğretmeni ve Bekir Sıtkı Kulak İlköğretim okulunda okuyan gelişigüzel olarak seçilen 96 7. sınıf ilköğretim öğrencisi oluşturmaktadır.

Tablo1. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kız	48	50
Erkek	48	50
Toplam	96	100

Tablo 2. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin anne eğitim düzeylerine göre dağılımı

Anne Mezuniyeti	N	%
İlköğretim ve Ortaokul	48	50.
Lise	42	43.75
Üniversite	6	6.25
Toplam	96	100.00

Tablo 3. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin baba eğitim düzeylerine göre dağılımı

Baba Mezuniyeti	N	%
İlköğretim ve Ortaokul	33	34.37
Lise	45	46.87
Üniversite	18	18.75
Toplam	96	100.00

Tablo 4. Araştırma Kapsamına alınan öğrencilerin anne mesleklerine göre dağılımı

Anne Mesleği	N	%
Ev Hanımı	69	71.87
Memur	23	23.95
Esnaf	4	4.16
Toplam	96	100.00

Tablo 5. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin baba mesleklerine göre dağılımı

Baba Mesleği	N	%
Memur	25	26.04
Esnaf-Çiftçi	37	38.54
Serbest Meslek	9	9.37
İşadamı	20	20.83
Emekli	5	5.20
Toplam	96	100.00

Tablo 6. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin aile gelir düzeyine göre dağılımı

Aylık Gelir	N	%
500–1000 TL Arası	34	35.41
1001–2000 TL Arası	39	40.62
2001–3000 TL Arası	16	16.66
3001 ve Üstü	7	7.29
Toplam	96	100.00

Tablo 7. Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin cinsiyetlerine göre dağılımı

Cinsiyet	N	%
Kadın	84	42
Erkek	116	58
Toplam	200	100

Tablo 8. Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin mesleki kıdemine göre dağılımı

Görev Yılı	N	%
1-5 Yıl Arası	16	8
6-10 Yıl Arası	41	20.5
11-15 Yıl Arası	86	43
16-20 Yıl Arası	35	17.5
21 Yıl ve Üstü	22	11
Toplam	200	100.0

Tablo 9. Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin mezun oldukları fakülteye göre dağılımı

Mezun Olunan Fakülte	N	%
Eğitim Fak. Sosyal Bilgiler	68	34
Eğitim Fak. Tarih	58	29
Eğitim Fak. Coğrafya	35	17.5
Fen Edebiyat Fak. Tarih	31	15.5
Fen Edebiyat Fak. Coğrafya	1	0.5
Diğer Fak. (DTCF, Enstitü..)	7	3.5
Toplam	200	100.0

Tablo 10. Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin sosyal bilgiler programını okuma sayısına göre dağılımı

Programı Okuma Sıklığı	N	%
Hiç	13	6.5
1 Kez	97	48.5
2 Kez	48	24
3 Kez ve Üstü	42	21
Toplam	200	100.0

Tablo 11. Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin yeni sosyal bilgiler programıyla ilgili MEB'in düzenlediği etkinliklere katılma durumuna göre dağılımı

Etkinliğe Katılma Durumu	N	%
Hiç	62	31
1 Kez	91	45.5
2 Kez	37	18.5
3 Kez ve Üstü	10	5
Toplam	200	100.0

Tablo 12. Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin meslek hayatlarında sosyal bilgiler dersiyle ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılma durumuna göre dağılımı

Kursa Katılma Durumu	N	%
Hiç	41	20.5
1-2 Kez	105	52.5
3-4 Kez	38	19
5 ve Üstü	16	8
Toplam	200	100.0

Tablo 13. Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin sosyal bilgiler öğretimi sahasında yayımlanan bilimsel makaleleri veya kitapları okuma durumuna göre dağılımı

Saha İle İlgili Okuma Sıklığı	N	%
Hiç	50	25
İki Ayda 1 Kez	67	33.5
Ayda 1 Kez	53	26.5
Ayda 2 Kez ve Üstü	22	11
Haftada 1 Kez ve Üstü	8	4
Toplam	200	100.0

Tablo 14. Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeylerine (SED) göre dağılımı

Okulların SED'leri	N	%
Düşük	84	42
Orta	77	38.5
İyi	30	15
Çok İyi	9	4.5
Toplam	200	100.0

Tablo 15. Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sınıf öğrenci mevcuduna göre dağılımı

Sınıf Öğrenci Mevcudu	N	%
20-30	74	37
31-40	107	53.5
41-50	19	9.5
51 ve Üstü	0	0
Toplam	200	100.0

3.4. Sayıtlar

Bu araştırmada aşağıdaki sayıtlar doğru kabul edilmiştir.

1. Bu araştırma için seçilen örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.
2. Hazırlanan ölçme araçları amaca hizmet eder.
3. Öntest-sontest sonuçları arasındaki akademik başarı değişikliği programdan kaynaklanmıştır.
4. Bu araştırmada öğretmenler ve öğrenciler anketlere ve testlerde kendilerine sorulan soruları içtenlikle ve yansız olarak yanıtlamıştır.

3.5. Sınırlılıklar

- Araştırma Adana ili merkez ilçelerinde (Seyhan, Çukurova, Yüreğir, Sarıçam) yansız olarak seçilen ilköğretim okullarında bulunan sosyal bilgiler öğretmenleri ve Adana Seyhan Bekir Sıtkı Kulak İlköğretim Okulu öğrencileri ile sınırlıdır.
- Araştırma 2011–2012 eğitim-öğretim yılının ikinci dönemiyle ve sosyal bilgiler programı ikinci dönem kazanımlarıyla (20 adet) sınırlıdır.
- Araştırma ilköğretim 7.sınıf sosyal bilgiler programında yer alan genel hedefler ve kazanımlar ögesini değerlendirmekle sınırlıdır.
- Veri toplama tekniği uygulanacak ön-son test ve anket formları ile sınırlıdır.
- İlköğretim 7.sınıf sosyal bilgiler programının genel hedefler dahil olmak üzere kazanımlar ögesini değerlendirmekle sınırlıdır.

3.6. Veri Toplama Araçları

İlköğretim sosyal bilgiler 7.sınıf öğretim programının değerlendirilmesinde veriler;

1.Öğrencilerin sosyal bilgiler dersi 7.sınıf programındaki hedeflere/kazanımlara erişimi düzeyini belirlemek üzere geliştirilmiş başarı testi,

2. Sosyal Bilgiler dersi öğretmenlerinin sosyal bilgiler 7.sınıf programındaki kazanımlara yönelik görüşlerini tespit etmek amacıyla geliştirilmiş olan anket formundan elde edilmiştir.

Veri toplama araçlarının geliştirilmesi ile ilgili olarak yapılan çalışmalar aşağıda açıklanmıştır.

3.6.1. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler 7.Sınıf Programındaki Hedeflere/Kazanımlara Erişi Düzeyini Belirlemek Üzere Geliştirilmiş Başarı Testi.

.MEB Milli Eğitim Komisyonu tarafından hazırlanmış olan 7. sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki genel hedefler başta olmak üzere; ikinci dönemde işlenen bütün öğrenme alanları ve ünitelerin, kazanımları araştırma kapsamına alınmıştır. Program kazanımlar açısından ele alınmış, muhteva, öğrenme-öğretme süreçleri, değerlendirme öğeleri kazanımlarla ilişkisi açısından değerlendirilmiş ve eğitim denetçileri, idare ile ilişkiler, aile-okul işbirliği gibi öğretmenlerin çalışma atmosferlerini yansıtan hususlar kazanımlara olan etkileri açısından araştırmaya dâhil edilmiştir.

Hazırlanan başarı testinin ifade biçimi, anlaşılabilirliği ve öğrencilere uygunluğu, kapsam geçerliği açısından ne derece uygun oldukları Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri öğretim üyelerinin ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Bölümünün öğretim üyelerinin görüş ve eleştirileri doğrultusunda gözden geçirilmiştir.

Test sorularının hedeflere dağılımı öğrenci seviyesine uygunluğu ve ulaşılabilirliği açısından Veysel Sönmez'in ve Özcan Demirel'in kitaplarından faydalanılmıştır. Buna göre Bloom Taksonomisine uygun olarak yapılan ayrıntılı analizde sosyal bilgiler 7.sınıf öğretim programında yer alan genel amaçların dışındaki 39 adet kazanımın 32'sinin bilişsel alan; 7'sinin duyuşsal alan kazanımı olduğu tespit edilmiştir. Bilişsel alanın 9 kazanımı Bilgi basamağında, 13 kazanımı Kavrama basamağında, 7 kazanımı Analiz basamağında 2 kazanımı Değerlendirme basamağındadır. Duyuşsal alanın 5 kazanımı Alma basamağında; 1 adet kazanımı Değer Verme basamağında yazılmıştır. 1 adet kazanımı da duyuşsal alanın alma basamağını değerlendirmede yer almıştır. Bilindiği gibi Değerlendirme bilişsel bir süreç olmasına rağmen tüm alanlarla ilgilidir. Yalnızca bilişsel alanlarda değil, duyuşsal, devinişsel ve sezgisel alanların tüm basamakları için değerlendirme yapılabilir. Hatta değerlendirmenin değerlendirilmesi dahi yapılabilmektedir (Sönmez, 2009: 39-86).

Yukarda görüldüğü gibi sosyal bilgiler 7.sınıf öğretim programındaki kazanımların hangi öğrenme basamağında yer aldığı tespit edilmiş, başarı testindeki sorular bu basamaklara uygun olarak hazırlanmıştır. Zira bir dersteki başarıyı ölçmede ölçülecek niteliğin belirlenmesi o dersle ilgili hedefler ve davranışların tanımlanmasıyla olur (Tan, 2010). Bu tanımlamanın açık seçikliği herhalde hedeflerin hangi öğrenme basamağında olduğunun veya en azından hedeflerin o basamağa yakın olarak yazılıp yazılmadığının tespiti ile olacağı da açıktır. Hedef davranışa dönüştürülemezse o hedefin varlığından veya gerçekleştirildiğinden söz edilemez. Hedefin ne istediği belirsiz ise davranışa nasıl dönüştürüleceği dolayısıyla sorularla yoklanacak şey de belirsiz demektir. Bu ucu tamamen açık her öğretmenin kendine göre yorumlayacağı hedeflerle ortak standartın kaybolabileceği kaos demektir. Kaldı ki hali hazırda hedefler için en yaygın ve ölçülebilir olan Bloom taksonomisinin dahi Cox'un çalışmasıyla taksonomiye kullananların uzlaşma katsayılarının düşük olduğu, ortak anlayışın zayıflığı görülmüştür (Bacanlı, 2005: 61-76) Dolayısıyla müşterek anlayışa dayanan davranışlar belirlenmeden eğitimde ölçme aracı hazırlanamaz; çünkü neyi ölçeceğimiz belli değildir (Sönmez, 2009: 45). Eğitim durumları ve içeriğin düzenlenmesinde de ölçütler takımı olarak kabul edilen hedeflerin, işlevsel olması ve amaca hizmet etmesi için yine davranışsal tanımlarının oluşturulması gereklidir. Davranış ifadelerinin eğitim açısından davranış olabilmesi için a) gözlenebilir b) ölçülebilir c) istenilir olması gerekmektedir (Demirel, 2008: 111-112). Davranış yazmak eğitimin tanımı gereği zorunludur. Eğitim sisteminde ölçüt davranıştır denebilir. Davranışın yazılması gereğini vurgulamak davranışçılık değildir. Davranış yazmaya karşı çıkanlar bunu davranışçılıkla karıştırmaktadırlar. Oysa davranışçılık bir öğrenme kuramıdır ve davranışın yazılması gereğini savunmak eğitim biliminin gereğidir. Kaldı ki davranışçılığı benimsemeyen pek çok öğrenme kuramı davranışın yazılması gereğini kabul etmektedirler (Sönmez, 2009: 46-47). Burada üzerinde durulan “davranış” terimi hem görünmeyen zihinsel olayları (düşünce, imgeler) hem de gözlemlenebilir tepkileri kapsar. Nitekim öğrenmek, belli uyarıcı ve tepkilerle ilgili geçmişteki tecrübelerimizden dolayı meydana gelen uzun süreli ya da sürekli davranış değişikliğidir (Plotnik, 2009 :195). Davranışın netliği öğrenme basamağının netliğidir. Tersine de doğrudur denebilir. Bu nedenle başarı testimizi hazırlamadan önce kazanımların Bloom taksonomisine göre hangi öğrenme basamaklarına ait olduklarının tespiti davranışın netleştirilmesine, soruların da yoklayacağı bu davranışa göre organize edilmesine ve başarı testinin amacını gerçekleştirmesine yardımcı olmuştur.

Hazırlanan başarı testinde her kazanım en az 1 en çok 3 soruyla temsil edilmiştir. Kazanımla ilgili konunun uzunluğu ve tavsiye edilen ders işleme süresine göre ilgili kazanımın kaç soruyla temsil edileceğine karar verilmiştir.

Hazırlanan başarı testinin ön denemesi Adana Seyhan Taşkent İlköğretim Okulu'nda örnekleme temsil edebileceğine inanılan ilgili dersi daha önce görüp başarılı olmuş 8.sınıf öğrencilerine yapılmıştır. Araştırmacı tarafından yapılan bu ön denemede, öğrencilerin sorular hakkındaki görüşleri ve süre konusundaki düşünceleri ve önerileri alınmış, bütün soruların cevaplandırılması süre sınırlaması olmadan sağlanmıştır. Uygulanan başarı testinin güvenilirliği Kuder Richardson-20 (KR-20) ile hesaplanmış; testin güvenilirlik katsayısının veya KR-20 değeri 0,90 olarak bulunmuştur. KR-20 hesaplamasında bulunan değerler 0 ile 1 arasında değişebilmektedir. Bir değer 1'e yaklaşmasıyla testteki maddelerin iç tutarlılığının yüksek olduğu; 0'a yaklaştığında ise test maddelerinin birbirleriyle tutarsız olduğu yargısına varılmaktadır. Buna göre başarı testinin yüksek güvenilirliğe sahip olduğu görülmüştür. 100 öğrenciye uygulanan 68 soruluk başarı testinin ön denemesinde madde güçlük indeksleri ve madde ayırıcılık gücü indeksleri hesaplanan sorulardan işlemeyen 6 madde (soru) çıkarılmış, 2 soru da teste düzeltilerek konulmuştur. 62 sorudan oluşan testin madde güçlük ve ayırıcılık gücü indeksleri en yüksek puandan en düşük puana göre sıralanan test sonuçlarının üst ve alt grubun %27'si, toplam %54'ü alınmak suretiyle hesaplanmıştır. Ayrıca Biserial r metoduyla zorluk derecesi ve Chung Tek Fan tarafından hazırlanan madde analiz tablosunun yardımıyla madde ayırt edicilik indeksi tekrar hesaplanmıştır. II. Dönem kazanımlarını temsil eden 32 soruya indirilen testten I.dönem kazanımlarını temsil eden 30 soru çıkarılarak başarı testine son şekli verilmiştir.

Başarı testinin ilk 8 sorusu ikinci dönem başına rastlayan Zaman İçinde Bilim ünitesinden oluşturulmuştur. 1. ve 2.sorular Bilgi basamağında, 3.soru öteleme, kestirebilme ve farkında olma alt basamaklarını da içeren Alma ve Kavrama, 4.ve 5.sorular Bilgi, 6.soru neden ve niçini söylemeyi ve yorumlamayı içeren Kavrama, 7.soru Kavrama ve 8.soru ilişkilere dönük Analiz basamağında yer almıştır (Bknz. EK-3). Başarı testinde daha sonraki 10 soru ise Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesi kapsamında hazırlanmıştır. Buna göre 9.soru sosyal ve tarihi olguların dayandığı genellemelere ulaşmayı sağlayan

“örgütlenme ilkelerine dönük” Analiz basamağında, 10.soru Kavrama, 11.soru sınıflama bilgisini içeren Bilgi, 12, 13 ve 14.sorular Bilgi, 15.soruda ilgili olduğu kazanım ifadesinde “değerlendirme” ifadesi geçmesine rağmen yorumlamaya dayalı bir “kavrama” mütalaa edildiği için Kavrama basamağında, 16. ve 17. sorular Bilgi, 18.soru ise Uygulama basamağında yer almıştır. Daha sonraki 6 soru ise testin Yaşayan Demokrasi ünitesi kapsamına girmektedir.19. soru Bilgi basamağında, 20. ve 21.soru Kavrama, 22. ve 23.soru Bilgi, 24. soru örgütlenme ilkelerine dönük Analiz basamağında yer almıştır. Son 8 soru ise Ülkeler Arası Köprüler ünitesinin içeriğinden oluşturulmuştur. Buna göre 25.soru ilişkilere dönük Analiz basamağında, 26.soru Bilgi, 27.soru temel özellikleri kestirebilme ve ötelemeyi içeren Kavrama, 28.soru yorumlamaya dayalı Kavrama, 29.soru Bilgi ve Alma, 30.soru Bilgi, 31. soru duyuşsal alanın Değer Verme ve 32.soru Bilgi basamaklarında yer almıştır.

32 sorudan oluşan başarı testi ortalama yaşam standartlarına haiz bir çevrede hizmet veren Adana Seyhan Bekir Sıtkı Kulak 7.sınıf öğrencilerine henüz ders programını görmeden ön-test olarak uygulanmıştır. Mayıs ayının 1. haftasında da aynı test son-test olarak uygulanmıştır. Dört hafta sonra ise izleme testi doğru yanıt maddelerinin yerleri değiştirilmek suretiyle aynı gruplara tekrar uygulanmıştır.

Testteki maddelerin madde güçlük indeksi .33 ile .85 arasında değişmektedir. Testin buna göre ortalama güçlüğü .55 olarak belirlenmiştir. Testteki maddelerin madde ayırıcılık gücü indeksleri ise .27 ile .66 arasında değişmektedir. Aşağıda başarı testinin madde güçlük ve madde ayırıcılık gücü indekslerini gösteren çizelge yer almaktadır.

Çizelge 1. Başarı testi sorularına ilişkin madde analizi sonuçları

Madde No	pj madde güçlük indeksi	rjx madde ayırıcılık gücü indeksi
1.	.37	.59
2.	.53	.33
3.	.56	.59
4.	.57	.34
5.	.45	.40
6.	.54	.57
7.	.36	.46
8.	.60	.46
9.	.33	.27
10.	.38	.36
11.	.51	.50
12.	.41	.57
13.	.50	.66
14.	.80	.37
15.	.52	.31
16.	.36	.34
17.	.40	.37
18.	.66	.44
19.	.68	.35
20.	.44	.53
21.	.36	.46
22.	.80	.38
23.	.58	.44
24.	.47	.42
25.	.85	.28
26.	.50	.34
27.	.62	.49
28.	.54	.44
29.	.34	.41
30.	.49	.57
31.	.63	.51
32.	.50	.48

3.6.2. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersi 7.Sınıf Programındaki Kazanımlara Yönelik Görüşlerini Tespit Etmek Amacıyla Geliştirilmiş Olan Anket Formu

İlköğretim sosyal bilgiler dersi 7.sınıf programının etkililiği ile ilgili olarak mevcut durumu, öğretmenlerin beklentileri, öğretmenlerin gözüyle programın kazanımlarının anlamlılığı, işlevselliği, gerçekleştirilebilirliği ve gerçekleşmesinde yaşadıkları veya önemli gördükleri sorunları, destekledikleri veya çekimser kaldıkları hususları, kazanımlar hakkındaki görüşlerinin kişisel-mesleki özgeçmiş, akademik tutumları ve okul çevresinin sosyo-ekonomik atmosferi ile olan ilişkisini sosyal bilgiler programının kazanımları çerçevesinde tespit etmek üzere anket formu hazırlanırken şu işlemler gerçekleştirilmiştir.

Anket hazırlama ve anket ile ilgili literatür tarandıktan sonra 23 adet program kazanımları ile ilgili bir yargı içeren yapılandırılmış ifadeler yer almıştır. 9 adet kişisel bilgileri almaya yönelik soru hazırlanmış Fırat Üniversitesi Eğitim Programları öğretim üyelerinin önerileri doğrultusunda kazanımlarla ilgili 4 adet yapılandırılmış ifade cümlesi daha eklenerek aynı uzmanların anlaşılabilirlik, açıklık konularında görüşleri alınıp, gerekli düzeltmelerden sonra aktif olarak görev yapan tesadüfi yolla belirlenmiş 20 kişilik bir sosyal bilgiler öğretmenleri gurubuna uygulanmıştır. Buna göre ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı .925 bulunmuştur. İlgili literatür incelendiğinde ölçeklerin güvenirlik puanı .60 ile .80 arasında olması yeterli görülmektedir. Neticede ölçeğin güvenilirliğinin iyi olduğuna karar verilmiştir. Pilot uygulamadan elde edilen sonuçlar açıklık, anlaşılabilirlik, kapsam açılarından değerlendirilmiş ve uzman görüşlerine başvurularak 27'si program kazanımlarıyla ilgili yargı bildiren cümlelerden ve 9'u kişisel bilgilerden oluşan anket formu hazır hale getirilmiştir.

Anketin birinci bölümünde 5'li likert ölçeği esas alınarak yapılandırılan 7.sınıf sosyal bilgiler öğretim programı kazanımları hakkında birer yargı bildiren ve derecelendirmeleri aşağıdaki gibi olan cümlelere ; *kesinlikle katılıyorum* = 5, *katılıyorum* = 4 , *kararsızım* = 3, *katılmıyorum* = 2 , *kesinlikle katılmıyorum* = 1 şıklarını işaretleyerek katılma veya katılmama derecelerini belirtmeleri yoluyla sosyal bilgiler öğretmenlerinin kazanımlar hakkındaki görüşleri tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenlerin programla ilgili eklemek istedikleri başka görüşleri için bölüm sonuna yer ayrılmıştır.

Öğretmen görüşleri anketinin yapı geçerliğinin ortaya konması amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Ölçeklerin yapı geçerliğini ortaya koymak için izlenen temel yollardan biri faktör analizidir (Büyüköztürk, 2008: 126). Ancak faktör analizinin uygulanabilirliğinin kontrol edilmesi gerekmektedir. Bu amaçla elde edilen veriler üzerinde KMO ve Bartlett testi uygulanmıştır. KMO değeri .900 çıkmıştır. KMO değerinin 1'e yaklaşması istenen bir durumdur. Bartlett testi sonucu 2432.066 ve istatistiksel olarak manidar (sig. = .000 \leq .05) çıkmıştır. Tespit edilen bu değerler veri setinin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Bu hesaplamanın ardından faktör analizine geçilmiştir. Öncelikle maddelerin faktör yükleri dikkate alınmıştır. Bir ölçeğin faktör yapısının belirlenmesinde alt kesme noktasının .30 ile .40 arasında değişebileceği kabul edilmektedir. Bunun yanı sıra bir faktördeki maddelerin faktör yüklerinin .45 ve üstünde olması gerekli görülmektedir. Bu sebepten dolayı alt kesme noktası .45 olarak belirlenmiştir. Faktör öz değerleri ve Scree plot çizimi incelenerek 4 kırılma olduğuna karar verilmiştir. Buna göre ölçeğin 4 faktörlü bir yapıda olduğu görülmüştür. Scree plot grafiğinde birinci faktörden sonra yüksek ivmeli bir düşüş gözlenmiştir. Bu durum ölçeğin genel bir faktöre de sahip olabileceğini göstermektedir. Birinci faktörün yol açtığı varyansın 36.9 olması da bu düşüncüyü desteklemektedir. Neticede 27 maddelik testin faktör yükü .816 ile 451 arasında değişen 4 faktörlü bir ölçek elde edilmiştir.

Faktör hesaplamaları biten ölçeğin güvenirlik hesaplaması da yapılmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha kat sayısı .928 olarak bulunmuştur. Güvenirlik puanına ilişkin olarak .60 ile .80 arasındaki bir güvenirlik katsayısına sahip ölçeklerin güvenilirliğinin çok iyi olduğu kabul edilmektedir. Sonuçta güvenilirliğinin iyi olduğuna karar verilmiştir. Bu araştırmadaki ölçeğin açıkladığı toplam varyans yüzde 59.807 olarak hesaplanmıştır. Sosyal bilimlerde yapılan araştırmalarda kullanılan ölçeklerin toplam varyansının yüzde 40 ile yüzde 60 arasında bir değer alması yeterli kabul edilmektedir.

Ölçeğin nihai halindeki maddelerin faktör yükleri, faktörlerin açıkladıkları varyans oranı ve güvenirlikleri aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Çizelge 2. Öğretmen görüşleri ölçeğinin faktör analizi sonuçları

M.no	Madde	Faktöryükü	Varyans %	Cronbach A.
<u>I. Faktör : Kazanımların program öğeleriyle tutarlılığı</u>				
2	Kazanımlar genel hedefler tutarlılığı	.743		
3	Kazanımların kendi içinde tutarlılığı	.731		
1	Kazanımlar genel amaçlar uygunluğu	.683		
19	Kazanımların program etkinlikleriyle uyumu	.655		
17	Kazanımların ders konularıyla örtüşmesi	.653		
26	Kazanımların ölçülebilirlik ve değerlendirilebilirliği	.590	36.907	.873
18	Kazanımların merkezi sınavlara uygunluğu	.576		
16	Sosyal bilgiler dersi temel kavram ilke ve yöntemlerini kapsaması	.537		
27	Kazanımlar ara disiplinler ve diğer derslerin hedefleriyle uyumludur	.528		
20	Kazanım ifadelerinin açıklığı, netliği	.526		
<u>II. Faktör : Kazanımların öğrencilere uygunluğu</u>				
5	Kazanımların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğu	.730		
4	Genel amaçların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğu	.702		
6	Kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygunluğu	.693	7.716	.860
7	Kazanımların öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygunluğu	.690		
9	Kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişimine uygunluğu	.597		
8	Kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişimine uygunluğu	.558		
<u>III. Faktör : Kazanımların topluma uygunluğu</u>				
12	Kazanımların bireysel farklılıklara olan dikkati	.674		
15	Kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere olan dikkati	.624		

Çizelge 2'nin devamı...

M.no	Madde	Faktöryükü	Varyans %	Cronbach A.
III. Faktör : Kazanımların topluma uygunluğu				
13	Kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygunluğu	.586		
11	Kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygunluğu	.563	6.444	.827
21	Kazanımların sosyal bilgiler öğretmenlerince objektif anlaşılabilirliği	.553		
10	Kazanımların öğrenciler için anlamlılığı	.523		
14	Kazanımların toplumun inanç ve değerlerine uygunluğu	.451		
IV. Faktör : Kazanımların gerçekleşmesinde çalışma şartlarının uygunluğu				
24	Okul- aile- yönetim ve öğretmen işbirliği	.816		
23	Okulun fiziki şartları ve öğretim materyalleri	.725	4.769	.693
25	Müfettiş ve eğitim denetçilerinin rehberlik yeterliği	.663		
22	Uygulanan ders saatleri yeterliği	.560		
KMO = .900		Bartlett Testi = 2432.066		Cronbach Alpha = .928

3.7. Verilerin Analizi

Değerlendirmeye alınan 200 kişisel bilgi formu ve anket maddeleri SPSS paket programında sosyal bilgiler öğretmenlerinin cinsiyetleri, mesleki kıdemleri, mezun oldukları bölüm, hizmet içi eğitim seminerlerine katılma durumları, sahada yayınlanan bilimsel makaleleri okuma sıklıkları, sınıf mevcudu, çalıştıkları okulların sosyo-ekonomik düzey (SED) leri, Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırladığı sosyal bilgiler öğretim programını kaç kez okudukları, öğretim programıyla ilgili Milli Eğitim Bakanlığı'nın bir etkinliğe katılıp katılmadıkları değişkenlerine göre gruplandırılıp, minimum, maksimum, aritmetik ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde tabloları oluşturulmuştur.

Araştırmaya alınan 27 maddelik anket 5'den (tamamen katılıyorum) 1'e (hiç katılmıyorum) doğru puanlar verilerek SPSS paket programının son sürümlerinden olan 'PASW 18' ile analiz edilmiştir.

Analiz sonuçlarının açıklanmasında her maddeye ilişkin olarak hesaplanan ortalamalar sosyal bilgiler öğretmenlerinin 7.sınıf sosyal bilgiler öğretim programına yönelik görüşlerinin göstergesi olarak kabul edilmiştir. Öğretmen görüşleri tablolaştırılırken en yüksek ortalamadan en küçük ortalama değerine doğru sıralanmıştır.

Uzman görüşlerinden ve yapılmış araştırmaların veri toplama ölçeklerinden yararlanılarak ölçme araçları geliştirilmiştir. Geliştirilen bu ölçme araçları Adana ili ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerine ve öğrencilerine uygulanmıştır.. Bu ölçme araçları arasında öğrencilere ön-son test olarak uygulanmak üzere özel başarı testi hazırlanmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programı kullanılarak, aritmetik ortalama, standart sapma, t testi ve anova, MWU, KWH teknikleriyle analiz edilmiştir. Araştırmada anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

Bu bölümde, sosyal bilgiler 7.sınıf öğretim programı kazanımlarını değerlendirmek amacıyla, araştırma kapsamına alınan öğrencilerden başarı testi ve araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinden anket formu ile elde edilen verilere dayalı bulgular verilmiştir. Öğrencilerin program hedeflerini kazanma derecesi; program girişindeki ve çıkışındaki başarıları arasındaki farklılığın anlamlı olup olmadığını ve programla kazanılan davranışların unutulmaya karşı dirençli olup olmadığını belirlemek üzere “t” testi, Anova veya KWH, MWU, Wilcoxon testleri kullanılmış ve elde edilen bulgular hipotezlerin sırasına göre verilmiştir. Program kazanımlarının öğrenci ve toplum beklentilerini karşılama derecesi ve hedeflerin kazandırılmasında öğretim sürecinin ve bu süreci etkileyen muhtelif faktörlerin rolüne ilişkin öğretmen görüşleri yüzde ve frekanslarla açıklanmıştır.

Öğrencilerin ön-son testlerden aldıkları başarı puanlarının ve öğretmenlerin ankette belirttikleri görüşlerinin bağımsız değişkenlere göre farklılığı veya farklılık gösterip göstermediği “t” testi, Anova veya KWH, MWU ile kontrol edilip, sonuçlar tablolar halinde gösterilmiştir.

4.1. Sosyal Bilgiler 7.sınıf Öğretim Programında Öngörülen Hedeflerin Kazandırılma Derecesi

İlköğretim 7.sınıflarda bütün Türkiye’de okutulmakta olan sosyal bilgiler 7.sınıf öğretim programının ikinci yarıyıl kazanımlarının ne kadarının kazandırıldığını anlamak için, dönem başlamadan araştırmacı tarafından hazırlanmış geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılmış 32 maddelik başarı testi, ilgili öğrencilere uygulanmıştır. Ön-test olarak isimlendirilen bu uygulamadan elde edilen verilerden araştırmaya uygun 96 öğrenciye ait test puanları toplamı $X = 4123.488$ Olup, aritmetik ortalama $\bar{X} = 42.953$ dür. Değerlendirilecek programın Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Komisyonu tarafından hazırlanmış 2004 sosyal bilgiler öğretim programının kazanımları doğrultusunda

uygulamaya konulduğu bilinmektedir. Uygulama, ilgili program dokümanı çerçevesinde tecrübeli öğretmenlerce yürürlüğe konulmuştur. Öğretim sırasında sınıf içi etkinlikler yanında sınıf dışı gezi-gözlem, müze çalışmaları normal sürecinde gerçekleştirilmiştir. Kontrol grubunun oluşturulmadığı sınıflarda (7A, 7C, 7D, 7E) mevcut program öğretim-öğrenme ilke ve yöntemleri esaslarına göre yürütülmüştür. Dönem sonunda öğrencilere son test tekrar uygulanmıştır. Son teste ait öğrenci başarı puanları toplamı $X = 5936,448$, aritmetik ortalaması da $\bar{X} = 61,838$ olarak elde edilmiştir.

Ölçme aracının geçerlik ve güvenirlik çalışmasının yapıldığı ve ayrıca 2004 programının bir takım belirsizlikler taşımasına rağmen kazanımlarının uzmanlarca yapılan analizlerinde Bloom taksonomisine uygun olarak tasnif edilebileceği görülmektedir. Bu klasik tasnifin hedef davranışların/kazanımların temininde ve kontrolünde hala yol gösterici olabileceği söylenebilir. Araştırmamızda kazanımların en azından bu analizlerden sonra öğrenme ve öğretme ilkelerine uyumlu olarak uygulayıcılarca algılandığı ve öğrencilere ifade edildiği dikkate alındığında. Öğrencilerin başarı testlerinde aldıkları puanları öğretimin gerçekleşme (programın hedefine ulaşma düzeyi) düzeyi olarak kabul edilebilir. Bu çerçevede, araştırmacı ve öğretmenlerce öğretim etkinliği sonunda uygulanan başarı testinin (son test) aritmetik ortalaması, ($\bar{X} = 61,838$) programın hedefine ulaşma derecesini göstermektedir. Son test başarı ortalaması ($\bar{X} = 61,838$) , ön test başarı ortalamasından (18,885) anlamlı derecede büyük çıkmıştır ($t = 15.846$). Aynı karşılaştırma Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile de yapılmış Z puanı (-8.360; $p : .000$) çıkmıştır. İstatistiksel olarak bu sonuçlar programın hedefine ulaştığı veya programda öngörülen kazanımların kısmen kazandırıldığı ifade edilebilir. Erden (Tarihsiz)'e göre programın başarıya ulaştığını söyleyebilmek için öğretimin gerçekleşme derecesinin % 70-80'lerde olması gereklidir. Buna göre yukardaki sonuçlarla programda öngörülen hedeflerin kısmen gerçekleştirildiği söylenebilir.

4.2. Sosyal Bilgiler 7.sınıf Öğretim Programında Uygulanan Ön ve Son Testler Arasındaki Başarı Ortalamasının İncelenmesi

Program değerlendirmede tek grup ön test- son test deseninde ön test başarı puanları ortalaması ile son test başarı puanlarının ortalaması arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bağımlı gruplarda “t” testi ile bakılır. “t” sonucunda “t” değeri istatistik olarak anlamlı ve fark son test lehine ise programın başarılı olduğu söylenebilir (Erden, Tarihsiz: 55) . Bu bilimsel kural çerçevesinde sosyal bilgiler programı için hazırlanıp uygulanan ön testte elde edilen puanların aritmetik ortalaması ile son test puanlarının aritmetik ortalaması arasındaki fark “t” testi ile kontrol edilmiş ve “t” değeri (15.846) manidar bulunmuştur. Bu bulgu ile araştırmada “İlköğretim öğrencilerinin 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlara erişisinde; ön-son testlerde almış oldukları başarı puanları arasında anlamlı fark vardır ” şeklinde ifade edilen I.denence doğrulanmış olmaktadır.

4.3. Sosyal Bilgiler Programının Kazanımları Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Görüşlerinin İncelenmesi

. Bir öğretim programındaki aksaklık ve eksikliklerin belirlenmesi programın öğelerinin değerlendirilmesini gerektirir. Bu öğelerin birincisi ve en önemlisi hedefler/kazanımlardır. Çünkü bir sistem olarak eğitim kazanımları gerçekleştirmek üzere kurulur. Özellikle süreç odaklı program geliştirme yaklaşımlarında süreç amaca, amaç öğrencilerin ihtiyaç ve eylemlerine göre belirlenmektedir. Dolayısıyla bu yaklaşımlarda uzman görüşünden çok öğrenci ve öğretmen görüşleri, onların duygu ve düşünceleri, kişisel tercihleri, kendileri ile ilgili algıları, programa ilişkin alınacak kararlara esas teşkil etmektedir. (Erden, Tarihsiz: 5–24). Bir program ne kadar iyi hazırlanmış olursa olsun öğretmenlerin program algıları kadar, uygulama koşulları da programın hedefine ulaşmasını büyük ölçüde etkiler. Araştırmada kullanılan anket sorularında öğretmenlerin program hakkındaki düşünceleri ve algıları temel alınmakla beraber çalıştıkları sosyo-ekonomik şartlar, iletişim, denetim, araç gereç, veli ve idareyle ilişkiler gibi kazanımların edinimini etkileyebilecek bazı faktörler de hesaba katılmıştır.

Öğretmenlerin 2004 sosyal bilgiler öğretim programının kazanımlar ögesine ilişkin olarak katılım sıklığı yüksek olan görüşleri aritmetik ortalama derecesine göre büyükten küçüğe doğru, “Kazanımlar toplumun inanç ve değerlerine uygundur” ($\bar{X} = 3.68$), “Bu programdaki kazanımlar sosyal bilgiler dersine ilişkin genel amaçlara uygun olarak düzenlenmiştir.” ($\bar{X} = 3.67$), “Programdaki kazanımlar genel hedeflerle tutarlı (birbirlerini destekler) niteliktedir.” ($\bar{X} = 3.66$), “Programdaki kazanımlar kendi içinde tutarlı, kazanımlar birbirlerini destekler niteliktedir.” ($\bar{X} = 3.65$), “Kazanımlar sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsamaktadır.” ($\bar{X} = 3.57$), “Kazanımlar, ölçülebilir, değerlendirilebilir niteliktedir.” ($\bar{X} = 3.55$), “Kazanımlar, programdaki etkinliklerle uyumludur.” ($\bar{X} = 3.54$), “Programda sosyal bilgiler dersi ile diğer derslerin hedefleri ve ara disiplinlere ait hedefler arasında ilişki vardır, birbirlerini destekler niteliktedirler.” ($\bar{X} = 3.54$), “Programdaki kazanımlar bütün sosyal bilgiler öğretmenlerince aynı veya benzer manada anlaşılır niteliktedir.” ($\bar{X} = 3.50$), “Kazanımlar, ders konularıyla (ders kitaplarındaki içerikle) örtüşmektedir.” ($\bar{X} = 3.44$), “Programdaki kazanımlar, öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlanmıştır.” ($\bar{X} = 3.39$), “Programdaki kazanımlar, öğrencilerin zihinsel gelişim düzeyleri dikkate alınarak seçilmiştir.” ($\bar{X} = 3.33$), “programdaki kazanımlar, rahatça anlaşılabilir şekilde açık-seçik veya net ifade edilmiştir.” ($\bar{X} = 3.33$), “Programdaki kazanımlar öğrencilerin fiziksel gelişim düzeyleri dikkate alınarak seçilmiştir.” ($\bar{X} = 3.29$), “Kazanımlar merkezi sınavlara (OKS, SBS...) uygundur.” ($\bar{X} = 3.29$), “Programdaki kazanımlar (39 adet) öğrencilerin hazırbulunuşluk (bilgi, gelişim düzeyi, istek, tutum) seviyesine uygundur.” ($\bar{X} = 3.27$), “Kazanımlar toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygundur.” ($\bar{X} = 3.26$), “Programdaki kazanımlar öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun, öğrenciler için anlamlıdır.” ($\bar{X} = 3.24$), “Programdaki genel hedefler (17 genel amaç), öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygundur.” ($\bar{X} = 3.20$), “Programdaki kazanımlar, öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlanmıştır.” ($\bar{X} = 3.14$), “Programdaki kazanımlar öğrencilerin kendi amaçlarına uygundur.” ($\bar{X} = 3.08$), “Kazanımların gerçekleşmesi için okul, aile, öğretmenler ve okul yönetimi arasında gerekli iletişim, işbirliği ve koordinasyon vardır.” ($\bar{X} = 3.03$), “Kazanımlarda yerel ve bölgesel özellikler dikkate alınmıştır.” ($\bar{X} = 2.84$), “Kazanımlar hazırlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmıştır.” ($\bar{X} = 2.75$), “Kazanımların gerçekleşmesi için

müfettişlerden ve eğitim denetçilerinden gerekli rehberlik yardımlarını yeterince almaktayız.” ($\bar{X} = 2.63$), “ Kazanımların gerçekleşmesinde okulun sahip olduğu fiziki şartlar ve öğretim materyalleri yeterli düzeydedir.” ($\bar{X} = 2.61$), “ Sosyal bilgiler öğretim programında uygulanan ders saatleri belirlenen hedeflere/kazanımlara ulaşmada yeterlidir.” ($\bar{X} = 2.12$) şeklinde sıralanmıştır .

Çizelge 3. Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin program kazanımları hakkındaki görüşlerinin en yüksek katılımdan en az katılım sıklığına göre sıralanması

	N	Ortalama	Standart Sapma
1. Kazanımlar toplumun inanç ve değerlerine uygundur.	198	3.68	.88
2. Bu programdaki kazanımlar sosyal bilgiler dersine ilişkin genel amaçlara uygun olarak düzenlenmiştir.	200	3.67	.81
3. Programdaki kazanımlar genel hedeflerle tutarlı (birbirlerini destekler) niteliktedir.	199	3.66	.81
4. Programdaki kazanımlar kendi içinde tutarlı, kazanımlar birbirlerini destekler niteliktedir.	200	3.65	.85
5. Kazanımlar sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsamaktadır.	200	3.57	.88
6. Kazanımlar, ölçülebilir, değerlendirilebilir niteliktedir.	197	3.55	.81
7. Kazanımlar, programdaki etkinliklerle uyumludur.	200	3.54	.86
8. Programda sosyal bilgiler kazanımları ile diğer derslerin hedefleri ve ara disiplinlere ait hedefler arasında ilişki vardır. Birbirlerini destekler niteliktedirler.	194	3.54	.78
9. Programdaki kazanımlar bütün sosyal bilgiler öğretmenlerince aynı veya benzer manada anlaşılır niteliktedir.	199	3.50	.973

10. Kazanımlar, ders konularıyla (ders kitaplarındaki içerikle) örtüşmektedir.	199	3.44	.99
11. Programdaki kazanımlar, öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlanmıştır.	199	3.39	.88
12. Programdaki kazanımlar öğrencilerin zihinsel gelişim düzeyleri dikkate alınarak seçilmiştir.	199	3.33	.91
13. Programdaki kazanımlar, rahatça anlaşılabilir şekilde açık-seçik veya net ifade edilmiştir.	200	3.33	.92
14. Programdaki kazanımlar öğrencilerin fiziksel gelişim düzeyleri dikkate alınarak seçilmiştir.	199	3.29	.87
15. Kazanımlar merkezi sınavlara (OKS, SBS...) uygundur	200	3.29	1.06
16. Programdaki kazanımlar (39 adet) öğrencilerin hazırbulunuşluk (bilgi, gelişim düzeyi, istek, tutum) seviyesine uygundur.	200	3.27	.92
17. Kazanımlar toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygundur.	200	3.26	.98
18. Programdaki kazanımlar öğrencilerin; ilgi ve yeteneklerine uygun, öğrenciler için anlamlıdır.	198	3.24	.94
19. Programdaki genel hedefler (17 genel amaç), öğrencilerin hazırbulunuşluk (Bilgi, gelişim düzeyi, istek, tutum) seviyesine uygundur.	200	3.20	.98
20. Programdaki kazanımlar, öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlanmıştır	199	3.14	.85
21. Programdaki kazanımlar öğrencilerin kendi amaçlarına uygundur.	200	3.08	.90
22. Kazanımların gerçekleşmesi için okul, aile, öğretmenler ve okul yönetimi arasında gerekli iletişim, işbirliği ve koordinasyon vardır.	197	3.03	1.10
23. Kazanımlarda yerel ve bölgesel özellikler dikkate alınmıştır.	200	2.84	1.00

24. Kazanımlar hazırlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmıştır.	195	2.75	.92
25. Kazanımların gerçekleşmesi için müfettişlerden ve eğitim denetçilerinden gerekli rehberlik yardımlarını yeterince almaktayız.	197	2.63	1.07
26. Kazanımların gerçekleşmesinde okulun sahip olduğu fiziki şartlar ve öğretim materyalleri yeterli düzeydedir.	200	2.61	1.23
27. Sosyal bilgiler öğretim programında uygulanan ders saatleri belirlenen hedeflere/kazanımlara ulaşmada yeterlidir.	200	2.12	1.23

Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin en çok katılım gösterdiği görüşler; kazanımların toplumun inanç ve değerlerine uygun olduğu, sosyal bilgiler dersine ilişkin genel amaçlara uygun olarak düzenlendiği, genel hedeflerle ve kendi içinde tutarlı nitelikte olduğu, sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsadığı yönündeki görüşler olmuştur. Öğretmenlerin en az katılım gösterdiği görüşler ise sırayla; belirlenen kazanımlara ulaşmada ders saatlerinin yeterli olduğu, görev yaptıkları okulların fiziki şartları ve öğretim materyallerinin yeterli düzeyde olduğu (öğretmenlerin % 42'si düşük sosyo-ekonomik düzeyde % 38.5'i orta düzeyde okullarda görev yapmaktadır. Bknz. Tablo 14), müfettişlerden ve eğitim denetçilerinden gerekli rehberlik yardımlarını yeterince aldıkları, kazanımlar hazırlanırken öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alındığı, kazanımların gerçekleşmesi için okul, aile, öğretmenler ve okul yönetimi arasında gerekli iletişim, işbirliği ve koordinasyonun var olduğu yönündeki görüşler olmuştur. Özetle sosyal bilgiler öğretmenleri en çok ders süresi, okulların fiziki şartları ve öğretim materyallerinin yetersizliği, eğitim denetçilerinden arzu ettikleri desteği ve rehberliği alamamaları, öğretmenler, aile ve okul yönetimi arasında gerekli iletişim, işbirliği ve koordinasyon yetersizliği gibi hususlarda olumsuz görüşler ifade etmişlerdir.

4.4. Program Sonunda Kazanılmış Davranışların Unutulmaya Karşı Dirençliliğinin İncelenmesi

Etkili bir program neticesinde kazanılmış davranışlar unutulmaya karşı dirençlidir. Sosyal Bilgiler 7.sınıf Öğretim Programının sonunda öğrencilerin kazandıkları davranışların unutulmaya karşı direncini ölçmek için program tamamlandıktan dört hafta sonra, direnç testi adıyla son test sorularının doğru yanıt maddelerinin sırası değiştirilerek tekrar uygulanmıştır. Bu testten öğrencilerin almış oldukları başarı puanlarının toplamı $X = 6480.499$ ve aritmetik ortalamaları da $\bar{X} = 67.505$ olarak bulunmuştur. Direnç testi aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 67.505$), son test aritmetik ortalamasından ($\bar{X} = 61,838$) büyük olması ve son test ile direnç testi arasındaki farklılığın ($t = 14.39$), manidar olması öğrencilerin kazandığı davranışların unutulmaya karşı dirençli olduğunu göstermektedir.

Çizelge 4. Öntest, sontest, izleme testi puanlarının karşılaştırılması

	\bar{X}	ss	n
Ön-test Puanı	42.95	12.89	96
Son-test Puanı	61.83	12.31	96
Direnç Puanı	67.50	12.51	96

4.5. Başarı Testine İlişkin Bulgular

Denence 1: İlköğretim öğrencilerinin 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlara erişisinde; ön-son testlerde almış oldukları başarı puanları arasında anlamlı fark vardır.

Öğrencilerin başarı testinden almış oldukları öntest-sontest puanlarının karşılaştırılmasında kullanılacak teste karar vermek için öğrencilerin puanlarının normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Bu amaçla K-S testi kullanılmıştır. Yapılan K-S testi sonucunda öntestin ($K = .839$; $p = .482$) normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Ancak son test için yapılan K-S testinde ($K = 2,205$; $p = 000$) puanların normal dağılım göstermediği

tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak 1.denencenin kontrolü için aynı gruptaki farklı iki ölçüm arasındaki farklılığı bulmaya yönelik hem parametrik testlerden eşli gruplar t testinin hem de parametrik olmayan testlerden Wilcoxon işaretli sıralar testinin kullanılmasına karar verilmiştir.

Tablo 16. Öntest-sontest puanlarına ilişkin eşli gruplar t testi sonuçları

	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Öntest	96	42,95	12,89	95		
Sontest	96	61,83	12,31		-15,846*	.000

*p < .05

Tablo 16 incelendiğinde, araştırma kapsamındaki öğrencilerin, öntest ve sontest toplam puanlarının karşılaştırıldığı görülmektedir. Yapılan eşli gruplar t testi sonucunda öğrencilerin öntest ($\bar{X} = 42,95$) ve sontest ($\bar{X} = 61,83$) toplam puanlarının istatistiksel açıdan anlamlı biçimde farklılaştığı görülmüştür ($t = -15,846$; $p = .000 < .05$). Söz konusu farkın sontest lehine olduğu açıktır. Buna bağlı olarak 1. denence doğrulanmıştır. Wilcoxon işaretli sıralar testinden ($Z = -8,360$; $p = .000$) elde edilen sonuçlar da 1. denenceyi doğrulamaktadır.

Denence 2.1: Öğrencilerin 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlara erişisinde; ön testlerde almış oldukları başarı puanlarında; cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark vardır.

Denence 1'in açıklamasında da belirtildiği üzere öntest için yapılan K-S testinde öğrenci puanlarının normal bir dağılım gösterdiği tespit edilmişti. Ayrıca Levene testinde dağılım ($F = .439$; $p = .509$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır Buna göre grup sayısı iki olduğu için bağımsız örneklem t testinden istifade edilmiştir.

Tablo 17. Öntest puanlarının cinsiyete göre bağımsız örneklem t testi sonuçları

	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kız	48	41,96	11,79	94	-.746	.457
Erkek	48	43,93	13,96			

Tablo 17 incelendiğinde, öğrencilerin öntest başarı puanlarının cinsiyetlerine göre aralarında manidar farklılık olmadığı görülmektedir ($t = -.746$; $p = .457 > 0.05$). Böylece araştırmanın (2.1) denencesi desteklenmemiştir.

Denence 2.2: Öğrencilerin 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlara erişisinde; ön testlerde almış oldukları başarı puanlarında; anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark vardır.

Annenin eğitimiyle ilgili değişkende grup sayısı 3 olduğu ve ikiden fazla grubun birbirleriyle bir anda karşılaştırılmalarının gerektiği durumlarda “t” testi yetersiz kaldığı için “varyans analizi” olarak da bilinen Anova testi burada tercih edilmiştir. Bunun yanın da Anova testinin normal dağılım koşuluna olan hassasiyeti de bilinmektedir (Yazıcıoğlu, 2007: 221). Bu nedenle yapılan Levene testinde dağılım ($F= 2,352$; $p = .101$ $p > 0.05$) normal çıkmış, gruplar arası sütun değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 18. Öntest puanlarının anne eğitim düzeyine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	SD	Kareler Toplamı	F	P	Açıklama
Gruplar arası	2	953,332	2,987	,055	p >0.05 Fark Anlamsız
Gruplar içi	93	14840,457			
Toplam	95	15793,789			

Tablo 18’de görüldüğü gibi öğrenci annelerinin eğitim durumuna veya mezuniyetine göre öğrencilerin öntestlerde almış oldukları başarı puanlarında anlamlı bir

farklılık oluşmamaktadır ($F = 2,987; p > 0.05$). Buna göre öğrencilerin ön testlerde almış oldukları başarı puanlarında anne eğitim durumunun manidar bir etkisi yoktur. Araştırmanın (denence 2.2) denencesi desteklenmemiştir.

Denence 2.3: Öğrencilerin 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlara erişisinde; ön-testlerde almış oldukları başarı puanlarında; baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark vardır.

Babanın eğitim düzeyi değişkeni için de ikiden fazla grubu aynı anda karşılaştırmak amacıyla Anova testi kullanılmıştır. Yapılan Levene Testinde ($F = .886, p = .416, p > 0.05$) dağılım normal çıkmıştır.

Tablo 19. Öntest puanlarının baba eğitim düzeyine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	SD	Kareler Toplamı	F	P	Açıklama
Gruplar arası	2	783,542	2,427	,094	P > 0.05 Fark Anlamsız
Gruplar içi	93	15010,247			
Toplam	95	15793,789			

Tablo 19’da görüleceği üzere öğrenci babalarının eğitim düzeyi öğrencilerin öntestte almış oldukları başarı puanlarında anlamlı bir farklılık oluşturmamaktadır ($F= 2,427; p = .094, p > 0.05$). Araştırmanın (denence 2.3) denencesi doğrulanmamıştır.

Denence 2.4 : Öğrencilerin 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlara erişisinde; ön-testlerde almış oldukları başarı puanlarında; anne mesleği değişkenine göre anlamlı bir fark vardır.

Öğrencilerin öntest başarı puanlarının anne meslekleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit için Anova testi kullanılmıştır. Yapılan Levene testinde ($F= .875; p = .420, p > 0.05$) dağılım normal çıkmıştır.

Tablo 20. Öntest puanlarının anne mesleklerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	SD	Kareler Toplamı	F	P	Açıklama
Gruplar arası	3	381,937	,760	,519	P > 0,05 Fark Anlamsız
Gruplar içi	92	15411,852			
Toplam	95	15793,789			

Tablo 20’de görüldüğü gibi öğrenci annelerinin meslekleri, öğrencilerin öntestte almış oldukları başarı puanlarında anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır ($F= .760$; $p = .519$, $p > 0.05$). Buna göre araştırmanın (denence 2.4) denencesi desteklenmemiştir.

Denence 2.5 : Öğrencilerin 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlara erişisinde; ön-testlerde almış oldukları başarı puanlarında; baba mesleği değişkenine göre anlamlı bir fark vardır.

Öğrencilerin öntest başarı puanlarının baba meslekleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit için Anova testi kullanılmıştır. Yapılan Levene testinde ($F= 1,086$; $p = .368$, $p > 0.05$) dağılım normal çıkmıştır.

Tablo 21. Öntest puanlarının baba mesleklerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	SD	Kareler Toplamı	F	P	Açıklama
Gruplar arası	4	390,647	,577	,680	P > 0,05 Fark Anlamsız
Gruplar içi	91	15403,142			
Toplam	95	15793,789			

Tablo 21’de görüldüğü gibi öğrenci babalarının meslekleri, öğrencilerin öntestte almış oldukları başarı puanlarında anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır ($F= .577$; $p = .680$, $p > 0.05$). Buna göre araştırmanın (denence 2.5) denencesi desteklenmemiştir.

Denence 2.6 : Öğrencilerin 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlara erişisinde; ön-testlerde almış oldukları başarı puanlarında; ailenin toplam aylık gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark vardır.

Öğrencilerin öntest başarı puanlarının ailenin toplam aylık gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit için Anova testi kullanılmıştır. Öncelikle yapılan Levene testinde ($F= ,481$; $p = .696$, $p > 0.05$) dağılım normal çıkmıştır.

Tablo 22. Öntest puanlarının ailenin toplam aylık gelir düzeyine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	SD	Kareler Toplamı	F	P	Açıklama
Gruplar arası	3	1600,187	3,457	,020	
Gruplar içi	92	14193,602			
Toplam	95	15793,789			$p < 0.05$ Fark Anlamlı 1-2 grup arasında

Tablo 22 incelendiğinde öğrencilerin öntest başarı puanlarının toplam aylık gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ancak Anova testi sadece grupların birbirinden farklı olup olmadıklarını bildirir ama hangi grup diğerinden farklıdır sorusuna cevap vermez. Bu nedenle One Way Anova testi ve varyansların homojen olduğu daha önce Levene testiyle kontrol edildiği için çoklu karşılaştırma imkanı sağlayan “Scheffe analizi” kullanılmıştır. Buna göre 500-1000 TL aile geliri olan 1.grup ile 1001-2000 TL aile geliri olan 2.grup arasında manidar bir farklılık vardır ($p = .037 < .05$). Böylece araştırmanın (denence 2.6) denencesi desteklenmektedir.

Denence 3.1: Öğrencilerin 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlara erişisinde; son testlerde almış oldukları başarı puanlarında; cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark vardır.

Denence 1'in açıklamasında da belirtildiği üzere son test için uygulanan K-S testinde ($K= 2,205$; $p= 000$) puanların normal dağılım göstermediği tespit edilmiştir. Bu sebepten dolayı "t" testine denk gelen parametrik olmayan testlerden MWU testinin uygulanmasına karar verilmiştir. Test sonucunda anlamlılık .103 bulunmuştur. Bu değer araştırmamızda güven aralığı olarak belirlenen 0.05 değerinden büyük olduğundan araştırmanın (denence 3.1) denencesi desteklenmemektedir.

Tablo 23. Sontest puanlarının cinsiyete göre karşılaştırılması MWU testi sonuçları

Öğrenci cinsiyeti	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı
kız	48	53,11	2549,50
erkek	48	43,89	2106,50
toplam	96		

Denence 3.2 : Öğrencilerin 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlara erişisinde; son testlerde almış oldukları başarı puanlarında; anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark vardır.

Normal bir dağılım göstermeyen son testin yukardaki örnekte de görüleceği gibi iki gruptan oluşan bağımsız değişkenlerle karşılaştırılmasında MWU testi yeterli olurken ikiden fazla bağımsız değişkenin aynı anda değerlendirilmesinde ANOVA'nın normallik varsayımını karşılamadığı durumlarda önerilen Kruskal Wallis H- testi tercih edilmektedir (Büyüköztürk, 2011: 159). Analiz sonuçları öğrencilerin son testte almış oldukları puanların anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği anlaşılmaktadır, χ^2 (Sd=2, n= 96) = 1.94, $p > .05$. Bu bulguya göre araştırmanın (denence 3.2) denencesi doğrulanmamaktadır.

Tablo 24. Sontest puanlarının anne eğitim düzeyine göre karşılaştırılması KWH testi sonuçları

Anne mezuniyet	N	Ortalama sıra
Son test puanı İlköğretim veya Ortaokul	48	44,73
Lise	48	51,65
Üniversite	6	56,58
Toplam	96	

Denence 3.3 : Öğrencilerin 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlara erişisinde; sontestlerde almış oldukları başarı puanlarında; baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark vardır.

Bu denencenin değerlendirilmesinde öğrencilerin sontest puanları normal dağılım göstermemesi ve baba mesleğiyle ilgili bağımsız değişkende ikiden fazla alt grup olması nedeniyle Kruskal Wallis H-testi kullanılmıştır. Analiz sonuçları öğrencilerin son testte almış oldukları puanların baba eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği anlaşılmaktadır, χ^2 (Sd=2, n= 96) = .039, $p > .05$. Bu bulguya göre araştırmanın (denence 3.3) denencesi doğrulanmamaktadır.

Tablo 25. Sontest puanlarının baba eğitim düzeyine göre karşılaştırılması KWH testi sonuçları

Anne mezuniyet	N	Ortalama Sıra
Son test puanı İlköğretim veya Ortaokul	32	44,83
Lise	46	49,07
Üniversite	18	48,25
Toplam	96	

Denence 3.4 : Öğrencilerin 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlara erişisinde; sontestlerde almış oldukları başarı puanlarında; anne mesleği değişkenine göre anlamlı bir fark vardır.

Öğrencilerin sontest başarı puanlarının anne meslekleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit için KWH testi uygun görülmüştür. öğrencilerin son testte almış oldukları puanların anne meslekleri değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği anlaşılmaktadır, χ^2 (Sd=2, n= 96) = .374, $p > .05$. Bu bulguya göre araştırmanın (3.4) denencesi desteklenmemektedir.

Tablo 26. Sontest puanlarının anne mesleklerine göre karşılaştırılması KWH testi sonuçları

Annenin işi		N	Ortalama sıra
Son test puanı	İlköğretim veya Ortaokul	22	48,20
	Lise	4	40,38
	Üniversite	70	49,06
	Toplam	96	

Denence 3.5: Öğrencilerin 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlara erişisinde; sontestlerde almış oldukları başarı puanlarında; baba mesleği değişkenine göre anlamlı bir fark vardır.

Bu denencenin değerlendirilmesinde de öğrencilerin sontest başarı puanlarının baba meslekleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit amacıyla KWH testi uygun görülmüştür. Test istatistiklerine göre öğrencilerin sontest başarı puanları baba meslekleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. X^2 (Sd=4, n= 96) = 1.517, $p > .05$. Bu bulguya göre araştırmanın (denence 3.5) denencesi desteklenmemektedir.

Tablo 27. Sontest puanlarının baba mesleklerine göre karşılaştırılması KWH testi sonuçları

Babanın işi	N	Ortalama sıra
Memur	26	52,75
Esnaf veya çiftçi	38	47,21
Serbest Meslek	7	54,14
İşadamı	20	44,28
Emekli	5	45,20
Toplam	96	

Denence 3.6 : Öğrencilerin 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlara erişiminde; sontestlerde almış oldukları başarı puanlarında; ailenin toplam aylık gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir fark vardır.

Öğrencilerin son test başarı puanlarının ailenin toplam aylık gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit için, son test puan dağılımı yapılan K-S testinden çıkan sonuca göre normal olmadığından, KWH testi kullanılmıştır.

Tablo 28. Sontest puanlarının ailenin toplam aylık gelir düzeyine göre karşılaştırılması KWH testi sonuçları

Ailenin aylık geliri	N	Ortalama sıra
5000-1000 TL arası	32	37,39
1001-2000 TL arası	40	55,45
2001-3000 TL arası	17	52,29
3001 ve üstü	7	50,36
Toplam	96	

Öğrencilerin sontest başarı puanları ailelerinin toplam aylık gelir düzeyine göre manidar bir şekilde farklılaşmaktadır. $X_2 (Sd=3, n= 96) = 7.992, p < .05$. Bu bulguya göre araştırmanın (denence 3.6) denencesi doğrulanmaktadır. Bunun yanında farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için grupların ikili kombinasyonları üzerinde MWU testi uygulanarak farkın kaynağı incelenebileceği için (Büyüköztürk,2011: 162) MWU testi yapılmıştır.

Tablo 29. Sontest puanlarının ailenin toplam aylık gelir düzeyine göre karşılaştırılmasında fark kaynağı MWU testi sonuçları

Ailenin aylık geliri	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı
500- 1000 TL arası	32	28,77	920,50
1001–2000 TL arası	40	42,69	1707,50
toplam	72		

Denence (3.6) ile ilgili fark kaynağının bulunması için yapılan MWU testi sonuçlarına göre Asymp.Sig (2 tailed, çift taraflı anlamlılık) satırı karşısındaki değer 0.005'dir, .005 değeri araştırmamızda güven aralığı olarak belirlenen 0.05 değerinden küçük olduğundan öğrencilerin sontestlerde almış oldukları puanlar arasında anlamlı farklılık yaratan kaynak 500-1000 TL geliri ile 1001-2000 TL geliri olan aileler; 1. ve 2. grup arasındadır.

Denence 4 : Öğrencilerin sosyal bilgiler programındaki kazanımlara erişisinde sontest ve izleme testinden aldıkları puanlar arasında anlamlı bir fark vardır.

Bu denencenin incelenmesinde deneklerin fark puanlarının normal dağılım göstermediği durumlarda, ilişkili “t” testinin yerine kullanılan Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ; normal dağılım göstermediği yapılan K-S testlerinden anlaşılan sontest ($KS-Z = 2,205; p = .000, p < .05$) ve izleme testi ($KS-Z = 1,476; p = .026, p < .05$) arasında manidar bir fark olup olmadığının tespiti amacıyla tercih edilmiştir.

Tablo 30. Sontest ve izleme testi puanlarının wilcoxon işaretli sıralar testi sonuçları

Sontest-İzleme Testi	n	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	z	p
Negatif Sıra	6	14.00	84.00	-8.133*	000
Pozitif Sıra	88	49.78	4381.00		
Eşit	2				
Toplam	96				

*p < .05

Analiz sonuçları, araştırma kapsamına alınan öğrencilerin sontest ve izleme testi arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir, $z = 8.133$; $p < .05$. fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamı dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani izleme testi lehinde olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre araştırmanın denencesi (4.) desteklenmektedir.

4.6. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin 7.sınıf Sosyal Bilgiler Öğretimi Programına İlişkin Görüşlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Farklaşmasına İlişkin Bulguların İncelenmesi

Bu kısımda, 2011-2012 Eğitim ve Öğretim Yılı Bahar Döneminde Adana ili merkez ilçelerinde görev yapmakta olan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, 7.sınıf sosyal bilgiler öğretim programının kazanımlar ögesi ile ilgili görüşleri ve bu görüşlerinin bağımsız değişkenlerden (cinsiyet, mesleki kıdem, mezun olunan fakülte, sosyal bilgiler programını okuma sıklığı, programla ilgili MEB tarafından düzenlenen bir etkinliğe ve hizmet içi eğitim kursuna katılma durumu, sosyal bilgiler sahasında okuma sıklığı, görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik durumu ve sınıf mevcutları) etkilenme derecelerine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Öğretmenlerin program kazanımlarının çeşitli boyutları ile ilgili olarak yapılandırılmış 26 önermeye katılım veya katılmama derecelerini belirten yanıtlarının bağımsız değişkenlere göre aralarındaki farklılık “t” testi ile kontrol edilmiş ve sonuçları tablolar halinde verilmiştir. Öğretmenlerin her önermeye, görüşe katılma oranlarının,

kesinlikle katılıyorum, katılıyorum, kararsızım, katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum şeklindeki beşli derecelendirmeye nasıl dağıldıklarını gösteren yüzde (%) tabloları ise Ek - 6'da verilmiştir.

Tablo 31. Öğretmenlerin programdaki kazanımların genel amaçlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması

	N	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	84	3.69	.072	198	.228	.820
Erkek	116	3.66	.087			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 1.533$; $p = .217$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır Buna göre grup sayısı iki olduğu için bağımsız örneklem t testinden istifade edilmiştir. Tablo 31 incelendiğinde, öğretmenlerin cinsiyetlerine göre “Bu programdaki kazanımlar sosyal bilgiler dersine ilişkin genel amaçlara uygun olarak düzenlenmiştir” ifadesine katılım derecelerine göre aralarında manidar farklılık olmadığı görülmektedir ($t = .228$; $p > 0.05$). Böylece araştırmanın bu görüşle ilgili (denence 5.1) denencesi desteklenmemiştir.

Tablo 32 a. Öğretmenlerin programdaki kazanımların genel amaçlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.221	4	.305	.456	.768
Gruplar İçi	130.654	195	.670		
Toplam	131.875	199			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 1.198$; $p = .313$ $p > 0.05$) normal çıkmıştır Buna göre grup sayısı ikiden fazla olduğu için t testi yerine Anova testi tercih edilmiştir. Tablo 32a ve Tablo 32b incelendiğinde, öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre kazanımlar-genel amaçlar uygunluğuna yönelik görüşe katılma dereceleri arasında anlamlı

bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($F = .456$; $p > 0.05$). Dolayısıyla araştırmanın bu görüşle ilgili (denence 5,2) denencesi desteklenmemektedir.

Tablo 32 b. Öğretmenlerin pogramdaki kazanımların genel amaçlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Görev Süresi	N	\bar{X}	SS
1-5 yıl	19	3.57	.76
6-10 yıl	40	3.67	.82
11-15 yıl	83	3.63	.83
16-20 yıl	36	3.83	.73
21 yıl ve üstü	22	3.63	.90
Toplam	200	3.67	.81

Tablo 33 a. Öğretmenlerin programdaki kazanımların genel amaçlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.194	4	548	.825	.511
Gruplar İçi	129.681	195	.665		
Toplam	131.875	199			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 2.385$; $p = .053$ $p > 0.05$) normal çıkmıştır. One Way Anova testinden elde edilen tablo 33'de görülen analizlere göre ise öğretmenlerin mezun oldukları fakülteye göre kazanımlar-genel amaçlar uygunluğuna yönelik görüşe katılma dereceleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($F = .825$; $p > 0.05$). Araştırmanın bu görüşle ilgili (denence 5.3) denencesi doğrulanmamaktadır.

Tablo 33 b. Öğretmenlerin programdaki kazanımların genel amaçlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Mezuniyet	N	\bar{X}	SS
Eğitim fak-sosyal	67	3.64	.77
Eğitim fak-tarih	58	3.60	.95
Eğitim fak-coğrafya	36	3.75	.64
Fen-edebiyat fak-tarih	31	3.67	.83
Diğer	8	4.12	.64
Toplam	200	3.67	.81

Tablo 34 a. Öğretmenlerin programdaki kazanımların genel amaçlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin program bilgilerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.177	3	.059	.087	.967
Gruplar İçi	131.136	194	.676		
Toplam	131.313	197			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .145$; $p = .933$ $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova testinden elde edilen tablo 34a'da görülen analizler ve Tablo 34b'deki verilere göre ise öğretmenlerin program bilgilerine veya programı okuma durumuna göre kazanımlar-genel amaçlar uygunluğuna yönelik görüşe katılma dereceleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($F = .087$; $p > 0.05$). Araştırmanın bu görüşle ilgili (denence 5.4) denencesi desteklenmemektedir.

Tablo 34 b. Öğretmenlerin programdaki kazanımların genel amaçlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin program bilgilerine göre karşılaştırılması betimsel istatistikler

Program Okuma	N	\bar{X}	SS
Hiç	14	3.57	.85
1 kez	95	3.68	.80
2 kez	46	3.69	.86
3 kez ve üstü	43	3.67	.80
Toplam	198	3.67	.81

Tablo 35. Öğretmenlerin programdaki kazanımların genel amaçlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması KWH kesti sonuçları

Etkinliğe Katılma	N	Sıra Ortalaması
Hiç	61	102.29
1 kez	91	97.80
2 kez	36	91.99
3 kez ve üstü	10	125.00
Toplam	198	

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 4.743$; $p = .003$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bu sebepten dolayı parametrik olmayan testlerden ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden KWH testi kullanılmıştır. Analiz sonuçları χ^2 ($Sd=3$, $n= 198$) = 4.289, $p > .05$. Bu bulguya göre araştırmanın bu görüşle ilgili (denence 5.5) denencesi desteklenmemektedir.

Tablo 36 a. Öğretmenlerin programdaki kazanımların genel amaçlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.736	3	.245	.365	.778
Gruplar İçi	131.033	195	.672		
Toplam	131.769	198			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = .620$; $p = .603$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Parametrik testlerden Anova ile yapılan analize göre Tablo 36'da görüleceği üzere öğretmenlerin meslek hayatlarında sosyal bilgiler dersiyle ilgili katıldıkları hizmet içi kurs-eğitim durumuna göre kazanımlar-genel amaçlar uygunluğuna yönelik görüşe katılma dereceleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($F = .365$; $p > 0.05$). Araştırmanın bu görüşle ilgili (denence 5.6) denencesi desteklenmemektedir.

Tablo 36 b. Öğretmenlerin programdaki kazanımların genel amaçlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursu değişkenine göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

	N	\bar{X}	SS
Hiç	38	3.65	.90
1-2 kez	107	3.66	.77
3-4 kez	38	3.63	.85
5 kez ve üstü	16	3.87	.80
Toplam	199	3.67	.81

Tablo 37 a. Öğretmenlerin programdaki kazanımların genel amaçlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.892	4	.223	.332	.857
Gruplar İçi	127.755	190	.672		
Toplam	128.646	194			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 2.164$; $p = .075$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple tercih edilen Anova testiyle yapılan analize göre Tablo 37a. Ve betimsel istatistikleri gösteren Tablo37b.de de görüleceği gibi sosyal bilgiler öğretmenlerinin sahada yapılan bilimsel makale ve kitapları okuma sıklığına göre kazanımlar-genel amaçlar uygunluğuna yönelik görüşe katılma dereceleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($F = .332$; $p > 0.05$). Araştırmanın bu görüşle ilgili (denence5.7) denencesi desteklenmemektedir.

Tablo 37 b. Öğretmenlerin programdaki kazanımların genel amaçlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması_betimsel istatistikleri

Yayın Okuma	N	\bar{X}	SS
Hiç	44	3.75	.75
İki ayda 1 kez	64	3.64	.74
Ayda 1 kez	56	3.60	1.00
Ayda 2 kez ve üstü	23	3.78	.67
Haftada 1 kez ve üstü	8	3.75	.70
Toplam	195	3.67	.81

Tablo 38. Öğretmenlerin programdaki kazanımların genel amaçlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Sosyo-ekonomik Düzey	N	Sıra Ortalaması
Düşük	83	101.42
Orta	79	97.85
İyi	29	112.22
Çok İyi	9	77.50
Toplam	200	

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = 2.884$; $p = .037$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bu sebepten dolayı parametrik olmayan testlerden ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden KWH testi kullanılmıştır. Buna göre öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre programdaki kazanımların genel amaçlara uygun olarak düzenlendiğine ilişkin görüşe katılma dereceleri farklılık göstermemektedir. χ^2 ($Sd=3$, $n=200$) = 4.279, $p > 0.05$). Bu bulguya göre araştırmanın bu görüşle ilgili (denence 5.8) denencesi desteklenmemektedir.

Tablo 39 a. Öğretmenlerin programdaki kazanımların genel amaçlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.205	2	.102	.153	.858
Gruplar İçi	131.670	197	.668		
Toplam	131.875	199			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = .466$; $p = .628$; $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple tercih edilen Anova testiyle yapılan analize göre Tablo 39a. ve betimsel istatistikleri gösteren Tablo39b.deki gibi sosyal bilgiler öğretmenlerinin görev yaptıkları okulların ortalama sınıf mevcuduna göre kazanımlar-genel amaçlar uygunluğuna yönelik görüşe katılma dereceleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($F = .153$; $p > 0.05$). Araştırmanın bu görüşle ilgili denencesi (denence 5.9) ret edilmiştir.

Tablo 39 b. Öğretmenlerin programdaki kazanımların genel amaçlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Sınıf Mevcudu	N	\bar{X}	SS
20-30 öğrenci	74	3.67	.79
30-40 öğrenci	107	3.69	.80
40-50 öğrenci	19	3.57	.96
Toplam	200	3.67	.81

Tablo 40. Öğretmenlerin kazanımlar genel hedefler tutarlılığına ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması MWU sonuçları

Öğretmen Cinsiyeti	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı
Kadın	84	101.85	8555.00
Erkek	115	98.65	11345.00
Toplam	199		

Yapılan Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = 6.069$; $p = .015$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bu nedenle parametrik testlerden t testinin parametrik olmayan karşılığı kabul edilen MWU testiyle yapılan analiz sonucunda Tablo 40'da görüldüğü gibi sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımlar-genel hedefler tutarlılığına yönelik görüşe katılma dereceleri cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir ($Z =$

.461; $p = .645$, $p > 0.05$). Araştırmanın bu konudaki denencesi (denence 5.1) desteklenmemektedir.

Tablo 41. Öğretmenlerin kazanımlar genel hedefler tutarlılığına ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.205	2	.102	.153	.858
Gruplar İçi	131.670	197	.668		
Toplam	131.875	199			

Homojenlik kontrolü için yapılan Levene testinde dağılım ($F = .729$; $p = .573$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu nedenle tercih edilen Anova testinde Tablo 41’de görüldüğü gibi öğretmenlerin kazanımlar genel amaçlar tutarlılığına ilişkin görüşe katılma dereceleri mesleki kıdemlerine göre istatistiksel anlamda manidar bir farklılık göstermemektedir. ($F = .153$; $p > 0.05$)

Tablo 42. Öğretmenlerin kazanımlar genel hedefler tutarlılığına ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Mezun Olunan Fakülte	N	Sıra Ortalaması
Eğitim fak-sosyal	67	98.79
Eğitim fak-tarih	57	97.26
Eğitim fak-coğrafya	36	106.15
Fen edebiyat fak-tarih	31	99.27
Diğer	8	104.75
Toplam	199	

Yapılan Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = 3.275$; $p = .013$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bu sebepten dolayı parametrik olmayan testlerden ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden KWH testi kullanılmıştır. Tablo 42'deki analiz sonuçlarında χ^2 ($Sd=4$, $n= 199$) = .893; $p > 0.05$) Öğretmenlerin kazanımların genel hedeflerle tutarlı (birbirlerini destekler) nitelikte olduğu yönündeki görüşe katılma derecelerinin mezun oldukları fakülte türüne göre farklılık göstermediği görülmektedir.

Tablo 43. Öğretmenlerin kazanımlar genel hedefler tutarlılığına ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuması) göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.236	3	.412	.609	.610
Gruplar İçi	130.652	193	.677		
Toplam	131.888	196			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = 1.683$; $p = .172$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple tercih edilen Anova testiyle yapılan analize göre Tablo 41'de görüldüğü gibi öğretmenlerin kazanımlar genel amaçlar tutarlılığına ilişkin görüşe katılma dereceleri programı okuma durumuna (bilgisine) göre manidar bir farklılık göstermemektedir ($F = .609$; $p > 0.05$).

Tablo 44. Öğretmenlerin kazanımlar genel hedefler tutarlılığına ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Etkinliğe Katılma	N	Sıra Ortalaması
Hiç	61	98.21
1 kez	91	99.23
2 kez	35	93.24
3 kez ve üstü	10	121.85
Toplam	197	

Yapılan Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = 4.263$; $p = .006$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bu sebepten dolayı parametrik olmayan testlerden KWH testi kullanılmıştır. Tablo 42'deki analiz sonuçlarında χ^2 ($Sd=3$, $n= 199$) = 2.792 , $p > 0.05$) öğretmenlerin kazanımların genel hedeflerle tutarlı (birbirlerini destekler) nitelikte olduğu yönündeki görüşe katılma derecelerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre farklılık göstermemektedir.

Tablo 45. Öğretmenlerin kazanımlar genel hedefler tutarlılığına ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.526	3	.175	.258	.855
Gruplar İçi	131.802	194	.679		
Toplam	132.328	197			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = 1.537$; $p = .206$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Parametrik testlerden Anova ile yapılan analize göre Tablo 45'de görüleceği üzere öğretmenlerin kazanımlar-genel hedefler tutarlılığına yönelik görüşe katılma

dereceleri, meslek hayatlarında sosyal bilgiler dersiyle ilgili katıldıkları hizmet içi kurs-eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .258$; $p > 0.05$).

Tablo 46. Öğretmenlerin kazanımlar genel hedefler tutarlılığına ilişkin görüşlerinin sahaya ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Sahada Makale Okuma	N	Sıra Ortalaması
Hiç	43	102.91
2 Ayda 1 kez	64	95.30
Ayda 1 kez	56	92.13
Ayda 2 kez ve üstü	23	107.83
Haftada 1 kez ve üstü	8	94.00
Toplam	194	

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 3.741$; $p = .006$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bu sebeple tercih edilen KWH testiyle yapılan analize göre Tablo 46 'da görüleceği gibi analiz sonuçlarında χ^2 ($Sd=4$, $n= 194$) = 2.570, $p > 0.05$) sosyal bilgiler öğretmenlerinin kazanımlar genel hedefler tutarlılığına yönelik görüşe katılma dereceleri sahada yapılan bilimsel makale ve kitapları okuma sıklıklarına göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir.

Tablo 47. Öğretmenlerin programdaki kazanımların genel amaçlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.263	2	.754	1.130	.338
Gruplar İçi	130.179	195	.668		
Toplam	132.442	198			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = .818$; $p = .485$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebepten dolayı parametrik testlerden Anova testi kullanılmıştır. Buna göre öğretmenlerin kazanımların genel hedefler tutarlılığına ilişkin görüşe katılma dereceleri, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılık göstermemektedir ($F = 1.130$; $p > 0.05$). Bu bulguya göre araştırmanın bu görüşle ilgili (denence 5.8) denencesi desteklenmemektedir.

Tablo 48 a. Öğretmenlerin kazanımlar genel hedefler tutarlılığına ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.428	2	.214	.317	.728
Gruplar İçi	132.015	196	.674		
Toplam	132.442	198			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = .144$; $p = .866$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 48a ve Tablo 48b'deki gibi sosyal bilgiler öğretmenlerinin kazanımlar-genel hedefler tutarlılığına yönelik görüşe katılma dereceleri, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf mevcuduna göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir. ($F = .317$; $p > 0.05$). Araştırmanın bu görüşle ilgili (denence 5.9) denencesi doğrulanmamıştır.

Tablo 48 b. Öğretmenlerin kazanımlar genel hedefler tutarlılığına ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Sınıf Mevcudu	N	\bar{X}	SS
20-30 öğrenci	74	3.60	.82
31-40 öğrenci	107	3.70	.81
41-50 öğrenci	19	3.68	.82
Toplam	200	3.66	.81

Tablo 49. Öğretmenlerin kazanımların kendi içinde tutarlılığına ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması MWU sonuçları

Öğretmen Cinsiyeti	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı
Kadın	84	102.52	8612.00
Erkek	116	99.03	11488.00
Toplam	200		

Yapılan Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = 5,164$; $p = .019$, $p < 0.05$) normal değildir. Bu sebeple t testinin parametrik olmayan karşılığı kabul edilen MWU testiyle yapılan analiz sonucunda Tablo 49’da görüldüğü gibi sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların kendi içinde tutarlılığına (birbirini destekleyici) yönelik görüşe katılma dereceleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($Z = .484$; $p = .628$, $p > 0.05$). Araştırmanın bu konudaki denencesi (denence 5.1) desteklenmemektedir.

Tablo 50. Öğretmenlerin kazanımların kendi içinde tutarlılığına ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Görev Süresi	N	Sıra Ortalaması
1-5 yıl	19	106.74
6-10 yıl	40	106.44
11-15 yıl	83	98.98
16-20 yıl	36	101.26
21 yıl ve üstü	22	88.80
Toplam	200	

Homojenlik kontrolü için yapılan Levene testinde dağılımın ($F = 2.813$; $p = .027$, $p < 0.05$) normal olmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle kullanılan KWH testinde Tablo 50’de görüldüğü gibi analiz sonuçlarında χ^2 ($Sd=4$, $n=200$) = 2.124, $p > 0.05$) öğretmenlerin kazanımların kendi içinde tutarlılığına ilişkin görüşe katılma dereceleri, mesleki kıdemlerine göre istatistiksel anlamda manidar bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 51. Öğretmenlerin kazanımların kendi içinde tutarlılığına ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.202	4	.301	.407	.803
Gruplar İçi	143.993	195	.738		
Toplam	145.195	199			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = 1.666$; $p = .159$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Yapılan Anova analizine göre Tablo 51’deki gibi sosyal bilgiler öğretmenlerinin

kazanımlar-genel hedefler tutarlılığına yönelik görüşe katılma dereceleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir ($F = .407$; $p > 0.05$).

Tablo 52. Öğretmenlerin kazanımların kendi içinde tutarlılığına ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuması) göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.765	4	.588	.797	.497
Gruplar İçi	143.190	194	.738		
Toplam	144.955	197			

Yapılan Levene testinde dağılımın ($F = 2.630$; $p = .051$, $p > 0.05$) normal olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle kullanılan Anova analizinde Tablo 52’de görüldüğü üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kazanımlar-genel hedefler tutarlılığına yönelik görüşe katılma dereceleri, programı okuma sıklıklarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .797$; $p > 0.05$).

Tablo 53. Öğretmenlerin kazanımların kendi içinde tutarlılığına ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Etkinliğe Katılma	N	Sıra Ortalaması
Hiç	61	98.33
1 kez	91	102.63
2 kez	36	87.43
3 kez ve üstü	10	121.65
Toplam	198	

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 5.261$; $p = .002$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bu sebepten dolayı parametrik olmayan testlerden ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden KWH testi kullanılmıştır. Analiz sonuçları χ^2 ($Sd=3$, $n= 198$) = 4.460, $p > .05$. öğretmenlerin kazanımların kendi içinde tutarlılığına ilişkin görüşe katılma dereceleri, programla ilgili etkinliklere katılma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu bulguya göre araştırmanın bu görüşle ilgili (denence 5.5) denencesi desteklenmemektedir.

Tablo 54. Öğretmenlerin kazanımların kendi içinde tutarlılığına ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursu değişkenine göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Hizmet İçi Kursu Katılım	N	Sıra Ortalaması
Hiç	38	101.55
1-2 kez	107	99.47
3-4 kez	38	96.29
5 kez ve daha fazla	16	108.69
Toplam	199	

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = 3.158$; $p = .026$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bu nedenle parametrik olmayan testlerden KWH ile yapılan analizde Tablo 54'de görüleceği üzere χ^2 ($Sd=3$, $n= 199$) = .737, $p > .05$) öğretmenlerin kazanımların kendi içinde tutarlılığına yönelik görüşe katılma dereceleri, meslek hayatlarında sosyal bilgiler dersiyle ilgili katıldıkları hizmet içi kurs-eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 55. Öğretmenlerin kazanımların kendi içinde tutarlılığına ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.821	4	.955	1.292	.275
Gruplar İçi	140.467	190	.739		
Toplam	144.287	194			

Yapılan Levene testinde dağılımın ($F = 2.339$; $p = .057$, $p > 0.05$) normal olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle kullanılan Anova analizinde öğretmenlerin kazanımların kendi içinde tutarlılığına ilişkin görüşe katılma dereceleri, bilimsel yayın okuma sıklığına göre manidar bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.292$; $p > 0.05$).

Tablo 56 a. Öğretmenlerin kazanımların kendi içinde tutarlılığına ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	7.015	3	2.338	3.317	.021
Gruplar İçi	138.180	196	.705		
Toplam	145.195	199			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = 1.325$; $p = .267$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Yapılan Anova analizine göre Tablo 56a'daki sonuçlar ve Tablo 56b'deki betimsel istatistiklerde görüleceği gibi sosyal bilgiler öğretmenlerinin kazanımların kendi içinde tutarlılığına yönelik görüşe katılma dereceleri, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre anlamlı bir farklılık arz etmektedir. ($F = 3.317$; $p < 0.05$). Bunun yanında farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için grupların ikili

kombinasyonları üzerinde MWU testi uygulanarak farkın kaynağı incelenebileceği için (Büyüköztürk, 2011: 162) MWU testi yapılmıştır. MWU testine göre düşük (1.) grup ile orta (2.) grup ($Z = -2.319$, $p = 0.20$, $p < 0.05$) ; düşük (1.) ile çok iyi (4.) grup ($Z = -2.293$; $p = 0.22$, $p < 0.05$) ; orta grup (2.) ile iyi (3.) grup ($Z = -2.078$; $p = 0.38$, $p < 0.05$) ; iyi grup (3.) ile çok iyi (4.) grup ($Z = -2.071$; $p = 0.38$, $p < 0.05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark vardır. Öğretmenlerin kazanımların kendi içinde tutarlı ve birbirini destekler nitelikte olduğu yönündeki görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre farklılık göstermektedir. Bu sonuca göre konuyla ilgili denence (denence 7.8) doğrulanmaktadır.

Tablo 56 b. Öğretmenlerin kazanımların kendi içinde tutarlılığına ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Okul sosyo-ekonomik düzey	N	\bar{X}	SS
Düşük	83	3.78	.79
Orta	79	3.50	.83
İyi	29	3.86	.91
Çok iyi	9	3.11	1.05
Toplam	200	3.65	.85

Tablo 57 a. Öğretmenlerin kazanımların kendi içinde tutarlılığına ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	535	2	.268	.364	.695
Gruplar İçi	144.660	197	.734		
Toplam	145.195	199			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = 1.061$; $p = .348$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 57a ve Tablo 57b'deki gibi sosyal bilgiler öğretmenlerinin kazanımların kendi içinde tutarlı olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf mevcuduna göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir. ($F = .364$; $p > 0.05$). Araştırmanın bu görüşle ilgili (denence 5.9) denencesi doğrulanmamıştır.

Tablo 57 b. Öğretmenlerin kazanımların kendi içinde tutarlılığına ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Sınıf Mevcudu	N	\bar{X}	SS
20-30 öğrenci	74	3.71	.83
31-40 öğrenci	107	3.60	.87
41-50 öğrenci	19	3.68	.82
Toplam	200	3.65	.85

Tablo 58. Öğretmenlerin genel amaçların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması t testi sonuçları

	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	84	3.15	.99	198	-.550	.583
Erkek	116	3.25	.98			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .003$; $p = .956$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bağımsız örneklem t testi sonucunda Tablo 58'de görüleceği üzere sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel amaçların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($t = -15,846$; $p = .583 > .05$)

Tablo 59. Öğretmenlerin genel amaçların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	4.162	4	1.041	1.069	.373
Gruplar İçi	189.838	195	.974		
Toplam	194.000	199			

Levene testine göre dağılım ($F = 1.726$; $p = .146$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 59'dan da anlaşılacağı üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel amaçların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna yönelik görüşleri, mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.069$; $p > 0.05$).

Tablo 60. Öğretmenlerin genel amaçların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	5.298	4	1.324	1.369	.246
Gruplar İçi	188.702	195	.968		
Toplam	194.000	199			

Levene testine göre dağılım ($F = 1.639$; $p = .166$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 60'da görüleceği gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel amaçların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna yönelik görüşleri, mezun oldukları fakülteye göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.369$; $p > 0.05$).

Tablo 61 a. Öğretmenlerin genel amaçların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	8.033	3	2.678	2.813	.041
Gruplar İçi	184.674	194	.952		
Toplam	192.707	197			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 2.522$; $p = .059$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 61a. ve 61b 'deki gibi sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel amaçların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. ($F = 2.813$; $p < 0.05$). Hangi gruplar arasında fark olduğunu tespit için grupların ikili kombinasyonlarının MWU testiyle yapılan analizinde programı 1 kez okuyan 2.grup ile 3 kez ve üstü okuyan 4.grup arasında manidar bir fark vardır. Programı 3 kez ve üstü okuyanlar 1 kez okuyanlara göre buradaki görüşe daha az katılmaktadır. (2.grup sıra ortalaması 75.70, 4.grup 55.80, $Z = -2.901$; $p = .004$, $p < 0.05$) Buna göre bu görüşle ilgili denence (denence 5.4) doğrulanmış olmaktadır.

Tablo 61 b. Öğretmenlerin genel amaçların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin program bilgisine göre karşılaştırılması betimsel istatistikler

Program Okuma	N	\bar{X}	SS
Hiç	14	3.00	.78
1 kez	95	3.38	.90
2 kez	46	3.10	1.12
3 kez ve üstü	43	2.90	1.01
Toplam	198	3.19	.98

Tablo 62. Öğretmenlerin genel amaçların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.261	3	.754	.765	.515
Gruplar İçi	191.057	194	.985		
Toplam	193.318	197			

Levene testine göre dağılım ($F = 2.109$; $p = .100$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 62'den de anlaşılacağı üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel amaçların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programıyla ilgili MEB'ce düzenlenen bir etkinliğe katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .765$; $p > 0.05$).

Tablo 63. Öğretmenlerin genel amaçların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılımına göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.838	3	.279	.282	.838
Gruplar İçi	193.121	195	.990		
Toplam	193.960	198			

Levene testine göre dağılım ($F = .742$; $p = .528$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 63'de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel amaçların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna

yönelik görüşleri, mesleğe başladıkların beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .282$; $p > 0.05$).

Tablo 64. Öğretmenlerin genel amaçların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	5.244	4	1.311	1.340	.257
Gruplar İçi	185.956	190	.979		
Toplam	191.200	194			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .916$; $p = .456$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 64.'teki gibi sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel amaçların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, sahada yayımlanan bilimsel makale ve kitapları okuma sıklıklarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.340$; $p > 0.05$).

Tablo 65 a. Öğretmenlerin genel amaçların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	9.410	3	3.137	3.331	.021
Gruplar İçi	184.590	196	.942		
Toplam	194.000	199			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .126$; $p = .945$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bundan dolayı tercih edilen Anova analizinde Tablo 65a'da ve Tablo 65b'de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel amaçların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F = 3.331$; $p < 0.05$). Hangi gruplar arasında farklılık olduğunu bulmak için yapılan Tukey testinde düşük (1.grup) ile iyi sosyo-ekonomik düzey (3.grup) arasında (Ortalama farklılık: $-$, 58787 , $p = 0.028$, $p < 0.05$) manidar bulunmuştur. Ayrıca yapılan MWU testinde yine aynı grup arasında ($Z = -2.820$, $p = 0.05$, $p = 0.05$) anlamlı farklılık göze çarpmaktadır. Çok doğal olarak düşük sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda görev yapan öğretmenler buldukları okulların olumsuz sosyal şartlarından etkilenecek veya olumsuz sosyal çevrenin etkisiyle hazırbulunuşluk seviyesi düşük öğrencilerin yoğunluğu nedeniyle genel amaçların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olduğu yönündeki önermeye daha iyi düzeyde okullarda görev yapan öğretmenlere göre daha az katılım göstermektedirler. Böylece araştırmanın bu görüşle ilgili denencesi (denence 5.8) desteklenmektedir.

Tablo 65 b. Öğretmenlerin genel amaçların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Okul sosyo-ekonomik düzey	N	\bar{X}	SS
Düşük	83	2.96	1.01
Orta	79	3.29	.92
İyi	29	3.55	.94
Çok iyi	9	3.44	1.01
Toplam	200	3.20	.98

Tablo 66. Öğretmenlerin genel amaçların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.601	2	.301	.306	.737
Gruplar İçi	193.399	197	.982		
Toplam	194.000	199			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = .617$; $p = .541$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 66' da görüldüğü gibi anova analiz sonuçlarına göre; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin genel amaçların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olduğuna yönelik görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir ($F = .306$; $p > 0.05$). Buna göre sınıf mevcutlarının öğretmenlerin bu konudaki görüşlerini etkilemediği çıkarımında bulunulabilir.

Tablo 67. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması t testi sonuçları

	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	84	3.19	.95	198	-1.102*	.272
Erkek	116	3.33	.90			

* $p < .05$

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .011$; $p = .918$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bağımsız örneklem t testi sonucunda Tablo 67'de görüleceği üzere sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($t = -1,102$; $p = .272 > .05$)

Tablo 68. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	5.546	4	1.386	1.645	.164
Gruplar İçi	164.329	195	.843		
Toplam	169.875	199			

Levene testine göre dağılım ($F = .319$; $p = .865$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 59'dan da anlaşılacağı üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna yönelik görüşleri, mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.645$; $p > 0.05$).

Tablo 69. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	4.054	4	1.013	1.192	.316
Gruplar İçi	165.821	195	.850		
Toplam	169.875	199			

Levene testine göre dağılım ($F = 1.833$; $p = .124$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 69'da görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrenci hazırbulunuşluk

seviyesine uygunluğuna yönelik görüşleri, mezun oldukları faklte türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.192$; $p > 0.05$).

Tablo 70. Öğretmenlerin programdaki kazanımların ğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.111	3	1.037	1.222	.303
Gruplar İçi	164.611	194	.849		
Toplam	167.722	197			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .269$; $p = .848$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 70’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler ğretmenlerinin programdaki kazanımların ğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.222$; $p > 0.05$).

Tablo 71. Öğretmenlerin programdaki kazanımların ğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Etkinliğe Katılma	N	Sıra Ortalaması
Hiç	61	98.32
1 kez	91	100.73
2 kez	36	91.76
3 kez ve st	10	123.35
Toplam	198	

Levene testine göre dağılım ($F = 4.213$; $p = .006$, $p < 0.05$) normal değildir. Anova analizinin dağılımın normalliğine olan hassasiyeti nedeniyle, Anovanın parametrik olmayan testlerdeki karşılığı olan ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden KWH testi kullanılmıştır. Analiz sonuçları χ^2 ($Sd=3$, $n= 198$) = 2.849, $p>.05$) Tablo 71'den de anlaşılacağı üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programıyla ilgili MEB'ce düzenlenen bir etkinliğe katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 72. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.248	3	.749	.872	.457
Gruplar İçi	167.551	195	.859		
Toplam	169.799	198			

Levene testine göre dağılım ($F = 2.185$; $p = .091$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 72'de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna yönelik görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .872$; $p > 0.05$).

Tablo 73. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması anova sonuçları

Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p	
Gruplar					
Arası	3.147	4	.787	.932	.446
Gruplar					
İçi	160.340	190	.844		
Toplam	163.487	194			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 2.243$; $p = .066$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 73'deki gibi sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, sahada yayımlanan bilimsel makale ve kitapları okuma sıklıklarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .932$; $p > 0.05$).

Tablo 74 a. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması anova sonuçları

Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p	
Gruplar					
Arası	11.452	3	3.817	4.723	.003
Gruplar					
İçi	158.423	196	.808		
Toplam	169.875	199			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 1.235$; $p = .298$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bundan dolayı tercih edilen Anova analizinde görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F = 4.723$; $p < 0.05$). Gruplar arasında farklılığın kaynağını bulmak için yapılan Tukey

testinde düşük (1.grup) ile orta sosyo-ekonomik düzey (2.grup) arasında (Ortalama farklılık: -, 36770; $p = 0.049$, $p < 0.05$) düşük ile iyi düzey (3.grup) arasındaki farklılık (Ortalama farklılık: -,60864; $p = .010$, $p < 0.05$) manidar bulunmuştur. Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda görev yapan öğretmenler genel amaçlar görüşünde olduğu gibi (Bknz. Tablo 65a ve 65b.) programın kazanımlarının öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olduğu yönündeki önermeye de daha iyi düzeyde okullarda görev yapan öğretmenlere göre daha az katılım göstermektedirler. Tablo 74b incelenirse ortalamanın sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe arttığı görülmektedir. Böylece araştırmanın bu görüşle ilgili denencesi (denence 5.8) desteklenmektedir.

Tablo 74 b. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Okul sosyo-ekonomik düzey	N	\bar{X}	SS
Düşük	83	3.01	.99
Orta	79	3.37	.85
İyi	29	3.62	.82
Çok iyi	9	3.66	.50
Toplam	200	3.27	.92

Tablo 75. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.454	2	.227	.264	.768
Gruplar İçi	169.421	197	.860		
Toplam	169.875	199			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = .921$; $p = .400$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 75' de görüldüğü gibi anova analiz sonuçlarına göre; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olduğuna yönelik görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .264$; $p > 0.05$).

Tablo 76. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması t testi sonuçları

	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	84	3.15	.84	197	.127	.899
Erkek	115	3.13	.86			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .108$; $p = .743$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bağımsız örneklem t testi sonucunda Tablo 70'da görüleceği üzere sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($t = .127$; $p = .899 > .05$)

Tablo 77. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	4.725	4	1.181	1.636	.167
Gruplar İçi	140.049	194	.722		
Toplam	144.774	198			

Levene testine göre dağılım ($F = 1.329$; $p = .261$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 77’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.636$; $p > 0.05$).

Tablo 78. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.874	4	.719	.982	.418
Gruplar İçi	141.900	194	.731		
Toplam	144.774	198			

Levene testine göre dağılım ($F = .180$; $p = .949$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 78’de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .982$; $p > 0.05$).

Tablo 79. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	4.307	3	1.436	1.983	.118
Gruplar İçi	139.713	193	.724		
Toplam	144.020	196			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .236$; $p = .871$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 79'da görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.983$; $p > 0.05$).

Tablo 80. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.726	3	.575	.783	.505
Gruplar İçi	141.706	193	.734		
Toplam	143.431	196			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .551$; $p = .648$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 80 incelendiğinde görülmektedir ki sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programı ile ilgili etkinliklere katılma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .783$; $p > 0.05$).

Tablo 81. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.935	3	.978	1.338	.263
Gruplar İçi	141.818	194	.731		
Toplam	144.753	197			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = .420$; $p = .739$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 81'de de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.338$; $p > 0.05$).

Tablo 82 a. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Bilimsel Yayın Okuma	N	Sıra Ortalaması
Hiç	44	96.11
2 ayda 1 kez	64	94.02
Ayda 1 kez	55	89.60
Ayda 2 kez ve üstü	23	129.72
Haftada 1 kez ve üstü	8	94.63
Toplam	194	

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 3.213$; $p = .014$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bu sebepten dolayı yapılan KWH testinde Tablo 82a'daki gibi analiz sonuçlarında χ^2 ($Sd=4$, $n= 194$) = 10.074, $p < 0.05$) ve Tablo 82b'deki betimsel istatistiklerde görüldüğü gibi sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına yönelik görüşe katılma dereceleri, sahada yayımlanan bilimsel makale ve kitapları okuma sıklıklarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Sahayı yakından takip eden öğretmenler programın öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığı görüşüne daha olumlu yaklaşmaktadırlar. Varyansların eşit olmadığı durumlarda kullanılan Tamhane's T2 testiyle (Yazıcıoğlu, 2007: 225) yapılan analizde ise söz konusu farklılığın Ayda 2 kez ve üstü (4.grup) ile İki ayda 1 kez (2.grup) bilimsel yayın okuyan öğretmenler arasında (Ortalama farklılık: .54280; $p = .018$, $p < 0.05$) ve yine 4.grup ile 3.grup (Ayda 1 kez) arasında (Ortalama

farklılık: .67036, $p = .008$; $p < 0.05$) olduğu bulunmuştur. Neticede araştırmanın bu konuyla ilgili (denence 5.7) denencesi doğrulanmaktadır.

Tablo 82 b. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Yayın Okuma	N	\bar{X}	SS
Hiç	44	3.11	.89
İki ayda 1 kez	64	3.10	.73
Ayda 1 kez	55	2.98	.99
Ayda 2 kez ve üstü	23	3.65	.64
Haftada 1 kez ve üstü	8	3.12	.64
Toplam	194	3.13	.85

Tablo 83. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.829	3	.610	.832	.478
Gruplar İçi	142.945	195	.733		
Toplam	144.774	198			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 1.336$; $p = .264$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bundan dolayı tercih edilen Anova analizinde görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına yönelik görüşe katılma dereceleri öğretmenlerin görev

yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .832$; $p > 0.05$).

Tablo 84. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.600	2	.300	.408	.666
Gruplar İçi	144.174	196	.736		
Toplam	144.774	198			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = .243$; $p = .785$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 84' de görüldüğü gibi anova analiz sonuçlarına göre; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına yönelik görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .408$; $p > 0.05$).

Tablo 85. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlandığına ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması t testi sonuçları

	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	84	3.57	.89	197	2.41	.017
Erkek	115	3.26	.85			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .079$; $p = .779$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bağımsız örneklem t testi sonucunda Tablo 85'de görüleceği üzere sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin toplumsal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. (t

= 2.41; $p = 017 < .05$) Kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre söz konusu görüşe katılma oranları daha yüksek seyretmektedir. Buna göre araştırmanın bu görüşle ilgili (denence 5.1) denencesi desteklenmektedir.

Tablo 86. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlandığına ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	4.771	4	1.193	1.554	.188
Gruplar İçi	148.867	194	.767		
Toplam	153.638	198			

Levene testine göre dağılım ($F = .806$; $p = .522$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 86'da görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.554$; $p > 0.05$).

Tablo 87. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlandığına ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.592	4	.648	.832	.506
Gruplar İçi	151.046	194	.779		
Toplam	153.638	198			

Levene testine göre dağılım ($F = 1.251$; $p = .291$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 87’de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .832$; $p > 0.05$).

Tablo 88. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlandığına ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Program Okuma	N	Sıra Ortalaması
Hiç	14	89.07
1 kez	95	105.51
2 kez	45	85.24
3 kez ve üstü	43	102.24
Toplam	197	

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 2.838$; $p = .039$, $p < 0.05$) normal değildir. Bu sebeple yapılan KWH testine göre Tablo 88’de görülmektedir ki analiz sonuçlarında χ^2 ($Sd=3$, $n= 197$) = 5.251, $p > 0.05$) araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 89. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlandığına ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.221	3	.074	.093	.964
Gruplar İçi	153.099	193	.793		
Toplam	153.320	196			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .774$; $p = .510$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 89 incelendiğinde görülmektedir ki sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programı ile ilgili etkinliklere katılma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .093$; $p > 0.05$).

Tablo 90. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlandığına ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.491	3	.830	1.067	.364
Gruplar İçi	150.989	194	.778		
Toplam	153.480	197			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = .131$; $p = .942$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 90'da görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.067$; $p > 0.05$).

Tablo 91 a. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlandığına ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	7.980	4	1.995	2.643	.035
Gruplar İçi	142.659	189	.755		
Toplam	150.639	193			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 1.866$; $p = .118$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebepten dolayı yapılan Anova testinde Tablo 91a'da ve Tablo 91b.'de betimsel istatistiklerde görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, sahayla ilgili yayımlanan bilimsel makale ve kitap okuma sıklığına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F = 2.643$; $p < 0.05$) . Farklılığın kaynağını bulmak için dağılım normal çıkması nedeniyle yapılan Tukey testinde ayda bir kez bilimsel yayın okuyan (3.grup) ile ayda iki kez ve üstü okuyan (4.grup) öğretmenler arasında (Ortalama farklılık: $-.68063$; $p = .016$, $p < 0.05$) anlamlı bir görüş farklılığı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla araştırmanın bu görüşle ilgili (denenc 5.7) denencesi desteklenmektedir.

Tablo 91 b. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlandığına ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Yayın Okuma	N	\bar{X}	SS
Hiç	44	3.45	.99
İki ayda 1 kez	64	3.42	.77
Ayda 1 kez	55	3.14	.93
Ayda 2 kez ve üstü	23	3.82	.71
Haftada 1 kez ve üstü	8	3.50	.75
Toplam	194	3.40	.88

Tablo 92. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlandığına ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Sosyo-ekonomik Düzey	N	Sıra Ortalaması
Düşük	83	93.73
Orta	78	100.06
İyi	29	108.03
Çok İyi	9	131.33
Toplam	199	

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 5.392$; $p = .001$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bundan dolayı parametrik olmayan testlerden ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden KWH testi yapılmış, analiz sonuçlarında χ^2 ($Sd=3$, $n= 199$) = 5.019, $p > 0.05$) araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlandığına yönelik görüşe katılma dereceleri öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 93. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlandığına ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.806	2	.903	1.165	.314
Gruplar İçi	151.832	196	.775		
Toplam	153.638	198			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = .340$; $p = .712$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 93' de görüldüğü gibi anova analiz sonuçlarına göre; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlandığına yönelik görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.165$; $p > 0.05$).

Tablo 94. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması t testi sonuçları

	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	84	3.30	89	197	.249	.804
Erkek	115	3.27	.85			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .610$; $p = .436$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bağımsız örneklem t testi sonucunda Tablo 94'de görüleceği üzere sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($t = .249$, $p = .804 > .05$).

Tablo 95. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	5.708	4	1.427	1.904	.111
Gruplar İçi	145.387	194	.749		
Toplam	151.095	198			

Levene testine göre dağılım ($F = 2.037$; $p = .091$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 95'de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan

sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.904$; $p > 0.05$).

Tablo 96 a. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	8.271	4	2.068	2.808	.027
Gruplar İçi	142.825	194	.736		
Toplam	151.095	198			

Levene testine göre dağılım ($F = 1.145$; $p = .337$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 96a.'da görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F = 2.808$; $p < 0.05$). Gruplar arasındaki farklılığın kaynağını bulmak için tüm grupların birbirleriyle olan bütün kombinasyonları MWU testiyle kontrol edilmiş Eğitim Fakültesi Tarih mezunu (2.grup) ile Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih mezunu (4.grup) öğretmenler arasında ($Z = -2.394$; $p = 0.17$, $p < 0.05$) ve yine 2.grup ile 5.grup (Diğer fakülte mezunu) öğretmenler arasında ($Z = -2.265$, $p = .024$, $p < 0.05$) istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır. Aşağıda Tablo 96b.'de de görüldüğü gibi pedagojik olarak alt yapısı nispeten iyi olan Eğitim Fakültesi mezunu öğretmenlerin diğer fakülte mezunu öğretmenlere göre kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeyleri dikkate alınarak hazırlandığına ilişkin görüşe daha az katılım gösterdikleri belli olmaktadır. Buna göre araştırmanın bu görüşle ilgili denencesi (denence 5.3) doğrulanmaktadır.

Tablo 96 b. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Mezuniyet	N	\bar{X}	SS
Eğitim fak-sosyal	67	3.19	.90
Eğitim fak-tarih	57	3.10	.88
Eğitim fak-coğrafya	36	3.38	.76
Fen-edebiyat fak-tarih	31	3.58	.84
Diğer	8	3.87	.64
Toplam	199	3.29	.87

Tablo 97. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.489	4	.163	.212	.888
Gruplar İçi	148.435	193	.769		
Toplam	148.924	196			

Puanların homojenliğini öğrenmek için yapılan Levene testine göre dağılım ($F = .696$; $p = .555$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 97’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .212$; $p > 0.05$).

Tablo 98. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.833	3	.611	.808	.491
Gruplar İçi	145.893	193	.756		
Toplam	147.726	196			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .567$; $p = .637$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 98’de görülmektedir ki sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programı ile ilgili etkinliklere katılma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .808$; $p > 0.05$) .

Tablo 99 a. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursu değişkenine göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Hizmet İçi Kursu Katılım	N	Sıra Ortalaması
Hiç	38	109.92
1-2 kez	106	94.86
3-4 kez	38	88.46
5 kez ve daha fazla	16	131.69
Toplam	198	

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = 3.627$; $p = .014$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bu nedenle kullanılan parametrik olmayan testlerden KWH testinin sonucuna göre Tablo 99’da görüleceği üzere χ^2 ($Sd=3$, $n= 198$) = 9.642, $p < .05$ araştırma kapsamına

alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Varyansların eşit olmadığı durumlarda kullanılan Tamhane's T2 testiyle (Yazıcıoğlu, 2007: 225) yapılan analizde ise söz konusu farklılığın meslek hayatında 1-2 kez hizmet içi kursa katılmış (2.grup) öğretmenler ile 5 ve daha fazla katılmış (4.grup) öğretmenler arasında (Ortalama farklılık: -.57665; $p = .007$, $p < 0.05$) ve 3-4 kez kursa katılmış olanlar ile (3.grup) yine 5 ve daha fazla katılmış olanlar arasında (Ortalama farklılık: -.68092; $p = .005$, $p < 0.05$) olduğu bulunmuştur. Neticede araştırmanın bu konuyla ilgili (denence 5.7) denencesi doğrulanmaktadır.

Tablo 99 b. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursu değişkenine göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Katılım sıklığı	N	Ortalama	Standart Sapma
Hiç	38	3.42	1.03
1-2 kez	106	3.23	.84
3-4 kez	38	3.13	.81
5 ve daha fazla	16	3.81	.54
Toplam	198	3.29	.87

Tablo 100. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Bilimsel Yayın Okuma	N	Sıra Ortalaması
Hiç	44	90.17
2 ayda 1 kez	64	94.78
Ayda 1 kez	56	94.88
Ayda 2 kez ve üstü	22	123.11
Haftada 1 kez ve üstü	8	107.50
Toplam	194	

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 3.019$; $p = .019$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bu nedenle kullanılan parametrik olmayan testlerden KWH testinin sonucuna göre Tablo 100'de görüleceği üzere χ^2 ($Sd=4$, $n= 194$) = 6.700, $p > .05$ araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel anlamda manidar bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 101. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.076	3	.359	.466	.706
Gruplar İçi	150.020	195	.769		
Toplam	151.095	198			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 2.013$; $p = .113$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bundan dolayı tercih edilen Anova analizinde görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına yönelik görüşe katılma dereceleri öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .466$; $p > 0.05$).

Tablo 102. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.149	2	.074	.097	.908
Gruplar İçi	150.947	196	.770		
Toplam	151.095	198			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = .944$; $p = .391$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 102' de görüldüğü gibi anova analiz sonuçlarına göre; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına yönelik görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .097$; $p > 0.05$).

Tablo 103. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması t testi sonuçları

	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	83	3.34	.91	197	.165	.869
Erkek	116	3.32	.92			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .002$; $p = .967$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bağımsız örneklem t testi sonucunda Tablo 103'de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($t = .165$; $p = .869 > .05$).

Tablo 104. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.627	4	.407	.479	.751
Gruplar İçi	164.816	194	.850		
Toplam	166.442	198			

Levene testine göre dağılım ($F = .187$; $p = .945$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre ise Tablo 104'de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .479$; $p > 0.05$).

Tablo 105. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.528	4	.632	.748	.560
Gruplar İçi	163.914	194	.845		
Toplam	166.442	198			

Levene testine göre dağılım ($F = 1.522$; $p = .197$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 105’de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir ($F = .748$; $p > 0.05$).

Tablo 106. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.143	3	.481	.570	.635
Gruplar İçi	162.770	193	.843		
Toplam	164.213	196			

Puanların homojenliğini öğrenmek için yapılan Levene testine göre dağılım ($F = .088$; $p = .966$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 97’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .570$; $p > 0.05$).

Tablo 107. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.271	3	.090	.106	.956
Gruplar İçi	163.943	193	.849		
Toplam	164.213	196			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .280$; $p = .840$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 107’de görülmektedir ki sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programı ile ilgili etkinliklere katılma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .106$; $p > 0.05$).

Tablo 108. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.736	3	.579	.684	.563
Gruplar İçi	164.264	194	.847		
Toplam	166.000	197			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = .500$; $p = .683$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 108’de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, mesleğe

başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .684; p > 0.05$).

Tablo 109 a. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Bilimsel Yayın Okuma	N	Sıra Ortalaması
Hiç	44	90.20
2 ayda 1 kez	63	97.15
Ayda 1 kez	56	90.54
Ayda 2 kez ve üstü	23	130.11
Haftada 1 kez ve üstü	8	95.38
Toplam	194	

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 3.680; p = .007, p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bu nedenle kullanılan parametrik olmayan testlerden KWH testinin sonucuna göre Tablo 109a'da görüleceği üzere χ^2 ($Sd=4, n= 194$) = 10.712, $p < .05$ araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel olarak manidar bir farklılık göstermektedir. Varyansların eşit olmadığı durumlarda kullanılan Tamhane's T2 testiyle (Yazıcıoğlu, 2007: 225) yapılan analizde ise söz konusu farklılığın hiç bilimsel yayın okumayan (1.grup) öğretmenlerle ayda 2 kez ve üstü okuyanlar (4.grup) arasında (ortalama farklılık: -.66502; $p = .011, p < 0.05$) ve iki ayda 1 kez okuyanlarla (2.grup) ayda 2 kez ve üstü okuyanlar (4.grup) arasında (ortalama farklılık : -.52036; $p = .031, p < 0.05$) ve ayda 1 kez okuyanlarla (3.grup) ayda 2 kez ve üstü okuyanlar (4.grup) arasında (ortalama farklılık :- .69099; $p = .005, p < 0.05$) olduğu tespit edilmiştir. Tablo 109b'deki istatistiklerde görüldüğü gibi ayda iki kez ve üstü bilimsel yayın takip eden öğretmenlerin sahaya olan hâkimiyetlerinin nispeten fazla olması nedeniyle programdaki kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygun olduğuna yönelik görüşe katılma oranları

istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Buna göre araştırmanın bu konuyla ilgili (denence 5.7) denencesi doğrulanmaktadır.

Tablo 109 b. Öğretmenlerin programdaki kazanımların zihinsel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Yayın Okuma	N	\bar{X}	SS
Hiç	44	3.20	.95
İki ayda 1 kez	63	3.34	.84
Ayda 1 kez	56	3.17	1.01
Ayda 2 kez ve üstü	23	3.86	.62
Haftada 1 kez ve üstü	8	3.37	.91
Toplam	194	3.32	.91

Tablo 110. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.488	3	.829	.986	.400
Gruplar İçi	163.954	195	.841		
Toplam	166.442	198			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .147$; $p = .932$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu nedenle tercih edilen Anova analizinde görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına yönelik görüşe katılma dereceleri öğretmenlerin görev

yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .986$; $p > 0.05$).

Tablo 111. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	436	2	.218	.257	.774
Gruplar İçi	166.007	196	.847		
Toplam	166.442	198			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = .365$; $p = .695$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 111' de görüldüğü gibi anova analiz sonuçlarına göre; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına yönelik görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .257$; $p > 0.05$).

Tablo 112. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun, anlamlı olduğuna ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması t testi sonuçları

	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	84	3.26	.90	196	.185	.854
Erkek	114	3.23	.97			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .997$; $p = .319$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bağımsız örneklem t testi sonucunda Tablo 112'de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin ilgi ve

yeteneklerine uygun, öğrenciler için anlamlı olduğuna ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($t = .185$; $p = 854 > .05$).

Tablo 113. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun, anlamlı olduğuna ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar					
Arası	2.854	4	.713	.800	.526
Gruplar					
İçi	172.020	193	.891		
Toplam	174.874	197			

Levene testine göre dağılım ($F = 1.448$; $p = .220$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre ise Tablo 113’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun, öğrenciler için anlamlı olduğuna yönelik görüşleri, mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .800$; $p > 0.05$).

Tablo 114. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun, anlamlı olduğuna ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar					
Arası	5.048	4	1.262	1.434	.224
Gruplar					
İçi	169.826	193	.880		
Toplam	174.874	197			

Levene testine göre dağılım ($F = .299$; $p = .878$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 114’de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine

uygun, öğrenciler için anlamlı olduğuna yönelik görüşleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir ($F = 1.434$; $p < 0.05$).

Tablo 115. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun, anlamlı olduğuna ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.138	3	1.046	1.184	.317
Gruplar İçi	169.612	192	.883		
Toplam	172.750	195			

Puanların homojenliğini öğrenmek için yapılan Levene testine göre dağılım ($F = 1.301$; $p = .275$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 115’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun, öğrenciler için anlamlı olduğuna yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.184$; $p > 0.05$).

Tablo 116. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun, anlamlı olduğuna ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.789	3	.263	.293	.831
Gruplar İçi	172.456	192	.898		
Toplam	173.245	195			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 1.064$; $p = .366$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 116’da görülmektedir ki sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun, öğrenciler için anlamlı olduğuna ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programı ile ilgili etkinliklere katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .293$; $p > 0.05$).

Tablo 117. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun, anlamlı olduğuna ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.580	3	.527	.592	.621
Gruplar İçi	171.729	193	.890		
Toplam	173.310	196			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = .580$; $p = .629$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 117’de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun, öğrenciler için anlamlı olduğuna ilişkin görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .592$; $p > 0.05$).

Tablo 118. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun, anlamlı olduğuna ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.765	4	.941	1.058	.379
Gruplar İçi	167.282	188	.890		
Toplam	171.047	192			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .744$; $p = .563$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebepten dolayı yapılan Anova testinde Tablo 118’de görüleceği üzere sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun, öğrenciler için anlamlı olduğuna ilişkin görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.058$; $p > 0.05$).

Tablo 119. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun, anlamlı olduğuna ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	4.222	3	1.407	1.600	.191
Gruplar İçi	170.652	194	.880		
Toplam	174.874	197			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .510$; $p = .676$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu nedenle tercih edilen Anova analizinde görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun, öğrenciler için anlamlı olduğuna ilişkin görüşe katılma dereceleri, görev yaptıkları

okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.600$; $p > 0.05$)

Tablo 120. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun, anlamlı olduğuna ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	783	2	.391	.438	.646
Gruplar İçi	174.091	195	.893		
Toplam	174.874	197			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = .219$; $p = .803$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 120'de de görüldüğü gibi anova analiz sonuçlarına göre; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun, öğrenciler için anlamlı olduğuna ilişkin görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .438$; $p > 0.05$).

Tablo 121. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması t testi sonuçları

	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	84	3.03	.91	198	-.585	.559
Erkek	116	3.11	.91			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .207$; $p = .650$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bağımsız örneklem t testi sonucunda Tablo 121'de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin kendi

amaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($t = -.585$; $p = .559 > .05$).

Tablo 122. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.354	4	.589	.707	.588
Gruplar İçi	162.366	195	.833		
Toplam	164.720	199			

Levene testine göre dağılım ($F = .874$; $p = .481$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre ise Tablo 122’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun olduğuna yönelik görüşleri, mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .707$; $p > 0.05$).

Tablo 123. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Mezun Olunan Fakülte	N	Sıra Ortalaması
Eğitim fak-sosyal	67	97.99
Eğitim fak-tarih	58	108.12
Eğitim fak-coğrafya	36	96.88
Fen edebiyat fak-tarih	31	95.29
Diğer	8	102.81
Toplam	200	

Levene testine göre dağılım ($F = 2.531$; $p = .042$, $p < 0.05$) normal değildir. Bu sebepten dolayı parametrik olmayan testlerden ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden KWH testi kullanılmıştır. KWH testine göre Tablo 123’de görüldüğü gibi χ^2 ($Sd=4$, $n= 200$) = 1.709, $p > 0.05$) araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir.

Tablo 124. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.970	3	.990	1.202	.310
Gruplar İçi	159.737	194	.823		
Toplam	162.707	197			

Puanların homojenliğini öğrenmek için yapılan Levene testine göre dağılım ($F = 1.261$; $p = .289$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 124’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.202$; $p > 0.05$).

Tablo 125. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşlerinin programla ilgili Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.897	3	1.299	1.578	.196
Gruplar İçi	159.644	194	.823		
Toplam	163.540	197			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 1.598$; $p = .191$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 125’de görülmektedir ki sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programı ile ilgili etkinliklere katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.578$; $p > 0.05$).

Tablo 126 a. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.063	3	1.021	1.232	.299
Gruplar İçi	161.650	195	.829		
Toplam	164.714	198			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = .638$; $p = .591$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 126a’da görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşleri, mesleğe başladıklarından beri

branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.232$; $p > 0.05$). Ancak betimsel Tablo 126b'ye bakıldığında 5 ve daha fazla hizmet içi kursa katılmış olanlar anlamlı olmasa da puan ortalaması nispeten yüksek seyretmektedir.

Tablo 126 b. Öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Katılım Sayısı	N	\bar{X}	SS
Hiç	38	3.02	.99
1-2 kez	107	3.14	.85
3-4 kez	38	2.86	.93
5 kez ve üstü	16	3.31	1.01
Toplam	199	3.08	.91

Tablo 127. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.928	4	.982	1.208	.309
Gruplar İçi	154.411	190	.813		
Toplam	158.338	194			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 1.374$; $p = .245$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebepten dolayı tercih edilen Anova testinde Tablo 127'de görüleceği üzere sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun

olduğuna ilişkin görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($f = 1.208$; $p > 0.05$).

Tablo 128. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.459	3	1.153	1.401	.244
Gruplar İçi	161.261	196	.823		
Toplam	164.720	199			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .210$; $p = .889$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu nedenle tercih edilen Anova analizinde Tablo 128’de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşe katılma dereceleri, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.401$; $p > 0.05$).

Tablo 129. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.250	2	.125	.150	.861
Gruplar İçi	164.470	197	.835		
Toplam	174.720	199			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = .275$; $p = .760$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 129’da görüldüğü gibi anova analiz sonuçlarına göre; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .150$; $p > 0.05$).

Tablo 130. Öğretmenlerin kazanımların bireysel farklılıklara olan dikkatine ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması t testi sonuçları

	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	82	2.76	.94	193	.119	.905
Erkek	113	2.75	.92			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .100$; $p = .753$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bağımsız örneklem t testi sonucunda Tablo 130’da görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “programdaki kazanımlar hazırlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmıştır” ifadesine ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($t = .119$; $p = .905 > .05$).

Tablo 131. Öğretmenlerin kazanımların bireysel farklılıklara olan dikkatine ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.706	4	.677	.779	.540
Gruplar İçi	164.965	190	.868		
Toplam	167.672	194			

Levene testine göre dağılım ($F = .849$; $p = .496$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre ise Tablo 131’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların öğrencilerin

bireysel farklılıkları dikkate alınarak hazırlandığına yönelik görüşleri, mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .779$; $p > 0.05$).

Tablo 132. Öğretmenlerin kazanımların bireysel farklılıklara olan dikkatine ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.553	4	.138	.157	.960
Gruplar İçi	167.119	190	.880		
Toplam	167.672	194			

Levene testine göre dağılım ($F = .674$; $p = .611$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 132’de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak hazırlandığına yönelik görüşleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir ($F = .157$; $p > 0.05$).

Tablo 133. Öğretmenlerin kazanımların bireysel farklılıklara olan dikkatine ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.688	3	1.229	1.435	.234
Gruplar İçi	161.866	189	.856		
Toplam	165.554	192			

Puanların homojenliğini öğrenmek için yapılan Levene testine göre dağılım ($F = .134$; $p = .940$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 133’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler

programındaki kazanımların öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak hazırlandığına ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.435$; $p > 0.05$).

Tablo 134. Öğretmenlerin kazanımların bireysel farklılıklara olan dikkatine ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.785	3	.262	.298	.827
Gruplar İçi	165.723	189	.877		
Toplam	166.508	192			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 1.061$; $p = .367$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 134’de görülmektedir ki sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak hazırlandığına ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programı ile ilgili etkinliklere katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .298$; $p > 0.05$).

Tablo 135. Öğretmenlerin kazanımların bireysel farklılıklara olan dikkatine ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.131	3	.377	.432	.731
Gruplar İçi	165.961	190	.873		
Toplam	167.093	193			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = .323$; $p = .809$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 135’de görüleceği üzere araştırma

kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak hazırlandığına ilişkin görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .432$; $p > 0.05$).

Tablo 136. Öğretmenlerin kazanımların bireysel farklılıklara olan dikkatine ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	6.416	4	1.604	1.862	.119
Gruplar İçi	159.395	185	.862		
Toplam	165.811	189			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .986$; $p = .417$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebepten dolayı tercih edilen Anova testinde Tablo 136’da görüleceği üzere sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak hazırlandığına ilişkin görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.862$; $p > 0.05$).

Tablo 137. Öğretmenlerin kazanımların bireysel farklılıklara olan dikkatine ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	4.104	3	1.368	1.597	.191
Gruplar İçi	163.568	191	.856		
Toplam	167.672	194			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 1.324$; $p = .268$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu nedenle tercih edilen Anova analizinde Tablo 137’de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak hazırlandığına ilişkin görüşe katılma dereceleri, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.597$; $p > 0.05$).

Tablo 138. Öğretmenlerin kazanımların bireysel farklılıklara olan dikkatine ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.271	2	.135	.155	.856
Gruplar İçi	167.401	192	.872		
Toplam	167.672	194			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = 1.812$; $p = .166$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 138’de görüldüğü gibi anova analiz sonuçlarına göre; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak hazırlandığına ilişkin görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .155$; $p > 0.05$).

Tablo 139. Öğretmenlerin kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygunluğuna ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması t testi sonuçları

	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	84	3.36	.97	198	1.330	.185
Erkek	116	3.18	.99			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .007$; $p = .932$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bağımsız örneklem t testi sonucunda Tablo 139'da görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. ($t = 1.330$; $p = .185 > .05$).

Tablo 140. Öğretmenlerin kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygunluğuna ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	4.605	4	1.151	1.182	.320
Gruplar İçi	189.875	195	.974		
Toplam	194.480	199			

Levene testine göre dağılım ($F = .356$; $p = .840$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre ise Tablo 140'da görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun olduğuna yönelik görüşleri, mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.182$; $p > 0.05$).

Tablo 141. Öğretmenlerin kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygunluğuna ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Mezun Olunan Fakülte	N	Sıra Ortalaması
Eğitim fak-sosyal	67	95.69
Eğitim fak-tarih	58	107.37
Eğitim fak-coğrafya	36	96.81
Fen edebiyat fak-tarih	31	91.48
Diğer	8	142.56
Toplam	200	

Levene testine göre dağılım ($F = 2.636$; $p = .035$, $p < 0.05$) normal değildir. Bu sebepten dolayı parametrik olmayan testlerden KWH testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 141’de görüldüğü gibi χ^2 ($Sd=4$, $n= 200$) = 7.259, $p > 0.05$) araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir.

Tablo 142. Öğretmenlerin kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygunluğuna ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	4.295	3	1.432	1.465	.225
Gruplar İçi	189.568	194	.977		
Toplam	193.864	197			

Puanların homojenliğini öğrenmek için yapılan Levene testine göre dağılım ($F = 1.843$; $p = .141$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 142’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.465$; $p > 0.05$).

Tablo 143. Öğretmenlerin kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygunluğuna ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.367	3	1.122	1.140	.334
Gruplar İçi	190.977	194	.984		
Toplam	194.343	197			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 2.253$; $p = .083$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 143’de görülmektedir ki sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programı ile ilgili etkinliklere katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.140$; $p > 0.05$).

Tablo 144. Öğretmenlerin kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygunluğuna ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	4.845	3	1.615	1.661	.177
Gruplar İçi	189.567	195	.972		
Toplam	194.412	198			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = 1.856$; $p = .138$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 144’de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.661$; $p > 0.05$).

Tablo 145. Öğretmenlerin kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygunluğuna ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.071	4	.768	.765	.549
Gruplar İçi	190.591	190	1.003		
Toplam	193.662	194			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 2.012$; $p = .094$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebepten dolayı tercih edilen Anova testinde Tablo 145’de görüleceği üzere sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma

sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .765$; $p > 0.05$).

Tablo 146. Öğretmenlerin kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygunluğuna ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.341	3	1.114	1.142	.333
Gruplar İçi	191.139	196	.975		
Toplam	194.480	199			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 1.033$; $p = .379$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu nedenle tercih edilen Anova analizinde Tablo 146’da görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşe katılma dereceleri, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.142$; $p > 0.05$).

Tablo 147. Öğretmenlerin kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygunluğuna ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.966	2	.483	.492	.612
Gruplar İçi	193.514	197	.982		
Toplam	194.480	199			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = .025$; $p = .976$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 147’ de görüldüğü gibi anova analiz sonuçlarına göre; araştırma

kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .492$; $p > 0.05$).

Tablo 148. Öğretmenlerin kazanımların toplumun inanç ve değerlerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması MWU sonuçları

Öğretmen Cinsiyeti	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı
Kadın	84	106.68	8961.50
Erkek	114	94.21	1073 9.50
Toplam	198		

Yapılan Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = 13,139$; $p = .000$, $p < 0.05$) normal değildir. Bu sebeple t testinin parametrik olmayan karşılığı kabul edilen MWU testiyle yapılan analiz sonucunda Tablo 148’de görüldüğü gibi sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların toplumun inanç ve değerlerine uygunluğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($Z = -1.676$; $p = .094$, $p > 0.05$). Araştırmanın bu konudaki denencesi (denence 5.1) desteklenmemektedir.

Tablo 149. Öğretmenlerin kazanımların toplumun inanç ve değerlerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.880	4	.220	.283	.889
Gruplar İçi	150.075	193	.778		
Toplam	150.955	197			

Levene testine göre dağılım ($F = 1.522$; $p = .197$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre ise Tablo 149'da görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların toplumun inanç ve değerlerine uygunluğuna yönelik görüşleri, mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .283$; $p > 0.05$).

Tablo 150. Öğretmenlerin kazanımların toplumun inanç ve değerlerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.167	4	.292	.376	.826
Gruplar İçi	149.787	193	.776		
Toplam	150.955	197			

Levene testine göre dağılım ($F = 2.417$; $p = .050$, $p = 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 150'de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların toplumun inanç ve değerlerine uygunluğuna yönelik görüşleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir ($F = .376$; $p < 0.05$).

Tablo 151. Öğretmenlerin kazanımların toplumun inanç ve değerlerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.052	3	1.017	1.326	.267
Gruplar İçi	147.336	192	.767		
Toplam	150.388	195			

Puanların homojenliğini öğrenmek için yapılan Levene testine göre dağılım ($F = .912$; $p = .436$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 151’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların toplumun inanç ve değerlerine uygun olduğuna ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.326$; $p > 0.05$).

Tablo 152. Öğretmenlerin kazanımların toplumun inanç ve değerlerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.118	3	1.039	1.377	.251
Gruplar İçi	144.897	192	.877		
Toplam	148.015	195			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 1.659$; $p = .177$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 152’de görülmektedir ki sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların toplumun inanç ve değerlerine uygun olduğuna ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programı ile ilgili etkinliklere katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.377$; $p > 0.05$).

Tablo 153. Öğretmenlerin kazanımların toplumun inanç ve değerlerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Hizmet İçi Kursa Katılım	N	Sıra Ortalaması
Hiç	38	108.59
1-2 kez	106	94.39
3-4 kez	37	94.38
5 kez ve daha fazla	16	117.44
Toplam	197	

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = 3.342$; $p = .020$, $p < 0.05$) normal değildir. Bu nedenle kullanılan parametrik olmayan testlerden KWH testinin sonucuna göre Tablo 153’de görüleceği üzere χ^2 ($Sd=3$, $n= 197$) = 4.503, $p > .05$ araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların toplumun inanç ve değerlerine uygun olduğuna yönelik görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 154. Öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Bilimsel Yayın Okuma	N	Sıra Ortalaması
Hiç	44	97.93
2 ayda 1 kez	63	92.36
Ayda 1 kez	54	90.65
Ayda 2 kez ve üstü	23	124.11
Haftada 1 kez ve üstü	8	93.94
Toplam	193	

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 7.005$; $p = .000$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bu nedenle tercih edilen parametrik olmayan testlerden KWH testinin sonucuna göre Tablo 154’de görüleceği üzere χ^2 ($Sd=4$, $n= 193$) = 7.984, $p > .05$ araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların toplumun inanç ve değerlerine uygunluğuna yönelik görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel olarak manidar bir farklılık arz etmemektedir.

Tablo 155. Öğretmenlerin kazanımların toplumun inanç ve değerlerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	495	3	.165	.213	.888
Gruplar İçi	150.460	194	.776		
Toplam	150.955	197			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 2.584$; $p = .055$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu nedenle tercih edilen Anova analizinde Tablo 155’de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların toplumun inanç ve değerlerine uygun olduğuna ilişkin görüşe katılma dereceleri, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .213$; $p > 0.05$).

Tablo 156. Öğretmenlerin kazanımların toplumun inanç ve değerlerine uygunluğuna ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Sınıftaki Öğrenci Sayısı	N	Sıra Ortalaması
20-30 öğrenci	74	99.50
31-40 öğrenci	105	96.30
41-50 öğrenci	19	117.16
Toplam	198	

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = 5.546$; $p = .005$, $p < 0.05$) normal değildir. Bu durumda tercih edilen KWH analiz sonuçlarına göre Tablo 156’ da görüldüğü gibi χ^2 ($Sd=2$, $n= 198$) = 2.610, $p > .05$ araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların toplumun inanç ve değerlerine uygun olduğuna ilişkin görüş katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 157. Öğretmenlerin kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere dikkatine ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması t testi sonuçları

	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	84	3.02	.95	198	2.212	.028
Erkek	116	2.70	1.03			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 1.447$; $p = .230$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bağımsız örneklem t testi sonucunda Tablo 157’de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere olan dikkatine ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t = 2.212$; $p = .028 < .05$). Kadın öğretmenler “kazanımlarda yerel ve bölgesel özellikler dikkate alınmıştır” şeklinde ifade edilen görüşe erkek öğretmenlerden anlamlı derecede farklı ve fazla olarak katılmaktadırlar. Böylece araştırmanın bu konuyla ilgili denencesi (denence 5.1) desteklenmiş olmaktadır.

Tablo 158 a. Öğretmenlerin kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere dikkatine ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	15.723	4	3.931	4.095	.003
Gruplar İçi	187.157	195	.960		
Toplam	202.880	199			

Levene testine göre dağılım ($F = 1.398$; $p = .236$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre ise Tablo 158'de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere olan dikkatine yönelik görüşleri, mesleki kıdemlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F = 4.095$; $p < 0.05$). Farklılığın kaynağını bulmak için, dağılım normal çıkması nedeniyle yapılan Tukey testinde mesleki kıdemi 1-5 yıl olan (1.grup) ile kıdemi 16-20 yıl olan (2.grup) arasında (ortalama farklılık: -1.04532; $p = .002$, $p < 0.05$) ve kıdemi 11-15 yıl (3.grup) olan ile 16-20 yıl (4.grup) olan öğretmenler arasında anlamlı derecede farklılık ortaya çıkmaktadır . Tablo 158b'deki betimsel istatistiklere bakıldığında görevinin 21.yılı veya üstü görev yapan öğretmenlerin dışında ; diğer gruplarda kıdem arttıkça kazanımlar hazırlanırken yerel ve bölgesel özelliklerin dikkate alındığı hakkındaki görüşe katılım oranı doğrusal olarak artmaktadır. Neticede araştırmanın bu konuyla ilgili denencesi (denence 5.2) doğrulanmaktadır.

Tablo 158 b. Öğretmenlerin Kazanımların Yerel ve Bölgesel Özelliklere Dikkatine İlişkin Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılması Betimsel İstatistikleri

Görev Süresi	N	\bar{X}	SS
1-5 yıl	19	2.31	.74
6-10 yıl	40	2.77	1.07
11-15 yıl	83	2.75	.97
16-20 yıl	36	3.36	1.01
21 yıl ve üstü	22	2.86	.94
Toplam	200	2.84	1.00

Tablo 159. Öğretmenlerin kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere dikkatine ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	5.685	4	1.421	1.405	.234
Gruplar İçi	197.195	195	1.011		
Toplam	202.880	199			

Levene testine göre dağılım ($F = 2.396$; $p = .052$, $p = 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 159’da görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere olan dikkatine yönelik görüşleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir ($F = 1.405$; $p < 0.05$).

Tablo 160. Öğretmenlerin kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere dikkatine ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.468	3	.823	.805	.493
Gruplar İçi	198.360	194	1.022		
Toplam	200.828	197			

Puanların homojenliğini öğrenmek için yapılan Levene testine göre dağılım ($F = .127$; $p = .944$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 160'da görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere olan dikkatine ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .805$; $p > 0.05$).

Tablo 161. Öğretmenlerin kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere dikkatine ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.069	3	.356	.345	.793
Gruplar İçi	200.385	194	1.033		
Toplam	201.455	197			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .351$; $p = .789$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 161'de görülmektedir ki sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların yerel ve bölgesel özellikler dikkate alınarak hazırlandığına ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programı ile ilgili etkinliklere katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .345$; $p > 0.05$).

Tablo 162. Öğretmenlerin kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere dikkatine ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.475	3	.825	.806	.492
Gruplar İçi	199.696	195	1.024		
Toplam	202.171	198			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = 1.112$; $p = .345$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 162’de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere olan dikkatine ilişkin görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .806$; $p > 0.05$).

Tablo 163. Öğretmenlerin kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere dikkatine ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	7.897	4	1.974	1.946	.105
Gruplar İçi	192.790	190	1.015		
Toplam	200.687	194			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 1.956$; $p = .103$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebepten dolayı tercih edilen Anova testinde Tablo 163’den anlaşılmaktadır ki sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere olan dikkatine ilişkin görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.946$; $p > 0.05$).

Tablo 164. Öğretmenlerin kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere dikkatine ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	4.812	3	1.604	1.587	.194
Gruplar İçi	198.068	196	1.011		
Toplam	202.880	199			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 1.370$, $p = .253$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu nedenle tercih edilen Anova analizinde Tablo 164’de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere olan dikkatine ilişkin görüşe katılma dereceleri, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.587$, $p > 0.05$).

Tablo 165. Öğretmenlerin kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere dikkatine ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.766	2	1.383	1.361	.259
Gruplar İçi	200.114	197	1.016		
Toplam	202.880	199			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = .283$; $p = .754$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 165’ de görüldüğü gibi anova analiz sonuçlarına göre; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere olan dikkatine ilişkin görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.361$; $p > 0.05$).

Tablo 166. Öğretmenlerin kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsamına ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması MWU testi sonuçları

Öğretmen Cinsiyeti	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı
Kadın	84	111.25	9345.00
Erkek	116	92.72	10755.00
Toplam	200		

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 12.479$; $p = .001$, $p < 0.05$) normal değildir. Bu sebeple t testinin parametrik olmayan karşılığı kabul edilen MWU testiyle yapılan analiz sonucunda Tablo 166’da görüldüğü gibi sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsadığına yönelik görüşe katılma dereceleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($Z = -2.514$, $p = .012$, $p < 0.05$). Kadın öğretmenlerin söz konusu görüşe katılma oranları erkek öğretmenlere göre anlamlı farklılık oluşturacak oranda fazladır. Araştırmanın bu konudaki denencesi (denence 5.1) desteklenmektedir.

Tablo 167. Öğretmenlerin kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsamına ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.039	4	.760	.963	.429
Gruplar İçi	153.836	195	.789		
Toplam	156.875	199			

Levene testine göre dağılım ($F = 1.636$; $p = .167$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre ise Tablo 167’de görülmektedir ki araştırma kapsamına

alınan öğretmenlerin sosyal bilgiler programındaki kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsadığına yönelik görüşe katılma dereceleri, mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .963$; $p > 0.05$).

Tablo 168. Öğretmenlerin kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsamasına ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar					
Arası	2.957	4	.739	.937	.444
Gruplar					
İçi	153.918	195	.789		
Toplam	156.875	199			

Levene testine göre dağılım ($F = 1.618$; $p = .171$, $p < 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 168’de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsadığına yönelik görüşe katılma dereceleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir ($F = .937$; $p < 0.05$).

Tablo 169. Öğretmenlerin kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsamasına ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Program Okuma	N	Sıra Ortalaması
Hiç	14	95.61
1 kez	95	102.82
2 kez	46	106.54
3 kez ve üstü	43	85.90
Toplam	198	

Puanların homojenliğini öğrenmek için yapılan Levene testine göre dağılım ($F = 2.668$; $p = .049$, $p < 0.05$) normal değildir. Bu sebeple yapılan KWH testine göre Tablo 169’da görüleceği üzere analiz sonuçlarında χ^2 ($Sd=3$, $n= 198$) = 4.407, $p > 0.05$) araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsadığına yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 170. Öğretmenlerin kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsamasına ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.871	3	.957	1.210	.307
Gruplar İçi	153.493	194	.791		
Toplam	156.364	197			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 1.360$, $p = .256$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 170’de görülmektedir ki sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsadığına ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programı ile ilgili etkinliklere katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.210$; $p > 0.05$) .

Tablo 171. Öğretmenlerin kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsamına ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Hizmet İçi Kursa Katılım	N	Sıra Ortalaması
Hiç	38	110.93
1-2 kez	107	98.14
3-4 kez	38	91.55
5 kez ve daha fazla	16	106.56
Toplam	199	

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = 5.160$; $p = .002$, $p < 0.05$) normal değildir. Bu nedenle kullanılan parametrik olmayan testlerden KWH testinin sonucuna göre Tablo 171’de görüleceği üzere χ^2 ($Sd=3$, $n= 199$) = 3.163, $p > .05$ araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsadığına yönelik görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 172 a. Öğretmenlerin kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsamına ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	7.164	4	1.791	2.287	.062
Gruplar İçi	148.785	190	.783		
Toplam	155.949	194			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 2.422$; $p = .050$, $p = 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebepten dolayı tercih edilen Anova testinde Tablo 172a’dan anlaşılmaktadır ki sosyal

bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsadığına ilişkin görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 2.287$; $p \geq 0.05$). Ancak anlamlılık düzeyinin ($p = .062$) güven aralığı olarak alınan 0.05 puana olan yakınlığı nedeniyle Tablo 172b.'deki betimsel istatistiklerden öğretmenlerin ayda iki kez ve üstü bilimsel yayın okuyanlarının puanlarının aritmetik ortalamasının ($\bar{X} = 3.91$) özellikle ayda bir kez bilimsel yayın okuyanlara ($\bar{X} = 3.30$) göre dikkat çekici biçimde fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 172 b. Öğretmenlerin programdaki kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsamına ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Yayın Okuma	N	\bar{X}	SS
Hiç	44	3.63	.74
İki ayda 1 kez	64	3.59	.86
Ayda 1 kez	56	3.30	.98
Ayda 2 kez ve üstü	23	3.91	.99
Haftada 1 kez ve üstü	8	3.75	.46
Toplam	195	3.56	.89

Tablo 173. Öğretmenlerin kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsamına ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Sosyo-ekonomik Düzey	N	Sıra Ortalaması
Düşük	83	95.57
Orta	79	101.03
İyi	29	113.21
Çok İyi	9	100.33
Toplam	200	

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 4.126$; $p = .007$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bundan dolayı parametrik olmayan testlerden ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden KWH testi yapılmış, analiz sonuçlarında χ^2 ($Sd=3$, $n= 200$) = 2.537, $p > 0.05$) araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsadığına yönelik görüşe katılma dereceleri öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 174. Öğretmenlerin kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsamına ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.294	2	.647	.820	.442
Gruplar İçi	155.581	197	.790		
Toplam	156.875	199			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = 1.034$; $p = .358$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 174’de görüldüğü gibi anova analiz sonuçlarına göre; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsadığına ilişkin görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .820$; $p > 0.05$).

Tablo 175. Öğretmenlerin kazanımların ders konularıyla örtüşmesine ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması t testi sonuçları

	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	84	3.57	.98	197	1.567	.119
Erkek	115	3.34	1.00			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .312$; $p = .577$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bağımsız örneklem t testi sonucunda Tablo 175’de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların ders konularıyla (ders kitaplarındaki içerikle) örtüşmesine ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t = 1.567$; $p = .119 > 0.05$).

Tablo 176. Öğretmenlerin kazanımların ders konularıyla örtüşmesine ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	5.276	4	1.319	1.334	.259
Gruplar İçi	191.809	194	.989		
Toplam	197.085	198			

Levene testine göre dağılım ($F = 1.615$; $p = .172$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre ise Tablo 176'da görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin sosyal bilgiler programındaki kazanımların ders konularıyla (ders kitaplarındaki içerikle) örtüşmesine yönelik görüşe katılma dereceleri, mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.334$; $p > 0.05$).

Tablo 177. Öğretmenlerin kazanımların ders konularıyla örtüşmesine ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Mezun Olunan Fakülte	N	Sıra Ortalaması
Eğitim fak-sosyal	67	95.22
Eğitim fak-tarih	57	93.40
Eğitim fak-coğrafya	36	117.82
Fen edebiyat fak-tarih	31	97.85
Diğer	8	115.13
Toplam	199	

Levene testine göre dağılım ($F = 4.523$; $p = .002$, $p < 0.05$) normal değildir. Bu sebepten dolayı parametrik olmayan testlerden KWH testi uygulanmıştır. Analiz sonuçları Tablo 177'de görüldüğü gibi χ^2 ($Sd=4$, $n= 199$) = 6.244, $p > 0.05$) araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların ders konularıyla (ders kitaplarındaki içerikle) örtüşmesine ilişkin görüşleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir.

Tablo 178. Öğretmenlerin kazanımların ders konularıyla örtüşmesine ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	5.416	3	1.805	1.841	.141
Gruplar İçi	189.274	193	.981		
Toplam	194.690	196			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = .090$; $p = .965$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 178’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların ders konularıyla (ders kitaplarındaki içerikle) örtüşmesine ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.841$; $p > 0.05$).

Tablo 179. Öğretmenlerin kazanımların ders konularıyla örtüşmesine ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.997	3	.666	.666	.574
Gruplar İçi	192.795	193	.999		
Toplam	194.792	196			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 1.608$; $p = .189$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 179’da görüleceği üzere sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların ders konularıyla (ders kitaplarındaki içerikle) örtüşmesine ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programı ile ilgili etkinliklere katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .666$; $p > 0.05$).

Tablo 180. Öğretmenlerin kazanımların ders konularıyla örtüşmesine ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.915	3	.972	.981	.403
Gruplar İçi	192.080	194	.990		
Toplam	194.995	197			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = 2.241$; $p = .085$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 180’de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların ders konularıyla (ders kitaplarındaki içerikle) örtüşmesine ilişkin görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .981$; $p > 0.05$).

Tablo 181. Öğretmenlerin kazanımların ders konularıyla örtüşmesine ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.417	4	.854	.848	.496
Gruplar İçi	190.341	189	1.007		
Toplam	193.758	193			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 2.139$; $p = .078$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebepten dolayı tercih edilen Anova testinde Tablo 181’den anlaşılmaktadır ki sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların ders konularıyla (ders kitaplarındaki içerikle) örtüşmesine ilişkin görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma

sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .848$; $p > 0.05$).

Tablo 182. Öğretmenlerin kazanımların ders konularıyla örtüşmesine ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	4.878	3	1.626	1.650	.179
Gruplar İçi	192.207	195	.986		
Toplam	197.085	198			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .885$, sig. = .450, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu nedenle tercih edilen Anova analizinde Tablo 182’de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların ders konularıyla (ders kitaplarındaki içerikle) örtüşmesine ilişkin görüşe katılma dereceleri, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.650$, $p > 0.05$).

Tablo 183. Öğretmenlerin kazanımların ders Konularıyla Örtüşmesine İlişkin Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılması Anova Sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.488	2	.244	.243	.784
Gruplar İçi	196.598	196	1.003		
Toplam	197.085	198			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = 1.591$; $p = .206$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 183’de görüleceği üzere anova analiz sonuçlarına göre; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların ders konularıyla (ders

kitaplarındaki içerikle) örtüşmesine ilişkin görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .243$; $p > 0.05$).

Tablo 184. Öğretmenlerin kazanımların merkezi sınavlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması t testi sonuçları

	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	84	3.39	1.01	198	1.160	.248
Erkek	116	3.21	1.10			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 2.131$; $p = .146$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bağımsız örneklem t testi sonucunda Tablo 184’de görüldüğü üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların merkezi sınavlara (OKS, SBS...) uygunluğuna ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t = 1.160$; $p = .248 > .05$).

Tablo 185 a. Öğretmenlerin kazanımların merkezi sınavlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	10.506	4	2.626	2.364	.054
Gruplar İçi	216.674	195	1.111		
Toplam	227.180	199			

Levene testine göre dağılım ($F = 2.409$; $p = .051$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre ise Tablo 185a’da görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin sosyal bilgiler programındaki kazanımların merkezi sınavlara (OKS, SBS...) uygunluğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 2.364$; $p > 0.05$). İstatistiksel olarak anlamlı sayılmasa

da bu konuda anlamlılık düzeyinin ($p = .054$) güven aralığı olarak alınan 0.05 puana olan yakınlığı nedeniyle Tablo 185b.'deki betimsel istatistiklerde de görüleceği gibi 6-10 yıl görev yapan öğretmenlerle 16-20 yıl görev yapanlar arasında 60; baştaki grub ile 21 yıl ve üstü görev yapan öğretmenler arasında ise 50 puanın üzerinde ortalama farkı, mesleki kıdem farkına göre oluşan genel eğilimi göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Tablo 185 b. Öğretmenlerin kazanımların merkezi sınavlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Görev Süresi	N	\bar{X}	SS
1-5 yıl	19	3.36	1.01
6-10 yıl	40	2.97	1.16
11-15 yıl	83	3.20	1.09
16-20 yıl	36	3.63	.99
21 yıl ve üstü	22	3.54	.80
Toplam	200	3.29	1.06

Tablo 186. Öğretmenlerin kazanımların merkezi sınavlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	4.401	4	1.100	.963	.429
Gruplar İçi	222.779	195	1.142		
Toplam	227.180	199			

Levene testine göre dağılım ($F = .538$; $p = .708$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 186'da görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal

bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların merkezi sınavlara (OKS, SBS...) uygunluğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir ($F = .963$; $p < 0.05$).

Tablo 187. Öğretmenlerin kazanımların merkezi sınavlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.818	3	.273	.236	.871
Gruplar İçi	224.192	194	1.156		
Toplam	225.010	197			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = .185$; $p = .907$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 187’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların merkezi sınavlara (OKS, SBS...) uygunluğuna ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .236$; $p > 0.05$).

Tablo 188. Öğretmenlerin programdaki kazanımların merkezi sınavlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Etkinliğe Katılma	N	Sıra Ortalaması
Hiç	61	89.75
1 kez	91	102.57
2 kez	36	100.25
3 kez ve üstü	10	128.40
Toplam	198	

Levene testine göre dağılım ($F = 2.799$; $p = .041$, $p < 0.05$) normal değildir. Anova analizinin dağılımın normalliğine olan hassasiyeti nedeniyle, Anovanın parametrik olmayan testlerdeki karşılığı olan ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden KWH testi kullanılmıştır. Analiz sonuçları χ^2 ($Sd=3$, $n= 198$) = 5.194, $p > .05$) Tablo 188'den de anlaşılacağı üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların merkezi sınavlara (OKS, SBS...) uygunluğuna yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programıyla ilgili MEB'ce düzenlenen bir etkinliğe katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 189. Öğretmenlerin kazanımların merkezi sınavlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	4.361	3	1.454	1.275	.284
Gruplar İçi	222.312	195	1.140		
Toplam	226.673	198			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = .301$; $p = .825$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 189'da görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların merkezi sınavlara (OKS, SBS...) uygunluğuna ilişkin görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.275$; $p > 0.05$).

Tablo 190. Öğretmenlerin kazanımların merkezi sınavlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.059	4	.515	.443	.777
Gruplar İçi	220.690	190	1.162		
Toplam	222.749	194			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .998$; $p = .410$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebepten dolayı tercih edilen Anova testinde Tablo 190’da görüleceği üzere sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların merkezi sınavlara (OKS, SBS...) uygunluğuna ilişkin görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .443$; $p > 0.05$).

Tablo 191. Öğretmenlerin kazanımların merkezi sınavlara uygunluğuna ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Sosyo-ekonomik Düzey	N	Sıra Ortalaması
Düşük	83	98.27
Orta	79	95.97
İyi	29	120.53
Çok İyi	9	96.28
Toplam	200	

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 3.458$; $p = .017$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bundan dolayı parametrik olmayan testlerden ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden KWH testi yapılmış, analiz sonuçlarında χ^2 ($Sd=3$, $n= 200$) = 4.687, $p > 0.05$) araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların merkezi

sınavlara (OKS, SBS...) uygunluğuna yönelik görüŖe katılma dereceleri öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 192. Öğretmenlerin kazanımların merkezi sınavlara uygunluğuna ilişkin görüŖlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.159	2	.080	.069	.933
Gruplar İçi	227.021	197	1.152		
Toplam	227.180	199			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = .236$, $sig. = .790$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 192’ de görüleceği üzere anova analiz sonuçlarına göre; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların merkezi sınavlara (OKS, SBS...) uygunluğuna ilişkin görüŖe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .069$, $p > 0.05$).

Tablo 193. Öğretmenlerin kazanımların programdaki etkinliklerle uyumuna ilişkin görüŖlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması t testi sonuçları

	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	84	3.60	.83			
Erkek	116	3.50	.88	198	.862	.390

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .458$; $p = .499$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bağımsız örneklem t testi sonucunda Tablo 193’de görüldüğü üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kazanımların programdaki etkinliklerle uyumlu olduğuna ilişkin görüŖe katılım oranları, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t = .862$, $p = .390$, $p > .05$).

Tablo 194. Öğretmenlerin kazanımların programdaki etkinliklerle uyumuna ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.506	4	.376	.496	.739
Gruplar İçi	148.089	195	.759		
Toplam	149.595	199			

Levene testine göre dağılım ($F = 1.686$; $p = .155$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre ise Tablo 194’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin sosyal bilgiler programındaki kazanımların etkinliklerle uyumlu olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .496$; $p > 0.05$).

Tablo 195. Öğretmenlerin kazanımların programdaki etkinliklerle uyumuna ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.349	4	.337	.444	.777
Gruplar İçi	148.246	195	.760		
Toplam	149.595	199			

Levene testine göre dağılım ($F = .554$; $p = .696$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 195’de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların etkinliklerle uyumlu olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir ($F = .444$; $p > 0.05$).

Tablo 196. Öğretmenlerin kazanımların programdaki etkinliklerle uyumuna ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Program Okuma	N	Sıra Ortalaması
Hiç	14	94.89
1 kez	95	108.12
2 kez	46	93.82
3 kez ve üstü	43	88.03
Toplam	198	

Puanların homojenliğini öğrenmek için yapılan Levene testine göre dağılım ($F=2.963$; $p = .033$, $p < 0.05$) normal değildir. Bu sebeple yapılan KWH testine göre Tablo 196'da görüleceği üzere analiz sonuçlarında χ^2 ($Sd=3$, $n= 198$) = 5.671, $p > 0.05$) araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların etkinliklerle uyumlu olduğuna yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 197. Öğretmenlerin kazanımların programdaki etkinliklerle uyumuna ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.625	3	.208	.276	.842
Gruplar İçi	146.264	194	.754		
Toplam	146.889	196			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .723$; $p = .539$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 197'de görüleceği üzere sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların etkinliklerle uyumlu olduğuna yönelik

görüşleri, sosyal bilgiler programı ile ilgili etkinliklere katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .276$; $p > 0.05$).

Tablo 198. Öğretmenlerin kazanımların programdaki etkinliklerle uyumuna ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.066	3	1.022	1.363	.255
Gruplar İçi	146.230	195	.750		
Toplam	149.296	198			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = .390$; $p = .760$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple tercih edilen Anova analizinin sonucuna göre Tablo 198’de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kazanımların programdaki etkinliklerle uyumlu olduğuna ilişkin görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.363$; $p > 0.05$).

Tablo 199. Öğretmenlerin kazanımların programdaki etkinliklerle uyumuna ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	4.199	4	1.050	1.383	.241
Gruplar İçi	144.262	190	.759		
Toplam	148.462	194			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 1.856$; $p = .120$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebepten dolayı tercih edilen Anova testinde Tablo 190’da görüleceği üzere sosyal

bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların programdaki etkinliklerle uyumlu olduğuna ilişkin görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.383$; $p > 0.05$).

Tablo 200. Öğretmenlerin kazanımların programdaki etkinliklerle uyumuna ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	4.519	3	1.626	2.035	.110
Gruplar İçi	145.076	196	.986		
Toplam	149.595	199			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .679$; $p = .566$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu nedenle tercih edilen Anova analizinde Tablo 200’de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kazanımların programdaki etkinliklerle uyumlu olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 2.035$; $p > 0.05$).

Tablo 201. Öğretmenlerin kazanımların programdaki etkinliklerle uyumuna ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.494	2	.247	.326	.722
Gruplar İçi	149.101	197	.757		
Toplam	149.595	199			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = .819$; $p = .442$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 201’ de görüleceği üzere anova analiz sonuçlarına göre; araştırma

kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların merkezi sınavlara (OKS, SBS...) uygunluğuna ilişkin görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .326$; $p > 0.05$).

Tablo 202. Öğretmenlerin kazanım ifadelerinin netliğine ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması t testi sonuçları

	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	84	3.45	.92	198	1.540	.125
Erkek	116	3.25	.91			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .011$; $p = .916$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bağımsız örneklem t testi sonucunda Tablo 202’de görüldüğü üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kazanımların açık seçik veya net ifade edildiğine yönelik görüşe katılım oranları, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t = 1.540$; $p = .125 > .05$).

Tablo 203. Öğretmenlerin kazanım ifadelerinin netliğine ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	4.763	4	1.191	1.418	.230
Gruplar İçi	163.792	195	.840		
Toplam	168.555	199			

Levene testine göre dağılım ($F = 2.008$; $p = .095$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre ise Tablo 203’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin sosyal bilgiler programındaki kazanımların açık seçik veya net ifade edildiğine yönelik görüşe katılma dereceleri, mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.418$; $p > 0.05$).

Tablo 204. Öğretmenlerin kazanım ifadelerinin netliğine ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.744	4	.436	.510	.729
Gruplar İçi	166.811	195	.855		
Toplam	168.555	199			

Levene testine göre dağılım ($F = .867$; $p = .485$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu nedenle yapılan Anova analizinin sonucuna göre Tablo 204’de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların açık seçik veya net ifade edildiğine yönelik görüşe katılma dereceleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir ($F = .510$; $p > 0.05$).

Tablo 205. Öğretmenlerin kazanım ifadelerinin netliğine ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.781	3	.594	.694	.557
Gruplar İçi	165.880	194	.855		
Toplam	167.662	197			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = 1.357$; $p = .257$; $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 205’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların açık seçik veya net ifade edildiğine ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .694$; $p > 0.05$).

Tablo 206. Öğretmenlerin kazanım ifadelerinin netliğine ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.526	3	.175	.205	.893
Gruplar İçi	166.121	194	.856		
Toplam	166.646	197			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .280$; $p = .840$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 206’da görüleceği üzere sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların açık seçik veya net ifade edildiğine yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programı ile ilgili etkinliklere katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .205$; $p > 0.05$).

Tablo 207. Öğretmenlerin kazanım ifadelerinin netliğine ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.516	3	.839	.986	.401
Gruplar İçi	165.926	195	.851		
Toplam	168.442	198			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = 2.189$; $p = .091$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple tercih edilen Anova analizinin sonucuna göre Tablo 207’de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kazanımların açık seçik veya net ifade edildiğine ilişkin görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .986$; $p > 0.05$).

Tablo 208. Öğretmenlerin kazanım ifadelerinin netliğine ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	4.434	4	1.108	1.296	.273
Gruplar İçi	162.561	190	.856		
Toplam	166.995	194			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 2.125$; sig. = .079, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebepten dolayı tercih edilen Anova testinde Tablo 208’de görüleceği üzere sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların açık seçik veya net ifade edildiğine ilişkin görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.296$; $p > 0.05$).

Tablo 209. Öğretmenlerin kazanım ifadelerinin netliğine ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.022	3	1.007	1.193	.314
Gruplar İçi	165.533	196	.845		
Toplam	168.555	199			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .161$; $p = .923$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu nedenle tercih edilen Anova analizinde Tablo 200’de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kazanımların açık seçik veya net ifade edildiğine yönelik görüş katılma dereceleri, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.193$; $p > 0.05$).

Tablo 210. Öğretmenlerin kazanım ifadelerinin netliğine ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.205	2	.103	.120	.887
Gruplar İçi	168.350	197	.855		
Toplam	168.555	199			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = .471$; $p = .625$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 210' da görüleceği üzere anova analiz sonuçlarına göre; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların açık seçik veya net ifade edildiğine ilişkin görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .120$; $p > 0.05$).

Tablo 211. Öğretmenlerin kazanımların sosyal bilgiler öğretmenlerince objektif anlaşılabilirliğine ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması MWU testi sonuçları

Öğretmen Cinsiyeti	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı
Kadın	84	104.07	8741.50
Erkek	115	97.03	11158.50
Toplam	199		

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 3.935$; $p = .049$, $p < 0.05$) normal değildir. Bu sebeple t testinin parametrik olmayan karşılığı kabul edilen MWU testiyle yapılan analiz sonucunda Tablo 211'de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların bütün sosyal bilgiler öğretmenlerince aynı veya benzer manada anlaşılır nitelikte olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($Z = .936$; $p = .349$, $p > 0.05$).

Tablo 212. Öğretmenlerin kazanımların sosyal bilgiler öğretmenlerince objektif anlaşılabilirliğine ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.847	4	.462	.482	.749
Gruplar İçi	185.892	194	.958		
Toplam	187.739	198			

Levene testine göre dağılım ($F = 2.139$; $p = .079$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre ise Tablo 212’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin sosyal bilgiler programındaki kazanımların bütün sosyal bilgiler öğretmenlerince aynı veya benzer manada anlaşılır nitelikte olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .482$; $p > 0.05$).

Tablo 213. Öğretmenlerin kazanımların sosyal bilgiler öğretmenlerince objektif anlaşılabilirliğine ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.652	4	.413	.431	.786
Gruplar İçi	86.086	194	.959		
Toplam	187.739	198			

Levene testine göre dağılım ($F = 1.448$; $p = .220$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu nedenle yapılan Anova analizinin sonucuna göre Tablo 213’de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların bütün sosyal bilgiler öğretmenlerince aynı veya benzer manada anlaşılır nitelikte olduğuna yönelik

görüşe katılma dereceleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir ($F = .431$; $p > 0.05$).

Tablo 214. Öğretmenlerin kazanımların sosyal bilgiler öğretmenlerince objektif anlaşılabilirliğine ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Program Okuma	N	Sıra Ortalaması
Hiç	14	102.36
1 kez	95	93.01
2 kez	45	107.61
3 kez ve üstü	43	102.13
Toplam	197	

Puanların homojenliğini öğrenmek için yapılan Levene testine göre dağılım ($F = 3.534$; $p = .016$, $p < 0.05$) normal değildir. Bu sebeple yapılan KWH testine göre Tablo 214’de görüleceği üzere analiz sonuçlarında χ^2 ($Sd=3$, $n= 197$) = 2.728, $p > 0.05$) araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların bütün sosyal bilgiler öğretmenlerince aynı veya benzer manada anlaşılır nitelikte olduğuna yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 215. Öğretmenlerin kazanımların sosyal bilgiler öğretmenlerince objektif anlaşılabilirliğine ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.233	3	.078	.080	.971
Gruplar İçi	186.985	193	.969		
Toplam	187.218	196			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .014$; $p = .998$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 215’de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların bütün sosyal bilgiler öğretmenlerince aynı veya benzer manada anlaşılır nitelikte olduğuna yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programı ile ilgili etkinliklere katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .080$; $p > 0.05$).

Tablo 216 a. Öğretmenlerin kazanımların sosyal bilgiler öğretmenlerince objektif anlaşılabilirliğine ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Hizmet İçi Kursa Katılım	N	Sıra Ortalaması
Hiç	38	114.05
1-2 kez	106	91.84
3-4 kez	38	96.41
5 kez ve daha fazla	16	123.00
Toplam	198	

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = 6.371$; $p = .000$, $p < 0.05$) normal değildir. Bu nedenle kullanılan parametrik olmayan testlerden KWH testinin sonucuna göre Tablo 216’da görüleceği üzere χ^2 ($Sd=3$, $n= 198$) = 8.672, $p < .05$ araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların bütün sosyal bilgiler öğretmenlerince aynı veya benzer manada anlaşılır nitelikte olduğuna yönelik görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Varyansların eşit olmadığı durumlarda kullanılan Tamhane’s T2 testiyle (Yazıcıoğlu, 2007: 225) yapılan analizde ise söz konusu farklılığın meslek hayatında 1-2 kez hizmet içi kursa katılmış (2.grup) öğretmenler ile 5 ve daha fazla katılmış (4.grup) öğretmenler arasında (Ortalama farklılık: -.57901; $p = .041$, $p < 0.05$) olduğu bulunmuştur. Hizmet içi kursa 5 kez ve daha fazla katılan sosyal bilgiler öğretmenleri henüz 1-2 kez katılmış olanlara göre istatistiksel olarak

anlamli bir oranda ilgili görüşe daha fazla katılmaktadırlar Böylece araştırmanın bu konuyla ilgili (denence 5.7) denencesi doğrulanmaktadır.

Tablo 216 b. Öğretmenlerin kazanımların sosyal bilgiler öğretmenlerince objektif anlaşılrlığına ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Katılım sıklığı	N	Ortalama	Standart Sapma
Hiç	38	3.78	.81
1-2 kez	106	3.35	1.04
3-4 kez	38	3.47	.95
5 ve daha fazla	16	3.93	.68
Toplam	198	3.51	.97

Tablo 217. Öğretmenlerin kazanımların sosyal bilgiler öğretmenlerince objektif anlaşılrlığına ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Bilimsel Yayın Okuma	N	Sıra Ortalaması
Hiç	44	97.34
2 ayda 1 kez	64	96.94
Ayda 1 kez	55	89.25
Ayda 2 kez ve st	23	119.13
Haftada 1 kez ve st	8	97.44
Toplam	194	

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 2.963$; $p = .021$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bu nedenle tercih edilen parametrik olmayan testlerden KWH testinin sonucuna göre Tablo 217’de görüleceği üzere χ^2 ($Sd=4$, $n= 194$) = 5.570, $p > 0.05$

araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların bütün sosyal bilgiler öğretmenlerince aynı veya benzer manada anlaşılır nitelikte olduğuna yönelik görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel olarak manidar bir farklılık arz etmemektedir.

Tablo 218. Öğretmenlerin kazanımların sosyal bilgiler öğretmenlerince objektif anlaşılabilirliğine ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Sosyo-ekonomik Düzey	N	Sıra Ortalaması
Düşük	83	101.00
Orta	78	97.42
İyi	29	107.86
Çok İyi	9	87.78
Toplam	199	

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 3.631$; $p = .014$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bundan dolayı parametrik olmayan testlerden ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden KWH testi yapılmış, analiz sonuçlarına göre χ^2 ($Sd=3$, $n= 199$) = 1.364, $p > 0.05$ araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların bütün sosyal bilgiler öğretmenlerince aynı veya benzer manada anlaşılır nitelikte olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 219. Öğretmenlerin kazanımların sosyal bilgiler öğretmenlerince objektif anlaşılabilirliğine ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Sınıftaki Öğrenci Sayısı	N	Sıra Ortalaması
20-30 öğrenci	74	93.86
30-40 öğrenci	106	103.25
40-50 öğrenci	19	105.82
Toplam	199	

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = 6.235$; $p = .002$, $p < 0.05$) normal değildir. Bu durumda tercih edilen KWH analiz sonuçlarına göre Tablo 219’ da görüldüğü gibi χ^2 ($Sd=2$, $n= 199$) = 1.661, $p > .05$ araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların bütün sosyal bilgiler öğretmenlerince aynı veya benzer manada anlaşılır nitelikte olduğuna ilişkin görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 220. Öğretmenlerin kazanımlara ulaşmada ders saatleri yeterliğine ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması t testi sonuçları

	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	84	1.97	1.19	198	-1.406	.161
Erkek	116	2.22	1.25			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 3.792$; $p = .053$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bağımsız örneklem t testi sonucunda Tablo 220’de görüldüğü üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “ Sosyal bilgiler öğretim programında uygulanan ders saatleri belirlenen hedeflere/kazanımlara ulaşmada yeterlidir.” Şeklinde ifade edilen kazanımlara ulaşmada mevcut ders saatlerinin yeterli olduğuna yönelik görüşe katılım oranları, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t = -1.406$; $p = .161$, p

>.05). Bununla birlikte öğretmenlerin araştırmada yapılandırılmış 27 görüşten en az katılım gösterdikleri görüşün ($\bar{X} = 2.12$) bu olduğu da belirtilmelidir.

Tablo 221. Öğretmenlerin kazanımlara ulaşmada ders saatleri yeterliğine ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	5.368	4	1.342	.879	.478
Gruplar İçi	297.752	195	1.527		
Toplam	303.120	199			

Levene testine göre dağılım ($F = 1.127$; $p = .345$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre ise Tablo 221’de görölmektedir ki araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin sosyal bilgiler programındaki kazanımlara ulaşmada mevcut ders saatlerinin yeterli olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .879$; $p > 0.05$).

Tablo 222. Öğretmenlerin kazanımlara ulaşmada ders saatleri yeterliğine ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.634	4	.408	.264	.901
Gruplar İçi	301.486	195	1.546		
Toplam	303.120	199			

Levene testine göre dağılım ($F = .905$; $p = .462$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu nedenle yapılan Anova analizinin sonucuna göre Tablo 222’de göröldüğu gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımlara ulaşmada

mevcut ders saatlerinin yeterli olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir ($F = .264$; $p > 0.05$).

Tablo 223. Öğretmenlerin kazanımlara ulaşmada ders saatleri yeterliğine ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.464	3	.155	.103	.958
Gruplar İçi	290.712	194	1.499		
Toplam	291.177	197			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = .991$; $p = .398$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 223’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımlara ulaşmada mevcut ders saatlerinin yeterli olduğuna ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .103$; $p > 0.05$).

Tablo 224. Öğretmenlerin kazanımlara ulaşmada ders saatleri yeterliğine ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.430	3	.477	.309	.819
Gruplar İçi	299.156	194	1.542		
Toplam	300.586	197			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .662$; $p = .576$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 224’de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımlara ulaşmada

mevcut ders saatlerinin yeterli olduğuna yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programı ile ilgili etkinliklere katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .309$; $p > 0.05$).

Tablo 225. Öğretmenlerin kazanımlara ulaşmada ders saatleri yeterliğine ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.892	3	.964	.629	.597
Gruplar İçi	298.968	195	1.533		
Toplam	301.859	198			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = 1.375$; $p = .252$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple tercih edilen Anova analizinin sonucuna göre Tablo 225’de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kazanımlara ulaşmada mevcut ders saatlerinin yeterli olduğuna ilişkin görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .629$; $p > 0.05$).

Tablo 226. Öğretmenlerin kazanımlara ulaşmada ders saatleri yeterliğine ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	6.058	4	1.515	.985	.417
Gruplar İçi	292.229	190	1.538		
Toplam	298.287	194			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .458$; $p = .766$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebepten dolayı tercih edilen Anova testinde Tablo 226'da görüleceği üzere sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımlara ulaşmada mevcut ders saatlerinin yeterli olduğuna ilişkin görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .985$; $p > 0.05$).

Tablo 227. Öğretmenlerin kazanımlara ulaşmada ders saatleri yeterliğine ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Sosyo-ekonomik Düzey	N	Sıra Ortalaması
Düşük	83	100.30
Orta	79	100.16
İyi	29	114.91
Çok İyi	9	58.94
Toplam	200	

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 3.747$; $p = .012$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bundan dolayı parametrik olmayan testlerden ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden KWH testi yapılmış, analiz sonuçlarına göre χ^2 ($Sd=3$, $n= 200$) = 7.199, $p > 0.05$) araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımlara ulaşmada mevcut ders saatlerinin yeterli olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 228 a. Öğretmenlerin kazanımlara ulaşmada ders saatleri yeterliğine ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	12.618	2	6.309	4.278	.015
Gruplar İçi	290.502	197	1.475		
Toplam	303.120	199			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = 1.968$; $p = .142$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 228a' da analiz sonuçlarına ve Tablo 228b.'deki istatistiklerde görüleceği üzere; araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerin programdaki kazanımlara ulaşmada mevcut ders saatlerinin yeterli olduğuna ilişkin görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F = 4.278$; $p < 0.05$). Farkın kaynağını bulmak için varyans dağılımının normal olduğu durumlarda tercih edilen Tukey testi neticelerine göre gruplar arasındaki manidar farklılığın 20-30 kişilik öğrenci sınıflarına ders veren öğretmenlerle (1.grup) 40-50 öğrenciye ders verenler (3.grup) arasında (Ortalama farklılık: -86771; $p = .016$) ve 30-40 öğrenciye ders veren (2.grup) öğretmenlerle yine 40-50 öğrenciye ders veren öğretmenler (3.grup) arasında (Ortalama farklılık: -84801; $p = .015$) olduğu tespit edilmiştir. Buna göre araştırmanın bu konuyla ilgili (denence 5.9) denencesi doğrulanmaktadır.

Tablo 228 b. Öğretmenlerin kazanımlara ulaşmada ders saatleri yeterliğine ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Sınıf Mevcudu	N	\bar{X}	SS
20-30 öğrenci	74	2.02	1.17
30-40 öğrenci	107	2.04	1.20
40-50 öğrenci	19	2.89	1.44
Toplam	200	2.12	1.23

Tablo 229. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde okulun fiziki şartları ve öğretim materyallerinin yeterliğine ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması MWU testi sonuçları

Öğretmen Cinsiyeti	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı
Kadın	84	97.64	8202.00
Erkek	116	102.57	11898.00
Toplam	200		

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 4.832$; $p = .029$, $p < 0.05$) normal değildir. Bu sebeple t testinin parametrik olmayan karşılığı kabul edilen MWU testiyle yapılan analiz sonucunda Tablo 229’da görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların gerçekleşmesinde görev yaptıkları okulların sahip bulunduğu fiziki şartlar ve öğretim materyallerinin yeterli düzeyde olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($Z = -.616$; $p = .538$, $p > 0.05$).

Tablo 230. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde okulun fiziki şartları ve öğretim materyallerinin yeterliğine ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Görev Süresi	N	Sıra Ortalaması
1-5 yıl	19	95.87
6-10 yıl	40	87.78
11-15 yıl	83	102.73
16-20 yıl	36	114.38
21 yıl ve üstü	22	96.52
Toplam	200	

Homojenlik kontrolü için yapılan Levene testinde dağılımın ($F = 2.774$; $p = .028$, $p < 0.05$) normal olmadığı anlaşılmıştır. Bu nedenle kullanılan KWH testinde Tablo 230'da görüldüğü gibi analiz sonuçlarında $\chi^2 (Sd= 4, n= 200) = 4.672$, $p > 0.05$) öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde görev yaptıkları okulların sahip bulunduğu fiziki şartlar ve öğretim materyallerinin yeterli düzeyde olduğuna ilişkin görüşe katılma dereceleri, mesleki kıdemlerine göre istatistiksel olarak manidar bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 231. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde okulun fiziki şartları ve öğretim materyallerinin yeterliğine ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	5.631	4	1.408	.928	.449
Gruplar İçi	295.449	195	1.518		
Toplam	301.580	199			

Levene testine göre dağılım ($F = .451$; $p = .772$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu nedenle yapılan Anova analizinin sonucuna göre Tablo 231'de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların gerçekleşmesinde görev yaptıkları okulların sahip bulunduğu fiziki şartlar ve öğretim materyallerinin yeterli düzeyde olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir ($F = .928$; $p > 0.05$).

Tablo 232 a. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde okulun fiziki şartları ve öğretim materyallerinin yeterliğine ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	15.055	3	5.018	3.445	.018
Gruplar İçi	282.622	194	1.457		
Toplam	297.677	197			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = 2.371$; $p = .072$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 232a'da görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların gerçekleşmesinde görev yaptıkları okulların sahip bulunduğu fiziki şartlar ve öğretim materyallerinin yeterli düzeyde olduğuna ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F = 3.445$; $p < 0.05$). Farkın kaynağını bulmak için varyans dağılımının normal olduğu durumlarda tercih edilen Tukey testi sonuçlarına göre gruplar arasındaki manidar farklılığın sosyal bilgiler öğretim programını hiç okumayan (1.grup) ile programı 1 kez okuyan (2.grup) arasında (Ortalama farklılık: -0.92406 ; $p = 0.040$, $p < 0.05$) olduğu tespit edilmiştir. Neticede programı bir kez okuyan öğretmenler hiç okumayanlara göre görev yaptıkları okullarının fiziki şartlarına ve öğretim materyallerinin yeterliğine daha olumlu yaklaşmaktadırlar (bknz. Tablo 232b.). Programı hiç okumayan öğretmenlerin ise okul şartlarının olumsuz olduğuna yönelik daha sık görüş beyan ettikleri anlaşılmaktadır. Böylece araştırmanın bu konuyla ilgili (denence 5.4) denencesi desteklenmektedir.

Tablo 232 b. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde okulun fiziki şartları ve öğretim materyallerinin yeterliğine ilişkin görüşlerinin program bilgisine göre karşılaştırılması betimsel istatistikler

Program Okuma	N	\bar{X}	SS
Hiç	14	1.92	.99
1 kez	95	2.85	1.20
2 kez	46	2.41	1.18
3 kez ve üstü	43	2.44	1.29
Toplam	198	2.59	1.22

Tablo 233. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde okulun fiziki şartları ve öğretim materyallerinin yeterliğine ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.637	3	.879	.581	.658
Gruplar İçi	293.706	194	1.514		
Toplam	296.243	197			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .089$; $p = .966$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 233'de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların gerçekleşmesinde görev yaptıkları okulların sahip bulunduğu fiziki şartlar ve öğretim materyallerinin yeterli düzeyde olduğuna yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programı ile ilgili etkinliklere katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .581$; $p > 0.05$).

Tablo 234. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde okulun fiziki şartları ve öğretim materyallerinin yeterliğine ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.545	3	.515	.338	.798
Gruplar İçi	297.430	195	1.525		
Toplam	298.975	198			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = .639$; $p = .591$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple tercih edilen Anova analizinin sonucuna göre Tablo 234'te görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kazanımların gerçekleşmesinde görev yaptıkları okulların sahip bulunduğu fiziki şartlar ve öğretim materyallerinin yeterli düzeyde olduğuna ilişkin görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .338$; $p > 0.05$).

Tablo 235. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde okulun fiziki şartları ve öğretim materyallerinin yeterliğine ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.627	4	.657	.427	.789
Gruplar İçi	292.521	190	1.540		
Toplam	295.149	194			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 2.230$; $p = .067$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebepten dolayı tercih edilen Anova testinde Tablo 235'de görüleceği üzere sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların gerçekleşmesinde görev yaptıkları

okulların sahip bulunduğu fiziki şartlar ve öğretim materyallerinin yeterli düzeyde olduğuna ilişkin görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .427$; $p > 0.05$).

Tablo 236 a. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde okulun fiziki şartları ve öğretim materyallerinin yeterliğine ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Sosyo-ekonomik Düzey	N	Sıra Ortalaması
Düşük	83	83.95
Orta	79	104.90
İyi	29	136.50
Çok İyi	9	98.56
Toplam	200	

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 3.152$; $p = .026$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bundan dolayı parametrik olmayan testlerden ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden KWH testi yapılmış, analiz sonuçlarına göre χ^2 ($Sd=3$, $n= 200$) = 19.837, $p < 0.05$) araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların gerçekleşmesinde görev yaptıkları okulların sahip bulunduğu fiziki şartlar ve öğretim materyallerinin yeterli düzeyde olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Farkın kaynağını bulmak için varyansların normal olmadığı durumlarda tercih edilen Tamhane's T2 testiyle yapılan analizde gruplar arasındaki manidar farklılığın düşük sosyo-ekonomik seviyedeki okullarda görev yapan (1.grup) öğretmenler ile iyi seviyedeki okullarda görev yapan (3.grup) öğretmenler arasında (Ortalama farklılık: -1.12630; $p = 000$, $p < 0.05$) ve orta sosyo-ekonomik seviyedeki okulda görev yapan (2.grup) ile yine iyi seviyedeki (3.grup) arasında (Ortalama farklılık: - .67045; $p = 0158$, $p < 0.05$) olduğu görülmüştür. Tablo 236 b incelenirse ortalamanın sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe-çok iyi düzeyde nispeten bir ortalama düşüklüğü görülüyorsa da istatistikî olarak yukarıda da görüleceği üzere manidar değildir- arttığı

görülmektedir. Netice itibarıyla öğretmenlerin okullarının fiziki şartları ve öğretim materyallerinin yeterliği ile ilgili görüşleri okullarının sosyo-ekonomik seviyeleri ile uyumludur. Böylece araştırmanın bu görüşle ilgili denencesi (denence 5.8) desteklenmektedir.

Tablo 236 b. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde okulun fiziki şartları ve öğretim materyallerinin yeterliğine ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Okul sosyo-ekonomik düzey	N	\bar{X}	SS
Düşük	83	2.25	1.18
Orta	79	2.70	1.26
İyi	29	3.37	.86
Çok iyi	9	2.55	1.23
Toplam	200	2.61	1.23

Tablo 237. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde okulun fiziki şartları ve öğretim materyallerinin yeterliğine ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	4.444	2	2.222	1.473	.232
Gruplar İçi	297.136	197	1.508		
Toplam	301.580	199			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = .391$; $p = .677$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 237’de görüleceği üzere anova analiz sonuçlarına göre; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların gerçekleşmesinde görev yaptıkları okulların sahip bulunduğu fiziki şartlar ve öğretim materyallerinin yeterli

düzye de olduğuna ilişkin görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.473$; $p > 0.05$).

Tablo 238. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde okul-aile-yönetim ve öğretmen işbirliğine ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması t testi sonuçları

	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	82	3.03	1.14	195	.011	.991
Erkek	115	3.03	1.08			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .961$; $p = .328$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bağımsız örneklem t testi sonucunda Tablo 238’de görüldüğü üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Kazanımların gerçekleşmesi için okul, aile, öğretmenler ve okul yönetimi arasında gerekli iletişim, işbirliği ve koordinasyon vardır.” şeklinde ifade edilen görüşe katılım oranları, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t = 011$; $p = 991$, $p > .05$).

Tablo 239. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde okul-aile-yönetim ve öğretmen işbirliğine ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	6.287	4	1.572	1.287	.277
Gruplar İçi	234.464	192	1.221		
Toplam	240.751	196			

Levene testine göre dağılım ($F = 1.235$; $p = .297$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre ise Tablo 239 ’da görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin sosyal bilgiler programındaki kazanımların gerçekleşmesi için okul-aile-yönetim ve öğretmenler arasında gerekli iletişim, işbirliği ve koordinasyonun var

olduğuna yönelik görüŖe katılma dereceleri, mesleki kademelerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.287$; $p > 0.05$).

Tablo 240. Öğretmenlerin kazanımların gerekleŖmesinde okul-aile-yönetim ve ğretmen iŖbirliđine iliŖkin görüŖlerinin mezuniyetlerine göre karŖılaŖtırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.314	4	.829	.670	.614
Gruplar İçi	237.437	192	1.237		
Toplam	240.751	196			

Levene testine göre dağılım ($F = 1.500$; $p = .204$, $p > 0.05$) normal ıkmıŖtır. Bu nedenle yapılan Anova analizinin sonucuna göre Tablo 240’da görüldüğü gibi araŖtırma kapsamına alınan sosyal bilgiler ğretmenlerinin programdaki kazanımların gerekleŖmesi için okul-aile-yönetim ve öğretmenler arasında gerekli iletiŖim, iŖbirliđi ve koordinasyonun var olduğuna yönelik görüŖe katılma dereceleri, mezun oldukları faklte türüne göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir ($F = .670$; $p > 0.05$).

Tablo 241. Öğretmenlerin kazanımların gerekleŖmesinde okul-aile-yönetim ve ğretmen iŖbirliđine iliŖkin görüŖlerinin program bilgisine (okuma) göre karŖılaŖtırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	7.644	3	2.548	2.106	.101
Gruplar İçi	231.104	191	1.210		
Toplam	238.749	194			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F= 1.842$; $p = .141$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 241’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların gerçekleşmesi için okul-aile-yönetim ve öğretmenler arasında gerekli iletişim, işbirliği ve koordinasyonun var olduğuna ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 2.106$; $p > 0.05$).

Tablo 242. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde okul-aile-yönetim ve öğretmen işbirliğine ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Etkinliğe Katılma	N	Sıra Ortalaması
Hiç	60	88.88
1 kez	90	102.09
2 kez	36	104.32
3 kez ve üstü	9	92.61
Toplam	195	

Levene testine göre dağılım ($F = 2.958$; $p = .034$, $p < 0.05$) normal değildir. Anova analizinin dağılımın normalliğine olan hassasiyeti nedeniyle, Anovanın parametrik olmayan testlerdeki karşılığı olan ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden KWH testi kullanılmıştır. Analiz sonuçları χ^2 ($Sd=3$, $n= 195$) = 2.802, $p > .05$) Tablo 242’den de anlaşılacağı üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların gerçekleşmesi için okul-aile-yönetim ve öğretmenler arasında gerekli iletişim, işbirliği ve koordinasyonun var olduğuna yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programıyla ilgili MEB tarafından düzenlenen bir etkinliğe katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 243. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde okul-aile-yönetim ve öğretmen işbirliğine ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.456	3	1.152	.936	.424
Gruplar İçi	236.217	192	1.230		
Toplam	239.673	195			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = .655$; $p = .581$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple tercih edilen Anova analizinin sonucuna göre Tablo 243'te görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların gerçekleşmesi için okul-aile-yönetim ve öğretmenler arasında gerekli iletişim, işbirliği ve koordinasyonun var olduğuna ilişkin görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .936$; $p > 0.05$).

Tablo 244 a. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde okul-aile-yönetim ve öğretmen işbirliğine ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	15.509	4	3.877	3.280	.013
Gruplar İçi	221.069	187	1.182		
Toplam	236.578	191			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 1.011$; $p = .403$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebepten dolayı tercih edilen Anova testinde Tablo 244'te görüleceği üzere sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların gerçekleşmesi için okul-aile-yönetim ve öğretmenler arasında gerekli iletişim, işbirliği ve koordinasyonun var olduğuna ilişkin

görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F = 3.280$; $p < 0.05$). Farkın kaynağını bulmak için varyans dağılımının normal olduğu durumlarda tercih edilen Tukey testi sonuçlarına göre gruplar arasındaki manidar farklılığın sosyal bilgiler öğretimi sahasında yayımlanan bilimsel makale veya kitapları hiç okumayan (1.grup) ile haftada 1 kez ve üstü okuyan öğretmenler (5.grup) arasında (Ortalama farklılık: -1,26136; $p = 024$, $p < 0.05$) olduğu tespit edilmiştir. Buna göre Tablo 244b'deki betimsel istatistiklerde de görüleceği gibi sosyal bilgiler öğretimi sahasındaki bilimsel yayımları takip eden öğretmenlerin görev yaptıkları okullarda öğretmenler aileler ve okul yönetimi arasındaki gerekli iletişim, işbirliği ve koordinasyonun var olduğuna yönelik görüşe katılım sıklıklarının hiç bilimsel yayım okumayan öğretmenlere göre anlamlı oranda fazla olduğu görülmektedir. Neticede araştırmanın bu konuyla ilgili (denence 5.7) denencesi doğrulanmaktadır.

Tablo 244 b. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde okul-aile-yönetim ve öğretmen işbirliğine ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Yayın Okuma	N	\bar{X}	SS
Hiç	44	2.61	1.16
İki ayda 1 kez	64	3.09	.93
Ayda 1 kez	56	3.12	1.09
Ayda 2 kez ve üstü	20	3.30	1.21
Haftada 1 kez ve üstü	8	3.87	1.35
Toplam	192	3.04	1.11

Tablo 245 a. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde okul-aile-yönetim ve öğretmen işbirliğine ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	18.883	3	6.294	5.475	.001
Gruplar İçi	221.868	193	1.150		
Toplam	240.751	196			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .870$; $p = .458$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu nedenle tercih edilen Anova analizinde Tablo 245a ve Tablo 245b.'de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların gerçekleşmesi için okul-aile-yönetim ve öğretmenler arasında gerekli iletişim, işbirliği ve koordinasyonun var olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F = 5.475$; $p < 0.05$). Farkın kaynağını bulmak için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre gruplar arasındaki manidar farklılığın düşük sosyo-ekonomik düzeydeki (1.grup) okullarda görev yapan öğretmenler ile orta sosyo-ekonomik düzeyde okullardaki (2.grup) öğretmenler arasında (Ortalama farklılık: $-.61598$; $p = .002$, $p < 0.05$) ve yine düşük sosyo-ekonomik seviyedeki okullardaki öğretmenler ile (1.grup) iyi sosyo-ekonomik seviyedeki okullarda çalışan (3.grup) öğretmenler arasında (Ortalama farklılık: $-.68233$; $p = .019$, $p < 0.05$) gerçekleştiği tespit edilmiştir. Buna göre araştırmanın bu görüşle ilgili denencesi (denence 5.8) desteklenmektedir.

Tablo 245 b. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde okul-aile-yönetim ve öğretmen işbirliğine ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Okul sosyo-ekonomik düzey	N	\bar{X}	SS
Düşük	83	2.66	1.07
Orta	79	3.27	1.07
İyi	29	3.34	.93
Çok iyi	9	3.22	1.39
Toplam	197	3.03	1.10

Tablo 246. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde okul-aile-yönetim ve öğretmen işbirliğine ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	6.441	2	3.220	2.666	.072
Gruplar İçi	234.311	194	1.208		
Toplam	240.751	196			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = 2.239$; $p = .109$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 246'da görüleceği üzere anova analiz sonuçlarına göre; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların gerçekleşmesi için okul-aile-yönetim ve öğretmenler arasında gerekli iletişim, işbirliği ve koordinasyonun var olduğuna ilişkin görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 2.666$; $p > 0.05$).

Tablo 247. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde müfettiş ve eğitim denetçilerinin rehberlik yeterliğine ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması t testi sonuçları

	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	82	2.57	1.04	195	-.730	.466
Erkek	115	2.68	1.10			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .694$; $p = .406$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bağımsız örneklem t testi sonucunda Tablo 247’de görüldüğü üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Kazanımların gerçekleşmesi için müfettişlerden ve eğitim denetçilerinden gerekli rehberlik yardımlarını yeterince almaktayız.” Şeklinde ifade edilen görüşe katılım oranları, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t = -.730$; $p = .466$, $p > .05$).

Tablo 248. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde müfettiş ve eğitim denetçilerinin rehberlik yeterliğine ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.173	4	.793	.679	.607
Gruplar İçi	224.238	192	1.168		
Toplam	227.411	196			

Levene testine göre dağılım ($F = .056$; $p = .994$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre ise Tablo 248’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin sosyal bilgiler programındaki kazanımların gerçekleşmesi için müfettişlerden ve eğitim denetçilerinden gerekli rehberlik yardımlarının yeterince alındığına yönelik görüşe katılma dereceleri, mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .679$, $p > 0.05$).

Tablo 249. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde müfettiş ve eğitim denetçilerinin rehberlik yeterliğine ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	2.895	4	.724	.619	.650
Gruplar İçi	224.516	192	1.169		
Toplam	227.411	196			

Levene testine göre dağılım ($F = .746$; $p = .562$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu nedenle yapılan Anova analizinin sonucuna göre Tablo 249’da görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların gerçekleşmesi için müfettişlerden ve eğitim denetçilerinden gerekli rehberlik yardımlarının yeterince alındığına yönelik görüşe katılma dereceleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir ($F = .619$; $p > 0.05$).

Tablo 250. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde müfettiş ve eğitim denetçilerinin rehberlik yeterliğine ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	6.387	3	2.129	1.866	.137
Gruplar İçi	217.900	191	1.141		
Toplam	224.287	194			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = 1.033$; $p = .379$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 250’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların gerçekleşmesi

için müfettişlerden ve eğitim denetçilerinden gerekli rehberlik yardımlarının yeterince alındığına ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.866$; $p > 0.05$).

Tablo 251. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde müfettiş ve eğitim denetçilerinin rehberlik yeterliğine ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.666	3	.555	.471	.703
Gruplar İçi	225.206	191	1.179		
Toplam	226.872	194			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .761$; $p = .517$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 251’de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların gerçekleşmesi için müfettişlerden ve eğitim denetçilerinden gerekli rehberlik yardımlarının yeterince alındığına yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programı ile ilgili etkinliklere katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .471$, $p > 0.05$).

Tablo 252. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde müfettiş ve eğitim denetçilerinin rehberlik yeterliğine ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	4.251	3	1.417	1.221	.303
Gruplar İçi	222.749	192	1.160		
Toplam	227.000	195			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = 1.624$; $p = .185$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple tercih edilen Anova analizinin sonucuna göre Tablo 252’de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların gerçekleşmesi için müfettişlerden ve eğitim denetçilerinden gerekli rehberlik yardımlarının yeterince alındığına ilişkin görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.221$; $p > 0.05$).

Tablo 253. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde müfettiş ve eğitim denetçilerinin rehberlik yeterliğine ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	9.276	4	2.319	2.005	.096
Gruplar İçi	216.343	187	1.157		
Toplam	225.620	191			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .364$; $p = .834$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebepten dolayı tercih edilen Anova testinde Tablo 253’de görüleceği üzere sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların gerçekleşmesi için müfettişlerden ve eğitim denetçilerinden gerekli rehberlik yardımlarının yeterince alındığına ilişkin görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 2.005$; $p > 0.05$).

Tablo 254 a. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde müfettiş ve eğitim denetçilerinin rehberlik yeterliğine ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Sosyo-ekonomik Düzey	N	Sıra Ortalaması
Düşük	80	92.96
Orta	79	105.79
İyi	29	111.36
Çok İyi	9	53.22
Toplam	197	

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 3.792$; $p = .011$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bundan dolayı parametrik olmayan testlerden ilişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden KWH testi yapılmış, analiz sonuçlarına göre χ^2 ($Sd=3$, $n= 197$) = 9.885, $p < 0.05$) araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların gerçekleşmesi için müfettişlerden ve eğitim denetçilerinden gerekli rehberlik yardımlarının yeterince alındığına yönelik görüşe katılma dereceleri öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Farkın kaynağını bulmak için varyansların normal olmadığı durumlarda tercih edilen Tamhane's T2 testiyle yapılan analizde gruplar arasındaki manidar farklılığın düşük sosyo-ekonomik seviyedeki okullarda görev yapan (1.grup) öğretmenler ile çok iyi seviyedeki okullarda görev yapan (4.grup) öğretmenler arasında (Ortalama farklılık: .73472; $p = .005$, $p < 0.05$) ve orta sosyo-ekonomik seviyedeki okulda görev yapanlar (2.grup) ile yine çok iyi seviyedekiler (4.grup) arasında (Ortalama farklılık: 1.00703; $p = .000$, $p < 0.05$) ve iyi sosyo-ekonomik düzeyde görev yapanlar (3.grup) ile çok iyi düzey okulda görev yapan öğretmenler (4.grup) arasında (Ortalama farklılık: 1.08429; $p = .001$, $p < 0.05$) olduğu görülmüştür. Tablo 254b incelenirse ortalamanın sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe artmaktadır ancak çok iyi sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda görev yapan öğretmenler kazanımların gerçekleşmesi için müfettişlerden ve eğitim denetçilerinden gerekli rehberlik yardımlarını yeterince aldıkları yönündeki görüşe diğer düzeydeki

okullarda görev yapan öğretmenlere nispetle daha az katılım göstermektedirler. Böylece araştırmanın bu görüşle ilgili denencesi (denence 5.8) desteklenmektedir.

Tablo 254 b. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde müfettiş ve eğitim denetçilerinin rehberlik yeterliğine ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması betimsel istatistikleri

Okul sosyo-ekonomik düzey	N	\bar{X}	SS
Düşük	80	2.51	1.07
Orta	79	2.78	1.09
İyi	29	2.86	1.02
Çok iyi	9	1.77	.44
Toplam	197	2.63	1.07

Tablo 255. Öğretmenlerin kazanımların gerçekleşmesinde müfettiş ve eğitim denetçilerinin rehberlik yeterliğine ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.359	2	.679	.583	.559
Gruplar İçi	226.052	194	1.165		
Toplam	227.411	196			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = .846$; $p = .431$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 255’de görüleceği üzere anova analiz sonuçlarına göre; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların gerçekleşmesi için müfettişlerden ve eğitim denetçilerinden gerekli rehberlik yardımlarının yeterince alındığına ilişkin görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .583$; $p > 0.05$).

Tablo 256 a. Öğretmenlerin kazanımların ölçülebilirlik ve değerlendirilebilirlik niteliğine ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması MWU testi sonuçları

Öğretmen Cinsiyeti	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı
Kadın	82	109.49	8978.50
Erkek	115	91.52	10524.50
Toplam	197		

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 10.381$; $p = .001$, $p < 0.05$) normal değildir. Bu sebeple t testinin parametrik olmayan karşılığı kabul edilen MWU testiyle yapılan analiz sonucunda Tablo 256a 'da ve Tablo 256b 'de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların ölçülebilir ve değerlendirilebilir nitelikte olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($Z = -2.458$; $p = .014$, $p > 0.05$). Kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre kazanımların ölçülebilirlik ve değerlendirilebilirlik nitelikte olduğuna ilişkin görüşe daha çok katılım göstermektedirler. Buna göre araştırmanın bu konuyla ilgili denencesi (denence 5.1) denencesi doğrulanmaktadır.

Tablo 256 b. Öğretmenlerin kazanımların ölçülebilirlik ve değerlendirilebilirlik niteliğine ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması betimsel istatistikler

Öğretmen Cinsiyeti	N	Ortalama	Standart Sapma
Kadın	82	3.71	.70
Erkek	115	3.43	.85

Tablo 257. Öğretmenlerin kazanımların ölçülebilirlik ve değerlendirilebilirlik niteliğine ilişkin görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.733	4	.933	1.434	.224
Gruplar İçi	124.957	192	.651		
Toplam	128.690	196			

Levene testine göre dağılım ($F = 2.417$; $p = .050$, $p \geq 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre ise Tablo 257’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin sosyal bilgiler programındaki kazanımların ölçülebilir ve değerlendirilebilir nitelikte olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.434$, $p > 0.05$).

Tablo 258. Öğretmenlerin kazanımların ölçülebilirlik ve değerlendirilebilirlik niteliğine ilişkin görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.439	4	.110	.164	.956
Gruplar İçi	128.251	192	.668		
Toplam	128.690	196			

Levene testine göre dağılım ($F = .099$; $p = .983$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu nedenle yapılan Anova analizinin sonucuna göre Tablo 258’de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların ölçülebilir ve değerlendirilebilir nitelikte olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir ($F = .164$; $p > 0.05$).

Tablo 259. Öğretmenlerin kazanımların ölçülebilirlik ve değerlendirilebilirlik niteliğine ilişkin görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	3.252	3	2.084	1.657	.178
Gruplar İçi	124.933	191	.654		
Toplam	128.185	194			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = 2.045$; $p = .109$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 259'da görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların ölçülebilir ve değerlendirilebilir nitelikte olduğuna ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.657$; $p > 0.05$).

Tablo 260. Öğretmenlerin kazanımların ölçülebilirlik ve değerlendirilebilirlik niteliğine ilişkin görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Etkinliğe Katılma	N	Sıra Ortalaması
Hiç	60	95.93
1 kez	90	99.62
2 kez	36	92.68
3 kez ve üstü	9	116.89
Toplam	195	

Levene testine göre dağılım ($F = 3.315$; $p = .021$, $p < 0.05$) normal değildir. Anova analizinin dağılımın normalliğine olan hassasiyeti nedeniyle, Anovanın parametrik olmayan testlerdeki karşılığı olan KWH testi kullanılmıştır. Analiz sonuçları χ^2 ($Sd=3$, $n=195$) = 1.885, $p > .05$) Tablo 260'dan da anlaşılacağı üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların ölçülebilir ve değerlendirilebilir

nitelikte olduğuna yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programıyla ilgili MEB tarafından düzenlenen bir etkinliğe katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 261. Öğretmenlerin kazanımların ölçülebilirlik ve değerlendirilebilirlik niteliğine ilişkin görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.776	3	.259	.389	.761
Gruplar İçi	127.713	192	.665		
Toplam	128.490	195			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = .590$; $p = .622$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple tercih edilen Anova analizinin sonucuna göre Tablo 261’de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların ölçülebilir ve değerlendirilebilir nitelikte olduğuna ilişkin görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .389$; $p > 0.05$).

Tablo 262. Öğretmenlerin kazanımların ölçülebilirlik ve değerlendirilebilirlik niteliğine ilişkin görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Bilimsel Yayın Okuma	N	Sıra Ortalaması
Hiç	44	107.82
2 ayda 1 kez	64	97.69
Ayda 1 kez	56	82.09
Ayda 2 kez ve üstü	20	100.00
Haftada 1 kez ve üstü	8	116.88
Toplam	192	

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 3.590$; $p = .008$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bu nedenle tercih edilen parametrik olmayan testlerden KWH testinin sonucuna göre Tablo 262’de görüleceği üzere χ^2 ($Sd=4$, $n= 192$) = 8.488, $p > 05$ araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların ölçülebilir ve değerlendirilebilir nitelikte olduğuna yönelik görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel olarak manidar bir farklılık arz etmemektedir.

Tablo 263. Öğretmenlerin kazanımların ölçülebilirlik ve değerlendirilebilirlik niteliğine ilişkin görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.996	3	.665	1.014	.388
Gruplar İçi	126.694	193	.656		
Toplam	128.690	196			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 1.306$; $p = .274$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu nedenle tercih edilen Anova analizinde Tablo 263’de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin kazanımların ölçülebilir ve değerlendirilebilir nitelikte olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = 1.014$; $p > 0.05$).

Tablo 264. Öğretmenlerin kazanımların ölçülebilirlik ve değerlendirilebilirlik niteliğine ilişkin görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.344	2	.172	.260	.771
Gruplar İçi	128.346	194	.662		
Toplam	128.690	196			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = .836$; $p = .435$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 264’de görüleceği üzere anova analiz sonuçlarına göre; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların ölçülebilir ve değerlendirilebilir nitelikte olduğuna ilişkin görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .260$; $p > 0.05$).

Tablo 265. Öğretmenlerin programdaki kazanımların diğer dersler ve ara disiplin hedefleriyle ilişkisine dair görüşlerinin cinsiyete göre karşılaştırılması t testi sonuçları

	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	80	3.58	.75	192	.683	.495
Erkek	114	3.50	.81			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 1.120$; $p = .291$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bağımsız örneklem t testi sonucunda Tablo 265’de görüldüğü üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin “Programda sosyal bilgiler dersi ile diğer derslerin hedefleri ve ara disiplinlere ait hedefler arasında ilişki vardır. Birbirlerini destekler niteliktedir” Şeklinde ifade edilen görüşe katılım oranları, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t = .683$; $p = .495$, $p > .05$).

Tablo 266. Öğretmenlerin programdaki kazanımların diğer dersler ve ara disiplin hedefleriyle ilişkisine dair görüşlerinin mesleki kıdemlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.536	4	.134	.212	.932
Gruplar İçi	119.634	189	.633		
Toplam	120.170	193			

Levene testine göre dağılım ($F = .296$; $p = .880$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre ise Tablo 266'da görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin sosyal bilgiler programındaki kazanımların diğer derslere ve ara disiplinlere ait hedeflerle ilişkili ve birbirlerini destekler nitelikte olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, mesleki kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .212$; $p > 0.05$).

Tablo 267. Öğretmenlerin programdaki kazanımların diğer dersler ve ara disiplin hedefleriyle ilişkisine dair görüşlerinin mezuniyetlerine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.375	4	.344	.547	.702
Gruplar İçi	118.795	189	.629		
Toplam	120.170	193			

Levene testine göre dağılım ($F = 1.610$; $p = .173$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu nedenle yapılan Anova analizinin sonucuna göre Tablo 267'de görüldüğü gibi araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların diğer derslere ve ara disiplinlere ait hedeflerle ilişkili ve birbirlerini destekler nitelikte olduğuna

yönelik görüşe katılma dereceleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık arz etmemektedir ($F = .547$; $p > 0.05$).

Tablo 268. Öğretmenlerin programdaki kazanımların diğer dersler ve ara disiplin hedefleriyle ilişkisine dair görüşlerinin program bilgisine (okuma) göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.069	3	.356	.565	.639
Gruplar İçi	118.598	188	.631		
Toplam	119.667	191			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F= 1.476$; $p = .223$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Anova analizinin sonucuna göre Tablo 268’de görülmektedir ki araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların diğer derslere ve ara disiplinlere ait hedeflerle ilişkili ve birbirlerini destekler nitelikte olduğuna ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .565$; $p > 0.05$).

Tablo 269. Öğretmenlerin programdaki kazanımların diğer dersler ve ara disiplin hedefleriyle ilişkisine dair görüşlerinin programla ilgili etkinliğe katılma durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.254	3	.085	.134	.940
Gruplar İçi	119.622	189	.633		
Toplam	119.876	192			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .328$; $p = .805$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple yapılan Anova analizine göre Tablo 269’da görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların diğer derslere ve ara disiplinlere ait hedeflerle ilişkili ve birbirlerini destekler nitelikte olduğuna yönelik görüşleri, sosyal bilgiler programı ile ilgili etkinliklere katılma durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .134$; $p > 0.05$).

Tablo 270. Öğretmenlerin programdaki kazanımların diğer dersler ve ara disiplin hedefleriyle ilişkisine dair görüşlerinin hizmet içi eğitim kursuna katılım durumuna göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.868	3	.623	.997	.395
Gruplar İçi	118.008	189	.624		
Toplam	119.876	192			

Yapılan Levene testine göre dağılım ($F = 1.672$; $p = .174$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebeple tercih edilen Anova analizinin sonucuna göre Tablo 261’de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların diğer derslere ve ara disiplinlere ait hedeflerle ilişkili ve birbirlerini destekler nitelikte olduğuna yönelik görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .997$; $p > 0.05$).

Tablo 271. Öğretmenlerin programdaki kazanımların diğer dersler ve ara disiplin hedefleriyle ilişkisine dair görüşlerinin sahayla ilgili bilimsel yayın okuma sıklığına göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	1.451	4	.363	.568	.686
Gruplar İçi	117.575	184	.639		
Toplam	119.026	188			

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = .660$; $p = .620$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Bu sebepten dolayı tercih edilen Anova testinde Tablo 271’de görüleceği üzere sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların diğer derslere ve ara disiplinlere ait hedeflerle ilişkili ve birbirlerini destekler nitelikte olduğuna ilişkin görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .568$; $p > 0.05$).

Tablo 272. Öğretmenlerin programdaki kazanımların diğer dersler ve ara disiplin hedefleriyle ilişkisine dair görüşlerinin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre karşılaştırılması KWH sonuçları

Sosyo-ekonomik Düzey	N	Sıra Ortalaması
Düşük	78	96.19
Orta	78	96.01
İyi	29	106.28
Çok İyi	9	93.50
Toplam	194	

Yapılan Levene testinde dağılım ($F = 3.087$, $\text{sig.} = .028$, $p < 0.05$) normal çıkmamıştır. Bundan dolayı parametrik olmayan testlerden ilişkisiz iki ya da daha çok

örneklem ortalamasının birbirlerinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini test eden KWH testi yapılmış, analiz sonuçlarına göre χ^2 (Sd=3, n= 194) = 1.079, $p > 0.05$) araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların diğer derslere ve ara disiplinlere ait hedeflerle ilişkili ve birbirlerini destekler nitelikte olduğuna ilişkin görüşleri, öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

Tablo 273. Öğretmenlerin programdaki kazanımların diğer dersler ve ara disiplin hedefleriyle ilişkisine dair görüşlerinin sınıf mevcudu değişkenine göre karşılaştırılması anova sonuçları

	Kareler Toplamı	sd	Kare Ortalama	F	p
Gruplar Arası	.210	2	.105	.167	.846
Gruplar İçi	119.961	191	.628		
Toplam	120.170	193			

Levene testi sonuçlarına göre dağılım ($F = 1.187$; $p = .308$, $p > 0.05$) normal çıkmıştır. Tablo 273’de görüleceği üzere anova analiz sonuçlarına göre; araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların diğer derslere ve ara disiplinlere ait hedeflerle ilişkili ve birbirlerini destekler nitelikte olduğuna ilişkin görüşleri, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($F = .167$; $p > 0.05$).

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde bulgular denencelerin ve öğretmen görüşlerinin sırasına uygun olarak tartışılıp yorumlanmıştır.

5.1. Sosyal Bilgiler 7. Sınıf Öğretim Programında Öngörülen Hedeflerin Kazandırılmasına İlişkin Olarak Elde Edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu

Araştırmada Sosyal Bilgiler 7.sınıf öğretim programındaki kazanımların gerçekleşme derecesine ait bulgular, öğrencilerin ön ve son testlerden almış oldukları başarı puanları ile elde edilmiştir. Zira bir programın başarılı sayılması hedeflerinin öğrencilere kazandırılma derecesi ile yakından ilgilidir. Program değerlendirme bir yargıda bulunma sürecidir. Araştırma ise; bu yargıda bulunabilmek için veri toplama sürecidir (Yüksel vd., 2012 : 29). Bu çerçevede araştırmacı tarafından hazırlanıp öğretmenlerle birlikte uygulanan, geçerli ve güvenilir başarı testlerinden öntestte öğrencilerin aldıkları başarı puanları toplamı $X = 4123,488$ olup, aritmetik ortalama $\bar{X} = 42,953$ dür. Son testte öğrencilerin aldıkları başarı puanları toplamı $X = 5936,448$, aritmetik ortalaması da $\bar{X} = 61,838$ olarak elde edilmiş ve her iki test arasındaki fark “t” testi ile kontrol edilip ($t = 15,846$) aynı karşılaştırma Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile de yapılmış Z puanı (- 8,360, Asymp.sig.: .000) çıkmıştır. İstatistiksel olarak bu sonuçlar programın hedefine ulaştığı veya programda öngörülen kazanımların kısmen kazandırıldığı ifade edilebilir. Erden’e (Erden, Tarihsiz: 55) göre de ön-son test deseninde “t” sonucunda “t” değeri istatistik olarak anlamlı ve fark sontest lehine ise programın başarılı olduğu söylenebilir. Bu araştırmada da ön ve son testler arasındaki fark, sontest lehine manidar olduğundan program kazanımlarının gerçekleştirildiği söylenebilir, Ancak bu gerçekleşme istenilen düzeyde değildir. Bloom’un Tam Öğrenme Modeli kıstas alınırsa hedeflerin kısmen gerçekleştirildiği söylenebilir.

Öğrencilerin ön-son testlerde almış oldukları başarı puanlarının öğretimin gerçekleşme derecesine veya kazanımların edinimine kanıt olarak gösterilebilmesi, araştırmada işe koşulan başarı testinin geçerli ve güvenilir olmasına ve programdaki kazanımların uygun ve anlaşılır biçimde ifade edilmesine bağlıdır.

Bu nedenle, anılan özelliklere sahip bulunan son testte, öğrencilerin almış oldukları başarı puanları ortalamasının $\bar{X} = 61,838$ olması, öğretimin % 61 oranında gerçekleştiği şeklinde yorumlanabilir. Aynı şekilde programda öngörülen kazanımların kazandırılma derecesi % 61'dir denilebilir.

Öğrencilerin programdaki kazanımların ortalama 0.61'ine ulaşması, başarılı bir öğretim düzeyi için yeterli değildir. Dolayısıyla Sosyal Bilgiler 7.sınıf öğretim programındaki kazanımların gerçekleşme derecesi istatistiksel olarak yeterli görünse dahi nitelikli bir öğretim etkinliğinin standartlarına göre düşünülürse kazanımların gerçekleşme düzeyi vasat veya kısmen başarılı olarak değerlendirilebilir. Çünkü bir programın başarıya ulaştığını söyleyebilmek için öğretimin gerçekleşme derecesinin % 70-80'lerde olması gerekir (Erden, Tarihsiz: 84).

5.2. Program Kazanımlarının Öğretmen Beklentilerini Karşılama Derecesine İlişkin Elde Edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu

Bir sistem olarak eğitim kazanımları gerçekleştirmek üzere kurulur. Özellikle süreç odaklı program geliştirme yaklaşımlarında süreç amaca, amaç öğrencilerin ihtiyaç ve eylemlerine göre belirlenmektedir. Dolayısıyla bu yaklaşımlarda uzman görüşünden çok öğrenci ve öğretmen görüşleri, onların duygu ve düşünceleri, kişisel tercihleri, kendileri ile ilgili algıları, programa ilişkin alınacak kararlara esas teşkil etmektedir (Erden, Tarihsiz: 5-24).

Araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı Sosyal Bilgiler Komisyonu tarafından hazırlanan Sosyal Bilgiler 7.sınıf öğretim programının kazanımlarının öğrenci, toplum ve konu alanının ihtiyaçlarına, öğretmenlerin beklentilerine ne ölçüde cevap verdiğini

kavramak için öğretmen görüşlerine başvurulmuştur. Anket ile alınan öğretmen görüşleri 27 madde halinde aşağıdaki gibi yorumlanmıştır.

1. Bir eğitim programının başarılı olması için hem genel ve özel hedeflerin kendi içinde tutarlı hem de genel hedefler ile özel hedeflerin (kazanımların) birbirleriyle tutarlı olması gerekir. Bu cümleden hareketle araştırmada Sosyal Bilgiler 7. sınıf öğretim programındaki kazanımların aynı dersin genel amaçlarına uygun olarak düzenlendiğine ilişkin görüşe yönelik öğretmenlerin % 70'i katılıyorum, % 11.5'i katılmıyorum, % 11'i kararsızım, % 6'sı kesinlikle katılıyorum % 1.5'i kesinlikle katılmıyorum şeklinde tercih göstermişlerdir. Buna göre öğretmenlerin büyük bir kısmı programdaki kazanımların programın genel amaçlarına uygun olarak düzenlendiğini düşünmektedirler. Zaten araştırmaya katılan öğretmenlerin en çok destekledikleri ikinci görüş de bu görüş olmuştur ($\bar{X} = 3.67$). Bu bulgu, sözü geçen programın uygulamadaki başarısı için son derece önemlidir. Çünkü öğretmenlerin desteklemediği veya inanmadığı bir programın uygulamada etkili olması güçtür.
2. Sosyal bilgiler programındaki kazanımların genel hedeflerle tutarlı (birbirlerini destekler) nitelikte olduğuna ilişkin görüşe, araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin % 66'sı katılıyorum, % 13,5'i kararsızım, % 12'si katılmıyorum, % 7'si kesinlikle katılıyorum, % 1'i kesinlikle katılmıyorum şeklinde yaklaşım göstermişlerdir. Buna göre öğretmenlerin % 73'ü kazanımların genel hedeflerle tutarlı olduğu kanaatini taşımaktadırlar. Nitekim “ Programdaki kazanımlar genel hedeflerle tutarlı (birbirlerini destekler) niteliktedir.” şeklinde ifadesini bulan bu görüş araştırmamızda öğretmenlerin en çok katılım gösterdikleri ilk üç görüş arasında yer almıştır ($\bar{X} = 3.66$). Genel hedefler ülkenin politik felsefesini ve okulun amaçlarını yansıtan amaçlardır. Kazanımların gerçekleşmesi bu genel hedeflerin hayata geçmesi manasına geleceğinden; kazanımlarla genel hedeflerin tutarlı olması ve bunun öğretmenlerce bilinmesi büyük önem taşımaktadır. Araştırma kapsamındaki öğretmenlerin çoğunluğunun program kazanımlarına yönelik bu konudaki olumlu görüşü önemli sayılmalıdır.

3. Programdaki kazanımların kendi içinde tutarlı birbirlerini destekler nitelikte olduğuna yönelik görüşe öğretmenlerin % 62 si katılmakta, % 16'sı kararsızlık gösterirken ; % 11.5'i katılmamakta, % 9'u kesinlikle katılmakta, % 1.5'i kesinlikle katılmamaktadır. Bu görüşte de öğretmenlerin çoğunluğunun - katılanlar ve kesinlikle katılanlar bir arada düşünüldüğünde- % 71 oranla büyük ölçüde bu görüşü destekledikleri ortaya çıkmaktadır. Kazanımların birbiriyle çelişmemesi ve aksine desteklemesi tutarlılığını gösterir. Öğretmenlerin kazanımların bu noktadaki bütüncül ve tutarlı yapısını fark etmelerinin, öğretme-öğrenme süreçlerini olumlu etkileyeceği söylenebilir.
4. Hazırbulunuşluk, olgunlaşma ve öğrenme sonucu kişinin belli davranışları yapabilecek bir düzeye gelmesidir. Bununla birlikte bireyin öğrenilecek davranışla ilgili ön bilgilere sahip olması gerekmektedir. Çünkü öğrenme birikik bir süreçtir ve her yeni öğrenme bir eskinin üzerine inşa edilir. Dolayısıyla öğrenmenin gerçekleşebilmesi için hedeflerle öğrencilerin ön bilgilerinin tutarlı olması gerekmektedir. Bu hususu belirlemeye yönelik araştırmada programdaki 17 genel amacın, öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olduğu hakkındaki görüşe öğretmenlerin % 43.5'i katılmakta, % 26'sı kararsız kalırken ; % 21.5'i katılmamakta, % 5'i kesinlikle katılmamakta, % 4'ü ise kesinlikle katılmaktadır. Dolayısıyla ilgili görüşü araştırma kapsamındaki öğretmenlerin yalnızca % 47.5'i desteklerken yarıdan çoğu bu görüşe ya katılmamakta veya kararsızlık göstermektedir. Programdaki genel amaçların öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyine uygunluğunu kuşkuyla karşılayan öğretmenler çoğunluktadır. Öğretmenlerin bu görüşü üzerinde mevcut öğrencilerin ön bilgilerine yönelik olumsuz yaklaşımlarının bir etkisi olmalıdır. Bu durum dikkat çekicidir.
5. Programdaki 39 kazanımın öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin ankette belirtilen görüşe öğretmenlerin % 48'i katılmakta, % 28.5'i kararsız kalırken; % 16.5'i katılmamakta, % 4.5'i kesinlikle katılmamakta, % 2.5'i ise kesinlikle katılmaktadır. Öğretmenlerin hemen hemen yarıya yakını

kazanımların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ya katılmamakta ya da kuşkulu yaklaşmaktadır. Bu durum, kazanımların öğretmen algısındaki yerini göstermesi açısından önemli bir sonuç sayılmalıdır. Öğretmenlerin çoğunluğu kazanımların kendi içinde tutarlılığını kabul etmekte ama öğrencinin hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğu konusunda farklı düşünmektedirler. Bu durum öğretmenlerin öğrencilerin akademik seviyeleriyle ilgili farklı ölçüt ve değerlendirmelerinin olmasına yordandır. Bu değerlendirmelerin kaynağında ise genellikle görev yapılan okulun sosyo-ekonomik çevresi yer almaktadır. Nitekim araştırmanın öğretmenlerin görüşleri üzerinde en etkili olan bağımsız değişkeninin öğretmenlerin görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyi olduğu anlaşılmıştır. (Bknz. Tablo 74a, Tablo 74b)

6. Programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına ilişkin görüş hakkında öğretmenlerin % 37'si kararsızlık gösterirken, bu görüşe % 36.5'i katılmakta, % 22'si katılmamakta, % 2'si kesinlikle katılmamakta ve % 2'si kesinlikle katılmaktadır. Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin ilgili görüşe yalnızca % 38,5'inin katılım gösterirken geri kalan % 60'nın çoğunlukla kararsız kalması ve katılmaması, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarını karşılama yönünden uygun olmadığı kanaatini taşıdıklarını göstermektedir. Öğretmenlerin bu konudaki görüşü bilimsel yayın okuma sıklığına göre değişmektedir. Sahayı yakından takip eden öğretmenler programın öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığı görüşüne daha olumlu yaklaşmaktadırlar. (Bknz. Tablo 82a, 82b) Bu görüşte kararsız oranının yüksekliği öğretmenlerin bu konu hakkında çoğunlukla bir fikre sahip olmadığını göstermektedir.
7. Programdaki kazanımların öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlandığına ilişkin görüşe öğretmenlerin % 51.5'i katılmakta, % 26.5'i kararsız kalırken; % 15'i katılmamakta, % 4'ü kesinlikle katılmakta, % 2.5'i kesinlikle katılmamaktadır. Buna göre öğretmenlerin yarıdan fazlası sosyal bilgiler programındaki kazanımları öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine

uygunluğu açısından yeterli bulmaktadır denilebilir. Ancak kararsızların oranı da azımsanmamalıdır. Ayrıca bu görüş öğretmenlerin cinsiyetine ve bilimsel yayın okuma sıklığına göre değişmektedir. Kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre ; ayda iki kez bilimsel yayın okuyanlar bir kez okuyanlara göre söz konusu görüşe katılma oranları daha yüksek seyretmektedir. (Bknz. Tablo 85, 91a) Erkek öğretmenlerin toplumsal ihtiyaçlara yönelik kaygılarının bu husustaki görüşleri üzerinde etkili olduğu söylenebilir.

8. Hedefler öğrencilerin buldukları dönemdeki gelişim özelliklerine ters düşmemelidir. Öğretim programının başarısı önemli ölçüde buna bağlıdır. Kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeyleri dikkate alınarak seçildiğine yönelik ankette yer alan görüşe öğretmenlerin % 43.5'i katılmakta, % 33.5'i kararsız kalırken; % 16.5'i katılmamakta, % 3.5'i kesinlikle katılmakta, % 2.5'i kesinlikle katılmamaktadır. Kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişimine uygunluğu görüşünü öğretmenlerin % 47'si desteklerken geri kalan % 53'ü kuşkulu bulmaktadır. Bu rakam öğretmenlerin çok önemli bir oranının kazanımların çocukların fiziksel gelişimine uygun olmadığı kanaatine yakın durduklarının işareti olarak kabul edilebilir. Özellikle Eğitim Fakültesi Tarih mezunu öğretmenler diğer fakülte mezunu öğretmenlere göre bu görüşe daha az katılım göstermektedirler (Tablo 96a, 96b). Buna karşın hizmet içi kursa 5 kez ve daha fazla katılmış tecrübeli öğretmenlerin kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygun olduğu görüşünü en çok destekleyen grup olması, program hakkında bilgi sahibi öğretmenlerin bu görüşe daha olumlu yaklaştığını göstermektedir. Kararsızların oranı göz önünde bulundurulursa öğretmenlerin bu konuda açık bir fikir sahibi olmadıkları görülebilir.
9. Programdaki kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeyleri dikkate alınarak seçildiğine ilişkin görüşe öğretmenlerin % 46'sı katılmakta, % 29'u kararsız kalmakta, % 16.5'i katılmamakta, % 5'i kesinlikle katılmakta, % 3'ü kesinlikle katılmamaktadır. Buna göre öğretmenlerin yarısından fazlası kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygun olduğu kanaatini taşımaktadırlar. Bununla birlikte kararsızların % 29 gibi büyük bir orana sahip olması da dikkat çekicidir. . Ayda iki kez ve üstü bilimsel yayın takip eden

öğretmenlerin sahaya olan hâkimiyetlerinin nispeten fazla olması nedeniyle programdaki kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygun olduğuna yönelik görüşe katılma oranları fazladır (Bknz. Tablo 109a. 109b.). Bu görüşte de sahayı yakından takip eden öğretmenler kazanımları öğrencilerin zihinsel gelişim düzeyine uygun bulurken yine önemli oranda öğretmen kararsız kalmakta azımsanamayacak bir oran da aksi yönde düşünmektedir. Ulaşılan bu bulgu öğretmenlerin gerek ilgili program ve gerekse gelişim psikolojisi alanında yardıma gereksinimleri olduğunu göstermektedir.

10. Anlamalı öğrenme kuramcılarında Ausubel'in 1960'lı yıllarda vurguladığı gibi birey kendisi için gerekli olduğuna inandığı ve kendisi için anlamlı gördüğü bilgi ve becerileri kazanabilir. Yoksa öğrenme güçlüğü çekecek veya ezberleme yoluna gidecektir. Araştırmada kazanımların öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun, öğrenciler için anlamlı olduğuna yönelik ankette yer alan görüşe öğretmenlerin % 42'si katılmakta, % 29.5'i kararsız kalmakta, % 19.5'i katılmamakta, % 4.5'i kesinlikle katılmakta, %3.5'i kesinlikle katılmamaktadır. Dolayısıyla ilgili görüşü araştırma kapsamındaki öğretmenlerin yalnızca % 46.5'i desteklerken yarıdan çoğu bu görüşe ya katılmamakta veya kararsızlık göstermektedir. Neticede öğretmenlerin çoğunluğu kazanımların öğrenci için anlamlılığını şüpheyle karşılamaktadır. Bu görüşte öğretmenlerin önemli oranda kazanımların öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun ve anlamlı olmadığı yönünde benzer düşündüklerini göstermektedir. Söz konusu bulguda herhangi bir bağımsız değişkenin etkili olmaması öğretmenlerin kazanımların anlamlılığı ve öğrenciye göreliğiyle ilgili olarak kuşklarının haklı olabileceğini ortaya koymaktadır.

11. Kazanımların toplumun ihtiyaçlarının yanı sıra bireylerin de temel ihtiyaçlarını karşılaması gerekir. Eğitim bireye bir kazanç sağlamazsa bireylerin eğitim kurumlarına devam etme istekleri ve güdeleri azalır ki bu da programın başarısız olmasına yol açar (Erden, Tarihsiz: 25). Tolman'ın İşaret Gestalt kuramında da vurguladığı gibi "Davranış, organizmanın ulaşmak istediği amaç tarafından yönlendirilir". Eğitimle kazandırılacak amaçlar, öğrencinin amaçlarıyla tutarlı olduğu, öğrencinin gereksinimlerini karşıladığı ölçüde,

öğrencinin öğrenme çabasını sürdürmesini sağlayacaktır (Akt. Senemoğlu, 2004: 212). Araştırmada programdaki kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüş hakkında öğretmenlerin % 38'i kararsız kalmakta, ilgili görüşe % 32.5'i katılmakta, % 22.5'i katılmamakta, % 4'ü kesinlikle katılmamakta, % 3'ü kesinlikle katılmaktadır. Buna göre öğretmenlerin % 64.5'i kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun olmadığı kanaatine yakındırlar. Bu sonuç öğretmenlerin programdaki kazanımlar ile öğrencilerin kendi amaçları arasında bir uyumluluğun olmadığı yönünde düşündüklerine yorulabilir. Bu görüşte herhangi bir bağımsız değişkenin etkili olmaması da göstermektedir ki kazanımların öğrencilerin amaçlarına uygunluğu hakkında öğretmenlerin geçerli argümanları olabilir.

12. Kazanımlar hazırlanırken öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alındığına ilişkin ankette yer alan görüşe öğretmenlerin % 36.5'i katılmamakta, % 29'u kararsız kalmakta, % 25'i katılmakta, 6.5'i kesinlikle katılmamakta, % 5'i kesinlikle katılmaktadır. “ Kazanımlar hazırlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmıştır.” Şeklinde ifade edilen bu görüş, ankette öğretmenlerin en az katılım gösterdikleri görüşler arasında yer almıştır ($\bar{X} = 2.75$). Bu görüşe katılmayanların oranı toplamda % 43 yapmakta ve kararsızlar da bu orana dahil edildiğinde araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin 72'sinin sosyal bilgiler programındaki kazanımları öğrencilerin bireysel farklılıklarına olan dikkati açısından yetersiz buldukları yorumuna ulaşılabilir. Çağdaş eğitim programları bireysel farklılıklara olan dikkatiyle öne çıkmaktadır. Ulaşılan bu bulgu SBÖP'ün bireysel farklılıklara daha uygun olarak düzenlenmesi gerektiğini ortaya çıkarmaktadır.

13. Eğitim kurumlarının en önemli işlevi toplumun bütünlüğünü koruyan ve toplumun devamını sağlayacak bireyler yetiştirmektir. Bu nedenle eğitim programlarının hedefleri toplumun özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun olması gerekmektedir. Araştırmada kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun olduğuna yönelik görüşe öğretmenlerin % 45.5'i katılmakta, % 24.5'i kararsız kalmakta, % 20.5'i katılmamakta, % 5'i kesinlikle katılmakta, % 4.5'i kesinlikle katılmamaktadır. Sonuçta öğretmenlerin yarıdan fazlası kazanımların

toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun olduğu kanaatini taşıtmaktadırlar. Ancak ğretmenlerin % 25'i aksi yönde düşünmektedirler. Kararsızların oranı ise hemen bu rakama yakınlığıyla dikkat çekmektedir. Öğretmenlerin dörtte biri kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına cevap veremediğini düşünmektedir. Bu sonuçla öğretmenlerin bir kısmının programdan, daha fazla toplumsal görev bekledikleri yorumuna ulaşılabilir. Bu beklenti normal kabul edilmelidir.

14. Bir programın etkili olması ve hedeflerine ulaşabilmesi için toplumun inançları, değerleri ve felsefi sayıltılarına uygun olması gerekir. Aksi takdirde eğitim kurumlarından mezun olan kişiler gerçek manada toplumsallaşamaz (Erden, Tarihsiz : 25). Araştırmada programdaki kazanımların toplumun inanç ve değerlerine uygun olduğuna ilişkin görüşe öğretmenlerin % 55'i katılmakta, % 21'i kararsız kalmakta, % 12.5'i kesinlikle katılmakta, % 8.5'i katılmamakta, % 2'si kesinlikle katılmamaktadır. Neticede ğretmenlerin % 67.5'i ilgili görüşü desteklemektedir. Nitekim ankette “ Kazanımlar toplumun inanç ve değerlerine uygundur ” şeklinde ifade edilen bu görüş araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin en çok destekledikleri görüş olmuştur ($\bar{X} = 3.68$). Madde 13'teki bulguyla beraber düşünüldüğünde öğretmenler, program kazanımlarını toplumun değer ve inançlarına uygun bulmakta ancak toplumun beklenti ve ihtiyaçlarını karşılama noktasında yeterli bulmamaktadır. Öğretmenlerin programdan yalnızca reaksiyoner bir muhafazakarlık değil ; aksiyoner bir ilerici alt yapıyı oluştırmaya yönelik olmasını da beklediği çıkarımı yapılabilir.

15. Eğitim programlarının, uygulandığı ülkenin tamamında belli bir standartı taşıması toplumun bütünlüğü ve devamı açısından bir zorunluluk olduğu açıktır. Ancak ğretim ilkelerinin-hususan yakından uzağa, bilinenden bilinmeyene ilkelerinin- ve yerel şartların dikkate alınmasının başarıyı arttırmadaki rolü yadsınamaz. Dolayısıyla yerel ve bölgesel özelliklerin, alternatiflerin dikkate alınması ğretim programlarının hem esnekliğini artıracak hem de zenginleştirecektir. Nitekim sosyal bilgiler programının 17 genel amacının 6.sı “ğrencilerin yaşadığı çevrenin ve dünyanın özelliklerini tanıyarak, insanlar ve doğal evre arasındaki etkileşimi açıklaması” gerektiği üzerinedir (MEB 2005).

Araştırmada kazanımlar hazırlanırken yerel ve bölgesel özelliklerin dikkate alındığına ilişkin görüşe araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin % 33.5'i katılmamakta, % 28.5'i katılmakta, % 27.5'i kararsız kalmakta, % 8'i kesinlikle katılmamakta, % 2.5'i kesinlikle katılmaktadır. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun kazanımlarda yerel ve bölgesel özelliklerin dikkate alınmadığı yönünde düşündükleri söylenebilir. Kadın öğretmenler "kazanımlarda yerel ve bölgesel özellikler dikkate alınmıştır" şeklinde ifade edilen görüşe erkek öğretmenlerden anlamlı derecede farklı ve fazla olarak katılmaktadırlar. Araştırmaya katılan öğretmenlerden mesleğinde 10.yılını çalışan orta sosyo-ekonomik düzeyde merkezi bir okulda görev yapan bir sosyal bilgiler öğretmeni şunları yazmaktadır : "*...program hazırlanırken Türkiye'nin bütün okulları, bütün öğrenciler aynı seviyede düşünülmüş. Ama her okulun şartları aynı değil, örneğin merkezi okulda çalışmamıza rağmen gerekli teknolojik donanımımız yok ...*" yerelleştirme son yılların öne çıkan bir olgusu olarak oldukça tartışmalı bir konudur. Kimisi yerelleşmenin bir zenginlik olduğunu savunurken kimisi ulusal bütünlüğe zarar verecek sakıncalı bir gelişme olarak görmektedir. Milli kaygıları dikkate alarak ancak sosyolojik zemine dayalı olarak biçimlenecek bir programın, bütünsel amaçlarını bozmadan yerel özelliklere esneklik tanınması çağdaş ve gerçekçi bir yaklaşımdır olacaktır.

- 16.** Hedeflerin kapsamla tutarlı olması için kapsamla ilgili tüm önemli davranışları içermesi beklenir. Bunun için hedefler arasında konu alanında yer alan temel kavramlara, ilke, yöntem ve bilgilere yer verilmesi gerekir. Bu sebepten dolayı araştırmada yer alan sosyal bilgiler programındaki kazanımların, sahanın temel kavram ilke, yöntem ve bilgilerini kapsadığına yönelik görüşe öğretmenlerin % 58.5'i katılmakta, % 18.5'i kararsız kalmakta, % 13'ü katılmamakta, % 8'i kesinlikle katılmakta, % 2'si kesinlikle katılmamaktadır. Öğretmenler % 66.5 gibi bir oranla kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsadığı kanaatini taşımaktadır. Kadın öğretmenler bu görüşe daha fazla katılmaktadırlar. Öğretmenlerin yüzde yetmişe yakınının bu görüşü desteklemesi program kazanımlarının sahanın temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini önemli oranda taşıdığına göstergesi sayılabilir.

17. Eğitim programında yer alan bilişsel, psiko-motor ve duyuşsal hedefleri kapsamdan bağımsız düşünmek mümkün değildir. Hatta Tyler ve Ertürk gibi bazı eğitimciler programın kapsam boyutunu hedeflerle birlikte ele almışlardır. (Erden, tarihsiz: 27) Bu nedenle hedefler değerlendirilirken hedeflerin konu alanının özelliklerine ve kapsamla örtüşüp örtüşmediğine bakmak gerekir. Araştırmada kazanımların ders konularıyla (ders kitaplarındaki içerikle) örtüştüğüne dair görüşe öğretmenlerin % 52.5 katılmakta, %19.5 katılmamakta, % 16 kararsız kalmakta, % 8.5 kesinlikle katılmakta, % 3 kesinlikle katılmamaktadır. Öğretmenlerin % 61'i sosyal bilgiler programındaki kazanımların ders konularıyla örtüştüğü veya tutarlı olduğu kanısını taşımaktadırlar. Bu sonuç , yukarda 16. maddede belirtilen, öğretmenlerin kazanımların sahanın temel kavramlarını içerdiğine ilişkin görüşe olan katılımıyla da tutarlıdır. Öğretmenlerin kazanımlarla ders konuları arasında bir çelişki görmemesi programın doğru olarak yürütülmesinde önemlidir. Söz konusu bulgu programın işevuruk ve uygulanabilir olduğunu göstermektedir.
18. Amaç, içerik, öğretme-öğrenme durumları ve sınama durumları arasında sürekli bir etkileşim olarak tanımlanan program geliştirme disiplininin gösterdiği gibi ölçme ve değerlendirme (sınavlar) özellikle günümüzde öğretim programlarını etkileyen çok önemli bir unsur haline gelmiştir. Öğrencilerin bir üst eğitim kurumuna gitmeleri için merkezi sınavlar hayati önem taşımaktadır. Bu nedenle programların ve onun en mühim ögesi kazanımların gerçekleşebilmesi merkezi sınavlara uygun olmasını gerektirmektedir. Araştırmada sosyal bilgiler programındaki kazanımların merkezi sınavlara (OKS, SBS...) uygun olduğuna ilişkin görüşe araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin % 46.5'i katılmakta, %23.5'i katılmamakta, % 17'si kararsız kalmakta, % 8'i kesinlikle katılmakta, % 5'i ise kesinlikle katılmamaktadır. Buna göre öğretmenlerin % 54.5'i kazanımları merkezi sınavlara uygun bulurken % 28.5'i gibi azımsanmaması gereken bir oranı da uygun bulmamaktadır. Araştırmaya katılan bazı öğretmenlerin de etkinliklerin ve ders konularının SBS sorularıyla örtüşmediğini, ders kitaplarında bulunmayan konuların merkezi sınavlarda çıkabildiğini iddia ettikleri de ayrıca belirtilmelidir. Ders kazanımlarının merkezi sınavlara uygunluğu konusunda

öğretmenlerde ciddi bir görüş ayrılığı görülmektedir. Bu bulgu devlet okullarının veli veya öğrenciler gibi merkezi sınavlara önem vermediğinin bir işareti kabul edilmelidir. Devletin sonuçlarına çok önem verdiği ve buna göre işlem yaptığı ama okullarının az önem verdiği böylesi bir sınav durumu veli ve öğrencinin amaçlarıyla okulun amaçlarını çatışma durumuna düşürmektedir. Böylesi bir atmosferde muhtemelen okullar Amerikalı eğitimci Randall Collins'in ifadesiyle "akıl dışı diploma savaşının verildiği yerler"e dönüşme tehlikesini taşımaktadır.

19. Kazanımların programdaki etkinliklerle uyumu, başarılı bir programın ön şartlarından sayılmalıdır. Yeni sosyal bilgiler programının en önemli farkı; programın vizyonuna ait temel öğelerin uygulanan etkinlikler içerisinde öğrenenlere beceri ve değer olarak kazandırılmasının amaçlanmış olmasıdır (Yazıcı, 2008: 23). Araştırmada sosyal bilgiler programındaki kazanımların programdaki etkinliklerle uyumlu olduğuna yönelik görüşe öğretmenlerin % 59.5'i katılmakta, %19.5'i kararsız kalmakta, % 13'ü katılmamakta, % 6'sı kesinlikle katılmakta, % 2'si kesinlikle katılmamaktadır. Öğretmenlerin % 65.5'i kazanımların programdaki etkinliklerle uyumlu olduğu kanaatini taşımaktadır. Öğretmenlerin etkinliklerin kazanımlarla uyumlu olduğunu düşünmeleri etkinliklerin gereğinin bilinciyle hareket etmelerine ve öğretme-öğrenme süreçlerinde etkinlikleri ihmal etmemesini sağlar. Bu konuda öğretmenlerde bir fikir ayrılığı olmaması olumlu bir sonuç sayılmalıdır.

20. İyi bir öğretim programında hedef cümleleri öğretim süreci sonunda öğrenciye kazandırılması istenen özellikleri açıkça ifade etmelidir. Davranış ifadeleri açık seçik ve anlaşılır olmalıdır. Yani davranış ifadesinden herkes aynı anlamı çıkarmalıdır (Sönmez, 2009: 49). Bu cümleden hareketle araştırmada yer verilen programdaki kazanımların, rahatça anlaşılabilir şekilde açık-seçik veya net ifade edildiğine ilişkin görüşe öğretmenlerin % 52'si katılmakta, % 24'ü kararsız kalırken; % 17.5'i katılmamakta, %3.5'i kesinlikle katılmamakta, % 3'ü kesinlikle katılmaktadır. Neticede öğretmenlerin % 55'i kazanım ifadelerinin açık-net olduğunu düşünmektedir. Kazanım ifadelerinin açık olarak

anlaşılması, doğru olarak gerçekleşmesi için ön şartlardan biridir. Öğretmenlerin yarıdan fazlası kazanım ifadelerinin açık-seçik net ifade edildiğini düşünmektedir. Ancak bu yeterli bir sonuç değildir. Üstelik öğretmenlerin % 21'i tam aksi yönde düşünmektedir. Öğretmenlerin bu görüşlerinin bağımsız değişkenlerden etkilenmemiş olması da kazanımların açık-seçikliğiyle ilgili olarak kuşkuların artmasına ayrıca katkı sağladığı düşünülebilir.

21. Programdaki kazanım ifadelerinden herkesin aynı anlamı çıkarması, sübjektiflikten uzaklaşarak istenilen standartın sağlanmasında büyük önem taşımaktadır. Araştırmada kazanımların bütün sosyal bilgiler öğretmenlerince aynı veya benzer manada anlaşılır nitelikte olduğuna yönelik görüşe araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin % 54.5'i katılmakta, % 17.5'i kararsız kalmakta, % 15'i katılmamakta, % 9'u kesinlikle katılmakta, % 3.5'i kesinlikle katılmamaktadır. Neticede öğretmenlerin % 63.5'i sosyal bilgiler programdaki kazanımların bütün öğretmenlerce aynı veya benzer manada anlaşıldığı kanaatini taşımaktadır. Bu görüş araştırmaya katılan öğretmenlerce önemli oranda ($\bar{X} = 3.50$) desteklenmiştir (Bknz. Çizelge 3). Kazanımların açıklığıyla ilgili evvelki konuya göre bu görüşe öğretmenlerin daha çok katılım gösterdiği görülmektedir. Bloom taksonomisinden uzaklaşıldığı ve nispeten kısa sürede hazırlanan son programın kazanımlarının objektif olarak anlaşılması noktasında % 63.5 iyi bir rakam olarak kabul edilmesi gerekir. Programı yakından tanıyan öğretmenler bu görüşü daha çok desteklemektedir. Nitekim hizmet içi kursa 5 kez ve daha fazla katılan sosyal bilgiler öğretmenleri ilgili görüşe henüz 1-2 kez katılmış olanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir oranda daha fazla katılmaktadırlar (Bknz. Tablo 216).

22. Kazanımlara ulaşmada sosyal bilgiler öğretim programında uygulanan ders saatlerinin yeterli olduğuna yönelik ankette yer alan görüş araştırma kapsamına alınan öğretmenlerce en çok reddedilen görüş olmuştur. Bu görüşe öğretmenlerin % 43'ü kesinlikle katılmakta, % 26.5'i katılmamakta, % 18.5'i katılmakta, % 9'u kararsız kalmakta, % 3'ü kesinlikle katılmaktadır. Buna göre öğretmenlerin % 69.5'i ders saatlerinin yetersiz olduğunu düşünmektedir.

Kararsızlar da hesaba katılırsa öğretmenlerin % 80'e yakını mevcut ders saatlerini kazanımların gerçekleşmesine engel olarak görmektedir. İlgili görüş araştırmamızda öğretmenlerin en az katılım gösterdiği ($\bar{X} = 2.12$) görüş olmuştur. Araştırmanın birinci önerisine de kaynaklık eden bu bulgu sahada yapılan başka araştırmalarda da doğrulanmaktadır. Öğretmenlerin ezici bir çoğunluğuna göre mevcut haftalık 3 ders saati program kazanımlarının gerçekleşmesi için yeterli değildir. MEB uzmanlarına göre mevcut ders saati yeterli bulunsa ve kuramsal olarak doğru dahi olsa öğretmenlerin bu husustaki olumsuz görüşü programın uygulanmasında akasaklıklara yol açabilecektir.

23. Kazanımların gerçekleşmesinde okulun sahip olduğu fiziki şartlar ve öğretim materyallerinin programın başarısını etkileyecek derecede belirleyici ve önemli olduğu açıktır. Ankette “Kazanımların gerçekleşmesinde okulun sahip olduğu fiziki şartlar ve öğretim materyalleri yeterli düzeydedir” şeklinde ifadesini bulan; Araştırmanın mahalli özelliklere odaklanan ancak bulgularıyla genel fikirler de verebileceği umulan bir önermesi kabul edilebilecek bu görüşe öğretmenlerin % 30'u katılmakta, % 30'u katılmamakta, % 23'ü kesinlikle katılmamakta, % 13.5'i kararsız kalmakta, % 3.5'i kesinlikle katılmaktadır. Sonuçta öğretmenlerin % 53'ü görev yaptıkları okulların fiziki şartları ve öğretim materyallerinden memnun değildir denilebilir. Bu durum araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin görev yaptıkları okulların % 42'sinin düşük, % 38.5'inin orta düzey ve yalnızca % 19.5'inin iyi ve çok iyi sosyo-ekonomik düzeyde oldukları düşünüldüğünde normal karşılanmalıdır (Bknz. Tablo 14). Öğretmenlerin yarıdan fazlasının okullarının fiziki şartlarından ve öğretim materyali sıkıntısından şikayetçi olması program teorisini doğrudan ilgilendirmeyen ama ihmal edilmemesi gereken çok önemli bir bulgudur.

24. İletişim süreci insan davranışını değiştirmek, kişiler ve gruplar arası ilişkiler geliştirmek ve etkili bir koordinasyon sağlamak amacı ile kullanılır. Bir örgütün iletişim örüntüsünün sağlam olması kararların zamanında yerine gitmesini ve uygulanmasını sağlar (Erden, Tarihsiz: 40). Öğrenmenin temelinde iyi bir iletişim vardır. Araştırmada “Kazanımların gerçekleşmesi için okul, aile, öğretmenler ve okul yönetimi arasında gerekli iletişim, işbirliği ve

koordinasyon vardır” şeklinde ifade edilen görüşe öğretmenlerin % 35’i katılmakta, % 29,5’i katılmamakta, % 20’si kararsız kalmakta, % 7.5’i kesinlikle katılmamakta, % 6.5’i kesinlikle katılmaktadır. Öğretmenlerin % 41,5’i okul-aile arasında gerekli iletişim ve koordinasyonun var olduğu kanaatindedir. Bununla birlikte öğretmenlerin % 37’si aksi yönde fikir taşımaktadır. Kararsız oranıyla birlikte düşünüldüğünde % 57 gibi büyük bir oranda öğretmenler bu görüşe soğuk bakmaktadırlar. Araştırmada orta çıkan bu sonuç okullarda olması gereken aile ve öğretmenler arasındaki iletişim ve koordinasyonun mevcudiyeti hakkında fikir veren önemli bir ipucu sayılabilir. Eğitim ilgili herkesin sürece dahil edildiği ve işbirliğini zorunlu kılan bir olgudur. Eğitim programlarının gerçekçi olarak uygulanması ilgili paydaşların katılımıyla mümkündür. Öğretmenlerin yüzde 60’a yakınının mevcut olmadığını belirttiği söz konusu durum oldukça düşündürücü ve kaygı vericidir.

25. Araştırmada “Kazanımların gerçekleşmesi için müfettişlerden ve eğitim denetçilerinden gerekli rehberlik yardımlarını yeterince almaktayız.” Şeklinde ifade edilen görüşe araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin % 33.5’i katılmamakta, % 24.5’i kararsız kalmakta, % 23’ü katılmakta, % 15’i kesinlikle katılmamakta, % 2.5’i kesinlikle katılmaktadır. Öğretmenlerin % 48.5’i bu görüşe katılmamakta, kararsızlarla birlikte düşünüldüğünde % 73 gibi bir oranla müfettişlerden rehberlik yardımın yeterince aldıkları yönündeki görüşe kuşkulu bakmaktadırlar. Nitekim ilgili görüş öğretmenlerin en az destekledikleri üç görüşten biridir ($\bar{X} = 2.63$). Ulaşılan bu son derece önemli olan bulgu yalnızca sosyal bilgiler öğretimi ve program geliştirme alanına değil, Türk eğitim sisteminin en büyük problemlerinden birine ; eğitim denetimi ve teftiş sorununun ağırlığına işaret etmektedir.

26. Kazanımların ölçülebilir, değerlendirilebilir nitelikte olduğuna dair görüşe öğretmenlerin 57.5’i katılmakta, % 22’si kararsız kalmakta, % 13 katılmamakta, % 5.5’i kesinlikle katılmakta, % 5’i kesinlikle katılmamaktadır. İlgili görüşe katılanlar ve kesinlikle katılanlar bir arada ele alındığında öğretmenlerin % 63’ü kazanımların ölçülebilir ve değerlendirilebilir olduğu kanaatindedirler. Kaldı ki bu görüş öğretmenlerin ankette yer alan 27 görüş içerisinde en çok katılım

gösterdiği 6. görüş olmuştur ($\bar{X} = 3.55$). Kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre kazanımların ölçülebilirlik ve değerlendirilebilirlik nitelikte olduğuna ilişkin görüşe daha çok katılım göstermektedirler (Bknz. Tablo 256a, 256b). Öğretmenlerin çoğunluğu kazanımların ölçülebilir olduğunu düşünmektedir. Sosyal bilgiler dersinin sınav durumları ögesine öğretmenlerin daha olumlu yaklaştığını gösteren bu bulgu, programın gerçekleşmesinde sınav durumlarına yönelik öğretmen algısını göstermesi bakımından önemlidir.

27. Yenilenen Sosyal Bilgiler programında üç şekilde ilişkilendirme yapılmıştır. İlki üniteler arasında, ikincisi Matematik, Türkçe ve Fen Bilgisi gibi diğer dersler arasında ve üçüncü ilişkilendirme ara disiplin kazanımlarıyla sosyal bilgiler kazanımları arasındadır (Yazıcı, 2008: 31). Araştırma anketinde “Programda sosyal bilgiler dersi ile diğer derslerin hedefleri ve ara disiplinlere ait hedefler arasında ilişki vardır, birbirlerini destekler niteliktedir” şeklinde yer alan bu konudaki görüşe öğretmenlerin % 56’sı katılmakta, % 25.5’i kararsız kalmakta, % 10.5’i katılmamakta, % 4.5’i kesinlikle katılmakta, % 1’i kesinlikle katılmamaktadır. Buna göre öğretmenlerin % 60.5’i ilgili görüşü desteklemektedir. Disiplinler arası ilişkilendirme son yıllarda bilim ve eğitimde öne çıkan gelişmelerden biridir. Bu gelişme sosyal bilgiler programına da yansıtılmıştır. Öğretmenlerin yarısından fazlasının bunun farkında olması önemlidir ancak yeterli değildir. Programda yapılan ilişkilendirmenin öğretme-öğrenme sürecinde yaşama geçmesi için evvela öğretmenlerce bunun iyi anlaşılması gerekmektedir. Kararsız öğretmenlerin beşte bir oranındaki büyüklüğü ve yüzde 11.5’nin aksi yönde düşünmesi ; sosyal bilgiler öğretmenlerin hala üçte birinin program bilgisinin yeterli olmadığını ve program seminerlerine gereksinimleri olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

5.3. Kazanılmış Davranışların Unutulmaya Karşı Dirençliliğine İlişkin Olarak Elde Edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu

Araştırmada, 7.sınıf öğrencilerinin program sonunda kazanmış oldukları davranışların unutulmaya karşı dirençliliğini veya kalıcılığını kontrol etmek için son test uygulamasından 4 hafta sonra bu testteki soruların yerleri ve doğru cevap maddelerinin yerleri değiştirilmek suretiyle direnç testi adıyla tekrar aynı gruba uygulanmıştır. Bu testten öğrencilerin başarı puanları toplamı $X = 6480.499$ ve aritmetik ortalamaları da $\bar{X} = 67.505$ olarak bulunmuştur. Direnç testi aritmetik ortalamasının , son test aritmetik ortalamasından ($\bar{X} = 61,838$) büyük olduğu görülmektedir. Son test ile direnç testi arasındaki farklılığın manidarlığı “t” testi ile test edilmiş ve $t = 14.39$ olarak bulunmuştur. Uygulamayı yapan öğretmenler direnç testinin düşük çıkması gerekirken son testten anlamlı oranda yüksek çıkmasının sebebini, öğrencilerin merkezi sınavlara hazırlık yapması ve araştırma kapsamına alınan öğrencilerin büyük çoğunluğunun dershaneye veya özel kurslara devam etmelerine bağlamışlardır. Neticede programdaki kazanılmış davranışlar kalıcıdır denilebilir.

5. 4. Öğrencilerin Son Testten Almış Oldukları Başarı Puanlarının Bağımsız Değişkenlere Göre Farklılaşmasına İlişkin Bulguların Tartışma ve Yorumu

Öğrencilerin son testten aldıkları başarı puanlarının bağımsız değişkenlerden etkilenme durumu aşağıdaki gibidir.

Öğrencilerin son testte almış oldukları başarı puanları arasında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Tablo 23). Öğrencilerin son test başarı puanları cinsiyetten etkilenmemiştir denilebilir.

Öğrencilerin son testte almış oldukları puanların anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği anlaşılmaktadır. Bu durum Tablo 24’te açıkça görülmektedir.

Öğrencilerin son testten aldıkları başarı puanlarının baba eğitim durumuna göre farklılığı manidar değildir (Tablo 25).

Öğrencilerin son testte almış oldukları puanların anne meslekleri değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği anlaşılmaktadır (Tablo 26).

Öğrencilerin sontest başarı puanlarının baba meslekleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir (Tablo 27).

Öğrencilerin sontest başarı puanları ailelerinin toplam aylık gelir düzeyine göre manidar bir şekilde farklılaşmaktadır. Öntestte de görüldüğü gibi bu farklılık 500-1000 TL aylık aile geliri olanlar ile 1001-2000 TL geliri olan ailelerin çocukları arasındadır. Asgari yaşam standartlarının varlığı başarı için önemli bir şart olmaktadır (Tablo 28).

5. 5. Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkında Ankette Belirttikleri Görüşlerinin, Bağımsız Değişkenlere Göre Farklılığına İlişkin Olarak Elde Edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu

Araştırmada program kazanımları hakkında görüş bildiren öğretmenlerin bu görüşlerinin bağımsız değişkenlerden etkilenip etkilenmediği varyans dağılımlarının normal olduğu durumlarda “t” ve “anova” testi ile kontrol edilmiş, varyans dağılımlarının normal olmadığı durumlarda ise “MWU, KWH” testi uygulanmıştır. Sonuçların anlamlı farklılık göstermesi halinde ise normallik varsayımında Tukey testi ; normallik varsayımının karşılanmadığı durumlarda ise Tamhane’s T 2 testi vasıtasıyla farklılık kaynakları tespit edilmiştir. Elde edilen değerlerin tablo değerine (%5) çok yakın olup da anlamlı çıkmadığı durumlarda, konuyla ilgili yüzde ve frekanslara başvurularak öğretmenlerin eğilimleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Öğretmenlere uygulanan beşli Likert tipi ankette, programdaki kazanımlar ve kazanımların gerçekleşmesini yakından etkileyen çeşitli öğelerle alakalı 27 görüş ifadesi yer almıştır.

5.5.1. Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Cinsiyetlerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Olarak Elde Edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu

Program kazanımlarıyla ilgili ankette görüş belirten öğretmenlerin cevapları arasında, sadece dördünde (anket maddeleri 7, 15, 16, 26) cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmuştur. Diğer görüşlere yönelik cevapların, cinsiyetten etkilenmediği tespit edilmiştir.

Cinsiyetlerine göre cevapları arasında anlamlı farklılık bulunan görüşlerden yedinci görüşte öğretmenlerin “programdaki kazanımlar öğrencilerin toplumsal ihtiyaçlarına uygun hazırlanmıştır” ifadesine katılım oranları cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre söz konusu görüşe katılma oranları anlamlı derecede yüksektir (Tablo 85). Erkek öğretmenlerin programdan daha çok toplumsal görev bekledikleri söylenebilir.

Araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere olan dikkatine ilişkin görüşleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Kadın öğretmenler “kazanımlarda yerel ve bölgesel özellikler dikkate alınmıştır” şeklinde ifade edilen görüşe erkek öğretmenlerden anlamlı derecede farklı ve fazla olarak katılmaktadırlar (Tablo 157). Bununla birlikte bu görüş araştırmada öğretmenlerin en az destekledikleri görüşlerden biridir ($\bar{X} = 2.75$).

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsadığına yönelik görüşe katılma dereceleri, cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Kadın öğretmenlerin söz konusu görüşe katılma oranları erkek öğretmenlere göre fazladır (Tablo 166).

Araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların ölçülebilir ve değerlendirilebilir nitelikte olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre kazanımların ölçülebilirlik ve

değerlendirilebilirlik nitelikte olduğuna ilişkin görüşe daha çok katılım göstermektedirler (Tablo 256a. ve Tablo 256b.).

Kadın öğretmenlerin yukarıda sayılan ilgili görüşlere erkek öğretmenlerden farklı olarak olumlu cevap verme eğilimi, diğer bir çok görüşte olduğu gibi, gösterdikleri görülmektedir. Kadın öğretmenlerin olumlu cevap verme eğiliminin söz konusu görüşlerin kastettiği olgulardan yola çıkarak tercih yapmaktan ziyade ; sosyal uyumun gerektirdiği konformist bir tutumla yanıt verdikleri söylenebilir. Örneğin: kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere dikkati mevcut olmadığı halde, bu görüşe kadın öğretmenler erkek öğretmenlerden anlamlı derecede fazla olarak katılmaktadırlar.

5.5.2. Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Mesleki Kıdemlerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Olarak Elde Edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu

Öğretmenlerin ankette belirttikleri görüşleri arasında mesleki kıdemlerine göre tek bir görüş (15) hakkında anlamlı bir fark bulunmuştur. Diğer görüşlere yönelik katılım oranlarının mesleki kıdemlerden etkilenmediği görülmüştür.

Araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere olan dikkatine yönelik görüşleri, mesleki kıdemlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Farklılığın kaynağını bulmak için, varyans dağılımı normal çıkması nedeniyle yapılan Tukey testinde mesleki kıdemi 1-5 yıl olan (1.grup) ile kıdemi 16-20 yıl olan (2.grup) arasında ve kıdemi 11-15 yıl (3.grup) olan ile 16-20 yıl (4.grup) olan öğretmenler arasında anlamlı derecede görüş farklılığı bulunmaktadır (Tablo 158a.). Tablo 158b.'deki betimsel istatistiklere bakıldığında da görevinin 21.yılı veya üstü görev yapan öğretmenlerin dışında diğer gruplarda kıdem arttıkça ilgili görüşe katılım oranı doğrusal olarak artmaktadır. Öte yandan bu görüş, öğretmenlerin en az katılım gösterdikleri görüşler arasındadır ($\bar{X} = 2.75$).

Meslekte yeni olan öğretmenlerin programa daha eleştirel gözle ve dikkatle baktığı anlaşılmaktadır. Çünkü kıdem arttıkça ifade edilen önermelere, onların irdeledikleri olguların gerçekliği düşünölmek suretiyle yanıtlanmak yerine, ne olursa olsun olumlu cevap verme eğilimi hissedilmektedir.

5.5.3. Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Mezun Oldukları Fakölte Türüne Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Olarak Elde Edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu

Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin ankette belirttikleri görüşleri arasında mezun oldukları fakölte türüne göre yalnızca bir tek görüş hakkında (8) istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, mezun oldukları fakölte türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Gruplar arasındaki farklılığın kaynağını bulmak için tüm grupların birbirleriyle olan bütün kombinasyonları MWU testiyle kontrol edilmiş Eğitim Faköltesi Tarih mezunu (2.grup) ile Fen-Edebiyat Faköltesi Tarih mezunu (4.grup) öğretmenler arasında ve yine 2.grup ile 5.grup (Diğer fakölte mezunu) öğretmenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır (Tablo 96a.). Tablo 96b.'de göröleceğı üzere pedagojik olarak alt yapısı nispeten iyi olan Eğitim Faköltesi mezunu öğretmenlerin diğer fakölte mezunu öğretmenlere göre kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeyleri dikkate alınarak hazırlandığına ilişkin görüşe daha az katılım gösterdikleri tespit edilmiştir.

Eğitim faköltesi mezunlarının gelişim ve öğrenme psikolojisi alanında alt yapılarının daha iyi olacağı açıktır. Burada ulaşılan bulgu, pedagojik alt yapının eğitim ve öğretim sürecinin daha iyi işlemedi için vazgeçilmez olduğunu gösteren sonuçlardan biri olarak kabul edilebilir.

5.5.4. Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Program Bilgisine (Okuması) Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Olarak Elde Edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu

Öğretmenlerin ankette belirttikleri görüşleri arasında SBÖP okuma durumuna göre iki konuda (4, 23) anlamlı fark bulunmuştur.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel amaçların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.. Hangi gruplar arasında fark olduğunu tespit için grupların ikili kombinasyonlarının MWU testiyle yapılan analizinde programı 1 kez okuyan öğretmenler ile 3 kez ve üstü okuyan öğretmenler arasında manidar bir fark vardır. Programı 3 kez ve üstü okuyanlar 1 kez okuyanlara göre ilgili görüşe daha az katılmaktadır (Tablo 61a. ve 61b).

Araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların gerçekleşmesinde görev yaptıkları okulların sahip bulunduğu fiziki şartlar ve öğretim materyallerinin yeterli düzeyde olduğuna ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo 232a.). Farkın kaynağını bulmak için tercih edilen Tukey testi sonuçlarına göre gruplar arasındaki manidar farklılığın sosyal bilgiler öğretim programını hiç okumayan (1.grup) ile programı 1 kez okuyan (2.grup) arasında olduğu tespit edilmiştir. Neticede programı bir kez okuyan öğretmenler hiç okumayanlara göre görev yaptıkları okullarının fiziki şartlarına ve öğretim materyallerinin yeterliğine daha olumlu yaklaşmaktadırlar (Tablo 232b.). Programı hiç okumayan öğretmenlerin ise okul şartlarının olumsuz olduğuna yönelik daha sık görüş beyan ettikleri anlaşılmaktadır.

Görüldüğü gibi programı okuma durumu bu araştırmadaki iki görüş üzerinde etkili olmuştur. Programın doğru olarak uygulanabilmesi için okunması, incelenmesi büyük önem taşımaktadır. Kılavuz kitaplarıyla yetinilmesi programın eksik anlaşılması ve uygulanmasına neden olabilecektir.

5.5.5. Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Programla İlgili Etkinliğine Katılım Durumlarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Olarak Elde Edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu

Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin hiçbir görüşü MEB tarafından yeni programla ilgili düzenlenen etkinliklere katılma durumlarına göre farklılık göstermemektedir. Buna göre öğretmenlerin ankette kazanımlar hakkında yer alan 27 görüşü programla ilgili etkinliklere katılımlarından anlamlı derecede etkilenmemiştir denilebilir. Ayrıca programla ilgili MEB tarafından yapılan etkinliklere katılan öğretmenlerin programın kazanımlarıyla ilgili görüş ve algılarında etkinliklere katılmamış olan öğretmenlere göre herhangi bir farklılaşmanın olmadığı yorumunda bulunulabilir.

Bu bulgu programla ilgili etkinliklerin düzenlenmesinin faydasız veya gereksiz olduğuna yorulmamalıdır. Programların tanıtılmasının nasıl daha etkili olabileceği ise bu araştırmanın konusu dışına çıkmaktadır.

5.5.6. Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılımına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Olarak Elde Edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu

Öğretmenlerin ankette cevap verdikleri görüşler arasında hizmet içi eğitim kurslarına katılımlarına göre iki konuda anlamlı fark bulunmuştur (8, 21).

Araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Varyansların eşit olmadığı durumlarda kullanılan Tamhane's T2 testiyle yapılan analizde ise söz konusu farklılığın meslek hayatında 1-2 kez hizmet içi kursa katılmış (2.grup) öğretmenler ile 5 ve daha fazla katılmış (4.grup) öğretmenler arasında ve 3-4 kez kursa katılmış olanlar ile (3.grup) yine 5

ve daha fazla katılmış olanlar arasında olduğu tespit edilmiştir (Tablo 99a). Hizmet içi eğitim kursuna 5 kez ve daha fazla katılmış olanların puan ortalaması ($\bar{X} = 3.81$) hiç katılmamış olanların haricindeki gruplardan anlamlı derecede fazladır (Tablo 99b). Hizmet içi kursa 5 kez ve daha fazla katılmış tecrübeli öğretmenler kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygun olduğu görüşünü en çok destekleyen grup olmaktadır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların bütün sosyal bilgiler öğretmenlerince aynı veya benzer manada anlaşılır nitelikte olduğuna yönelik görüşleri de hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Tamhane's T2 testiyle yapılan analizde ise söz konusu farklılığın meslek hayatında 1-2 kez hizmet içi kursa katılmış ($\bar{X} = 3.35$) öğretmenler ile 5 ve daha fazla katılmış ($\bar{X} = 3.93$) öğretmenler arasında olduğu bulunmuştur. Hizmet içi kursa 5 kez ve daha fazla katılan sosyal bilgiler öğretmenleri ilgili görüşe henüz 1-2 kez katılmış olanlara göre istatistiksel olarak anlamlı bir oranda daha fazla katılmaktadırlar (Tablo 216).

5.5.7. Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Olarak Elde Edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ankette yer alan görüşleri arasında sosyal bilgiler öğretimi alanında yayımlanan bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre dört görüş hakkında anlamlı fark tespit edilmiştir (anket maddeleri 6, 7, 9, 24).

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına yönelik görüşe katılma dereceleri, sahada yayımlanan bilimsel makale ve kitapları okuma sıklıklarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo 82a. Tablo 82b.). Tamhane's T2 testiyle yapılan analizde ise söz konusu farklılığın Ayda 2 kez ve üstü (4.grup) ile İki ayda 1 kez (2.grup) bilimsel yayın okuyan öğretmenler arasında ve yine 4.grup ile 3.grup (Ayda 1 kez) olduğu bulunmuştur. Sahayı yakından

takip eden öğretmenler programın öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığı görüşüne daha olumlu yaklaşmaktadırlar.

Araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, sahayla ilgili yayımlanan bilimsel makale ve kitap okuma sıklığına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo 91a. ve Tablo 91b.). Farklılığın kaynağını bulmak için yapılan Tukey testinde ayda bir kez bilimsel yayın okuyan (3.grup) ile ayda iki kez ve üstü okuyan (4.grup) öğretmenler arasında anlamlı bir görüş farklılığı olduğu görülmektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel olarak manidar bir farklılık göstermektedir. Tamhane's T2 testiyle yapılan analizde ise söz konusu farklılığın hiç bilimsel yayın okumayan (1.grup) öğretmenlerle ayda 2 kez ve üstü okuyanlar (4.grup) arasında ve iki ayda 1 kez okuyanlarla (2.grup) ayda 2 kez ve üstü okuyanlar (4.grup) arasında ve ayda 1 kez okuyanlarla (3.grup) ayda 2 kez ve üstü okuyanlar (4.grup) arasında mevcut olduğu tespit edilmiştir. Ayda iki kez ve üstü bilimsel yayın takip eden öğretmenlerin sahaya olan hâkimiyetlerinin nispeten fazla olması nedeniyle programdaki kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeylerine uygun olduğuna yönelik görüşe katılma oranları fazladır (Tablo 109a. Ve Tablo 109b.). Bilimsel yayın hiç takip etmeyen öğretmenlerden ($\bar{X} = 3.20$) ayda iki kez bilimsel yayın okuyan öğretmenlerin ($\bar{X} = 3.86$) aritmetik ortalama farkı da bunu göstermektedir.

Ankete katılan öğretmenlerin programdaki kazanımların gerçekleşmesi için okul-aile-yönetim ve öğretmenler arasında gerekli iletişim, işbirliği ve koordinasyonun var olduğuna ilişkin görüşleri, sahayla ilgili bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo 244a.). Farkın kaynağını bulmak için uygulanan Tukey testi sonuçlarına göre gruplar arasındaki manidar farklılığın sosyal bilgiler öğretimi sahasında yayımlanan bilimsel makale veya kitapları hiç okumayan ile haftada 1 kez ve üstü okuyan öğretmenler arasında olduğu tespit edilmiştir. Buna göre Tablo 244b'deki betimsel istatistiklerde de görüleceği gibi bilimsel yayınları

takip eden öğretmenlerin ilgili görüşe katılım sıklıklarının, hiç bilimsel yayın okumayan öğretmenlere göre anlamlı oranda fazla olduğu görülmektedir. Buna göre bilimsel yayın okuyan öğretmenlerin iletişim ve işbirliğine daha açık oldukları yorumuna ulaşılabilir.

5.5.8. Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Okulun Sosyo-ekonomik Düzeyine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Olarak Elde Edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu

Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin program kazanımlarına ilişkin ankette belirttikleri görüşleri arasında görev yapıyor oldukları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre beş görüş hakkında anlamlı fark bulunmuştur (anket maddeleri 3, 4, 5, 23, 24).

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kazanımların kendi içinde tutarlılığına yönelik görüşe katılma dereceleri, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre anlamlı bir farklılık arz etmektedir (Tablo 56a.). Bunun yanında farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için grupların ikili kombinasyonları üzerinde MWU testi uygulanarak farkın kaynağı incelenebileceği için (Büyüköztürk, 2011: 162) MWU testi yapılmıştır. Test sonucuna göre düşük (1.) grup ile orta (2.) grup; düşük (1.) ile çok iyi (4.) grup; orta grup(2.) ile iyi (3.) grup; iyi grup (3.) ile çok iyi (4.) grup arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar vardır. Düşük ve iyi sosyo-ekonomik düzey okullarda görev yapan öğretmenler ilgili görüşü daha çok desteklemektedir. Çok iyi sosyo-ekonomik seviyedeki okullarda görev yapanların ise ilgili görüşe en az katılım göstermesi dikkat çekicidir (Tablo 56b.).

Tablo 65a'da ve Tablo 65b'de görüleceği üzere araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel amaçların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Hangi gruplar arasında farklılık olduğunu bulmak için yapılan Tukey testinde düşük (1.grup) ile iyi sosyo-ekonomik düzey (3.grup) arasındaki farklılık manidar bulunmuştur. Ayrıca yapılan MWU testinde yine aynı grup arasında anlamlı farklılık göze çarpmaktadır. Çok doğal

olarak düşük sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda görev yapan öğretmenler buldukları okulların olumsuz sosyal şartlarından etkilenerek veya olumsuz sosyal çevrenin etkisiyle hazırbulunuşluk seviyesi düşük öğrencilerin yoğunluğu nedeniyle genel amaçların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olduğu yönündeki önermeye daha iyi düzeyde okullarda görev yapan öğretmenlere göre daha az katılım göstermektedirler. Bu sonuç eğitim programlarının başarılı olabilmesi için programlar hazırlanırken bütün toplumu aynı koşullarda yaşıyormuş gibi değerlendirmek yerine yerelleşmenin veya sosyolojik şartların hesaba katılmasının hem bölgesel eşitsizlikleri giderme yolunda hem de eğitimde fırsat ve imkân eşitliğine yol açmada ne kadar önemli ve gerekli olduğunu göstermektedir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri öğretmenlerin görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Gruplar arasındaki farklılığın kaynağını bulmak için yapılan Tukey testinde, düşük (1.grup) ile orta sosyo-ekonomik düzey (2.grup) arasında; düşük ile iyi düzey (3.grup) arasındaki farklılık manidar bulunmuştur. Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda görev yapan öğretmenler programın kazanımlarının öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olduğu yönündeki görüşe daha iyi düzeyde okullarda görev yapan öğretmenlere göre daha az katılım göstermektedirler (Tablo 74).

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların gerçekleşmesinde görev yaptıkları okulların sahip bulunduğu fiziki şartlar ve öğretim materyallerinin yeterli düzeyde olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir(Tablo 236a). Farkın kaynağını bulmak için yapılan Tamhane's T2 testiyle yapılan analizde gruplar arasındaki manidar farklılığın düşük sosyo-ekonomik seviyedeki okullarda görev yapan (1.grup) öğretmenler ile iyi seviyedeki okullarda görev yapan (3.grup) öğretmenler arasında ve orta sosyo-ekonomik seviyedeki okulda görev yapan (2.grup) ile yine iyi seviyedekiler (3.grup) arasında olduğu görülmüştür. Tablo 236b incelenirse ortalamanın sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe-çok iyi düzeyde nispeten bir ortalama düşüklüğü görülüyorsa da istatistikî olarak manidar değildir- arttığı görülmektedir. Netice itibarıyla

öğretmenlerin okullarının fiziki şartları ve öğretim materyallerinin yeterliği ile ilgili görüşleri okullarının sosyo-ekonomik seviyelerinden etkilenmektedir.

Araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin, programdaki kazanımların gerçekleşmesi için okul-aile-yönetim ve öğretmenler arasında gerekli iletişim, işbirliği ve koordinasyonun var olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (Tablo 245a ve Tablo 245b). Farkın kaynağını bulmak için yapılan Tukey testi sonuçlarına göre gruplar arasındaki manidar farklılığın düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ($\bar{X} = 2.66$) okullarda görev yapan öğretmenler ile orta sosyo-ekonomik düzeyde okullardaki ($\bar{X} = 3.27$) öğretmenler arasında ve yine düşük sosyo ekonomik seviyedeki okullardaki öğretmenler ile (1.grup) iyi sosyo-ekonomik seviyedeki okullarda çalışan ($\bar{X} = 3.34$) öğretmenler arasında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Sonuçta bekleneceği üzere düşük sosyo-ekonomik düzeydeki okullarda görev yapan öğretmenler okul-aile ve öğretmenler arasında gerekli iletişim ve işbirliğinin olmadığı görüşünü taşıdıkları söylenebilir. Öte yandan okulların sosyo-ekonomik koşullarının kazanımların gerçekleşmesi için aile ve okul arasında gerekli olan iletişim, işbirliği ve koordinasyonun sağlanmasında çok önemli bir belirleyici olduğu çıkarımında bulunulabilir. Neticede araştırmanın öğretmenlerin görüşleri üzerinde en etkili olan bağımsız değişkeni öğretmenlerin görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyi olmuştur.

5.5.9. Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin Sınıf Mevcudu Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Olarak Elde Edilen Bulguların Tartışma ve Yorumu

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ankette yer alan görüşleri arasında , görev yaptıkları okulların ortalama sınıf mevcuduna göre tek bir görüş hakkında anlamlı fark tespit edilmiştir (22).

Tablo 228a' da analiz sonuçlarına ve Tablo 228b.'deki istatistiklerde görüleceği üzere; araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerin programdaki kazanımlara

ulaşmada mevcut ders saatlerinin yeterli olduğuna ilişkin görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf ğrenci mevcuduna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Farkın kaynağını bulmak için varyans dağılımının normal olduğu durumlarda tercih edilen Tukey testi neticelerine göre gruplar arasındaki manidar farklılığın 20-30 kişilik ğrenci sınıflarına ders veren öğretmenlerle (1.grup) 40-50 öğrenciye ders verenler (3.grup) arasında ve 30-40 öğrenciye ders veren (2.grup) ğretmenlerle yine 40-50 öğrenciye ders veren öğretmenler (3.grup) arasında olduğu tespit edilmiştir. Normal olarak daha kalabalık sınıflarda görev yapan öğretmenlerin mevcut ders saatini daha yetersiz bulması beklenirken sonuç tam tersi yönde çıkmıştır. 40-50 kişilik sınıflarda görev yapan öğretmenler ($\bar{X} = 2.86$) 20-30 kişilik sınıflarda ($\bar{X} = 2.02$) ve 30-40 kişilik sınıflarda ($\bar{X} = 2.04$) görev yapanlara göre ders saatinin yeterli olduğunun belirtildiği görüşe daha çok katılmaktadırlar. Bu oldukça dikkat ve ilgi çekici bir sonuçtur. Düşük sosyo-ekonomik seviyedeki okulların kalabalık sınıflarında öğretmenlerin daha çok ğretmen merkezli klasik ğretim yöntemlerini tercih etmeleri sebebiyle ders saatini yeterli buldukları söylenbilir.

ALTINCI BÖLÜM

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bütün ilköğretim okullarında 7.sınıflarda okutulan Sosyal Bilgiler 7.sınıf öğretim programı ön-son test sonuçları ve öğretmen görüşlerine dayalı olarak yarı deneysel yöntemden yararlanarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın bu bölümünde, 2011-2012 eğitim ve öğretim yılında Adana ili merkez ilçelerindeki (Seyhan, Çukurova, Yüreğir, Sarıçam) resmi ilköğretim okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerinden ve Seyhan İlçesindeki Bekir Sıtkı Kulak İlköğretim Okulu 7.sınıf öğrencilerinden temin edilen verilere dayalı olarak yapılan veri analizlerinde aşağıda belirtilen sonuçlar çıkarılabilir.

6.1. Program Kazanımlarının Gerçekleşmesine İlişkin Olarak Elde Edilen Sonuçlar

Öğrencilere II. Dönem başında henüz programa girerken uygulanan ön-test puanları ortalaması ile program sonunda uygulanan son test puanları ortalaması arasındaki fark “t” testi ve Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile analiz edilmiş ve son test lehine anlamlı bir sonuç bulunmuştur ($t = 15.846$, $Z = -8.360$, $p = .000$). Program sonunda öğrencilere uygulanan son testin puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{X} = 61,838$ olarak bulunmuştur. Ölçme aracı geçerli ve güvenilir olduğundan ve kazanımlar doğru ve uygun şekilde ifade edildiğinden, son testte elde edilen puanların aritmetik ortalaması, kazanımların gerçekleşme derecesi olarak kabul edilmiştir. Buradaki ortalama çok düşük sayılmasa da nitelikli bir eğitimden söz edebilmek için öğretimin gerçekleşme derecesinin %70-80'lerde olması gereklidir. Buna göre yukardaki sonuçlarla programda öngörülen hedeflerin kısmen gerçekleştirildiği söylenebilir.

6.2. Sosyal Bilgiler 7.sınıf Öğretim Programının Başarı Ortalamasına İlişkin Olarak Elde Edilen Sonuçlar

Program sonunda öğrencilerin kazanımlara sahip oldukları tepsi edilirse uygulanan programın etkili olduğu söylenebilir.

Adı geçen programın hedeflerine ulaşip ulaşmadığı veya başarılı olup olmadığı yargısına varabilmek için öğrencilere programa girişte ön test uygulanmış ve başarı puanları ortalaması ($\bar{X} = 42.953$) olarak bulunmuştur. Program sonunda uygulanan son testte öğrencilerin başarı puanları ortalaması ($\bar{X} = 61,838$) olarak tespit edilmiştir. Her iki testten öğrencilerin almış oldukları başarı puanları aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı, yapılan Levene testi neticesinde ön testin homojen dağılım gösterdiği belirlendiğinden “t” testi ve son testin homojen dağılım göstermediği anlaşıldığından Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi ile kontrol edilmiş; bulunan “t” değeri ($t = 15.846$), ve diğer ($Z = -8.360, p = .000$) değerler son test lehine anlamlı bulunmuştur.

Neticede program sonundaki başarı ortalamasının ($\bar{X} = 61,838$) programa girişteki başarı ortalamasından ($\bar{X} = 42.953$) anlamlı derecede büyük olduğu ($t = 15.846$) saptanmıştır. Bununla birlikte normal şartlarda ön test puanlarının daha düşük düzeyde ve son test puanlarının da daha yüksek düzeyde olması beklenirdi. Ön testten elde edilen puan ortalaması ($\bar{X} = 42.953$) öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyelerinin yüksek olduğu yani kazanımların öğrencilerin hali hazırda sahip oldukları davranışları işaret ettiği söylenebilir. Burada öğrencilerin çoğunluğu tarafından büyük ölçüde doğru cevaplanan soruların, temsil ettikleri kazanımların yerinde olmadığı sonucuna varılabilir. Çünkü böyle bir durum öğrencilerin derste sıkılmasına ve boşa zaman kaybetmesine neden olur (Erden, Tarihsiz: 27). Son testte, nitelikli bir öğretim için gerekli görülen asgari % 70-80 düzeyindeki bir başarının yakalanamamış olması da ayrıca ön test hakkında yapılabilecek yukarıdaki çıkarımı desteklemektedir. Öğrencilerin ön testte verdikleri yanıtlar üzerinde yapılan ayrıntılı analizde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

1. Zaman İçinde Bilim ünitesindeki “ İlk uygarlıkların bilimsel ve teknolojik gelişmelere katkılarına örnekler verir ” şeklinde ifade edilen 1 numaralı kazanımı temsil eden birinci soru öğrencilerin % 71’i tarafından doğru cevaplandığı tespit edilmiştir.
2. Aynı üitedeki “ İlk yazı örneklerinden yola çıkarak yazının kullanım alanlarını ve bilgi aktarımındaki önemini fark eder ” şeklinde ifade edilen 2 numaralı kazanımı temsil eden üçüncü soru öğrencilerin % 64’ü tarafından doğru yanıtlanmıştır.
3. Aynı üitede yer alan “ Tarihsel süreçte düşünceyi ifade etme ve bilim özgürlüklerini bilimsel gelişmelerle ilişkilendirir.” şeklinde ifade edilmiş olan 5 numaralı kazanımı kontrol eden sekizinci soru öğrencilerin % 49’unca doğru cevaplandırılmıştır.
4. Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesindeki “Üretim ve yönetimde toprağın önemini tarihten örneklerle açıklar” biçiminde ifade edilen 1 numaralı kazanımı temsil eden dokuzuncu soru öğrencilerin % 50’si tarafından doğru cevaplanmıştır.
5. Aynı ünitenin aynı kazanımını temsil eden diğer bir soru; testteki on birinci soru öğrencilerin % 49’u tarafından doğru yanıtlanmıştır.
6. Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesindeki yukarda geçen 1 numaralı kazanımı temsil eden sorulardan on üçüncü soru öğrencilerden % 63 oranında doğru yanıt almıştır.
7. Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesindeki “ Eğitimin meslek edindirme hedefini kavrayarak ilgi ve yetenekleri doğrultusunda mesleki tercihlerine yönelik planlama yapar ” şeklinde ifade edilen 6 numaralı kazanımı temsil eden on sekizinci soru öğrencilerin % 69’u tarafından doğru yanıtlanmıştır.
8. Yaşayan Demokrasi ünitesinde “ Anayasamızın 2.maddesinde yer alan Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin nitelikleri ile ilgili uygulamalara toplum hayatından

örnekler verir” biçiminde ifade edilen 2 numaralı kazanımı temsil eden yirminci soru öğrencilerden % 54 oranında doğru cevap almıştır.

9. Yaşayan Demokrasi ünitesinde yukardaki ifade şekliyle geçen 2 numaralı kazanımı temsil eden diğer soru; yirmi ikinci soru öğrencilerin % 51’i tarafından doğru cevaplanmıştır.
10. Yaşayan Demokrasi ünitesinde “ İçinde bulunduğu eğitsel ve sosyal faaliyetlerde işleyen süreçleri demokrasinin ilkeleri açısından analiz eder ” şeklinde ifadesini bulan 5 numaralı kazanımı başarı testinde temsil eden yirmi dördüncü soru öğrencilerin % 47’si tarafından doğru yanıtlanmıştır.
11. Ülkeler Arası Köprüler ünitesinde “ Düşünce, sanat ve edebiyat ürünlerinin, doğal varlıkların ve tarihi çevrelerin ortak miras ögesi olarak yaşatılmasında insanlığa düşen sorumluluğun farkına varır ” şeklinde ifade edilen 4 numaralı kazanımın temsil edildiği 31.soru öğrencilerin % 61’i tarafından doğru cevaplanmıştır.

Sosyal bilgiler öğretim programının sarmal program olması nedeniyle bazı konuların genişleyerek tekrar edilmesi belki hazırbulunuşluk seviyesini belli bir ölçüde normalden daha yüksek seyretmesine sebep olabilir. Ancak öngörülen kazanımlara daha öğrenme-öğretme süreçlerine adım atılmamışken yukarda görüldüğü gibi % 60- 70 seviyelerinde öğrenci tarafından hâlihazırda hâkim olunulması normal sayılmamalıdır.

Neticede Erden’in de vurguladığı gibi öntest uygulamalarında “şayet öğrencilerin büyük bir kısmı bazı hedeflerle ilgili soruları doğru yanıtlamışsa, hedeflerin yerinde olmadığı sonucuna varılabilir”(Erden, Tarihsiz: 27). Bu araştırmada öğrencilerin yarısı veya yarıdan çoğu tarafından doğru yanıtlanan ve yukarda maddeler halinde verilmiş olan Zaman İçinde Bilim ünitesindeki 1, 2 ve 5 numaralı kazanımlar, Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesindeki 1 ve 6 numaralı kazanımlar, Yaşayan Demokrasi ünitesinde 2 ve 5 numaralı kazanımlar ve Ülkeler Arası Köprüler ünitesindeki 4 numaralı kazanımın yerinde olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Ankette açık uçlu soruya ; tarih eğitimi mezunu, 16-20 yıl mesleki kıdeme sahip, sahayı yakından takip eden, sürekli seminerlere ve hizmet içi kurslara

katılan ve iyi sosyo-ekonomik düzeyde bir okulda görev yapan bir sosyal bilgiler öğretmeni şunları yazmıştır: “ *Programla ilgili olarak söyleyebileceğim öğrencilerin kapasiteleri daha fazla bilgi alabilecek durumdadır, program kazanımları öğrencilere hafif gelmektedir...* Bununla birlikte sahayı yakından takip eden başka bir tecrübeli ama düşük sosyo-ekonomik düzeydeki bir okulda görev yapan öğretmen ise “*...Program, düzeyi yüksek öğrencilere hitap ediyor, taşra okullarında programı uygulamak sorun oluyor, program ağır, ders saati yetersizdir.*” Şeklinde görüş belirtmektedir.

Kuşkusuz yukardaki kazanımları temsil eden sorular diğer kazanımlarla da az veya çok ilişkilidir ve her kazanımı diğer kazanımlardan ayıran kesin ve net bir çizgi, mutlak bilgiler içeren olgusal bilgilerin dışında pek de mümkün değildir. Dolayısıyla test sorularının doğrudan ve ağırlıklı olarak temsil ettiği kazanımlar dikkate alınmaya çalışılmıştır. Öte yandan kazanımların yapısına bakıldığında basit olgusal bilgilerin ilerisinde, daha üst düzey öğrenmelerin hedeflendiği görülecektir. Bu hedef istikametinde bilgi ve olgulardan ziyade bilgiyi oluşturan örüntülere odaklanan programda belli ölçüde keskinliklerin ötesine geçerek asgari manada karşılaştırma, eleştiri ve yorum yapabilmeyi, düşünmeyi, bilimsel düşünme yeteneğini süreç içerisinde bir yöntem olarak yapılandırmaya ve kazandırmaya çalışan bir sosyal bilgiler üslubu oluşturulmaya gayret edilmiştir. Üsluptaki belirsizlikler, kesinliğin net ama kısır dünyasına alışmış olanlara hem esnekliğe hem çoklu anlamlara imkân vermesiyle kafa karıştırıcı görünse bile çağımızın en çok da ihtiyaç duyduğu yaratıcılığa ve yorumlamaya zemin sağlamaktadır. Nitekim yorumlamak, iki anlamı birden kavramaktır (Ricoeur, 2007: 21). Bununla birlikte 2004 SBÖP’ün kazanımlarının bu araştırmada daha açık görülen bazı problemleri “yapılandırmacılık” öğrenme kuramının Bloom’un taksonomisinden farklı olduğu, bilişsel duyuşsal ve psikomotor hedeflerin zaten bir arada alındığı savıyla geçiştirilemez.

6.3. Program Kazanımlarının Öğretmen Görüşlerini ve Beklentilerini Karşılmasına İlişkin Elde Edilen Sonuçlar

Sosyal Bilgiler Dersi 7.sınıf programı hakkında sosyal bilgiler öğretmenlerinin beklentilerini, görüşlerini belirlemek üzere 200 branş öğretmenine anket uygulanmıştır. Uygulama sonucunda elde edilen neticeler aşağıda sıralanmıştır.

1. Sosyal Bilgiler 7. sınıf öğretim programındaki kazanımların aynı dersin genel amaçlarına uygun olarak düzenlendiğine ilişkin görüşe yönelik öğretmenlerin % 70'i katılıyorum, % 11.5'i katılmıyorum, % 11'i kararsızım, % 6'sı kesinlikle katılıyorum % 1.5'i kesinlikle katılmıyorum şeklinde tercih göstermişlerdir.

2. Sosyal bilgiler programındaki kazanımların genel hedeflerle tutarlı (birbirlerini destekler) nitelikte olduğuna ilişkin görüşe, araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin % 66'sı katılıyorum, % 13,5'i kararsızım, % 12'si katılmıyorum, % 7'si kesinlikle katılıyorum, % 1'i kesinlikle katılmıyorum şeklinde yaklaşım göstermişlerdir.

3. Programdaki kazanımların kendi içinde tutarlı birbirlerini destekler nitelikte olduğuna yönelik görüşe öğretmenlerin % 62 si katılmakta, % 16'sı kararsızlık gösterirken ; % 11.5'i katılmamakta, % 9'u kesinlikle katılmakta, % 1.5'i kesinlikle katılmamaktadır.

4. Programdaki 17 genel amacın, öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olduğu hakkındaki görüşe öğretmenlerin % 43.5'i katılmakta, % 26'sı kararsız kalırken ; % 21.5'i katılmamakta, % 5'i kesinlikle katılmamakta, % 4'ü ise kesinlikle katılmaktadır.

5. Programdaki 39 kazanımın öğrenci hazırbulunuşluk seviyesine uygunluğuna ilişkin ankette belirtilen görüşe öğretmenlerin % 48'i katılmakta, % 28.5'i kararsız kalırken; % 16.5'i katılmamakta, % 4.5'i kesinlikle katılmamakta, % 2.5'i ise kesinlikle katılmaktadır.

6. Programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına ilişkin görüş hakkında öğretmenlerin % 37'si kararsızlık gösterirken, bu görüşe % 36.5'i katılmakta, % 22'si katılmamakta, % 2'si kesinlikle katılmamakta ve % 2'si kesinlikle katılmaktadır.

7. Programdaki kazanımların öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlandığına ilişkin görüşe öğretmenlerin % 51.5'i katılmakta, % 26.5'i kararsız kalırken; % 15'i katılmamakta, % 4'ü kesinlikle katılmakta, % 2.5'i kesinlikle katılmamaktadır.

8. Kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeyleri dikkate alınarak seçildiğine yönelik ankette yer alan görüşe öğretmenlerin % 43.5'i katılmakta, % 33.5'i kararsız kalırken; % 16.5'i katılmamakta, % 3.5'i kesinlikle katılmakta, % 2.5'i kesinlikle katılmamaktadır.

9. Programdaki kazanımların öğrencilerin zihinsel gelişim düzeyleri dikkate alınarak seçildiğine ilişkin görüşe öğretmenlerin % 46'sı katılmakta, % 29'u kararsız kalmakta, % 16.5'i katılmamakta, % 5'i kesinlikle katılmakta, % 3'ü kesinlikle katılmamaktadır.

10. Araştırmada kazanımların öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun, öğrenciler için anlamlı olduğuna yönelik ankette yer alan görüşe öğretmenlerin % 42'si katılmakta, % 29.5'i kararsız kalmakta, % 19.5'i katılmamakta, % 4.5'i kesinlikle katılmakta, %3.5'i kesinlikle katılmamaktadır.

11. Araştırmada programdaki kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun olduğuna ilişkin görüş hakkında öğretmenlerin % 38'i kararsız kalmakta, ilgili görüşe % 32.5'i katılmakta, % 22.5'i katılmamakta, % 4'ü kesinlikle katılmamakta, % 3'ü kesinlikle katılmaktadır.

12. Kazanımlar hazırlanırken öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alındığına ilişkin ankette yer alan görüşe öğretmenlerin % 36.5'i katılmamakta, % 29'u

kararsız kalmakta, % 25'i katılmakta, 6.5'i kesinlikle katılmamakta, % 5'i kesinlikle katılmaktadır. “ Kazanımlar hazırlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmıştır.” Şeklinde ifade edilen bu görüş, ankette öğretmenlerin en az katılım gösterdikleri görüşler arasında yer almıştır ($\bar{X} = 2.75$).

13. Araştırmada kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun olduğuna yönelik görüşe öğretmenlerin % 45.5'i katılmakta, % 24.5'i kararsız kalmakta, % 20.5'i katılmamakta, % 5'i kesinlikle katılmakta, % 4.5'i kesinlikle katılmamaktadır. Sonuçta öğretmenlerin yarıdan fazlası kazanımların toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun olduğu kanaatini taşımaktadırlar.

14. Araştırmada programdaki kazanımların toplumun inanç ve değerlerine uygun olduğuna ilişkin görüşe öğretmenlerin % 55'i katılmakta, % 21'i kararsız kalmakta, % 12.5'i kesinlikle katılmakta, % 8.5'i katılmamakta, % 2'si kesinlikle katılmamaktadır. Neticede ankette “ Kazanımlar toplumun inanç ve değerlerine uygundur ” şeklinde ifade edilen bu görüş araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin en çok destekledikleri görüş olmuştur ($\bar{X} = 3.68$).

15. Araştırmada kazanımlar hazırlanırken yerel ve bölgesel özelliklerin dikkate alındığına ilişkin görüşe araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin % 33.5'i katılmamakta, % 28.5'i katılmakta, % 27.5'i kararsız kalmakta, % 8'i kesinlikle katılmamakta, % 2.5'i kesinlikle katılmaktadır. Öğretmenlerin çoğunluğunun kazanımlarda yerel ve bölgesel özelliklerin dikkate alınmadığı yönünde düşündükleri sonucu çıkarılabilir.

16. Araştırmada yer alan sosyal bilgiler programındaki kazanımların, sahanın temel kavram ilke, yöntem ve bilgilerini kapsadığına yönelik görüşe öğretmenlerin % 58.5'i katılmakta, % 18.5'i kararsız kalmakta, % 13'ü katılmamakta, % 8'i kesinlikle katılmakta, % 2'si kesinlikle katılmamaktadır. Öğretmenler % 66.5 gibi bir oranla kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsadığı görüşünü desteklemektedirler.

17. Araştırmada kazanımların ders konularıyla (ders kitaplarındaki içerikle) örtüştüğüne dair görüşe öğretmenlerin % 52.5 katılmakta, %19.5 katılmamakta, % 16 kararsız kalmakta, % 8.5 kesinlikle katılmakta, % 3 kesinlikle katılmamaktadır. Öğretmenlerin % 61'i sosyal bilgiler programındaki kazanımların ders konularıyla örtüştüğü veya tutarlı olduğu kanısını taşımaktadırlar sonucuna varılabilir.

18. Araştırmada sosyal bilgiler programındaki kazanımların merkezi sınavlara (OKS, SBS...) uygun olduğuna ilişkin görüşe araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin % 46.5'i katılmakta, %23.5'i katılmamakta, % 17'si kararsız kalmakta, % 8'i kesinlikle katılmakta, % 5'i ise kesinlikle katılmamaktadır. Buna göre öğretmenlerin % 54.5'i kazanımları merkezi sınavlara uygun bulmaktadırlar.

19. Araştırmada sosyal bilgiler programındaki kazanımların programdaki etkinliklerle uyumlu olduğuna yönelik görüşe öğretmenlerin % 59.5'i katılmakta, %19.5'i kararsız kalmakta, % 13'ü katılmamakta, % 6'sı kesinlikle katılmakta, % 2'si kesinlikle katılmamaktadır. Neticede öğretmenlerin % 65.5'i kazanımların programdaki etkinliklerle uyumlu olduğu fikrini desteklemektedir.

20. Araştırmada yer verilen programdaki kazanımların, rahatça anlaşılabilir şekilde açık-seçik veya net ifade edildiğine ilişkin görüşe öğretmenlerin % 52'si katılmakta, % 24'ü kararsız kalırken; % 17.5'i katılmamakta, %3.5'i kesinlikle katılmamakta, % 3'ü kesinlikle katılmaktadır. Neticede öğretmenlerin % 55'i kazanım ifadelerinin açık-net olduğu yönündeki görüşe destek vermektedir.

21. Araştırmada kazanımların bütün sosyal bilgiler öğretmenlerince aynı veya benzer manada anlaşılır nitelikte olduğuna yönelik görüşe araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin % 54.5'i katılmakta, % 17.5'i kararsız kalmakta, % 15'i katılmamakta, % 9'u kesinlikle katılmakta, % 3.5'i kesinlikle katılmamaktadır. Buna göre öğretmenlerin % 63.5'i sosyal bilgiler programdaki kazanımların bütün öğretmenlerce aynı veya benzer manada anlaşıldığı fikrini taşımaktadırlar.

22. Kazanımlara ulaşmada sosyal bilgiler öğretim programında uygulanan ders saatlerinin yeterli olduğuna yönelik ankette yer alan görüş öğretmenlerce en çok reddedilen görüş olmuştur. Bu görüşe öğretmenlerin % 43'ü kesinlikle katılmakta, %26.5'i katılmamakta, % 18.5'i katılmakta, % 9'u kararsız kalmakta, % 3'ü kesinlikle katılmaktadır. Buna göre öğretmenlerin % 69.5'i ders saatlerinin yetersiz olduğunu düşünmektedir. Kararsızlar da hesaba katılırsa öğretmenlerin % 80'e yakını mevcut ders saatlerini kazanımların gerçekleşmesine engel olarak görmektedir. Nitekim ilgili görüş araştırmada öğretmenlerin en az katılım gösterdiği ($\bar{X} = 2.12$) görüş olmuştur.

23. Ankette “Kazanımların gerçekleşmesinde okulun sahip olduğu fiziki şartlar ve öğretim materyalleri yeterli düzeydedir” şeklinde ifadesini bulan; Araştırmanın mahalli özelliklere odaklanan ancak bulgularıyla genel fikirler de verebileceği umulan bu görüşe öğretmenlerin % 30'u katılmakta, % 30'u katılmamakta, % 23'ü kesinlikle katılmamakta, % 13.5'i kararsız kalmakta, % 3.5'i kesinlikle katılmaktadır. Sonuçta öğretmenlerin % 53'ü görev yaptıkları okulların fiziki şartları ve öğretim materyallerinden memnun değildir.

24. Araştırmada “Kazanımların gerçekleşmesi için okul, aile, öğretmenler ve okul yönetimi arasında gerekli iletişim, işbirliği ve koordinasyon vardır” şeklinde ifade edilen görüşe öğretmenlerin % 35'i katılmakta, % 29,5'i katılmamakta, % 20'si kararsız kalmakta, % 7.5'i kesinlikle katılmamakta, % 6.5'i kesinlikle katılmaktadır. Öğretmenlerin % 41,5'i okul-aile arasında gerekli iletişim ve koordinasyonun var olduğu fikrindedir. Bununla birlikte öğretmenlerin % 37'si aksi yönde düşünmektedir.

25. Araştırmada “Kazanımların gerçekleşmesi için müfettişlerden ve eğitim denetçilerinden gerekli rehberlik yardımlarını yeterince almaktayız.” Şeklinde ifade edilen görüşe araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin % 33.5'i katılmamakta, % 24.5'i kararsız kalmakta, % 23'ü katılmakta, % 15'i kesinlikle katılmamakta, % 2.5'i kesinlikle katılmaktadır.

26. Kazanımların ölçülebilir, değerlendirilebilir nitelikte olduğuna dair görüşe öğretmenlerin 57.5'i katılmakta, % 22'si kararsız kalmakta, % 13 katılmamakta, % 5.5'i

kesinlikle katılmakta, % 5'i kesinlikle katılmamaktadır. İlgili görüşe katılanlar ve kesinlikle katılanlar bir arada ele alındığında öğretmenlerin % 63'ü kazanımların ölçülebilir ve değerlendirilebilir olduğu görüşünü desteklemektedir.

27. Araştırma anketinde “Programda sosyal bilgiler dersi ile diğer derslerin hedefleri ve ara disiplinlere ait hedefler arasında ilişki vardır, birbirlerini destekler niteliktedir” şeklinde yer alan bu konudaki görüşe öğretmenlerin % 56'sı katılmakta, % 25.5'i kararsız kalmakta, % 10.5'i katılmamakta, % 4.5'i kesinlikle katılmakta, % 1'i kesinlikle katılmamaktadır. Buna göre öğretmenlerin %60.5'i ilgili görüşü onaylamaktadır.

6.4. Sosyal Bilgiler 7 Programı Sonunda Kazanımların Unutulmaya Karşı Direncine İlişkin Elde Edilen Sonuçlar

Program değerlendirilirken, öğrenci başarıları veya erişisi öğretimin başında ve sonunda ölçülerek, kazanımların gerçekleşme derecesi belirlendikten sonra, öğrenilmiş davranışların kalıcılığını kontrol etmek amacıyla söz konusu program tamamlandıktan bir hafta sonra öğrencilere aynı test soru maddelerinin ve şıklarının yerleri değiştirilmek suretiyle uygulanmıştır. Direnç veya İzleme testi diye anılan bu testte, öğrencilerin başarı puanları toplamı $X = 6480.499$ ve aritmetik ortalamaları da $\bar{X} = 67.505$ olarak bulunmuştur. Direnç testi aritmetik ortalamasının, son test aritmetik ortalamasından ($\bar{X} = 61,838$) büyük olduğu görülmektedir. Son test ile direnç testi arasındaki farklılığın manidarlığı “t” testi ile test edilmiş ve $t = 14.39$ olarak bulunmuştur. Direnç testinin son testten daha düşük çıkması gerekirken yüksek çıkması uygulamayı yapan öğretmenler tarafından öğrencilerin çoğunluğunun dershaneye gitmesine ve merkezi sınavlara hazırlık yapmaları nedenine bağlanmıştır. Öğrencilerin son test puanlarının homojen olmaması nedeniyle yapılan Wilcoxon işaretli sıralar testi de öğrencilerin son test ve izleme testi arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir, $z = 8.133$, $p < .05$. fark puanlarının sıra ortalaması ve toplamları dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani izleme testi lehinde olduğu görülmüştür (Tablo 30). Buna göre programdaki kazanılmış davranışlar kalıcıdır sonucuna varılabilir.

6.5. Bağımsız Değişkenlere Göre Öğrencilerin Ön Testten Aldıkları Başarı Puanlarına İlişkin Olarak Elde Edilen Sonuçlar

1. Öğrencilerin ön testten aldıkları başarı puanları arasında cinsiyetlerine göre manidar bir fark bulunamamıştır.

2. Öğrencilerin ön testlerde almış oldukları başarı puanlarında anne eğitim durumunun manidar bir etkisi bulunamamıştır.

3. Öğrencilerin ön testten aldıkları başarı puanlarının baba eğitim durumuna göre farklılığı manidar değildir.

4. Ön testten öğrencilerin aldığı başarı puanları, anne mesleğine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

5. Öğrenci babalarının meslekleri, öğrencilerin öntestte almış oldukları başarı puanlarında anlamlı bir farklılığa neden olmamaktadır.

6. Öğrencilerin öntest başarı puanlarının ailenin toplam aylık gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

6.6. Öğrencilerin Son Testten Almış Oldukları Başarı Puanlarının Bağımsız Değişkenlere Göre Farklılaşmasına İlişkin Sonuçlar

1. Öğrencilerin son testte almış oldukları başarı puanları arasında cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Tablo 23). Öğrencilerin son test başarı puanları cinsiyetten etkilenmemiştir denilebilir.

2. Öğrencilerin son testte almış oldukları puanların anne eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği anlaşılmaktadır. Bu durum Tablo 24'te açıkça görülmektedir.

3. Öğrencilerin son testten aldıkları başarı puanlarının baba eğitim durumuna göre farklılığı manidar değildir.

4. Öğrencilerin son testte almış oldukları puanların anne meslekleri değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma göstermediği anlaşılmaktadır.

5. Öğrencilerin son test başarı puanlarının baba meslekleri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

6. Öğrencilerin son test başarı puanları ailelerinin toplam aylık gelir düzeyine göre manidar bir şekilde farklılaşmaktadır.

6.7. Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Programı Hakkında Ankette Belirttikleri Görüşlerinin Bağımsız Değişkenlere Göre Farklılaşmasına İlişkin Elde Edilen Sonuçlar

Cinsiyete Göre;

Araştırmada, öğretmenlerin program hakkında ankette belirttikleri görüşleri arasında, cinsiyetlerine göre, 7, 15, 16 ve 26. görüşlerde anlamlı bir fark bulunmuştur. Diğer görüşlere yönelik cevapların, cinsiyetten etkilenmediği anlaşılmıştır. Buna göre öğretmenlerin, programdaki kazanımların öğrencilerin toplumsal ihtiyaçlarına uygun hazırlandığına, programdaki kazanımların yerel ve bölgesel özelliklerin dikkate alınarak hazırlandığına, programdaki kazanımların sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsadığına, programdaki kazanımların ölçülebilir ve değerlendirilebilir nitelikte olduğuna yönelik görüşlere katılma dereceleri, cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Mesleki Kıdeme Göre;

Öğretmenlerin ankette belirttikleri görüşleri arasında mesleki kıdemlerine göre tek bir görüş (15.) hakkında anlamlı bir fark bulunmuştur. Öğretmenlerin diğer görüşlere yönelik katılım oranlarının mesleki kıdemlerden etkilenmediği görülmüştür. Araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal bilgiler programındaki kazanımların yerel ve bölgesel özelliklere olan dikkatine yönelik görüşleri, mesleki kıdemlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Öte yandan bu görüş, öğretmenlerin en az katılım gösterdikleri görüşler arasındadır ($\bar{X} = 2.75$).

Mezun Olunan Fakülte Türüne Göre;

Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin ankette belirttikleri görüşleri arasında mezun oldukları fakülte türüne göre yalnızca bir tek görüş hakkında (8.) istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına yönelik görüşleri, mezun oldukları fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Program Bilgisine Göre;

Öğretmenlerin ankette belirttikleri görüşleri arasında SBÖP okuma durumuna göre iki konuda (4, 23) anlamlı fark bulunmuştur.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin genel amaçların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olduğuna yönelik görüşe katılma dereceleri, programdaki kazanımların gerçekleşmesinde görev yaptıkları okulların sahip bulunduğu fiziki şartlar ve öğretim materyallerinin yeterli düzeyde olduğuna ilişkin görüşleri, sosyal bilgiler programını okuma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Programı hiç okumayan öğretmenlerin ise okul şartlarının olumsuz olduğuna yönelik daha sık görüş beyan ettikleri tespit edilmiştir.

Programla İlgili Etkinliğe Katılım Durumlarına Göre;

Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin hiçbir görüşü MEB tarafından yeni programla ilgili düzenlenen etkinliklere katılma durumlarına göre farklılık göstermemektedir. Buna göre öğretmenlerin ankette kazanımlar hakkında yer alan 27 görüşü programla ilgili etkinliklere katılımlarından anlamlı derecede etkilenmemiştir sonucu çıkarılabilir.

Hizmet İçi Eğitim Kursuna Katılım Durumuna Göre;

Öğretmenlerin ankette belirttikleri görüşler arasında hizmet içi eğitim kurslarına katılımlarına göre iki konuda anlamlı fark bulunmuştur (8, 21). Araştırma kapsamına alınan sosyal bilgiler öğretmenlerinin programdaki kazanımların öğrencilerin fiziksel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına, programdaki kazanımların bütün sosyal bilgiler öğretmenlerince aynı veya benzer manada anlaşılır nitelikte olduğuna yönelik görüşleri, mesleğe başladıklarından beri branşlarıyla ilgili hizmet içi eğitim kursuna katılım durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Bilimsel Yayın Okuma Sıklığına Göre;

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ankette yer alan görüşleri arasında sosyal bilgiler öğretimi alanında yayımlanan bilimsel makale veya kitap okuma sıklıklarına göre dört görüş hakkında anlamlı fark tespit edilmiştir (6, 7, 9, 24. görüşler). Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin programdaki kazanımların öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına, toplumsal gereksinimlerine, zihinsel gelişim düzeylerine uygun hazırlandığına, ayrıca programdaki kazanımların gerçekleşmesi için okul-aile-yönetim ve öğretmenler arasında gerekli iletişim, işbirliği ve koordinasyonun var olduğuna yönelik görüşlere katılma dereceleri, sahada yayımlanan bilimsel makale ve kitapları okuma sıklıklarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Görev Yapılan Okulun Sosyo-ekonomik Düzeyine Göre;

Araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin program kazanımlarına ilişkin ankette belirttikleri görüşleri arasında görev yapıyor oldukları okulların sosyo-ekonomik düzeyine göre beş görüş hakkında anlamlı fark bulunmuştur (3, 4, 5, 23, 24. görüşler). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin kazanımların kendi içinde tutarlılığına, genel amaçların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olduğuna, programdaki kazanımların öğrencilerin hazırbulunuşluk seviyesine uygun olduğuna, kazanımların gerçekleşmesinde görev yaptıkları okulların sahip bulunduğu fiziki şartlar ve öğretim materyallerinin yeterli düzeyde olduğuna, kazanımların gerçekleşmesi için okul-aile-yönetim ve öğretmenler arasında gerekli iletişim, işbirliği ve koordinasyonun var olduğuna yönelik görüşlere katılma dereceleri, görev yaptıkları okulların sosyo-ekonomik seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Neticede araştırmanın öğretmenlerin görüşleri üzerinde en etkili olan bağımsız değişkeninin öğretmenlerin görev yaptıkları okulun sosyo-ekonomik düzeyi olduğu anlaşılmıştır.

Sınıf Mevcuduna Göre;

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ankette yer alan görüşleri arasında , görev yaptıkları okulların ortalama sınıf mevcuduna göre tek bir görüş hakkında anlamlı fark tespit edilmiştir (22). Öğretmenlerin programdaki kazanımlara ulaşmada mevcut ders saatlerinin yeterli olduğuna ilişkin görüşe katılım oranları, görev yaptıkları okulların ortalama sınıf öğrenci mevcuduna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Normal olarak daha kalabalık sınıflarda görev yapan öğretmenlerin mevcut ders saatini daha yetersiz bulması beklenirken sonuç tam tersi yönde çıkmıştır. 40-50 kişilik sınıflarda görev yapan öğretmenler ($\bar{X} = 2.86$) 20-30 kişilik sınıflarda ($\bar{X} = 2.02$) ve 30-40 kişilik sınıflarda ($\bar{X} = 2.04$) görev yapanlara göre ders saatinin yeterli olduğunun belirtildiği görüşe daha çok katılmaktadırlar. Bu oldukça dikkat ve ilgi çekici bir sonuçtur. Bununla birlikte öğretmenlerin en olumsuz yaklaştıkları görüşün de bu görüş olduğu vurgulanmalıdır.

6.8. Öneriler

Araştırma bulgularından sağlanan çıkarımlara göre aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

1. Sosyal bilgiler öğretim programları kazanımlarının başarılı olarak gerçekleşebilmesi, programda önerilen etkinliklerin amacına ulaşabilmesi için haftalık üç ders saatinden oluşan süreye 1 ders saati daha eklenmelidir.
2. Öğretmenlerin ve öğrencilerin gerçek bir öğrenme atmosferinde kazanımları hayata geçirebilmesi için özellikle düşük sosyo-ekonomik düzeydeki okulların fiziki altyapıları ve şartları iyileştirilmeli, iyi sosyo-ekonomik düzeydeki okullarla yatay ilişkiler artırılmalı ama merkezi okulların ihtiyaçları da ihmal edilmemelidir.
3. Müfettiş ve eğitim denetçilerinin rehberlik yeterliği arttırılmalı, kişiden kişiye değişmeyen objektif denetim kriterleri oluşturulmalı, denetçilerin program bilgisi sistemli olarak kontrol edilmelidir.
4. Kazanımların gerçekleşmesinde çoklu zekâ kuramına uygun olarak bireysel farklılıklara uygun strateji, yöntem ve teknikler işe koşulmalı, kazanımlarla ilgili bireysel farklılıklara uygun profesyonel tavsiyelere programın açıklama kısmında yer verilmelidir. Zira bu araştırma SBÖP'ün bireysel farklılıklara hassasiyeti yeterince göstermediği yönündeki ağırlıklı öğretmen görüşlerini ortaya koymaktadır.
5. Her kazanımın kritik davranışları belirlenmeli, bunlar eğitim durumlarında uygulanmalı, sınav durumlarında kontrol edilmelidir.
6. Sosyal bilgiler programının 17 genel amacının “öğrencilerin yaşadığı çevrenin ve dünyanın özelliklerini tanıyarak, insanlar ve doğal çevre arasındaki

etkileşimi açıklaması” şeklinde ifade olunan 6.sının gerçekleşebilmesi için kazanımlarda ve tüm programda yerel ve bölgesel özellikler, alternatifler dikkate alınmalıdır. Esasında sosyal bilimlerin, evrenselci olmaları nedeniyle yereli ve onun bilgisini önemsememeleri günümüz genç kuşak sosyal bilimcilerince eleştirilmektedir (Kızılcelik, 2008: 62).

7. Kazanımların gerçekleşmesi için aile, öğretmenler ve okul yönetimi arasında gerekli iletişim, işbirliği ve koordinasyonun sağlanabilmesi veya güçlendirilebilmesi için sosyal kulüpler ve gönüllü girişimler işe koşulmalı ilgili yönetmelikte gerekli değişiklikler yapılmalıdır.
8. Kazanımlar öğrencilerin kendi amaçlarına uygun hale getirilmelidir. Çünkü öğretmenlerin % 64.5’i kazanımların öğrencilerin kendi amaçlarına uygun olmadığı kanaatine yakındırlar (Bknz. Bulgular 2.11).
9. Programdaki kazanımlar öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlanmalıdır. Nitekim araştırma kapsamına alınan öğretmenlerin büyük çoğunluğu programdaki kazanımları öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz bulmaktadır.
10. Kazanımlar öğrencilerin ilgi ve yeteneklerine uygun, öğrencilerin kendileri için anlamlılığı yüksek olacak şekilde hazırlanmalıdır. Bu araştırmada öğretmenlerin çoğunluğu üstelik herhangi bir bağımsız değişkenin etkili olmadığı halde kazanımların öğrenci için anlamlılığını şüpheyle karşılamaktadır.
11. Programın ikinci dönemine rastlayan Zaman İçinde Bilim ünitesindeki 1, 2 ve 5 numaralı kazanımlar, Ekonomi ve Sosyal Hayat ünitesindeki 1 ve 6 numaralı kazanımlar, Yaşayan Demokrasi ünitesinde 2 ve 5 numaralı kazanımlar ve Ülkeler Arası Köprüler ünitesindeki 4 numaralı kazanım iptal edilmeli yerlerine yapılacak ihtiyaç ve konu analizlerine göre uygun kazanımlar konulmalıdır.

12. Sosyal bilgiler öğretim programının eğitim-öğretim yılının birinci dönemine denk gelen kazanımlar hakkında yapılabilecek başka çalışmalar üniversitelerin ilköğretim bölümlerince teşvik edilmelidir.
13. Eğitim fakültesi dışındaki fakültelerden mezun olan öğretmenlere gelişim ve öğrenme psikolojisi dersleri verilmeli, sonuçlar ciddi şekilde ölçme ve değerlendirme esaslarına göre değerlendirilmelidir.
14. Mevcut programı okuma gereği duymayan öğretmenlerin neden okumadıkları açığa kavuşturulmalı, programı okumaları ve uygulamaları için gerekli idari ve akademik tedbirler alınmalıdır.
15. Ders içerikleri muhtelif sosyal bilim dallarının ilgi çekici araştırmalarıyla güncelleştirilmeli, kazanımlar ile konuların tam olarak örtüşmesi sağlanmalıdır. Örneğin yazının ve sözün düşünce ve duygularımızı aktarmaya yarayan araç olduğu retoriği tekrarlanmak yerine günümüz bilgi sosyologları ve felsefecilerce yazının ve sözün yalnızca aktarmaya yaramadığını bizzat düşüncelerin içerisinde şekillendiği dinamikler olduğu hesaba katılmalıdır.
16. Meslek hayatında sahayla ilgili hizmet içi kurslara katılan öğretmenler yeniliklere daha açık olmakta ve programlardaki gelişme ufkunu yakalayabilmektedirler, bu sebepten dolayı genç öğretmenlerin hizmet içi eğitim kurslarına katılmaları ihmal edilmemelidir.
17. Ders kitaplarının kavram öğretimi kuramlarına uygun olarak hazırlanması sağlanmalı, kavramların ayırt edici özellikleri yanında, örnek olmayanlarına da yer verilmesine dikkat edilmelidir.
18. Üniteye verilmesi gereken değer, beceri ve kavramlar mutlaka ders kitaplarında işlenmeli, ders kitabındaki konular öğrencinin tematik bağlantıyı kolaylıkla kurmasını sağlayıcı nitelikte olmalı, ünite, ders kitabı ve etkinlikler birbirleriyle tam olarak örtüşmelidir.

19. Sosyal bilgiler öğretmenliği bölümlerine Öğretim Tasarımı dersleri koyulmalı, öğretmen adaylarının, okulların sosyo-ekonomik çeşitliliğine uygun olarak bireysel veya grupla tasarım projeleri geliştirmeleri teşvik edilmelidir.
20. Kazanımların merkezi sınavlarla tam olarak uygunluğu sağlanmalı veya sosyal bilgiler gibi çok geniş bir sahada soru hazırlayan bu sınavların ilgili komisyonlarının MEB sosyal bilgiler komisyonundan faydalanması sağlanmalı, ilgili genel müdürlükçe gerekli idari düzenlemeler yapılmalıdır.
21. Devletin sonuçlarına çok önem verdiği ve buna göre işlem yaptığı ama devlet okullarının az önem verdiği merkezi sınav durumu ; veli ve öğrencinin amaçlarıyla okulun amaçlarını çatışma durumuna düşürmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı bu çatışmayı 1739 sayılı yasada belirtilen uzak hedefleri bozmadan çözmek durumundadır.
22. Sosyal bilimlerdeki aşırı uzmanlaşmanın sosyal gerçekliği gözlerden kaçırdığının bilinciyle diğer disiplinler, dersler ve konular arasındaki ilişkilendirmeler yüzeysel olmaktan kurtarılmalı, sosyal bilgiler ile diğer disiplinler arasında ortak projeler geliştirilmeli, kişiselleştirilmiş ve kahraman merkezli katı dünya görüşleri yerine, genel sosyolojinin bütünsel bakış açısı ve sosyolojik düşünmenin ilkeleri öğrenciye kazandırılmaya çalışılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Acat, B. ve Ekinci (2007) İlköğretim Kurumlarında Uygulanan Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Yapılandırmacı Yaklaşım Bağlamında Değerlendirilmesi, 16.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 5-7 Eylül 2007, Gaziosman Paşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Tokat.
- Adanır, O. (2011). “Baudrillard ve Türkiye”, Ed. O. Adanır, Özne Felsefe Dergisi, 14. Kitap-Bahar 2011 Jean Baudrillard (1-6).
- Akdağ, H. (2008). “İlköğretim 6. ve 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Öğretmen ve Öğrenci Açısından Uygulama Dönütleri (Konya İli Örneği)” Ankara. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Akpınar, B. (2010) Eğitim Programları ve Öğretim, Ankara. Data Yay.
- Akpınar, B. Z.Çakmak, C.Kara. (2010) “ Postmodernizmin İlköğretim 6. ve 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Yansımaları” Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, Elazığ.
- Akyol, T. (2011). Bilim ve Yanılgı, İstanbul, Doğan Kitap.
- Arsal, Z. (2010). “İlköğretim Sosyal Bilgiler Program Kazanımlarının Hedef Nitelikleri Açısından Değerlendirilmesi” I.Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi 13-15 Mayıs 2010 Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi.
- Arslan, H. (2007). Epistemik Cemaat Bir Bilim Sosyolojisi Denemesi, İstanbul, Paradigma Yay.
- Arslan, M. (2007) “Türk Eğitim Sisteminde Değerler Sorunu ve Eğitim Programlarına Yansımaları” Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu, Edt. R. Kaymakcan ve diğerleri, İstanbul. DEM Yay: 635–656
- Ata, B. (2009) “ Sosyal Bilgiler Öğretim Programı” Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi, Ed. Cemil Öztürk, Ankara, Apegem Akademi Yay.
- Aydın, H. (2006). Eleştirel Aklın Işığında Postmodernizm, Temel Dayanakları ve Eğitim Felsefesi. Eğitimde Politika Analizleri ve Stratejik Araştırmalar Dergisi, Cilt 1, http://turkoloji.cu.edu.tr/GENEL/hasan_aydin_postmodernizm_egitim_felsefesi.pdf (Erişim Tarihi 11-02-2012)
- Aydın, H. (2007). Felsefi Temeller Işığında Yapılandırmacılık, Ankara, Nobel Yay.
- Aydın, M. (2004). Bilgi Sosyolojisi, İstanbul: Açılım Yay.

- Aykaç, N. ve Başar, E. (2005). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Eğitim Programının Değerlendirilmesi. Eğitimde Yansımalar VIII. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu. (14–16 Kasım 2005). Ankara: Sin Matbaacılık.
- Bacanlı, H. (2005). Duyuşsal Davranış Eğitimi, Ankara. II. Baskı, Nobel Yay.
- Bauman, Z. (2010). Küreselleşme Toplumsal Sonuçları, Çev.A.Yılmaz, İstanbul, Ayrıntı Yay.
- Bauman, Z. (2006). Sosyolojik Düşünmek, Çev. A.Yılmaz, İstanbul, Ayrıntı Yay.
- Bilen, M. (2006) “Plandan Uygulamaya Öğretim” , Ankara. Anı Yay.
- Bulaç, A. (2006). Din ve Modernizm, İstanbul, Yeni Akademi Yay.
- Büyükdüvenci, S. (2001a). Varoluşçuluk ve Eğitim, Ankara, Siyasal Kitabevi.
- Büyükdüvenci, S. (2001b). Eğitim Felsefesine Giriş, Ankara, Siyasal Kitabevi.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı,Ankara, Pegem Akademi Yay.
- Canerik, H. (2005). Sosyal Bilgiler Programı ve Öğretimi. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu, 14–16 Kasım, Erciyes Üniversitesi, Kayseri. Ankara: Sim Matbaası.
- Cevizci, A. (2011) Eğitim Felsefesi, İstanbul. Say Yay.
- Cüro, E. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretim Programının Toplumsal İhtiyaçları Karşılama Düzeyine İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Diyarbakır İli Örneği)
Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ.
- Çalışkan, H. (2009). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin İlköğretim 6. ve 7. Sınıflar Sosyal Bilgiler Programına İlişkin Görüşleri, 18. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 1-3 Ekim 2009, Ege üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Çeken, D. (2006). “Küreselleşme ve Türkiye’de Eğitim Politikaları: Yeni İlköğretim Müfredatı Sosyal Bilgiler Programı Üzerine Bir İnceleme” İzmir, Ege Üniversitesi, Genel Sosyoloji ve Metodoloji Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çelenk, S. ve diğerleri (2000). İlköğretim Programları ve Gelişmeler, Yay. Haz. A.Tazebay, Ankara. Nobel Yay.

- Çelik, H. (2009). “ Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Vatandaşlık Eğitiminin Bugünkü Durumu Ve Geleceğine İlişkin Görüşleri” İstanbul, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Bölümü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Demircioğlu, İ. H. (2004.) ‘Tarih ve Coğrafya Öğretmenlerinin Sosyal Bilimler Öğretiminin Amaçlarına Yönelik Görüşleri’, Bilig. (31), s. 71-84.
- Demirel, Ö. (2002) “Öğretme Sanatı”, Ankara. Pegema Yay.
- Demirel, Ö. (2008) Eğitimde Program Geliştirme. Ankara. Apegem Akademi Yay.
- Doğanay, A. (2002). “Sosyal Bilgiler Öğretimi”, Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ed. Öztürk ve D. Dilek, Ankara. Pegema Yay.
- Doğanay, A. Sarı, M. (2007). “İlköğretim Okullarında Oluşturmacılık Ne Kadar Oluşturuldu? : Sosyal Bilgiler, Fen ve Teknoloji ve Matematik Derslerinde Karşılaştırmalı Bir İnceleme, 16.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 5-7 Eylül 2007 Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Tokat, Türkiye (149-163)
- Duran, H. (2010). “Sosyal Bilgiler Disiplininde Sosyolojinin Yeri ve Önemi”, Sosyal Bilgilerin Temelleri, Ed. R.Turan, K.Ulusoy, Ankara. Maya Akademi Yay.
- Duverger, M. (2006). Sosyal Bilimlere Giriş, Çev. Ü. Oskay, İstanbul, Kırmızı Yay.
- Dündar, Ş. (2008). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Ortamlarının Yapılandırmacı Özellikler Açısından Değerlendirilmesi, İstanbul, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Erden, M. (1998). Eğitimde Program Değerlendirme, Ankara. Anı Yay.
- Ertürk, S. (1998). Eğitimde Program Geliştirme, Ankara. Meteksan
- EPÖ. (2005). Eğitim Programları ve Öğretim Alanı Profesörler Kurulu İlköğretim 1-5. Sınıflar Öğretim Programlarını Değerlendirme Toplantısı (Eskişehir) Sonuç Bildirisi. <http://ilkogretim-online.org.tr/vol5say1/sbildirge%5B1%5D.pdf> (Erişim Tarihi 24-12-2011)
- Fromm, E. (1993). İnsandaki Yıkıcılığın Kökenleri I, Çev. Ş.Alpagut, İstanbul. Payel Yay.
- Gulbenkian Komisyonu. (2009). Sosyal Bilimleri Açın Sosyal Bilimlerin Yeniden Yapılanması Üzerine Rapor, Çev. Ş.Tekeli, İstanbul, Metis Yay.

- Günay, M. (2010). “Bilim Felsefesi ve Eğitim Felsefesi Bağlamında Sosyal Bilgiler”, Sosyal Bilgilerin Temelleri, Ed. R.Turan. K. Ulusoy. Ankara. Maya Akademi Yay.
- Gündüz, M. (2005). Ahlak Sosyolojisi, Ankara. Anı Yay.
- Gürol, M. (2004) “Öğretim Sürecinde İletişim Model ve Uygulamalar” Öğretimde Planlama-Uygulama-Değerlendirme. Elazığ. Üniversite Kitabevi.
- Güven, S. (2004) “Program Geliştirme” Öğretimde Planlama-Uygulama-Değerlendirme Elazığ, Üniversite Kitabevi.
- Kalaycıoğlu, E. (2007). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kant, İ. (2009). “Eğitim Üzerine”, Çev.A.Aydoğan, İstanbul. Say Yay.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel Araştırma Yöntemi, Ankara. Nobel Yay.
- Katılmış, A. (2010). “Sosyal Bilgiler Derslerindeki Bazı Değerlerin Kazandırılmasına Yönelik Bir Karakter Eğitimi Programının Geliştirilmesi” Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul.
- Kazu, H. (2004). “Eğitimde Amaç ve Yazımı”, Öğretimde Planlama uygulama Değerlendirme, Ed. M. Gürol, Elazığ, Üniversite Kitabevi.
- Keskin, Y. (2008). “Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programlarının Etkililiğinin Araştırılması” İstanbul. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul.
- Kızılcılık, S. (2008). Sefaletin Sosyolojisi, Ankara. Anı Yay.
- Kuhn, T. (2008) Bilimsel Devrimlerin Yapısı, Çev. N.Kuyaş, İstanbul. Kırmızı Yay.
- Küçükahmet, L. (2005). 2004 Hayat Bilgisi Programının Değerlendirilmesi. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu, 14–16 Kasım, Erciyes Üniversitesi, Kayseri. Ankara, Sim Matbaası.
- MEB. (2005a). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim programı ve Kılavuzu, Ankara. Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- MEB. (2005b). İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi 4-5 Sınıf Öğretim Programı ve Kılavuzu, Ankara.

- MEB. (2005). İlköğretim 6. ve 7. Sınıflar Sosyal Bilgiler Öğretim Programı. <http://ttkb.meb.gov.tr/ogretmen/modules.php?> (Erişim Tarihi: 05.06. 2012)
- Meray, Z. (2009). “İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretiminde Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi”, Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ed. Mustafa Safran, Ankara. Pegemakademi Yay.
- Merter, F. (2005). Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Dersi Programının Eğitim Sosyolojisi Bakış Açısından Olumlu ve Olumsuz Eleştirisi. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu, 14-16 Kasım, Erciyes Üniversitesi, Kayseri. Ankara. Sim Matbaası.
- Nayır, G. (Tarih Yok). “Bilginin Değişen Anlamı ve Kavram Tartışmaları”, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, http://74.125.155.132/scholar?q=cache:OB_HhjQTkAwJ:scholar.google.com/+g%C3%BCney+nay%C4%B1r&hl=tr&as_sdt=2000 (Erişim Tarihi: 11.04.2012)
- Oruç, Ş. (2009). “Sosyal Bilgiler Ders Kitapları” Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ed. M. Safran, Ankara. Pegemakademi Yay.
- Öğretmen Kılavuzu. (2009). Sosyal Bilgiler 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı, (İletişim ve İnsan İlişkileri Ünitesi, Atatürk ve İletişim Konusu) Ankara. Devlet Kitapları.
- Öncü, A. (2008). “Sosyal Bilimlerde Yeni Meşruiyet Zemini Arayışları” , Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek Sempozyum Bildirileri Toplum Ve Bilim Ve DeFTER Dergileri Ortak Çalışma Grubu, Ankara. Metis Yay.
- Özdemir, S. M. (2009). “Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı ve Değerlendirilmesi” Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ed. Mustafa Safran, Ankara. Pegemakademi Yay.
- Öztürk, C. (2007). Sosyal Bilgiler: Toplumsal Yasama Disiplinler arası Bir Bakış. Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ankara. Pegema Yay.
- Öztürk, C. (2004) Dilek, Dursun, “Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretim Programları” , Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ankara. Pegema Yay.
- Öztürk, C. Tuncel, G. (2006). Yeni 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı İle İlgili Öğretmen Görüşleri. V. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Bildiri Kitabı, 2.Cilt, Ankara, Kök Yay.
- Palavan, Ö. (2007). “İlköğretim Birinci Kademedeki Birleştirilmiş Sınıflardaki 4. Sınıf Öğrencilerinin, Sosyal Bilgiler Dersinin Kazanımlarına Erişim Düzeyleri” 19 Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Samsun.

- Parenti, M. (2008). "Tekelci Medya Manipülasyonu" Çev.N. Korkmaz, Medya Popüler Kültür ve İdeoloji, Der. L. Yaylagil Ankara. Dipnot Yay.
- Philips, D.C. Soltis, J.F. (2005). Öğrenme: Perspektifler, Çev. S.Durmuş, Ankara. Nobel Yay.
- Plotnik, R. (2009). Psikolojiye Giriş, Çev. T.Geniş, İstanbul, Kaknüs Yay.
- Ricoeur, P. (2007). Yoruma Dair/Freud ve Felsefe, Çev. N.Alpay, İstanbul, Metis Yay.
- Safran, M. (2009). "Sosyal Bilgiler Öğretimine Bakış", Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ed. Bayram Tay ve Adem Öcal, Ankara. Pegem Akademi.
- Safran, M. (2004). "İlköğretim Programlarında Yeni Yaklaşımlar Sosyal Bilgiler (4-5.sınıf)", Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi, Ankara. Yıl. 5, Sayı 54-55, MEB Yay.
- Semenderoglu, A. ve Gülersoy, A. E. (2006) . İdeal Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Arayışında Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının değerlendirilmesi. II Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi Kitabı içinde (s.160-174). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Van: Milli Eğitim Basımevi.
- Senemoğlu, N. (2004). Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya, Ankara, Gazi Kitabevi.
- Smith, M. K. (2000). "Curriculum theory and practice" the encyclopedia of informal education, www.infed.org/biblio/b-curric.htm. (Erişim Tarihi 04-02-2012)
- Solso, R. ve Diğerleri (2009). Bilişsel Psikoloji, Çev. A.A.Dinn, İstanbul. Kitabevi Yay.
- Sosyal Bilgiler Dersi (6-7) .(2005). Öğretim Programı ve Kılavuzu (Taslak Basım), Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü, MEB Yay.
- Sönmez, V. (2005) Hayat ve Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu, Ankara, Anı Yay.
- Sönmez, V. (1999). Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu, İstanbul, MEB Yay.
- Sönmez, V. (2009). Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı, Ankara, Anı Yay.
- Stengel, R. (2010) "The 2010 Person Of The Year Only Connect" Time, Vol. 176, No. 26. December 27, 2010, January 3, 2011.
- Şimşek, A. (2009). "Öğretim Tasarımı", Ankara, Nobel Yay.

- Tambaş, U. (2001) “Baudrillard’ı Anlamak”, Ed. O. Adanır, Özne Dergisi, 14. Kitap-Bahar 2011 Jean Baudrillard.
- Taşpınar, M. “Kuramdan Uygulamaya Öğretim İlke ve Yöntemleri”, Elazığ. Üniversite Kitabevi. Tarih Yok.
- Tatar, B. (2004). Hermenötik, İstanbul. İnsan Yay.
- Tekeli, İ. (2004). Eğitim Üzerine Düşünmek, Ankara, Türkiye Bilimler Akademisi Yay.
- Uzun, A. (2007). 2005-2006 Öğretim Yılında Uygulanmaya Başlanan Altıncı Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Hakkında Öğretmen Görüşleri (Ankara İli Pilot Okullar). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ülken, H.Z. (2001). Eğitim Felsefesi, İstanbul, Ülken Yay.
- İnal, K. (2008). Eğitim ve İdeoloji, İstanbul, Kalkedon Yay.
- Wildavski, B. (2011). “Çinli Matematik Dahileri, ABD’li Çocukların Geleceğini Çalmıyor”, Turquie Diplomatique 15 Mayıs -15 Haziran 2011, Sayı: 28.
- Yanpar, T. (2010). “Sosyal Bilgiler Disiplininde Eğitimin Yeri ve Önemi”, Sosyal Bilgilerin Temelleri, Ed.R. Turan, K.Ulusoy, Ankara. Maya Akademi Yay.
- Yaşar, Ş. Gültekin, M. Türkan, B. ve Yıldız, N. (2005). Yeni İlköğretim Programlarının Uygulanmasına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Hazırbulunuşluk Düzeylerinin ve Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi. Yeni İlköğretim Programlarını Değerlendirme Sempozyumu, 14-16 Kasım, Erciyes Üniversitesi, Kayseri. Ankara. Sim Matbaası.
- Yazıcı, H. Koca, M.K. (2008). “Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı” , Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi, Ed. B. Tay, A. Öcal, Ankara, Pegem Akademi Yay.
- Yazıcıoğlu, Y.Erdoğan S. (2007). SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yay.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 6. Baskı.
- Yıldırım, E. (2007). Bilginin Sosyolojisi Kavramlar, Teoriler, Pratikler, Ankara. Ekin Yay.
- Yuvayapan, E. (2011). “Simgesel Değiş Tokuş ve Ölüm”, Ed. O. Adanır, Özne Dergisi, 14. Kitap-Bahar 2011 Jean Baudrillard.

- Yüksel, S. (2010). Türk Üniversitelerinde Eğitim Fakülteleri ve Öğretmen Yetiştirme, Ankara. Apegem Akademi Yay.
- Yüksel, S. (2002). Yükseköğretimde Eğitim-Öğretim Faaliyetleri ve Örtük Program. 2002, [http://kutuphane.uludag.edu.tr/PDF/egitim/htmpdf/2002-15\(1\)/M-25.pdf](http://kutuphane.uludag.edu.tr/PDF/egitim/htmpdf/2002-15(1)/M-25.pdf) (Erişim Tarihi 11-10-2011)
- Yüksel, İ. M. Sağlam. (2012) . Eğitimde Program Değerlendirme, Ankara, Apegem Akademi Yay.
- Zabcı, F. (2009). Dünya Bankası Yanılsamalar ve Gerçekler, İstanbul, Yordam Kitap.

EKLER

EK 1. İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün İzin Yazısı

T.C.
ADANA VALİLİĞİ
İl Milli Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.04.MEM.4.01.00.05 - 52071
KONU: Anket Uygulaması

22.12/2011

FIRAT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
Genel Sekreterlik

23119 - ELAZIĞ

İLGİ: 29.11.2011 tarih ve 11006 sayılı yazınız.

Üniversiteniz Eğitim Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı doktora öğrencisi Cihan KARA' nın hazırlamış olduğu "2004 İlköğretim 7. Sınıf İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Kazanımların Ön-Son Test Sonuçlarına ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" konulu anket uygulamasının, İlimiz Merkez İlçelerine bağlı İlköğretim Okulları Sosyal Bilgiler Öğretmenlerine uygulanabileceği ile ilgili Valilik Makamundan alınan 21.12.2011 tarih ve 51942 sayılı oluru ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi arz ederim.

Hamza KARAN
Müdür a.
İl Milli Eğitim Şube Müdürü

EKLER :
EK 1- Valilik Oluru (1 Adet)

21.12/2011 V.H.K.İ. : M. BOZKURT

EK 2. Valilik Oluru

T.C.
ADANA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

SAYI : B.08.04.MEM.4.01.00.11.040/ 51942
KONU: Anket Uygulaması

21/12/2011

VALİLİK MAKAMINA
ADANA

Fırat Üniversitesi Rektörlüğünün 29.11.2011 tarih ve 11006 sayılı yazılarında; Üniversiteleri Eğitim Bilimleri Enstitüsü Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Doç. Dr. Zafer ÇAKMAK' ın danışmanı olduğu doktora öğrencisi Cihan KARA' nın hazırlamış olduğu "2004 İlköğretim 7. Sınıf İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Kazanımların Ön-Son Test Sonuçlarına ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi" konulu anket uygulamasını İlimiz Merkez İlçelerine bağlı İlköğretim Okulları sosyal Bilgiler Öğretmenlerine 2011-2012 eğitim-öğretim yılı içerisinde uygulama yapabilmeleri için izin istemleri belirtilmekte olup, yazı ve anket formları ilişikte sunulmuştur.

Yukarıda konusu, uygulama tarihi, yapılacağı yeri ve uygulama yapacak öğrencisi açıklanmış anket uygulamasının, ilgili Okul Müdürlüklerinin gözetim ve denetiminde, eğitim ve öğretimin aksatılmadan, okullarda uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Abdulgafur BÜYÜKFIRAT
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
...../12/2011

Reşat ÖZDEMİR
Vali a.
Vali Yardımcısı

EK 3. Başarı Testi Madde Analiz Sonuçları

Başarı Testi Sorularına İlişkin Madde Analizi Sonuçları

Madde No	pj madde güçlük indeksi	rjx madde ayıricılık gücü indeksi
1.	.37	.59
2.	.53	.33
3.	.56	.59
4.	.57	.34
5.	.45	.40
6.	.54	.57
7.	.36	.46
8.	.60	.46
9.	.33	.27
10.	.38	.36
11.	.51	.50
12.	.41	.57
13.	.50	.66
14.	.80	.37
15.	.52	.31
16.	.36	.34
17.	.40	.37
18.	.66	.44
19.	.68	.35
20.	.44	.53
21.	.36	.46
22.	.80	.38
23.	.58	.44
24.	.47	.42
25.	.85	.28
26.	.50	.34
27.	.62	.49
28.	.54	.44
29.	.34	.41
30.	.49	.57
31.	.63	.51
32.	.50	.48

EK 4. Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları**Gruplara Ait Verilerin Normal Dağılımına İlişkin Hesaplamalar****A: Başarı testine ilişkin hesaplamalar****Tablo... Öğrencilerin öntest-sontest-kalıcılık puanları hakkında K-S sonuçları**

	Öntest	Sontest	Kalıcılık
n	96	96	96
Ort.	42.95	61.83	67.50
Ss.	12.89	12.31	12.51
Kolmogorov	.839	2.205	1.476
P	.482	0.000	.026

EK 5. Öğrencilerin Başarı Testinden Aldıkları Puanlar

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin başarı testinden aldıkları öntest-sontest-kalıcılık puanları

Öntest puanları	Sontest puanları	Kalıcılık puanları
18,75	35,00	37,00
41,00	75,00	81,00
53,00	72,50	78,00
12,50	41,00	48,00
43,75	72,50	76,00
37,50	75,00	82,50
41,00	63,00	72,00
43,75	69,00	75,00
53,00	75,00	75,00
59,00	76,00	82,00
41,00	65,00	70,00
47,00	70,00	77,00
37,50	65,00	68,00
56,00	69,00	75,00
31,00	41,00	55,00
16,00	42,00	48,00
22,00	45,00	52,00
53,00	66,00	72,50
28,00	66,00	76,00
22,00	34,00	41,00
28,00	63,00	66,50
25,00	72,00	75,50
18,75	56,00	62,00
34,00	72,50	79,00
47,00	65,00	74,00
47,00	63,00	69,50
28,00	40,00	50,00
28,00	32,00	44,00
50,00	72,50	81,00
59,00	69,00	79,00
34,00	70,00	76,50
37,50	66,00	69,00
34,00	69,00	75,50
25,00	52,50	67,00
53,00	66,00	63,00
22,00	46,00	57,00
50,00	72,50	79,00
53,00	71,00	80,00
25,00	42,50	46,00
37,50	63,00	69,50
47,00	69,00	75,50

Öntest Puanları	Sontest Puanları	Kalıcılık Paunları
28,00	35,00	45,00
47,00	69,00	66,00
43,75	72,50	79,00
43,75	51,00	61,00
47,00	63,00	69,50
43,75	76,00	82,50
41,00	44,00	54,00
47,00	63,00	66,00
41,00	51,00	64,50
56,00	63,00	60,00
56,00	69,00	72,00
68,75	72,00	82,00
43,75	55,50	59,00
43,75	59,00	62,50
50,00	65,00	71,50
56,00	44,00	41,00
56,00	72,50	76,00
41,00	69,00	72,50
41,00	52,00	55,50
47,00	69,00	82,00
25,00	75,00	78,00
56,00	69,00	75,50
34,00	41,00	44,00
43,75	69,00	66,00
56,00	61,00	64,00
31,00	36,00	39,00
41,00	69,00	75,50
47,00	75,00	81,50
59,00	69,00	72,00
72,00	76,00	82,50
50,00	69,00	79,00
37,50	45,00	48,50
34,00	35,00	35,00
34,00	66,00	69,50
41,00	72,50	76,00
56,00	72,50	82,50
56,00	69,00	72,00
56,00	68,00	78,00
37,50	70,00	73,00
37,50	67,00	70,00
59,00	72,00	75,00
50,00	69,00	72,00
37,50	51,00	54,00
72,00	76,00	86,00
41,00	44,00	50,50
34,00	70,00	80,00

Öntest Puanları	Sontest Puanları	Kalıclık Puanları
50,00	52,00	55,00
41,00	69,00	72,00
68,75	70,00	73,00
47,00	63,00	66,00
47,00	50,00	56,50
41,00	51,00	64,00
78,00	72,50	78,00
31,00	63,00	60,00
41,00	66,00	76,00

EK 6. Araştırma Kapsamına Alınan Öğretmenlerin Program Kazanımları Hakkındaki Görüşlerinin En Yüksek Katılımdan En Az Katılım Sıklığına Göre Sıralanması

	N	Ortalama	Standart Sapma
1. Kazanımlar toplumun inanç ve değerlerine uygundur.	198	3,68	,88
2. Bu programdaki kazanımlar sosyal bilgiler dersine ilişkin genel amaçlara uygun olarak düzenlenmiştir.	200	3,67	,81
3. Programdaki kazanımlar genel hedeflerle tutarlı (birbirlerini destekler) niteliktedir.	199	3,66	,81
4. Programdaki kazanımlar kendi içinde tutarlı, kazanımlar birbirlerini destekler niteliktedir.	200	3,65	,85
5. Kazanımlar sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsamaktadır.	200	3,57	,88
6. Kazanımlar, ölçülebilir, değerlendirilebilir niteliktedir.	197	3,55	,81
7. Kazanımlar, programdaki etkinliklerle uyumludur.	200	3,54	,86
8. Programda sosyal bilgiler kazanımları ile diğer derslerin hedefleri ve ara disiplinlere ait hedefler arasında ilişki vardır. Birbirlerini destekler niteliktedirler.	194	3,54	,78
9. Programdaki kazanımlar bütün sosyal bilgiler öğretmenlerince aynı veya benzer manada anlaşılır niteliktedir.	199	3,50	,97
10. Kazanımlar, ders konularıyla (ders kitaplarındaki içerikle) örtüşmektedir.	199	3,44	,99
11. Programdaki kazanımlar, öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlanmıştır.	199	3,39	,88
12. Programdaki kazanımlar öğrencilerin zihinsel gelişim düzeyleri dikkate alınarak seçilmiştir.	199	3,33	,91

13. Programdaki kazanımlar, rahatça anlaşılabilir şekilde açık-seçik veya net ifade edilmiştir.	200	3,33	,92
14. Programdaki kazanımlar öğrencilerin fiziksel gelişim düzeyleri dikkate alınarak seçilmiştir.	199	3,29	,87
15. Kazanımlar merkezi sınavlara (OKS, SBS...) uygundur	200	3,29	1,06
16. Programdaki kazanımlar (39 adet) öğrencilerin hazırbulunuşluk (bilgi, gelişim düzeyi, istek, tutum) seviyesine uygundur.	200	3,27	,92
17. Kazanımlar toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygundur.	200	3,26	,98
18. Programdaki kazanımlar öğrencilerin; ilgi ve yeteneklerine uygun, öğrenciler için anlamlıdır.	198	3,24	,94
19. Programdaki genel hedefler (17 genel amaç), öğrencilerin hazırbulunuşluk (Bilgi, gelişim düzeyi, istek, tutum) seviyesine uygundur.	200	3,20	,98
20. Programdaki kazanımlar, öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlanmıştır	199	3,14	,85
21. Programdaki kazanımlar öğrencilerin kendi amaçlarına uygundur.	200	3,08	,90
22. Kazanımların gerçekleşmesi için okul, aile, öğretmenler ve okul yönetimi arasında gerekli iletişim, işbirliği ve koordinasyon vardır.	197	3,03	1,10
23. Kazanımlarda yerel ve bölgesel özellikler dikkate alınmıştır.	200	2,84	1,00
24. Kazanımlar hazırlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmıştır.	195	2,75	,92
25. Kazanımların gerçekleşmesi için müfettişlerden ve eğitim denetçilerinden gerekli rehberlik yardımlarını yeterince almaktayız.	197	2,63	1,07

26. Kazanımların gerçekleşmesinde okulun sahip olduğu fiziki şartlar ve öğretim materyalleri yeterli düzeydedir.	200	2,61	1,23
27. Sosyal bilgiler öğretim programında uygulanan ders saatleri belirlenen hedeflere/kazanımlara ulaşmada yeterlidir.	200	2,12	1,23

EK 7. Sosyal Bilgiler Dersi Başarı Testi**Sevgili Öğrenciler!**

Yanıtlayacağınız bu test bilimsel bir araştırma için veri olarak kullanılacaktır. Dikkatle okuyup samimi olarak vereceğiniz cevaplar, sizlerin ve kardeşlerinizin daha kaliteli ve faydalı bir sosyal bilgiler dersi görmesine katkı sağlayacaktır. Bilime, ülkemizin ortak geleceğine gösterdiğiniz ilgi ve katkılarınız için teşekkür ederim.

Cihan KARA
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Doktora Öğrencisi

I. BÖLÜM**SOSYAL BİLGİLER 7.SINIF BAŞARI TESTİ****Yönerge:**

- Aşağıdaki çoktan seçmeli soruların tek bir doğru yanıtı vardır. Soruları dikkatle okuduktan sonra size en uygun/doğru gelen seçeneği işaretleyiniz.
- Her soru için bir tek cevap veriniz.
- Süre 45 dakikadır.

SORULAR**1. Aşağıda ilk uygarlıklarla ilgili verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?**

- A) Madeniye parayı ilk kez Lidyalılar kullanmıştır.
- B) Barutu ilk kez Çinliler kullanmıştır.
- C) Sümerler yazıyı kullanan ilk uygarlıktır.
- D) Tekerlek ilk kez Eski Yunan'da kullanıldı

2. Aşağıdakilerden hangisi ilk uygarlıkların bilim ve teknolojiye katkılarından biri sayılamaz?

- A) Barut-Tekerlek
- B) Tüfek-Telgraf
- C) Alfabe-Takvim
- D) Mürekkep-Cam

3. İnsanlık tarihinde.....icadı ile bilgi toplanabilir, saklanabilir ve iletilebilir hale gelmiş.....icadı ile bilginin yayılması gerçekleşmiş. Bilginin işlenmesi ise.....icadı ile mümkün olmuştur.

- 1-Matbaa
- 2-Bilgisayar
- 3-Yazı
- 4-Tekerlek

Parçada verilen boşluklara yukarıda numaralandırılmış buluşlar aşağıdaki hangi sıralamayla getirilmelidir?

- A) 1, 2, 3
- B) 3, 1, 2
- C) 3, 2, 4
- D) 1, 4, 2

4. Aşağıdakilerden hangisi bilimsel ilerlemeye katkıda bulunan Türk ve İslam bilginlerinden değildir?

- A) Biruni
- B) Takiyüddin
- C) Ziya Paşa
- D) Ali Kuşçu

5. Aşağıda bilimsel ilerlemeye katkıda bulunan Türk ve İslam bilginleri uzmanlık alanlarıyla birlikte verilmiştir. Hangi eşleştirme yanlıştır?

- A) Takiyüddin-Astronomi
- B) Nasıruddin Tusi-Tarih
- C) Biruni-Astronomi
- D) Ali Kuşçu-Matematik

6. Avrupa’da modern bilimlerin ilk büyük öncülerinden olan R.Bacon’ın bilimsel “deney” ve “gözlem” metodunu Müslümanlardan öğrendiği o kadar kesindir ki bilim tarihçisi J.D. Bernal Optik ilminin kurucusu İbn-i Heysem’in Bacon’un hocası olduğunu yazar. Saygın Bilim Tarihçisi Fuat Sezgin’e göre Leonardo Vinci’nin yaptığı mühendislik çizimlerinin İslam dünyasından getirilen kitaplardan alındığı son yıllarda anlaşılmıştır.

Yukardaki parçadan çıkarılabilecek en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İslam dünyasının bilime katkısı sanıldığından çok daha fazladır.
- B) Modern bilimsel metodun öncüsü Bacon’dır.
- C) Rönesans döneminde İslam dünyası mühendislikte Batı’dan ileridir.
- D) Leonardo Vinci’nin eserlerine Müslümanların katkısı son yıllarda anlaşılmıştır

7. Aşağıdaki tarihi gelişmelerden hangisinin günümüz sanat ve bilim dünyasına doğrudan bir katkıda bulunduğu savunulamaz?

- A) Rönesans
- B) İstanbul'un Fethi
- C) Sanayi İnkılâbı
- D) Coğrafi Keşifler

8. Milattan önce Antik Yunan ve İyonya'da var olan düşünce hürriyeti bugünkü bir çok bilim dalının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Batı dünyası ise İyonya'daki gibi özgür bir tartışma ortamında yetişmiş İbni Sina ve İbni Rüşd gibi Müslüman bilim adamları sayesinde bu bilimleri ve düşünmeyi öğrenmiştir. Avrupa'da 15. ve 16. yüzyılda bu antik kültürün ve bu kültürün yol açtığı serbest fikir hayatının yeniden doğuşu (Rönesans) ile yeniden ama daha büyük bilimsel ilerlemeler kaydedilmiştir.

Yukardaki parçada aşağıdaki hangi iki kavram arasındaki yakın ilişki anlatılmaktadır?

- A) Ortak miras-Bilim hürriyeti
- B) Tarih-Sanat
- C) Düşünce özgürlüğü-Bilimsel gelişme
- D) Din-Bilimsel ilerleme

9. İlkçağda Cermen istilaları ile merkezîyetçi Roma İmparatorluğu dağılmış ve sayısız irili ufaklı feodal beylikler ortaya çıkmıştır. Bu dönemde temel üretim aracı olan toprak feodal beyler arasında paylaşılmıştır. Topraklara sahip olan feodaller(derebeyleri, ağalar) merkezdeki kendisi de bir feodal olan krala istediklerini yaptırabilmişlerdir. Selçuklu ve Osmanlı devletlerinde ise toprak devlete aittir. Asker besleme ve vergi verme karşılığında çiftçilere ekip biçmeleri için geçici olarak verilir. Selçuklu ve Osmanlı bu toprak düzeni sayesinde merkezîyetçi ve güçlü devletler olmuşlar, hükümdarları da Batıdaki kralların aksine yerel güçlere (ağalar, derebeyleri) boyun eğmemişlerdir.

Yukardaki parçada bir üretim aracı, servet kaynağı olarak toprağın aşağıdaki hangi yaşam sahasındaki belirleyici gücüne öncelikle değinilmektedir?

- A) Üretim
- B) Yönetim
- C) Kültür
- D) Askerlik

10. Aşağıdaki devlet kuruluşlarından hangisinin toprağın üretimdeki önemine dayalı olarak kurulduğu söylenemez?

- A) Ziraat Bankası
- B) Devlet Su İşleri
- C) Kara Yolları Genel Müdürlüğü
- D) Toprak Mahsulleri Ofisi

11. Tarihteki toprak yönetimleriyle ilgili olarak aşağıda verilen eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?

- A) Feodalite-Avrupa
- B) Tımar- Osmanlı
- C) İltizam-Safeviler
- D) İkta-Selçuklu

12. Aşağıdakilerden hangisi Reform hareketlerinin sonuçlarındandır?

- A) Din adamları ve kilise güçlenmiştir.
- B) Avrupa'da mezhep birliği sağlanmıştır.
- C) Avrupa'da siyasi birlik sağlanmıştır.
- D) Laik bir eğitim sistemi kurulmuştur.

13. I. Egemenlik

II. Millet

III. Toprak

Bir devlet varlığından bahsedilebilmesi için yukarıdakilerden hangilerinin varlığı zorunludur?

- A) I, II
- B) I, II, III
- D) I, III
- D) II, III

14. Aşağıda sırasıyla ticaret yolları ve bu yolların gelişmesini sağladığı devletler eşleştirilmiştir. Hangi eşleştirme yanlıştır?

- A) İpek Yolu- Çin
- B) İpek Yolu-Osmanlı
- C) Baharat Yolu-Frigya
- D) Kral Yolu-Lidya

15. Aşağıdakilerden hangisinin üretim teknolojisindeki yenilenme düşünsel ve sosyal hayatı daha çok etkilemiştir?

- A) Dokuma
- B) Kâğıt
- C) Madencilik
- D) Otomobil

16. Tarihte Türklerin kurduğu vakıflar hakkında aşağıda verilen bilgilerden hangisi yanlıştır?

- A) Fethedilen ülkelere Türk kültürünün yerleşmesini sağlamıştır.
- B) Dini ve hukuki kurumlardır.
- C) Sosyal ve ekonomik hayata katkıları olmuştur.
- D) Mülkiyeti devlete ait kurumlardır.

17. Aşağıdakilerden hangisi Türk tarihinde mesleki eğitim veren kurumlardan değildir?

- A) Medrese
- B) Enderun Mektebi
- C) Mevlevi Dergâhı
- D) Ahilik

18. I. İlgi duyduğum alan
II. Yetenekli olduğum alan
III. Mesleğin maddi kazancı
IV. Ailemin tercih ettiği alan
V. Mesleğin gelecekte önemli olup olmayacağı

Mesleki tercihlerinizi planlarken yukarda belirtilenler önemliden önemsizye doğru sıralanırsa hangileri ilk iki sırada yer almalıdır?

- A) I, III
- B) II, III
- C) I, II
- D) IV, V

19. 1- TBMM

2- Kurultay

3- Tanzimat Fermanı

4- Meşrutiyet

Türk devletlerinin yönetimiyle ilgili olarak yukarıda verilenlerden anlamlı ve kronolojik (geçmişten bugüne) bir sıralama yapılırsa aşağıdakilerden hangisi doğru olur?

A) 2, 3, 4, 1

B) 2, 4, 3, 1

D) 1, 4, 3, 2

D) 2, 3, 1, 4

20. Türkiye Cumhuriyeti Devleti;

* Kimsesiz çocuklara bakar ve yaşlılara yardım eder.

* Engelli öğrencilerin özel eğitim görmesini sağlar.

Devletimizin yukardaki uygulamaları, Cumhuriyetimizin Anayasanın ikinci maddesinde belirtilen hangi niteliği ile ilişkilidir?

A) Demokratik

B) Laik

C) Hukuk

D) Sosyal

21. Anayasamıza göre hiçbir devlet organı, makam, kurum veya kişi, mahkemelere emir veremez, kararlara müdahale edemez.

Anayasamızın bu ilkesi aşağıdakilerden hangisinin önemini vurgular?

A) Milli egemenlik

B) Yasama dokunulmazlığı

C) Yürütme yetkisi

D) Yargı bağımsızlığı

22. Aşağıda Anayasamızın 2. maddesinde belirtilen Türkiye Cumhuriyeti'nin nitelikleri ile bu nitelikleri yaşatan kurumlar eşleştirilmiştir. Hangi eşleştirme yanlıştır?

A) Demokratik- TBMM

B) Laik- Diyanet İşleri Başkanlığı

C) Hukuk- Mahkemeler

D) Sosyal- SGK (Sosyal Güvenlik Kurumu)

23. Aşağıda bir ülkenin gündemini belirleyen ve yönetimin karar alma süreçlerini etkileyen güç merkezleri, kullandıkları yöntemlerle (nasıl yaptıkları) eşleştirilerek verilmiştir. Hangi eşleştirme yanlıştır?

- A) Meclisteki Siyasi partiler- Kanun teklifi
- B) Medya- Kamuoyu oluşturma
- C) Sivil toplum örgütleri- Kanun tasarısı
- D) Bireyler- Dilekçe ve imza toplama

24. Aşağıda verilen izcilik ilkelerinden hangisi demokrasinin “şeffaflık” ilkesiyle yakından ilişkilidir?

- A) İzci başkalarına yardımcı ve yararlı olur.
- B) İzci dürüst, söz ve hareketlerinde açık ve nettir.
- C) İzci tutumludur.
- D) İzci herkese karşı naziktir.

25. Avrupa’da 19.yüzyılda iyice hızlanan Sanayi İnkılâbı, sömürgeci ülkelerin ham madde ve pazar arayışındaki rekabetlerini gittikçe arttırmıştı. Ekonomik kazanç için askeri rekabete de başlayan bu devletler ordu ve donanmalarını güçlendirmek için girdikleri silahlanma yarışıyla iki ayrı kutba bölündüler. Ayrıca henüz imparatorlukların egemen olduğu bir çağda birbirlerinin etnik ve siyasi sorunlarında kışkırtıcılık yaparak rakip kutbun (grubun) istikrarını bozma yoluna gittiler. Bundan en çok etkilenen imparatorluk siyasi ve ekonomik olarak gerilemekte olan Osmanlı oldu. Bütün bunlar neticede büyük bir dünya savaşının çıkmasına neden oldu. Savaş sonunda imparatorluklar tarihe karışırken kapitalist ekonomiye dayalı milli-ulus devletler ortaya çıkmaya başladı.

Yukardaki parçadan aşağıdaki yargılardan hangisi çıkarılamaz?

- A) Ekonomi siyaseti yönlendirir.
- B) 19.yüzyıl silahlanma çağıdır.
- C) Silahlanma yarışı kutuplaşmaya neden olmuştur.
- D) Milli-ulus devletlerin tamamını kapitalistler kurmuştur.

26. Aşağıdakilerden hangisi tüm dünyayı etkileyen küresel sorunlardan biri sayılamaz?

- A) Trafik kazaları
- B) Savaşlar
- C) Çevre kirliliği
- D) Açlık ve yoksulluk

27. Aşağıdakilerin hangisiyle Osmanlı Devleti'nin siyasi yapısı arasında bir ilişki kurulamaz?

- A) Tanzimat Fermanı
- B) I. Ve II. Meşrutiyet
- C) Islahat Fermanı
- D) Milletler Cemiyeti

*ABD'nin doğu kıyılarını şiddetli tornado vurdu. Newyork'da hayat felce uğradı.

*Yoğun yağmur nedeniyle Pakistan'ın üçte biri sular altında kaldı.

*Somali'yi kuraklığın neden olduğu açlık ve susuzluk vuruyor.

28. 2011 yılına ait yukardaki haberler aşağıdaki hangi küresel sorunla yakından ilişkilidir?

- A) Erozyon
- B) Deniz ve hava kirliliği
- C) Küresel ısınma
- D) Göç

29. Aşağıdakilerden hangisi küresel ısınmanın önlenmesinde üzerimize düşen bireysel sorumluluklardan biri değildir?

- A) Enerji kullanımında tasarruf
- B) Plastik ambalaj malzemesi kullanmak
- C) Tarımda organik gübre kullanmak
- D) Ozon tabakasına zararlı kozmetik ürünlerden kaçınmak.

30. Aşağıdakilerden hangisi Dünya Anıtlar Vakfı tarafından ülkemizde koruma altına alınan eserlerden değildir?

- A) Ankara'da Augustus Tapınağı
- B) İstanbul'da Zeyrek Camii
- C) Efes Arkeoloji Müzesi
- D) İstanbul Neve Şalom Sinagogu

31. “Tarihten günümüze kalan tarihi, sanatsal, edebi ürünlerin, doğal varlıkların korunmasında bütün insanlığa görev ve sorumluluk düşmektedir” görüşüne;

- A) Tümüyle katılıyorum
- B) Çoğunlukla katılıyorum
- C) Katılmam
- D) Şiddetle ret ederim

32. İlk madeni parayı kullanan kavim olarak tanınan Lidyalılar Kral Yolu üzerindeki ülkelerinde yalnızca ekonomi değil, bilim, sanat ve kültür alanlarında da önemli ilerlemeler kaydetmişlerdir.

Yukardaki parçadan çıkarılabilecek en kapsamlı yargı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İlkçağın yoğun ticari hayatı madeni parayı gerektirmiştir.
- B) Lidyalılar maden sanatında ileridirler.
- C) Lidya güçlü bir devlettir.
- D) Ticaret yolları devletlerin gelişmesine önemli katkılar sağlar.

II. BÖLÜM

Kişisel Bilgiler

1. Adınız ve Soyadınız.....

2. Sınıfınız ve Okul Numaranız.....

3. Cinsiyetiniz Kız Erkek

4. Anne ve Babanızın Eğitim Durumu Nedir?

<u>Eğitim Durumu</u>	<u>Anne</u>	<u>Baba</u>
İlkokul-Ortaokul Mezunu	☐ A.	☐ A.
Lise Mezunu	☐ B.	☐ B.
Üniversite Mezunu	☐ C.	☐ C.

5. Anne ve Babanızın Mesleği Nedir?

<u>Meslek</u>	<u>Anne</u>	<u>Baba</u>
Ev Hanımı	☐ A.	☐ A.
Memur	☐ B.	☐ B.
Esnaf-Çiftçi	☐ C.	☐ C.
Serbest Meslek	☐ D.	☐ D.
İşadamı	☐ E.	☐ E.
Emekli	☐ F.	☐ F.

6. Ailenizin Toplam Aylık Geliri ne Kadardır?

- A. 500-1000 TL arası
- B. 1001-2000 TL arası
- C. 2001-3000 TL arası
- D. 3001 ve Üstü

EK 8. Öğretmen Görüşleri Anketi**2004 İLKÖĞRETİM 7. SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ KAZANIMLARIN ÖN – SON TEST SONUÇLARINA VE ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ**

Değerli Meslektaşım

Bu anket “2004 İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Kazanımların Ön-Son Test Sonuçlarına ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” konulu bir doktora tez çalışması için veri toplamak gayesiyle hazırlanmıştır. Anket iki bölümdür. I.Bölüm öğretmenlerin 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programındaki kazanımlar hakkındaki görüşlerinin tespitine, II. Bölüm ise kişisel bilgilere yönelik anketten oluşmaktadır. Araştırmamızın doğru bulgulara ulaşması, anketteki sorulara vereceğiniz samimi ve gerçeği yansıtan yanıtlarınızla mümkün olacaktır. Araştırmada toplanan bilgilerin araştırmanın amacı dışında kullanılmayacağını hususiyetle belirtir, ilginiz ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Cihan KARA
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Doktora Öğrencisi

I. BÖLÜM**7.SINIF SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİZ**

Yönerge: Her cümleyi dikkatlice okuduktan sonra kutucuklardan size uygun olan yalnız birine (X) işaretini koyunuz.

Görüşler	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1. Bu programdaki Hedefler/Kazanımlar sosyal bilgiler dersine ilişkin genel amaçlara uygun olarak düzenlenmiştir.					
2. Programdaki kazanımlar genel hedeflerle tutarlı (birbirlerini destekler) niteliktedir.					

3. Programdaki kazanımlar kendi içinde tutarlı, kazanımlar birbirlerini destekler niteliktedir.					
4. Programdaki genel hedefler (17 genel amaç), öğrencilerin hazırbulunuşluk (Bilgi, gelişim düzeyi, istek, tutum) seviyesine uygundur.					
5. Programdaki kazanımlar (39 adet) öğrencilerin hazırbulunuşluk (bilgi, gelişim düzeyi, istek, tutum) seviyesine uygundur.					
6. Programdaki kazanımlar, öğrencilerin duygusal ihtiyaçlarına uygun hazırlanmıştır.					
7. Programdaki kazanımlar, öğrencilerin toplumsal gereksinimlerine uygun hazırlanmıştır.					
8. Programdaki kazanımlar öğrencilerin fiziksel gelişim düzeyleri dikkate alınarak seçilmiştir.					
9. Programdaki kazanımlar öğrencilerin zihinsel gelişim düzeyleri dikkate alınarak seçilmiştir.					
10. Programdaki kazanımlar öğrencilerin; ilgi ve yeteneklerine uygun, öğrenciler için anlamlıdır.					
11. Programdaki kazanımlar öğrencilerin kendi amaçlarına uygundur.					
12. Kazanımlar hazırlanırken öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınmıştır.					
13. Kazanımlar toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygundur.					
14. Kazanımlar toplumun inanç ve değerlerine uygundur.					
15. Kazanımlarda yerel ve bölgesel özellikler dikkate alınmıştır.					
16. Kazanımlar sosyal bilgiler alanının temel kavram, ilke, yöntem ve bilgilerini kapsamaktadır.					
17. Kazanımlar, ders konularıyla (ders kitaplarındaki içerikle) örtüşmektedir.					
18. Kazanımlar merkezi sınavlara (OKS, SBS...) uygundur					
19. Kazanımlar, programdaki etkinliklerle uyumludur.					
20. Programdaki kazanımlar, rahatça anlaşılabilir şekilde açık-seçik veya net ifade edilmiştir.					
21. Programdaki kazanımlar bütün sosyal bilgiler öğretmenlerince aynı veya benzer manada anlaşılır niteliktedir.					

II. Bölüm

Kişisel Bilgiler

1. Cinsiyetiniz
 a. Erkek b. Kadın
2. Mesleki Kıdeminiz
 a. 1-5 yıl b. 6-10 yıl c. 11-15 yıl
 d. 16-20 yıl e. 21 yıl ve üzeri
3. Mezun olduğunuz okul
 a. Eğitim-Sosyal Bilgiler b. Eğitim- Tarih c. Eğitim-Coğrafya
 d. Fen Edebiyat-Tarih e. Diğer (Lütfen belirtiniz.....)
4. Mevcut 2004 Sosyal Bilgiler Öğretim Programını kaç kez okuma fırsatı buldunuz?
 a. Hiç b. 1 kez
 c. 2 kez d. 3 kez ve üzeri
5. Yeni sosyal bilgiler öğretim programıyla ilgili Milli Eğitim Bakanlığının Düzenlediği bir etkinliğe katıldınız mı?
 a. Hiç b. 1 kez
 c. 2 kez d. 3 kez ve üzeri
6. Mesleğe başladığınızdan beri sosyal bilgiler dersiyle alakalı kaç adet hizmet-içi Eğitim kursuna katıldınız?
 a. Hiç katılmadım b. 1-2 kez katıldım
 d. 3-4 kez katıldım d. 5 ve daha fazla katıldım
7. Sosyal bilgiler öğretimi sahasında yayımlanan bilimsel makaleler veya kitapları okuma sıklığınız nedir?
 a. Hiç b. İki ayda 1 kez c. Ayda 1 kez
 d. Ayda 2 kez ve üzeri e. Haftada 1 kez ve üzeri
8. Okulunuzun sosyo-ekonomik durumu
 a. Düşük b. Orta
 c. İyi d. Çok iyi
9. Sınıf mevcudunuz
 a. 20-30 öğrenci b. 30-40 öğrenci
 c. 40-50 öğrenci d. 50 öğrenci ve üzeri

Katkılarınız İçin Çok Teşekkür Ederiz.

ÖZGEÇMİŞ**Cihan KARA**

Fırat Üniversitesi
Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı
Merkez-ELAZIĞ

Telefon: 0 533 291 44 79

e-posta: cihankara-tr@hotmail.com

EĞİTİM DURUMU

Doktora	Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Doktora Programı Doktora Tezi: “2004 İlköğretim 7.Sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Kazanımların Ön-Son Test Sonuçlarına ve Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi”	2009
Yüksek Lisans	Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Öğretimi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi: “Erol Güngör’de Milliyetçilik”	2007
Lisans	Niğde Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Ana Bilim Dalı	2004

İŞ DENEYİMİ

2004-2008 Özel Yeni Kozan Koleji Sosyal Bilgiler ve İnkılap Tarihi Öğretmeni

AKADEMİK İLGİ ALANLARI VE ARAŞTIRMA KONULARI

- Sosyal Bilgiler Öğretim Programı
- Eğitim Bilimleri
- Eğitim Politikaları ve Tarihi
- Eğitim Sosyolojisi
- Eğitim Felsefesi ve Hermeneutik

YAYIMLANAN ULUSLAR ARASI ÇALIŞMALAR

Kara, C. (2012). “The Role Of Active Citizenship Education İn The Social Studies Curriculum (Aktif Vatandaşlık Eğitiminin Sosyal Bilgiler Programındaki Yeri)” IV. Uluslar arası Eğitim Araştırmaları Kongresi , Yıldız Teknik Üniversitesi, 4-7 Mayıs 2012 İstanbul.

Kara, C. Bulut, B. (2012). The Values Education With Social Clups and The Application of Social Service İn The Social Studies Education (Sosyal Bilgiler Dersinde Sosyal Kulüpler ve Toplum Hizmet Uygulamaları İle Değerler Eğitimi) IV. Uluslar arası Eğitim Araştırmaları Kongresi, Yıldız Teknik Üniversitesi, 4-7 Mayıs 2012 İstanbul.

Topkaya, Y. Tokcan, H. **Kara, C.** (2012). “Öğretmenlik Uygulaması Dersi Hakkında Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Görüşleri” The Journal Of Academic Social Science Studies, International Journal Of Social Science, Volume 5, Issue 7, p. 663-678, December 2012.

Kara, C. Topkaya, Y. Şimşek, U. (2012) “Aktif Vatandaşlık Eğitiminin Sosyal Bilgiler Programındaki Yeri” The Place of Active Citizenship Education in the Social Studies Curriculum, Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks ZfWT Vol. 4, No. 3

YAYIMLANAN MAKALE VE BİLDİRİLER

Akpınar, B. Çakmak, Z. **Kara, C.** (2010). “Postmodernizmin 2005 6. ve 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Programı’na Yansımaları” Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2010 Cilt: 20, Sayı:2

Kara, C. Bulut, B. (2010). “Ulus İnşa Sürecinde Laik Merkezîyetçiliğe Bir Geçiş Evresi: 1924 İlkokul Programı” İlköğretimde Program Geliştirme, IX. Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 20–22 Mayıs Elazığ.

Kara, C. (2011). “Son Araştırmalar ve Eleştiriler Işığında 2004 Sosyal Bilgiler Programı Kazanımlarını. Toplu Bir Değerlendirme”, MEB, UNESCO ve Gazi Üniversitesi İşbirliği İle Düzenlenen 5. Ulusal Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi, 13–16 Ekim Ankara

Kara, C. (2011). “Amaç Sorunsalı Temelinde Yeni Dünya Düzeninin Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler İlişkileri” MEB, UNESCO ve Gazi Üniversitesi İşbirliği İle Düzenlenen 5. Ulusal Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi, 13–16 Ekim Ankara.

Kara, C. Topkaya Y. Şimşek, U. (2012) Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Dersi Kapsamında Yapmış Oldukları Etkinlikler İle İlgili Görüşleri (Niğde Üniversitesi Örneği) 11. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu 24-26 Mayıs 2012 Rize Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

Kara, C. Topkaya Y. Şimşek, U. (2012) Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Dersi Hakkındaki Görüşlerinin Farklı Boyutlarda Değerlendirilmesi (Artvin Çoruh Üniversitesi Örneği) 11. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu 24-26 Mayıs 2012 Rize Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

KİŞİSEL BİLGİLER

Doğum Tarihi: 01. 01 .1978

Doğum Yeri: Adana-Kozan

Medeni Hali: Bekar

Sertifikalar: Adana Valiliği Avrupa Birliği ile Ortaklık Geliştirme Sertifikası, Bilgisayar İşletmenliği

Yabancı Dil: **İngilizce KPDS Puanı: 72.00 ALES: 81.394 Diploma Notu: 80.41**